

Geo-Socio-Cultural Learning Sites Management for Teaching Social Sciences
Jareeporn Naksamrit, Pannada Larpkern, Boontida Muangsrimumangdee,
Arom Jantasorn, Panya Waiboonya, Prapatsorn YodsaNga,
Sasithorn Kosuwan..... 325

Factors Affecting to the Learning Skills in the 21st Century among
Mahidol University's Undergraduates
Chotimakan Chaiyes, Panwad Preeyanont,
Nongluk Phonoi, Pornpen Thongkanya..... 340

Development of a Student Information Management (SIM) Program to Improve the
Efficiency of the Student Support System at Kuthong Pittayakom School under
the Mahasarakham Secondary Education Area Office
Chudsagorn Phikulthong..... 354

Chinese in Malaysia: The Arrival and Settlement
Chaiwat Meesanthan..... 367

Potential Development of Community Administration and Management around
Si Thep Historical Park
Nuttakaew Khongrod..... 380

The Development of a School Management Model "HTS STEP MODEL" to
Become a Quality School at Ban Huai La School, Ban Hong District,
Lamphun Province
Nirun Loungaram..... 393

Effects of Quality of Life on the Sustainable Development of the Elderly
in the 21st Century
Nava Masaunjik, Piyawan Yangkham, Auscharaporn Chalermchit,
Kotchanipa Wanichkittikul, Pornwadee Ruksasri, Amorn Thotham..... 410

A Causal Model of Factors Influencing English Language Achievement of Grade 6
Students in Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2
Panyaporn Pantongkam, Suchart Homjan, Niyom Arnmai..... 423

Landscape Painting at Talay Noi: Balance of Aesthetics
Patamas Pinnukul..... 436

Self-care Behavior to Delay Chronic Kidney Disease among Diabetes Patients
Panarat Satsanasupint, Somjit Daenseekaew, Weerasak Aneksak..... 448

Universal Moral Value on Global World without the World Government:
From Human Rights to New Norms on Climate Change of Young Generation
Phao nawakul..... 460

Meaning and Composition of Body Dissatisfaction in the Teenager
Sukirin Amadbundit, Rungson Chomeya, Gunniga Phansri, Araya Piyakun 481

การจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์
จรีพร นาคสัมฤทธิ์, ปณิตดา ลาภเกิน, บุญธิดา ม่วงศรีเมืองดี, อารมย์ จันทะสอน,
ปัญญา ไวยบุญญา, ประภัสสร ยอดสง่า, ศศิธร โคสุวรรณ..... 325

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหิดล
ไซติமாகานต์ ไชยเยศ, ปานวาด ปรียานนท์,
นงลักษณ์ ไพธิน้อย, พรเพ็ญ ทองกันยา..... 340

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
ชัตสกร พิกุลทอง..... 354

ชาวจีนในมาเลเซีย: การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐาน
ชัยวัฒน์ มีสินฐาน..... 367

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ
ณัฐแก้ว ช้องรอด..... 380

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็น
โรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน
นิริญ เหลืองอร่าม..... 393

ผลกระทบของคุณภาพชีวิตที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุใน
ศตวรรษที่ 21
นาวา มาสวนจิก, ปิยะวรรณ ยางคำ, อัจฉรพร เฉลิมชิต,
กชนิภา วานิชกิตติกุล, พรวิดี รักษาศรี, อมร ไทท่า..... 410

โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต 2
ปัญญาพร พันทองคำ, สุชาติ หอมจันทร์, นิยม อานไมล์..... 423

จิตรกรรมภูมิทัศน์ทะเลน้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรียศิลป์
ปัทมาสน์ พิณกุล..... 436

พฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อชะลอโรคไตเรื้อรังของผู้ป่วยเบาหวาน
พนารัตน์ ศาสนะสุพันธ์, สมจิต แदनสีแก้ว, วีระศักดิ์ อเนกศักดิ์..... 448

คุณค่าศีลธรรมสากลบนโลกไร้พรมแดนอันไร้ซึ่งรัฐบาลโลก: จากสิทธิมนุษยชน
สู่การขับเคลื่อนปทัสถานใหม่ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของ
เยาวชนคนรุ่นใหม่
เผ่า นวกุล..... 460

ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรื่องร่างกายของวัยรุ่น
สุวิรินทร์ อามาดย์บัณฑิต, รังสรรค์ โฉมยา, กรรณิกา พันธุ์ศรี, อารยา ปิยะกุล 481

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2566

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยากรด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม-กุมภาพันธ์/เล่ม 2 มีนาคม-เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม-มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม-สิงหาคม/เล่ม 5 กันยายน-ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ทั้งภายในและภายนอกจากหลากหลายสถาบัน

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
บรรณาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อิศพล อินตะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งคุณูปวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรุณจักรี สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูสรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ตารารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เข้มศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติระจนวนงศ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุตรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิช นิรันทรานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ยงยุทธ ชูแว่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยรัตนนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังข์พันธุพานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	มหาวิทยาลัยรัตนนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mr. Adrian R. Plant	

เลขานุการ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ผู้ช่วยเลขานุการ จิรารัตน์ ภูสีธุทธิ์ พัทศรีวิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416
กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2566

Contents

Geo-Socio-Cultural Learning Sites Management for Teaching Social Sciences <i>Jareeporn Naksamrit, Pannada Larpkern, Boontida Muangsrimuangdee, Arom Jantasorn, Panya Waiboonya, Prapatsorn YodsaNga, Sasithorn Kosuwan.....</i>	325
Factors Affecting to the Learning Skills in the 21 st Century among Mahidol University's Undergraduates <i>Chotimakan Chaiyes, Panwad Preeyanont, Nongluk Phonoi, Pornpen Thongkanya.....</i>	340
Development of a Student Information Management (SIM) Program to Improve the Efficiency of the Student Support System at Kuthong Pittayakom School under the Mahasarakham Secondary Education Area Office <i>Chudsagorn Phikulthong.....</i>	354
Chinese in Malaysia: The Arrival and Settlement <i>Chaiwat Meesanthan.....</i>	367
Potential Development of Community Administration and Management around Si Thep Historical Park <i>Nuttakaew Khongrod.....</i>	380
The Development of a School Management Model "HTS STEP MODEL" to Become a Quality School at Ban Huai La School, Ban Hong District, Lamphun Province <i>Nirun Loungaram.....</i>	393
Effects of Quality of Life on the Sustainable Development of the Elderly in the 21 st Century <i>Nava Masaunjik, Piyawan Yangkham, Auscharaporn Chalermchit, Kotchaniya Wanichkittikul, Pornwadee Ruksasri, Amorn Thotham.....</i>	410
A Causal Model of Factors Influencing English Language Achievement of Grade 6 Students in Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2 <i>Panyaporn Pantongkam, Suchart Homjan, Niyom Arnmai.....</i>	423
Landscape Painting at Talay Noi: Balance of Aesthetics <i>Patamas Pinnukul.....</i>	436
Self-care Behavior to Delay Chronic Kidney Disease among Diabetes Patients <i>Panarat Satsanasupint, Somjit Daenseekaew, Weerasak Aneksak.....</i>	448
Universal Moral Value on Global World without the World Government: From Human Rights to New Norms on Climate Change of Young Generation <i>Phao nawakul.....</i>	460
Meaning and Composition of Body Dissatisfaction in the Teenager <i>Sukirin Amadbundit, Rungson Chomeya, Gunniga Phansri, Araya Piyakun .....</i>	481

สารบัญ

การจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์ จรีพร นาคสัมฤทธิ์, ปณิตดา ลาภเกิน, บุญธิดา ม่วงศรีเมืองดี, อารมย์ จันทะสอน, ปัญญา ไวยบุญญา, ประภัสสร ยอดสง่า, ศศิธร โคสุวรรณ.....	325
ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล โชติமாகานต์ ไชยยศ, ปานวาด ปรียานนท์, นงลักษณ์ โพธิ์น้อย, พรเพ็ญ ทองกันยา.....	340
การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ชดสกร พิกุลทอง.....	354
ชาวจีนในมาเลเซีย: การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐาน ชัยวัฒน์ มีสินฐาน.....	367
การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ณัฐแก้ว ข้องรอด.....	380
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็น โรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน นิรัญ เหลืองอร่าม.....	393
ผลกระทบของคุณภาพชีวิตที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุใน ศตวรรษที่ 21 นาวา มาสวนจิก, ปิยะวรรณ ยางคำ, อัจฉรพร เณลิมขิต, กชนิภา วานิชกิตติกุล, พรวดี รักษาศรี, ออมร โทท่า.....	410
โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ปัญญาพร พันทองคำ, สุชาติ หอมจันทร์, นิยม อานไมล์.....	423
จิตรกรรมภูมิทัศน์ทะเลน้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรียศิลป์ ปัทมาสน์ พินนกุล.....	436
พฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อชะลอโรคไตเรื้อรังของผู้ป่วยเบาหวาน พนารัตน์ ศาสนะสุพันธ์, สมจิต แดนสีแก้ว, วีระศักดิ์ อเนกศักดิ์.....	448
คุณค่าศีลธรรมสากลบนโลกไร้พรมแดนอันไร้ซึ่งรัฐบาลโลก: จากสิทธิมนุษยชน สู่การขับเคลื่อนปทัสถานใหม่ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของ เยาวชนคนรุ่นใหม่ เผ่า นวกุล.....	460
ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรื่องร่างของวัยรุ่น สุวิริณณ์ อามาทย์บัณฑิต, รังสรรค์ ไฉมยา, กรรณิกา พันธุ์ศรี, อารยา ปิยะกุล	481

การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์ Geo-Socio-Cultural Learning Sites Management for Teaching Social Sciences

จรีพร นาคสัมฤทธิ์¹, ปนัดดา ลากเกิน¹, บุญธิดา ม่วงศรีเมืองดี¹, อารมย์ จันทะสอน¹,
ปัญญา ไวยบุญญา², ประภัสสร ยอดสง่า², ศศิธร โคสุวรรณ²
Jareeporn Naksamrit¹, Pannada Larpkern¹, Boontida Muangsrimumangdee¹,
Arom Jantasorn¹, Panya Waiboonya², Prapatsorn YodsaNga², Sasithorn Kosuwan²

Received: 16 September 2022

Revised: 28 October 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพและปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 2) เสนอแนวทางการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืนของชุมชน สอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 57 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากการจัดการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตรของวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดตาก เนื้อหารายวิชาเป็นทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การสอนเป็นแบบบูรณาการศาสตร์ หลักสูตรวางแผนจัดการเรียนการสอน งบประมาณสนับสนุนการเข้าพื้นที่แหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ จัดความรู้และร่วมกระบวนการเรียนรู้ มีการประเมินผลการเรียน และผลสะท้อนจากชุมชน คนในชุมชนร่วมทำกิจกรรมกับผู้สอนและผู้เรียน สำหรับแนวทางการสอนสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) กำหนดความรู้ทักษะผู้เรียนใน Block Courses หรือชุดวิชา (Module) 2) ออกแบบจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชน 3) วางแผนการสอนและเข้าศึกษาในแหล่งเรียนรู้ 4) จัดทำโครงการสอนปฏิบัติการในพื้นที่ 5) จัดทำสื่อการสอน 6) จัดกิจกรรมการสอน กระบวนการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนในแหล่งเรียนรู้ “ห้องปฏิบัติการภูมิสังคม” 7) ประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ความพึงพอใจการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อการสอนภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.10$) ด้านหลักสูตรและด้านการมีส่วนร่วมมีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมาคือด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.08$) และด้านการประเมินผลผู้เรียนหลังจากเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$)

คำสำคัญ: การจัดการ, แหล่งเรียนรู้, สังคมศาสตร์, ภูมิสังคม, ภูมิวัฒนธรรม, ชุมชน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, อีเมลล์ jareeporn@g.swu.ac.th

² อาจารย์ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Assistant Professor, PhD, Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University

² Lecturer Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University

Abstract

This qualitative and quantitative research aimed to; - 1) study the management model of learning sites in Geo-social-cultural courses-based community participation; 2) to propose teaching approaches using Geo-social-cultural learning sites for community sustainability. 57 informants were interviewed. The results were analysed to show a model for organizing learning sites from community participation caused by the management of access to learning sites according to the curriculum of the college in Tak province. Course content varied between social science and natural science. Teaching in integrated social science and science. Planning the course for the teaching budget to support activities facilitated students and teachers including staff access to the learning sites area. The community participated in learning sites by supporting teaching and learning. They shared knowledge and participation in the learning process. After the course, students did an assessment, and the community gave feedback. People in the community participated in teaching and learning activities with teachers and students. Guidelines for teaching social sciences consist of ; - 1) determining learners' knowledge and skills in block courses or modules, 2) designing community learning sites, 3) planning teaching and enrolling in learning sites in community area, 5) preparing teaching materials, 6) organizing teaching activities, learning process, create experiences for learners as "Geographical Social Laboratory", 7) assessing students according to actual conditions. Satisfaction in setting up learning sites for teaching geography, social and culture was at a good level in all aspects ($\bar{X} = 4.10$). The curriculum and the participation aspect were the highest score ($\bar{X} = 4.13$)., followed by the learning process ($\bar{X} = 4.08$) and learner evaluation ($\bar{X} = 4.07$).

Keywords: Management, learning sites, social sciences, geo-social, geo-cultural, community

บทนำ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นมีหลากหลายทั้งแหล่งธรรมชาติแวดล้อม แหล่งกิจกรรม ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม อาชีพ เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น ชุมชน สถานประกอบการ บ้านครู ภูมิปัญญา ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ แล้วแต่ที่ผู้สอนจะออกแบบจัดกิจกรรมการสอนในแหล่งเรียนรู้ด้วยวัตถุประสงค์ใด แหล่งเรียนรู้ปัจจุบันได้รับการส่งเสริมจากรัฐ

ให้เป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าศึกษาเรียนรู้ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ทั้งแหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความรู้ในแหล่งชุมชนที่หลากหลาย เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมหลากหลายมิติ ชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลายส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนา

ผู้เรียนและชุมชน สถานศึกษาในท้องถิ่นมักส่งเสริมการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ที่แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น สร้างเสริมกิจกรรมเรียนรู้ทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษสั่งสมกันมาอย่างต่อเนื่องและกำลังจะสูญหายไป สร้างความเข้าใจในมิติภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ต่อยอดพัฒนาเชื่อมโยงการดำรงชีวิตระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคมตามกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ในการสอนแหล่งเรียนรู้อาจมีความจำเป็นสำหรับคนทุกช่วงวัยเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า ศึกษา วิจัย สร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนา รวมถึงนวัตกรรมจากรากฐานชุมชน นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในชุมชนและนอกชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในรากฐานความคิด การสร้างความรู้ ภูมิปัญญาและการแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้ถูกออกแบบให้แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทชุมชน ชุมชนหลายแห่งเป็น “แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต” คนในชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ สืบสานวัฒนธรรม ค่านิยมการดำรงชีวิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดการเรียนการสอนแก่นิสิตสาขาวิชาการจัดการภูมิสังคมและวัฒนธรรมระดับปริญญาตรี มีพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ปฏิบัติการในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จัดการสอนสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนตามความหลากหลายของพื้นที่และวัฒนธรรม ผ่านการเข้าศึกษาชุมชน มีชุมชนเป็นฐานเรียนรู้ที่ผ่านมารูปแบบการสอนและเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของวิทยาลัยยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับความ

พร้อมของชุมชนและการวางแผนงบประมาณ การศึกษาที่จึงศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดการแหล่งเรียนรู้ให้ง่ายต่อการสอนและการเข้าใช้เพื่อความต่อเนื่อง สร้างพื้นที่ปฏิบัติการชุมชน ต่อยอดความรู้จากข้อมูลฐานความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สอดคล้องความต้องการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาพื้นที่ชุมชน สถานศึกษาอุดมศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสอนสังคมศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เสนอแนวทางการสอนและพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อความยั่งยืนสำหรับชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จากคนในชุมชน ผู้เรียน และผู้สอนในวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย รวม 57 คน พื้นที่ศึกษาอยู่ในจังหวัดตาก เป็นพื้นที่จัดการสอนการวิจัยของวิทยาลัย เก็บข้อมูลเดือนตุลาคม 2563 - มีนาคม 2564 การสัมภาษณ์ มีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในชุมชน แบบสามเส้า นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาแหล่งเรียนรู้และการสอน ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยายพรรณนา

ผลการศึกษา

1. รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคม ภูมิวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภูมิสังคมและวัฒนธรรม จัดการเรียนการสอนแบบ Block Course โดยการสอนจัดตารางสอน 3 สัปดาห์ สอนทุกวันต่อเนื่องกัน นับชั่วโมงการสอนบรรยายและปฏิบัติการครบตามจำนวน หน่วยกิต เช่น 3(2-2-5) บรรยาย 30 ชั่วโมง ปฏิบัติการ 30 ชั่วโมง และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 75 ชั่วโมง เสร็จภายในเวลา 3 สัปดาห์ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอน ระหว่างปีการศึกษา 2560-2564 การจัดแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

1.1 ด้านการจัดพื้นที่แหล่งเรียนรู้ พบว่าการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดตาก มีการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในอำเภอแม่สอดมากที่สุด 38 ครั้ง อำเภอแม่ระมาด 5 ครั้ง อำเภอท่าสองยาง 3 ครั้ง

อำเภอพบพระ 2 ครั้ง รวมถึงในอำเภออื่นและพื้นที่ชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน (เมียนมาร์)

1.2 ด้านการสอน พบว่า วิทยาลัยจัดการเรียนการสอนแบบ Block Course จำนวน 18 รายวิชา บางรายวิชาอยู่ในหลักสูตรเก่ามีเนื้อหาในรายวิชาเหมือนกันจึงรวมรายวิชาเข้าด้วยกันเหลือ 14 รายวิชา แต่ละรายวิชามีความหลากหลาย มีเนื้อหาบูรณาการทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสอนแบบบูรณาการศาสตร์ ก่อนเปิดเรียนแต่ละปีการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณาจารย์วางแผนการสอน วางแผนงบประมาณสำหรับการเดินทางเข้าพื้นที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชน อาจารย์ผู้รับผิดชอบแต่ละรายวิชาจะเป็นผู้กำหนดแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องรายวิชา หรืออาจมีโครงการวิจัย โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนบูรณาการในการสอน จัดให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ได้ฝึกปฏิบัติการจริงในพื้นที่ชุมชนที่หลากหลาย รายวิชาและแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนในหลักสูตร แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 การจัดแหล่งเรียนรู้ในรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนแบบ Block Course

ที่	รายวิชา	แหล่งเรียนรู้	กิจกรรม	ผู้เอื้อกิจกรรม
1	ประวัติศาสตร์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น (สังคมศาสตร์)	อำเภอท่าสองยาง ชุมชนบ้านแม่เหว่ย ชุมชนบ้านแม่อมยะ อำเภอแม่ระมาด พื้นที่ชุมชนป่าไร่เหนือ	ศึกษา สัมรวจ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน ผู้รู้ในชุมชน
2	โครงสร้างชุมชน (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ชุมชนบ้านแม่ปะ ชุมชนบ้านแม่ละเมา ด่านแม่ละเมา อำเภอท่าสองยาง ศูนย์อพยพแบบเกราะ บ้านแม่ต๋าน อำเภอเมือง อุทยานต้นไม้ยักษ์ (กะบากยักษ์) ชุมชนบ้านอุ่มยอม (ชุมชนมุเซอตา)	ศึกษา สัมรวจ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน ผู้รู้ในชุมชน
3	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศึกษา เรียนรู้ วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้

ตาราง 1 การจัดแหล่งเรียนรู้ในรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนแบบ Block Course (ต่อ)

ที่	รายวิชา	แหล่งเรียนรู้	กิจกรรม	ผู้เอื้อกิจกรรม
4	ภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา (สังคมศาสตร์/เทคโนโลยีสารสนเทศ)	อำเภอแม่สอด ป่าชุมชนบ้านแม่กีดหลวง ตำบลแม่กาษา	ศึกษา สำรวจ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้
5	โครงสร้างและการจัดการชุมชน (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ชุมชนบ้านปู่เต๋อ ตำบลแม่กุ ชุมชนประจักษ์ ตำบลแม่สอด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่ระมาด บ้านป่าไร่เหนือ ตำบลพระธาตุ บ้านสี่หลิ่ง ตำบลพระธาตุ	ศึกษา เก็บข้อมูล อภิปราย วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน ผู้รู้ในชุมชน
6	มโนทัศน์ทางวัฒนธรรม (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ชุมชนเมืองแม่สอด ชุมชนบ้านแม่ละเมา ตำบลแม่ละเมา	ศึกษา เก็บข้อมูล อภิปราย วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน ผู้รู้ในชุมชน
7	สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า (สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์)	อำเภอแม่สอด โรงเรียนฉ่าทูล ตำบลแม่กุ อำเภอพบพระ โรงเรียนชู่เมวดี ตำบลพบพระ	ศึกษา เก็บข้อมูล อภิปราย วิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้ในชุมชน
8	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 4 แม่สอด หอการค้าแม่สอด มูลนิธิสุวรรณนิมิต วิทยาลัยชุมชน อำเภอพบพระ ชุมชนบ้านห้วยน้ำนัก ตำบลพบพระ	ศึกษา เก็บข้อมูล อภิปรายวิเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน ผู้รู้ในชุมชน
9	การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (สังคมศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ชุมชนบ้านปู่เต๋อ ตำบลแม่กุ บ้านโกกโก ตำบลแม่กาษา บ้านแม่กีดหลวง ตำบลแม่กาษา บ้านห้วยหินฝน ตำบลแม่ปะ โรงแรมเซ็นทรา บาย เซ็นทารา อำเภอแม่ระมาด บ้านป่าไร่เหนือ ตำบลพระธาตุ	ศึกษา เก็บข้อมูล ปฏิบัติการ อภิปราย วิเคราะห์สรุปผล นำเสนอ	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้ในชุมชน
10	ภาษาพม่า (สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์)	อำเภอแม่สอด ตลาดริมเมย	ศึกษา เก็บข้อมูล ปฏิบัติการ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร
11	ภาษาพม่า เพื่อการจัดการวัฒนธรรม (สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์)	อำเภอแม่สอด วัดมณีไพโรสถ์ ตำบลแม่สอด ตลาดริมเมย พื้นที่เทศบาลนครแม่สอด สหภาพเมียนมาร์ ตลาดบุญเรือง เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง	ศึกษา เก็บข้อมูล ปฏิบัติการ อภิปราย วิเคราะห์สรุปผล นำเสนอ	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร

ตาราง 1 การจัดแหล่งเรียนรู้ในรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนแบบ Block Course (ต่อ)

ที่	รายวิชา	แหล่งเรียนรู้	กิจกรรม	ผู้เอื้อกิจกรรม
12	สิ่งแวดล้อมศึกษา (วิทยาศาสตร์)	อำเภอแม่สอด บ่อขยะเทศบาลนครแม่สอด การประปาส่วนภูมิภาค แม่สอด ชุมชนบ้านแม่กีดหลวง ตำบลแม่กาษา ชุมชนบ้านห้วยหินฝน ตำบลแม่ปะ สำนักงานโครงการพระราชดำริและกิจกรรม พิเศษ กรมป่าไม้ (เหมืองผาแดง)	ศึกษา เก็บข้อมูล ปฏิบัติการ อภิปราย วิเคราะห์สรุปผล นำเสนอ	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้ในชุมชน
13	นิเวศวิทยาการฟื้นฟู (วิทยาศาสตร์)	อำเภอแม่สอด สำนักงานโครงการพระราชดำริและกิจกรรม พิเศษ กรมป่าไม้ (เหมืองผาแดง) เรือนเพาะชำกล้าไม้ โพธิ์วิชชาลัย มศว แม่สอด	ศึกษา สืบค้น เก็บ ข้อมูล ปฏิบัติการ อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร ผู้รู้ในชุมชน
14	การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ)	อำเภอแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก สาขาแม่สอด	ศึกษา เก็บข้อมูล อภิปราย วิเคราะห์ สรุปผล นำเสนอ	อาจารย์ผู้สอน วิทยากร

1.3 ด้านประเภทของแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอน พบว่า มีการเข้าศึกษาในแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล องค์กรชุมชน(10 แห่ง) และสถานที่สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นใช้จัดการเรียนการสอน (10 แห่ง) มีมากที่สุด รองลงมาคือ แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (9 แห่ง) และเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารและนวัตกรรมชุมชน(9 แห่ง) ส่วนแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี (8 แห่ง) มีการเข้าใช้น้อยที่สุด ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่เข้าใช้ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนและเนื้อหา รายวิชา จากการศึกษพบว่า รายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาอาจจัดไว้ไม่ตรงกับกิจกรรมตามปฏิทินวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ไม่สามารถเข้าศึกษาตรงตามสถานการณ์จริงใน

ช่วงเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนเข้าพื้นที่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หากจัดการสอนตามปฏิทินชุมชน จะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงตามเหตุการณ์ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของคนในชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรง

1.4 ด้านองค์ความรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมในแหล่งเรียนรู้ชุมชน พบองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านสังคมวัฒนธรรม 2) องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจ 3) องค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม องค์ความรู้ที่ได้เกิดจากการบูรณาการความรู้ทุกมิติ เนื่องจากชุมชนมีวิถีชีวิตการทำมาหากินอาศัยพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต เกิดความพอเพียง ดังภาพประกอบ 1

สังคมวัฒนธรรม	<p>รายวิชาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โครงสร้างชุมชน การจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์ เศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ภูมิสารสนเทศ การท่องเที่ยววัฒนธรรม ภาษา นิเวศและธรรมชาติ การวิจัยผลิตภัณฑ์ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม การอยู่กับป่า ความสัมพันธ์ของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในประเทศเพื่อนบ้าน อัตลักษณ์ชุมชน ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ความมั่นคงของประเทศ แรงงานอพยพ • การศึกษาชุมชนเมือง ชุมชนชนบท ชุมชนชาติพันธุ์และชายขอบ และโครงสร้างชุมชน การขยายตัวของเมือง และผลกระทบด้านต่าง ๆ • วิถีชีวิตชุมชนแบบพอเพียง • การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม การออกแบบกิจกรรมชุมชน การใช้ภาษาพม่า • ภูมิสารสนเทศ การสำรวจชุมชนแต่ละพื้นที่ การจัดทำพิกัด และฐานข้อมูล • ผลิตภัณฑ์ชุมชนและการออกแบบ
สิ่งแวดล้อม	<p>รายวิชาเกี่ยวกับโครงสร้างชุมชนและทรัพยากร เศรษฐกิจพอเพียง สิ่งแวดล้อมศึกษา นิเวศวิทยา</p> <p>การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • พันธุ์ไม้อนุรักษ์ของชุมชน ความหลากหลายของพันธุ์กรรมพืช • การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร น้ำ และที่ดิน • การจัดการป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม • การจัดการไฟป่า หมอกควัน การฟื้นฟูระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน • การวิจัยและจัดการน้ำทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ให้เกิดมูลค่า
เศรษฐกิจ	<p>รายวิชาที่เกี่ยวกับโครงสร้างชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตวัฒนธรรมการประกอบอาชีพ</p> <p>ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ภาษาพม่า การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • การจัดการตลาดท้องถิ่น/ชุมชน การจัดการธุรกิจชุมชน การรวมกลุ่มอาชีพ/ ธุรกิจชุมชน • เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน • การค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศ และการจัดการของมือสองจากประเทศพัฒนาแล้ว • การสร้างรายได้ของชุมชนจากผลิตภัณฑ์ชุมชน และการค้าออนไลน์จากชุมชน

ภาพประกอบ 1 องค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนบูรณาการรายวิชา

1.5 รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสอนสังคมศาสตร์

1.5.1 การจัดแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม วิทยาลัยวางแผนการสอน งบประมาณจัดทำโครงการ และการประสานกับผู้นำชุมชนเพื่อเข้าใช้พื้นที่ชุมชนที่มีจุดเรียนรู้ หรืออาจยังไม่มีจุดเรียนรู้แต่ต้องเข้าไปค้นหาและศึกษาข้อมูล หรือหากมีแหล่งที่ชุมชนเองสามารถระบุได้ว่าสถานที่ของความรู้ คนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ นั้นอยู่ที่ใด ข้อมูลปัจจุบันที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้าน บุคคลและสถานที่เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นที่รวมขององค์ความรู้ประจำหมู่บ้าน มีประวัติหมู่บ้านอย่างละเอียด ครอบคลุมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ มีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน วิถีชีวิตชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบันที่

ผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้ได้โดยวิทยาลัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการจัดแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

- จัดเวทีประชาคม ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดหัวข้อความรู้ สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีผู้เรียนเข้าร่วมศึกษาเรียนรู้
- วางแผนปฏิบัติการ จัดการความรู้ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ทั้งการจัดเก็บข้อมูล ประวัติหมู่บ้าน จัดการความรู้ของจุดเรียนรู้ให้เป็นลายลักษณ์อักษรและปรับข้อมูลของหมู่บ้านให้เป็นปัจจุบัน
- สืบค้นและบันทึก ประวัติหมู่บ้าน วิถีชีวิตของชุมชนในอดีตที่ยังไม่มีการบันทึกไว้ ข้อมูลที่เล่าสืบต่อกัน นำมาทบทวนสัมภาษณ์คนในชุมชนให้ได้ข้อมูลที่ตรงกัน

- จัดการความรู้ของจุดเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ ทำเป็นลายลักษณ์อักษร รวบรวมเป็นบันทึกภูมิปัญญาของหมู่บ้านโดยระบุที่มาของคนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของความรู้

- ปรับข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน/ชุมชน (กชช.2ค) ทะเบียนบ้านผู้นำ กลุ่ม องค์กร กองทุนของหมู่บ้านให้เป็นปัจจุบัน โดยศึกษาจากข้อมูลที่มีอยู่เทียบกับข้อมูลจากเอกสารราชการที่อ้างอิงได้

- ถอดบทเรียนการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อนำเสนอต่อชุมชนหรือประชาคมให้ตรวจสอบรับรองความถูกต้องของข้อมูล

- จัดข้อมูล จุดเรียนรู้ วางแผนการเข้าใช้พื้นที่แหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยสถานศึกษาร่วมกับชุมชน

1.5.2 การสอนแบบมีส่วนร่วม พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยจัดเตรียมพื้นที่ชุมชนให้เป็นที่เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าศึกษาเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา ชุมชนมีส่วนร่วมจัดผู้รู้ ปราชญ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

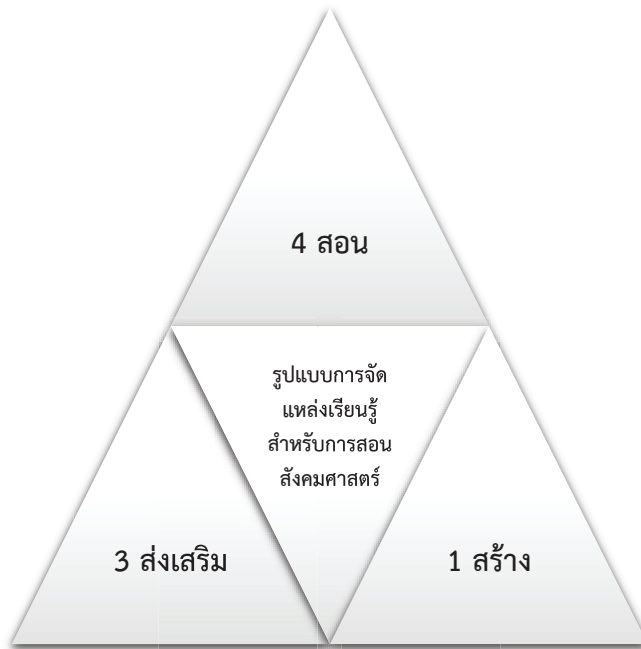
1.5.3 การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนพบว่า คนในชุมชนเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ที่แสดงอยู่ชัดเจนในชุมชน ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ พูดคุย ประชุมกลุ่มหรือการเสวนาในชุมชน การพบผู้รู้ 2) แหล่งเรียนรู้สถานที่และสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสำรวจจุดสำคัญในชุมชน เช่น ศาสนสถาน พื้นที่การเกษตร สวนไร่ นา อาคารวิสาหกิจชุมชน รวมถึงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชุมชนและประเทศเพื่อนบ้าน ชายแดน แหล่งสถานที่ประเพณีพิธีกรรมที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติวิถีชีวิตชุมชน แหล่งกำจัดของเสียของชุมชน 3) แหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสำรวจแหล่งทางธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน การเก็บข้อมูล การออกแบบพื้นที่ การจัดการโรงเรียนเพาะปลูก การสำรวจแหล่งทางธรณีวิทยาในชุมชน การจัดบ้านพักโฮมสเตย์ 4) แหล่งเรียนรู้เทคโนโลยี สื่อ นวัตกรรมชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับชุมชน การใช้เครื่องมือทางภูมิสารสนเทศ (GIS) การสำรวจเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในชุมชน สำรวจเทคโนโลยีนวัตกรรมของชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกต สัมภาษณ์ สนทนา ลงมือปฏิบัติศึกษาจากผู้รู้ การทำโครงการ

การเรียนการสอนแบบ Block Course และใช้แหล่งเรียนรู้ จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนโดยการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อการสอนภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.10$) โดยด้านหลักสูตรและด้านการมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.08$) และด้านการประเมินผลผู้เรียนหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$) ตามลำดับ ซึ่งควรมีการพัฒนาด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลผู้เรียนในแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น

2. รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนสังคมศาสตร์ (ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรม)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ผู้เรียน และผู้สอนซึ่งเป็นอาจารย์ในวิทยาลัยนำมาวิเคราะห์ผลและสรุปเป็นรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนสังคมศาสตร์ (ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรม) ได้รูปแบบที่ใช้นำมาใช้จัดแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการ: 3 ส่งเสริม 4 สอน 1 สร้าง ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนสังคมศาสตร์: ภูมิสังคมและวัฒนธรรม

3 ส่งเสริม ประกอบด้วย

1) ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดพื้นที่ชุมชนสำหรับการสอน กำหนดสถานที่เรียนรู้ตามประเภท

- ประเภทบุคคลและภูมิปัญญา เรียนรู้จากบุคคล องค์กรชุมชน คณะบุคคล ตัวแทนองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ มาถ่ายทอดความรู้ เช่น ตัวแทนธุรกิจอุตสาหกรรม หัวหน้าส่วนราชการ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน เป็นต้น

- ประเภทชุมชน สถานที่สำคัญแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น บ้านที่อยู่อาศัยสร้างตามภูมิปัญญา โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิ พิพิธภัณฑร์ วัด โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป

ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล โรงเรียน ตลาด แหล่งผลิตสินค้าชุมชน

- ประเภทศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี พิธีกรรม เป็นกิจกรรมทางสังคมสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อความเคารพศรัทธา ประเพณีพิธีกรรมตามปฏิทินวัฒนธรรมของชุมชน แสดงวิถีชีวิตวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนที่ต่อเนื่องมายาวนาน แสดงอัตลักษณ์ เช่น การแต่งกาย อาหาร การดูแลรักษาสุขภาพ การออกแบบที่อยู่อาศัย มารยาทลานกิจกรรมประเพณี พิธีกรรม ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

- ประเภทสื่อพื้นบ้าน ศิลปกรรมแสดงสุนทรีย์ะ การแสดงออกความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนผ่านงานศิลปะและสันทนากการ เช่น ดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน การละเล่น งานรื่นเริง แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยมีเป้าหมาย

เพื่อความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน ถ่ายทอดค่านิยมคุณธรรมแก่คนในชุมชนรวมถึงผู้รับสื่อ

- ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ พรรณไม้ น้ำ ดิน หิน แร่ธาตุ ถ้า ชนิดพันธุ์ของสัตว์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย ชลประทาน คลองระบายน้ำ อุทยานแห่งชาติ ศูนย์อนุรักษ์คุ้มครองสัตว์ป่า เป็นแหล่งเรียนรู้ เชื่อมโยงในมิติความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2) ส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นพื้นที่ฝึกปฏิบัติการจริง (ห้องปฏิบัติการภูมิสังคม)

3) ส่งเสริมการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนยังขาดการจัดการที่ชัดเจน จากการวิจัยพบว่าชุมชนส่วนมากเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต คนในชุมชนอยู่กันปกติ ซึ่งมีได้จัดไว้ชัดเจนเหมือนรูปแบบแหล่งเรียนรู้อื่นๆ แหล่งเรียนรู้ชุมชนยังต้องมีการประชาสัมพันธ์ มีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการเข้าใช้ ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาให้เข้ามาเป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ของชุมชน การจัดทำฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ทุกช่วงวัย ส่งเสริมชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงความรู้กับสถานศึกษาโดยต่อเนื่อง

4 สอน ประกอบด้วย

1) สอนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม การสอนโดยครูผู้สอนเป็นผู้เอื้อกระบวนการ ปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นผู้รู้ การเรียนรู้ถ่ายทอดร่วมกัน การจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้เก็บข้อมูลบันทึกความรู้ภูมิปัญญา

กับคนในชุมชน เรียนรู้การจัดจิตอาสาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน การวางแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การจัดทำแผนที่เรียนรู้ การจัดการข้อมูลสารสนเทศของชุมชน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ชุมชนแล้ว นำข้อมูลมารวบรวมสรุปและนำเสนอ ข้อมูลจากการศึกษานำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชน

2) สอนและใช้ประโยชน์ แหล่งเรียนรู้ทำให้คนทุกช่วงวัยได้ใช้ประโยชน์ ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงตามหลักสูตร คนในชุมชนได้เรียนรู้ เกิดการปรับมุมมองการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับชุมชนต่อยอดความรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรม

3) สอนโดยสร้างองค์ความรู้ จากแหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจ นำความรู้ไปปฏิบัติ ทำงานพัฒนาชุมชนสามารถจัดการชุมชนตามภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรม เกิดพลังคุณค่าวัฒนธรรม (soft power) สืบสานสร้างสรรค์ภูมิปัญญา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของชุมชน

4) สอนพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ สอดคล้ององค์ความรู้ชุมชน

1 สร้าง ประกอบด้วย

1) สร้างกิจกรรมและบริการ แหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมในชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายแก่ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ทั้งการสำรวจ สืบสาวหาความรู้ การสร้างฐานเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ 1) ฐานวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานเกี่ยวกับอาชีพสัมมาชีพ หัตถกรรมชุมชน สร้างกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม การทำงานเป็นกลุ่ม (teamwork) ผ่านกิจกรรมปฏิบัติการ

เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ อภิปราย สรุปผล และนำเสนอผลจากการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน รวมถึงการนำมาอภิปรายต่อในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาความคิดหลังจากเข้าชุมชนแล้ว 2) ฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ แหล่งธรรมชาติภายในชุมชน และการจัดการทรัพยากรของชุมชน 3) ฐานพิธีกรรมตามความเชื่อ และคติความเชื่อที่แฝงในตัวบุคคล

การบริการความรู้ในแหล่งเรียนรู้ แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยแหล่งเรียนรู้ที่ให้บริการความรู้แบบเป็นทางการ ได้แก่ หน่วยงานราชการ วิทยากรผู้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญ หน่วยงานเป็นผู้ให้บริการและจัดเตรียมบุคคลผู้รู้ ส่วนการบริการแบบไม่เป็นทางการจะเป็นการเรียนรู้จากผู้ในชุมชนหรือกลุ่มผู้รู้ในชุมชน การประสานกับชุมชนเพื่อจัดผู้รู้มาให้บริการ นอกจากนี้สถานที่ในชุมชนทั้งศาลาประชาคม ห้องประชุมของโรงเรียน หรือสถานที่สำคัญของชุมชนเช่น ป่าชุมชน แหล่งธรรมชาติในชุมชน พื้นที่ทางการเกษตร สถานที่ประกอบพิธีกรรม ลานกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม ร้านค้าชุมชน สถานที่กลุ่มอาชีพกลุ่มแม่บ้าน สหกรณ์ในชุมชน ยังสามารถจัดเป็นพื้นที่บริการความรู้ได้ด้วย

3. แนวทางการสอนสังคมศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้

แนวทางการสอนสังคมศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้ มีแนวทางสำหรับการวางแผน ดำเนินการ จัดการเรียนการสอน และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1) กำหนดทักษะความรู้ (set) จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรม การออกแบบการสอนการเรียนรู้ การจัดการคุณค่าการพัฒนาชุมชนในการสอนแบบ Block Course หรือ ชุดวิชา (module)

2) ออกแบบจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชน (design) จัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะกับการสอนระดับอุดมศึกษา จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้อิงองค์ความรู้ในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสถานศึกษา การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้แก่คนทุกกลุ่ม ทุกวัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดแทรกแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

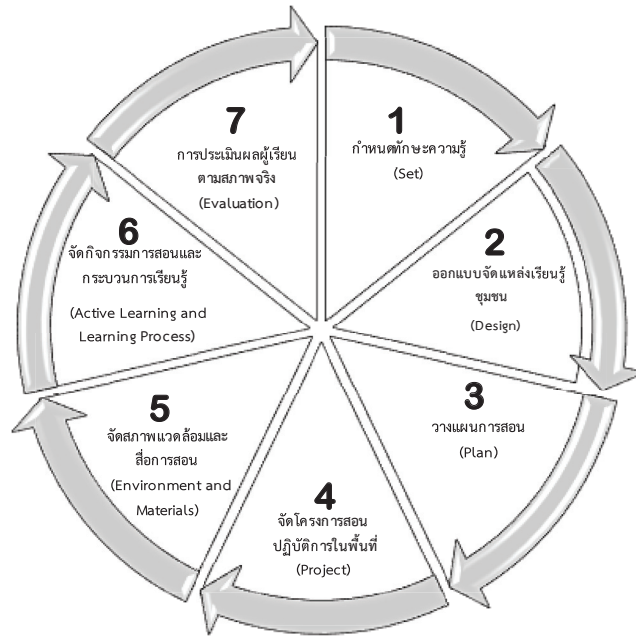
3) วางแผนการสอน (plan) การจัดการเรียนการสอนแบบ Block Course หรือ แบบชุดวิชา (module) มีการวางแผนระบุการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในแผนการสอน รวมถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ของผู้เรียนหลังจากเรียนในแหล่งเรียนรู้

4) จัดโครงการสอนปฏิบัติการในพื้นที่ (project) การจัดการเรียนการสอนในพื้นที่จะต้องจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติโครงการและงบประมาณเพื่อเข้าศึกษาในแหล่งเรียนรู้ชุมชน (ห้องปฏิบัติการภูมิสังคม) โดยสอดคล้องกับประมาณการจัดการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ในแต่ละปีการศึกษา

5) จัดสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน (environment and materials) จัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้ เนื้อหาและคู่มือ

6) จัดการสอนเชิงรุกและกระบวนการเรียนรู้ (active learning and learning process) จัดการสอนเชิงรุกเป็นกิจกรรมประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดร่วมทำ เรียนรู้ไปพร้อมกับคนในชุมชน

7) การประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง (evaluation) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเข้าเรียนในแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแผนการสอน โดยให้ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร แสดงถึงภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แนวทางการสอนสังคมศาสตร์: ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้

สรุปและอภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์ จัดการสอนแบบ Block Course หรือชุดวิชา (module) มีรายวิชาที่หลากหลาย อาจารย์ผู้รับผิดชอบแต่ละรายวิชาเป็นผู้กำหนดแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ออกแบบจัดประสบการณ์ฝึกปฏิบัติจริงในชุมชนแก่ผู้เรียนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเหมาะสมกับบริบทชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2553) ที่พบว่าแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลหรือคู่มือมักประกอบด้วยข้อมูลจังหวัด สถานที่ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้หลายประเภทใช้ในการสอน ผู้เรียนได้สืบค้นค้นคว้าหาข้อมูลในแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในมิติต่างๆ การสอนควรมีสื่อ

เช่น คู่มือแหล่งเรียนรู้แสดงการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และมีวิธีการสืบหาข้อมูลในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ฝึกทักษะการสืบหาหาข้อมูล เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ที่หลักสูตรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เข้าศึกษาเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก เห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญและเป็นแหล่งที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน สถานศึกษาจึงควรจัดให้มีการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสมเข้าถึงได้โดยสะดวก ประหยัดเวลาและงบประมาณการจัดการเรียนการสอน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการจัดการภูมิสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่มีการเข้าใช้จัดการเรียนการสอนมากที่สุดเป็นประเภท บุคคล องค์กรในชุมชน และสถานที่ รองลงมาคือประเภททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นสอดคล้องกับ พัชร

ทองเรือง และคณะ (2560) ศึกษาเรื่องรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน พบว่า ชุมชนมีบริบททางกายภาพ วิธีชีวิตพึงพาการเกษตร มีความหลากหลายทางนิเวศสิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรม การวิจัยดังกล่าวพบว่า มีประเภทของแหล่งเรียนรู้หลากหลายประเภท นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ชุมชนยังมีความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ ที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชา ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการเข้าใช้สถานที่ จัดให้มีผู้รู้ เส้นทางการเรียนรู้และเอื้อกิจกรรมในชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสร้างทักษะผู้สืบค้น ผู้นำผู้เอื้อกระบวนการเรียนรู้ สร้างกลุ่มคนที่เข้มแข็งในชุมชนก่อความยั่งยืน

องค์ความรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมในแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ความรู้บูรณาการกันทุกด้าน สอดคล้องกับ หทัยชนก คະตะสมบุญ (2560) พบว่า องค์ความรู้ของชุมชนเป็นการนำเอาวิถีธรรมชาติมาผนวกกับวิถีชีวิตเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ในชุมชนเองยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมโดยแกนนำ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนจะได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จนสามารถวิเคราะห์จำแนกองค์ความรู้ของชุมชนได้ การจัดแหล่งเรียนรู้จึงควรมีการวางแผนเข้าใช้พื้นที่ชุมชนให้คนในชุมชนร่วมออกแบบจุดเรียนรู้ซึ่งระบุได้ว่าคนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านอยู่ที่ใด ข้อมูลปัจจุบันที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ที่ใด ตรงไหนเป็นที่รวมขององค์ความรู้

การจัดแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการสอนและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน

ผู้สอนและคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) การจัดเวทีประชุมหรือประชาคมเพื่อแจ้งความสำคัญและวัตถุประสงค์ในการเข้าเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน 2) ผู้เรียนผู้สอน ชาวบ้านประชุมร่วมกันเพื่อจัดการข้อมูลและบันทึกให้เป็นปัจจุบัน 3) ผู้เรียนตรวจสอบทบทวนข้อมูลความรู้จากคนในชุมชน 4) ผู้เรียนบันทึกข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวิดีโอจากข้อมูลที่ตรวจสอบแล้ว 5) การปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ตรงกับปัจจุบันและอ้างอิงเป็นทางการได้ 6) การถอดบทเรียนร่วมกับชุมชนและนำเสนอผลข้อมูลที่เชื่อถือตรงกันได้ 7) การวางแผนเข้าใช้พื้นที่แหล่งเรียนรู้และการจัดนำเสนอข้อมูลในแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต และจากการศึกษาเรื่องการจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชนในศตวรรษที่ 21 ของ Anderson-Butcher (2004) พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้อง (partnership) หรือผู้ที่ให้ความร่วมมือในชุมชน (community collaborations, coalitions or council) มักจะเป็นผู้ออกแบบสิ่งที่ชุมชนต้องการสู่สถานศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ที่ออกแบบร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ผู้เรียน ผู้สอน สถานประกอบการที่เป็นกิจกรรมของชุมชน องค์กรไม่แสวงผลกำไร กลุ่มช่วยเหลือสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจุดแข็งของชุมชน และใช้ทรัพยากรสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีการพิจารณาช่องว่างในการให้บริการ ผู้เป็นหุ้นส่วนในแหล่งเรียนรู้มีการระดมสมองเกี่ยวกับสิ่งที่ยังค้นหาไม่พบในการพัฒนาและเข้ามาทำงานร่วมกัน สร้างยุทธศาสตร์ กิจกรรมโครงการร่วมกัน ส่งเสริมในสถานศึกษา และสร้างประเด็นสำคัญเพื่อเป็นเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การสอนในแหล่งเรียนรู้ชุมชนจึงควรจัดการเรียนการสอนที่สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

2. แนวทางการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้านี้ได้เสนอแนวทางการสอนสำหรับหลักสูตรทางสังคมศาสตร์นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง โครงการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในศตวรรษที่ 21: การประเมินผลความสำเร็จของโครงการในชนบทของ Collingsworth (2005) พบว่า โครงการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนส่งผลต่อการจัดการศึกษาและสวัสดิการของผู้เรียนและครอบครัวในชนบท การศึกษาเน้นการเรียนรู้จากโครงการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและการนำไปใช้ ข้อค้นพบที่เป็นแนวทางจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อการสอนจึงต้องทำให้มั่นใจได้ว่าการจัดการสอนตามหลักสูตรและการจัดกิจกรรมโครงการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนทำให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรที่แตกต่าง สามารถนำรูปแบบการจัด

แหล่งเรียนรู้จากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้วางแผนจัดการเรียนการสอน

2. หน่วยงานการสอนระดับอุดมศึกษาสามารถนำผลจากการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางการจัดการสำรวจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เข้ากับหลักสูตรและพื้นที่บริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้ศึกษาหลักสูตรทางสังคมศาสตร์เท่านั้น ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนในหลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ที่เข้าศึกษาเรียนรู้ในชุมชนและใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วย

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ในเชิงระบบเพื่อพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการทางภูมิสังคมสำหรับการสอนระดับอุดมศึกษาที่คำนึงถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (outcome based education)

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “เงินรายได้วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ประจำปีงบประมาณ 2563” มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยที่ทำในมนุษย์ เลขที่ SWUEC-351/2563E

เอกสารอ้างอิง

- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2553). *การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พัชรี ทองเรือง ปัญญา เลิศไกร และกันตภณ หนูทองแก้ว. (2560). รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 9(2), 192-205.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74.
- หทัยชนก คະตะสมบุรณ์. (2560). องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอไทรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 6(4), 26-37.

- Anderson-Butcher, D. (2004). Transforming schools into 21st century community learning center. *Children & Schools, 26*(4), 248-252.
- Collingsworth, J. (2005). *21st century community learning center program: A study to evaluate the success of a program in a rural county*. The Faculty of the Department of Educational Leadership and Policy Analysis East Tennessee State University.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล

Factors Affecting to the Learning Skills in the 21st Century among Mahidol University's Undergraduates

โชติமாகานต์ ไชยยศ¹, ปานวาด ปรียานนท์¹, นงลักษณ์ โพร้น้อย¹, พรเพ็ญ ทองกันยา¹
Chotimakan Chaiyes¹, Panwad Preeyanont¹, Nongluk Phono¹, Pornpen Thongkanya¹

Received: 19 October 2022

Revised: 16 March 2023

Accepted: 15 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล ในปีการศึกษา 2564 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 21,347 คน โดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา กลุ่มวิชาที่ศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสม และการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษา 2) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย 3) ระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด ทำการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ t-test และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ ผลการศึกษาพบว่า ชั้นปีที่กำลังศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสม และการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาต่างก็มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยการคัดเลือกแบบลำดับขั้น พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย และกระบวนการ

¹ งานบริหารการศึกษา พัฒนานักศึกษาและศิษย์เก่าสัมพันธ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โทรศัพท์ 0-2441-5242-4

¹ Division of Educational Administration Student Development and Alumni relations, Faculty of Veterinary Science, Mahidol University. Tel. 0-2441-5242-4 E-mail: chotimakan.cha@mahidol.ac.th, panwad.pre@mahidol.ac.th, nongluk.pho@mahidol.ac.th, pornpen.phu@mahidol.ac.th

จัดการเรียนรู้ สามารถร่วมกันทำนุภาพการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This study comprised quantitative research with the objective of to studying and comparing the learning skills in the 21st Century; and the factors that affect the learning skills in 21st Century among Mahidol University's undergraduates. The samples are Mahidol University's undergraduates who studied in the Academic Year 2021. The Taro Yamane method was applied to calculate the sample size from the population number of 21,347 which resulted in 393 subjects randomly selected using the simple random sampling method. Questionnaires were used to collect information which was divided into three parts; - 1) demographic information including gender, year of study, group of the studying subject, cumulative Grade Point Average (GPA), and activity participation, 2) learning support factors including instructor, student, learning process and university support, and 3) the level of the learning skills in 21st Century based on the concept from Partnership for 21st Century Skills. The questionnaire's reliability was 0.98 as assessed using Cronbach's alpha-coefficient. The demographic information was analyzed using frequency and percentage, and the levels of the learning skills in the 21st Century were analyzed using mean and standard deviation. The study found that the overall learning skills in 21st Century level of Mahidol University's undergraduates was at the highest level. A comparative study of the learning skills in the 21st Century level with each aspect of the demographic information were analyzed using the t-test and One-Way ANOVA method. Then, the Scheffe Post Hoc Comparison method was applied to analyze the significant differences found. It was found that different years of study, cumulative GPA, and activity participation resulted in different levels of learning skills in 21st Century and was significant at.05. The different gender and group of learning subjects did not affect the learning skills in the 21st Century. The factors that affect the learning skills in the 21st Century were used Stepwise Multiple Regression method found that; student factor, learning process factor and university support factor; were affected to the 21st Century skills and can predict the learning skills in 21st Century of Mahidol University's undergraduates at 61.8% significantly by the significant at.01 levels.

Keywords: learning skills in 21st Century, learning support factors, undergraduate student

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หรือการเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ของสังคมโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง โดยส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีความเป็นพลเมืองที่ดีของโลก มีขีดความสามารถในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งองค์การระดับนานาชาติได้ให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับพลเมืองโลกสู่การทำงานในอนาคต (González-Salamanca *et al.*, 2020) โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าประสงค์หลักของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในระดับบุคคลและองค์รวมในลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มุ่งเน้นความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (González-Pérez & Ramírez-Montoya, 2022) ดังนั้น เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (P21) จึงได้พัฒนารอบแนวคิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่หมายถึง กลุ่มความรู้ ทักษะและนิสัยการทำงานที่เป็นทักษะที่จำเป็นในอนาคตและเป็นเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ประสบความสำเร็จทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเป็นทักษะที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ พร้อมเข้าสู่สังคมการทำงานที่ใช้ความรู้ ความสามารถ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Trilling & Fadel, 2009) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมที่เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์

ที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต (จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล, 2563; van Laar *et al.*, 2017) แต่จากการศึกษาพบว่าหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน รวมถึงทรัพยากรต่างๆ ยังปรับเปลี่ยนไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงจนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการจัดการศึกษาปัจจุบันกับความรู้และทักษะที่นักศึกษาควรมีในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อลดช่องว่างดังกล่าว (พิชารณณ์ เฟงพิศ และคณะ, 2563) ดังนั้น จึงนับเป็นความท้าทายและโจทย์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามบริบทของแต่ละสาขาวิชาการและวิชาชีพ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะที่ผู้ประกอบการต้องการและเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้กับสังคม โดยจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญตามสาขา ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก โดยมีวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ในการสร้างบัณฑิตให้มี Global Talents ด้วยการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรให้มีศักยภาพสามารถตอบสนองต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ พัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีความเป็นนานาชาติ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564) แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบว่ากลยุทธ์และแผนการดำเนินงานที่มุ่งสร้างบัณฑิตให้เป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยนั้นบรรลุตามเป้าประสงค์หรือไม่ และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาดังกล่าว

ดังนั้น การศึกษาระดับและปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้มหาวิทยาลัยมีข้อมูลและสารสนเทศเชิงประจักษ์ ในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักศึกษาได้ตรงตามบริบทจริงในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพในการทำงานให้กับสังคมโลกในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง รหัสโครงการเลขที่ MU-CIRB2022/142.1705 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2564 จำนวน 21,347 คน ใช้วิธีคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาร์โยมานเนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา กลุ่มวิชาที่ศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสมและการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน

ประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย และ ส่วนที่ 3 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Trilling & Fadel, 2009) ประกอบด้วยทักษะต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการอ่าน 2) ด้านการเขียน 3) ด้านคณิตศาสตร์ 4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา 5) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 6) ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 7) ความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 8) การสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 9) คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และ 10) อาชีพและทักษะการเรียนรู้ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 5 ระดับตามมาตรฐานการวัดของลิเคิร์ต ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) ที่ระดับ 0.89 โดยมีค่าต่ำสุด 0.67 และค่าสูงสุด 1.00 จากนั้นตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.98

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ความถี่ (frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ t-test และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยการคัดเลือกแบบลำดับขั้น

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของนักศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์ให้คะแนนค่าระดับตามแนวคิดของเบสท์ (2006) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีทักษะการเรียนรู้ระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีทักษะการเรียนรู้ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีทักษะการเรียนรู้ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีทักษะการเรียนรู้ระดับมาก และค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีทักษะการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาในภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ($\bar{X} = 4.63$) ด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.52$) ด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{X} = 4.37$) ด้านการอ่าน ($\bar{X} = 4.28$) และด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.26$) อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.20$) ด้านอาชีพและทักษะการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.19$) ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการเขียน ($\bar{X} = 3.90$) และทักษะทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก โดยแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
ทักษะด้านการอ่าน	4.28	0.61	มากที่สุด
ทักษะด้านการเขียน	3.90	0.67	มาก
ทักษะทางคณิตศาสตร์	3.84	0.75	มาก
ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา	4.20	0.61	มาก
ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.02	0.65	มาก
ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์	4.63	0.51	มากที่สุด
ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ	4.52	0.54	มากที่สุด
ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ	4.37	0.57	มากที่สุด
ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.26	0.64	มากที่สุด
ทักษะด้านอาชีพและทักษะการเรียนรู้	4.19	0.59	มาก
รวม	4.27	0.75	มากที่สุด

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ t-test และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one

way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีที่กำลังศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสม และการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาต่างก็มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษา

ที่มีเพศ และกลุ่มวิชาที่ศึกษาต่างก็มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาที่

มีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.50 มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อยกว่า 2.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยแสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลและการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันด้วยการทดสอบค่า t และ ค่า F

ปัจจัยส่วนบุคคล	N (%)	ทักษะในศตวรรษที่ 21				
		$\bar{x}$	S.D.	t / F	P-Value	
เพศ	ชาย	96 (24.4)	4.20	0.53	t=-1.418	.158
	หญิง	297 (75.6)	4.28	0.44		
ชั้นปีที่กำลังศึกษา	ชั้นปีที่ 1	65 (16.5)	4.48	0.42	F=5.713*	.000
	ชั้นปีที่ 2	120 (30.5)	4.24	0.43		
	ชั้นปีที่ 3	101 (25.7)	4.14	0.49		
	ชั้นปีที่ 4	65 (16.5)	4.30	0.46		
	ชั้นปีที่ 5 ขึ้นไป	42 (10.7)	4.29	0.48		
กลุ่มวิชาที่ศึกษา	กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ	357 (90.8)	4.27	0.47	t=.802	.423
	กลุ่มวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์	36 (9.2)	4.21	0.45		
คะแนนเฉลี่ยสะสม	น้อยกว่า 2.49	28 (7.1)	3.98	0.53	F=6.854*	.000
	ระหว่าง 2.50-2.99	57 (14.5)	4.17	0.54		
	ระหว่าง 3.00-3.49	126 (32.1)	4.24	0.43		
	มากกว่า 3.50	182 (46.3)	4.36	0.43		
การเข้าร่วมกิจกรรม	เข้าร่วมเป็นประจำ	123 (31.3)	4.42	0.41	t=4.723*	.000
พัฒนานักศึกษา	เข้าร่วมนานๆ ครั้ง	270 (68.7)	4.19	0.48		

* p-value <.05

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยการคัดเลือกแบบลำดับขั้น ผลการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ คือปัจจัยด้านผู้เรียนสามารถทำนายการพัฒนาทักษะในศตวรรษ

ที่ 21 ได้สูงที่สุด (b=.489) รองลงคือปัจจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (b=.103) และด้านการสนับสนุนจากมหาวิทาลัย (b=.095) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้ ปัจจัยด้านผู้สอนเป็นปัจจัยที่ถูกคัดออกจากสมการ โดยแสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

ตัวแปรทำนาย	b	Beta	t	P-Value
ผู้เรียน	.489	.590	13.131	.000
การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย	.095	.137	2.955	.003
กระบวนการจัดการเรียนรู้	.103	.133	2.543	.011
ค่าคงที่	1.378		11.781	.000

* p-value <.05

ตาราง 4 แสดงการเพิ่มของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบลำดับขั้น

รูปแบบ	R	R^2	SEE	F	P-Value
1	.765 ^a	.586	.301	552.474	.000
2	.782 ^b	.611	.292	306.669	.000
3	.786 ^c	.618	.290	209.469	.000

* p-value <.01

a = ปัจจัยด้านผู้เรียน

b = ปัจจัยด้านผู้เรียน, ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย

c = ปัจจัยด้านผู้เรียน, ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย, ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

จากตาราง 4 พบว่าปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นตัวแปรตัวแรกที่สามารถทำนายการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ลำดับต่อมาเป็นปัจจัยด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย และปัจจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ.786 และสามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 61.8 ($R^2 = .618$) โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ.290 ส่วนตัวแปรที่ไม่มีผลต่อการทำนายการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 คือปัจจัยด้านผู้สอน

สรุปและอภิปรายผล

ส่วนที่ 1 จากการศึกษาในระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) เช่นเดียวกับการศึกษาของ บุญประจักษ์ จันทรวิน และคณะ (2565); รุ่งนภา จันทรา และ อติญาณ์ ศรีเกษตรริน (2560); สุดกัญญา ปานเจริญ และคณะ (2563) และ Atabay and Topcu (2021) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ทักษะด้านการอ่าน มีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) โดยนักศึกษาต้องมีความสามารถในการอ่านเพื่อจับใจความ แปลความหมายแล้วเข้าใจเนื้อหา สามารถถ่ายทอดและนำเสนอได้

ตรงประเด็น ส่วนทักษะด้านการเขียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) โดยในระดับอุดมศึกษาจะเป็นทักษะการเขียนที่เรียบเรียงได้อย่างสละสลวยสามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น ซึ่งทักษะด้านการอ่านและการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานของการศึกษาที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นตามลำดับในทุกกระดบของการศึกษา โดยในระดับอุดมศึกษาจะเกิดจากการเรียนการสอนแบบมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น ห้องเรียนกลับด้าน กรณีศึกษา การศึกษาแบบใช้ปัญหาและโครงการเป็นฐาน เป็นต้น ด้านทักษะทางคณิตศาสตร์ พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) โดยเป็นความสามารถในการคำนวณ การหาค่าตัวแปรทางคณิตศาสตร์ และประยุกต์ใช้หลักทางคณิตศาสตร์และสถิติได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง โดยทักษะทางคณิตศาสตร์เป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเนื่องจากเป็นทักษะที่ไม่ได้ใช้อย่างชัดเจนในชีวิตประจำวัน รวมทั้งปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการช่วยคิดคำนวณมากขึ้น จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญเท่ากับทักษะอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ทักษะทางคณิตศาสตร์ รวมถึงทักษะการอ่านและการเขียนนับเป็นแกนหลักของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษาในทุกๆ สาขาวิชา โดยทักษะทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานที่กำหนดกระบวนการประเมินสถานการณ์และการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในบริบทต่างๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อสังคมโลกที่อยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยี (Suh *et al.*, 2021) การศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นจัดการศึกษาแบบ STEM ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ในสหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ เน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งช่วยพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยมีการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาแบบ STEM มีความ

สัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย (Atabey & Topcu, 2021)

ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เนื่องจากนักศึกษาได้เรียนรู้และได้รับการปลูกฝังกระบวนการคิดเชิงระบบจากรูปแบบการเรียนการสอนยุคใหม่มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) กรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบ Problem Oriented Approach (POA) เป็นหลัก ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในเชิงคลินิก เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์และสร้างทักษะการคิดเชิงระบบในขั้นที่สูงขึ้นและซับซ้อนขึ้น มีการอภิปรายกลุ่มย่อยหลังการมอบหมายงานและการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง (दनัย อังควันวิทย์, 2562) ทั้งนี้การทำงานในอนาคตจะมีความเข้มข้น ซับซ้อน และเป็นพลวัตมากขึ้น ผู้ปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริงเพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด จึงทำให้ทักษะการแก้ปัญหามีความจำเป็นในการทำงานเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนการแก้ปัญหาในบริบทที่เฉพาะเจาะจงสำหรับสาขาอาชีพของตน หลักสูตรจึงควรบูรณาการทักษะดังกล่าวไว้ในกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละสาขาอาชีพ (Habets *et al.*, 2020)

ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) สอดคล้องกับการศึกษาของ สูดกัญญา ปานเจริญ และคณะ (2563) ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน เนื่องจากการแข่งขันที่สูงขึ้นความสำเร็จของหน่วยงานขึ้นอยู่กับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงควรจัดการเรียนการสอนในรูปแบบโครงการมากยิ่งขึ้น เพื่อให้นักศึกษาสามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชิงบวก เปิดกว้างในการรับฟังและ

แสดงความคิดเห็น มีการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดการทำงานด้วยแนวคิดหรือวิธีการใหม่ๆ รวมถึงจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย เพื่อการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ในวิชาชีพได้

ด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่าง กระบวนทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) เช่นเดียวกับการศึกษาของ รุ่งนภา จันทรา และ อติญาณ์ ศรีเกษตริณ (2560) เนื่องจากความทันสมัยของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้นักศึกษามีการรับรู้และซึมซับลักษณะและธรรมชาติของวัฒนธรรมจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลกมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ซึ่งในการทำงานจำเป็นต้องทำงานร่วมกับบุคคลที่มีความแตกต่างทั้งวัฒนธรรม ทัศนคติ ประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้นการให้เกียรติและยอมรับผู้ที่มีความแตกต่างจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานยุคไร้พรมแดน

ด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งจากการฝึกปฏิบัติและการเรียนในรูปแบบโครงการตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 รวมถึงมีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งระดับหลักสูตรและระดับมหาวิทยาลัย จึงเป็นการปลูกฝังทักษะด้านการทำงานเป็นทีม วางตัวได้อย่างเหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก อีกทั้งหลักสูตรในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือแบบข้ามศาสตร์ มุ่งพัฒนาองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ทักษะการทำงานร่วมกันจึงกลายเป็นทักษะจำเป็นที่ตลาดแรงงานกำหนดไว้ เนื่องจากองค์กรต่างๆ ยอมรับว่าการทำงาน

ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ (Habets *et al.*, 2020)

ด้านทักษะการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$ และ $\bar{X} = 4.26$) เนื่องจากนักศึกษาปัจจุบันเป็นกลุ่มเจนเนอเรชันซี (generation Z) ที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทกับการดำเนินชีวิตและแทรกซึมอยู่ชีวิตประจำวันมาตั้งแต่วัยเด็ก จึงทำให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้นหาและเข้าถึงข้อมูล วิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับรูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบันนักศึกษาต้องศึกษา ค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเอง จึงมีส่วนกระตุ้นให้นักศึกษาต้องพัฒนาทักษะด้านดังกล่าวเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งปัจจุบันเป็นยุคที่องค์กรขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและสารสนเทศ บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านดังกล่าวจะเป็นผู้สร้างนวัตกรรมและสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร (van Laar *et al.*, 2017) นอกจากนี้ทักษะด้านการสื่อสารยังเป็นทักษะที่ตลาดแรงงานให้ความสำคัญสูง เนื่องจากเป็นทักษะเบื้องต้นของการปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมมือกับผู้อื่นในองค์กร รวมไปถึงการเจรจา ให้คำปรึกษา อธิบาย และนำเสนอต่างๆ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการทำงานในองค์กร (Bonaccio *et al.*, 2016)

ทักษะด้านอาชีพและทักษะการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งนภา จันทรา และ อติญาณ์ ศรีเกษตริณ (2560) เป็นความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีทักษะการเรียนรู้และมีความใฝ่รู้ เนื่องจากหลักสูตรของ

มหาวิทยาลัยมหิดลส่วนใหญ่เป็นหลักสูทวิชาชีพที่มีสาขาในการประกอบอาชีพที่ชัดเจน นักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาจึงมักมีความสนใจและความถนัดในวิชาชีพนั้นๆ เป็นพื้นฐาน แต่การทำงานในทิศทางใหม่คือการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ปฏิบัติงานและตัดสินใจด้วยความรวดเร็ว มีความยืดหยุ่น กระจายอำนาจในการตัดสินใจ อีกทั้งการทำงานและความก้าวหน้าในระดับบุคคลจะมีความไม่แน่นอนมากขึ้น (Habets *et al.*, 2020) ดังนั้น ทักษะด้านอาชีพและการเรียนรู้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับอาชีพจึงจำเป็นต้องการทำงานในอนาคตเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ส่วนที่ 2 จากการศึกษาที่พบว่านักศึกษาที่มีชั้นปีที่กำลังศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสมและการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาต่างก็มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 สอดคล้องกับการศึกษาของ Habets *et al.* (2020) ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาได้รับการปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาตั้งแต่เริ่มเข้าระบบการศึกษา เนื่องจากประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้กับนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการจัดการศึกษาในชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาจะต้องศึกษาและทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อนต่างคณะ จึงทำให้นักศึกษาต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและผู้ตาม รวมถึงสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การศึกษาในชั้นปีที่ 1 เป็นช่วงปีแรกของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวค่อนข้างมากในการเตรียมความพร้อมทั้งด้านการเรียน แสวงหาความรู้

ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิตและสังคม โดยได้รับการสนับสนุนทักษะดังกล่าวจากการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาใหม่ในหลายรูปแบบทั้งจากมหาวิทยาลัย หลักสูตรและสโมสรนักศึกษา ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 เป็นช่วงที่นักศึกษาสามารถปรับตัวได้และกำลังศึกษารายวิชาเฉพาะของแต่ละหลักสูตรจึงทำให้นักศึกษามุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ส่วนบุคคลมากกว่า การแสดงออกถึงการรับรู้ในทักษะต่างๆ ด้านคะแนนเฉลี่ยสะสมพบว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.50 มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อยกว่า 2.49 ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง มักแสดงออกถึงความสามารถในทักษะการเรียนรู้ทั้งการอ่าน การเขียนและทักษะทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการศึกษามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความมุ่งมั่น ใฝ่รู้และมีความรับผิดชอบสูงในการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ มุ่งเน้นการเรียนรู้ในรูปแบบสหวิทยาการ บูรณาการนวัตกรรมการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบสืบค้น การใช้ปัญหาเป็นฐานและทักษะการคิดที่สูงขึ้น ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้นด้วย (พิชากรณ์ เฟ่งพิศ และคณะ, 2563) ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษานั้น พบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างสม่ำเสมอมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา ปานเจริญ และคณะ (2563) ที่พบว่ากิจกรรมพัฒนานักศึกษามีความสัมพันธ์กับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหิดลมุ่งพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะในการใช้ชีวิต

และการทำงานในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบ Mahidol HIDEF โดยมีกิจกรรมพัฒนานักศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สะสมทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและการใช้ชีวิตในอนาคตเพื่อการเป็น Global Citizen ประกอบด้วย Health Literacy, Internationalization, Digital Literacy, Environmental Literacy และ Financial Literacy โดยแต่ละหลักสูตรจะบูรณาการกรอบแนวคิดดังกล่าวไปสู่การจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาตามบริบทของแต่ละสาขาวิชา อีกทั้ง กิจกรรมพัฒนานักศึกษายังทำให้นักศึกษามีการปรับตัวและพัฒนาตนเองเมื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ แสดงทักษะในด้านผู้นำ พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วง (บุญประจักษ์ จันทรวิน และคณะ, 2565)

ส่วนที่ 3 จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยการคัดเลือกแบบลำดับขั้น พบว่าปัจจัยด้านผู้เรียน สามารถทำนายการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้สูงที่สุด รองลงคือปัจจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยตามลำดับ โดยสามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.8 สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชากรณ์ เฟ่งพิศ และคณะ (2563) ที่พบว่าปัจจัยด้านผู้เรียน ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อน การสนับสนุนจากครอบครัว แรงจูงใจในการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน เนื่องจากองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษายุค 4.0 คือสมรรถนะของผู้เรียน โดยจะต้องรับผิดชอบและกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ของตน สามารถกำกับกับการเรียนรู้ของตนเองได้ (Miranda *et al.*, 2021) และผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงานในสภาพ

แวดล้อมปัจจุบันที่ค่อนข้างซับซ้อนนั้น จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน (González-Salamanca *et al.*, 2020) ในส่วนของกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องพัฒนา เนื่องจากบางทักษะไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเดิม จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันระหว่างกระบวนการคิดเชิงระบบ นวัตกรรม การเรียนการสอน การสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (González-Salamanca *et al.*, 2020) มีการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพสูงสุดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล, 2562) ด้านการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย กิจกรรมนันทนาการและพัฒนา นักศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกที่ยั่งยืนและเข้าถึงได้ง่าย มีบริการด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย (Miranda *et al.*, 2021) ในบริบทของการศึกษาในปัจจุบันนั้น ศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านของผู้สอนซึ่งเป็นตัวแปรที่ถูกคัดออกจากสมการนั้น อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านผู้สอนครอบคลุมไปถึงการเลือกรูปแบบการเรียนการสอนและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละรูปแบบได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้สอนไว้อย่างชัดเจนแล้ว จึงทำให้ปัจจัยด้านผู้สอนไม่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แต่อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของผู้สอนก็มีส่วน

สำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองโดยใช้ศักยภาพสูงสุด มีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ตอบโจทย์การเรียนรู้ในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก รวมถึงเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็น และต้องหาวิธีการในการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562)

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มีระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่ำกว่าชั้นปีอื่นๆ และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างสม่ำเสมอมีระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงศึกษาพบว่าทักษะด้านคณิตศาสตร์เป็นทักษะที่มีระดับต่ำที่สุดนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาและสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 เช่น การปรับช่วงเวลาการจัดกิจกรรมให้ไม่ตรงกับตารางเรียน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมุ่งเน้น

การจัดกิจกรรมกลุ่ม Digital Literacy ที่ประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณิตศาสตร์ประยุกต์ และกลุ่ม Finance and Management Literacy ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ตามกรอบ Mahidol HIDEF ในการพัฒนานักศึกษาและกระบวนการจัดกิจกรรมนักศึกษาให้ตอบสนองต่อการเป็นพลเมืองโลก (global citizen) และจากการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงควรกำหนดนโยบายสนับสนุนปัจจัยดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้รูปแบบใหม่ การสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับประสบการณ์ และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้เรียน สร้างการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างทันสมัย การสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในทุกๆ ด้านที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบทของแต่ละสาขาวิชาชีพ รวมถึงจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้บัณฑิตมีการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดแรงงานได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จิตติยาภรณ์ เขาวรรกุล. (2563). คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 100-111.
- दनัย อังควณวิทย์. (มีนาคม, 2562). *Simulation การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ในโรงเรียนแพทย์*. https://med.mahidol.ac.th/th/knowledge_awareness_health/08jan2020-1639
- บุญประจักษ์ จันทร์วิน, อัญชญา วิชชวิฒนางกูร, อุษา จันทร์แยม, สุทธาสินี เจียประเสริฐ. (2565). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 5(1), 119-133.

- พิชากรณ์ เฟ่งพิศ, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา, และ นพพร จันทรนำชู. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(1), 319-338.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). *ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2563-2566 (ฉบับทบทวน พ.ศ.2564)*. <https://mahidol.ac.th/th/plan63-66/>
- รุ่งนภา จันทรา, และ อติญาณ์ ตรีเกษตริน. (2560). ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4, 180-190.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สุดกัญญา ปานเจริญ, นิธิมา สุภาวี, และ สุภาเพ็ญ ปาณะวัฒนพิสุทธิ์. (2563). ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 14(1), 1-10.
- Atabey, N., & Topcu, M.S. (2021). The relationship between Turkish middle school students' 21st century skills and STEM career interest: Gender effect. *Journal of Education in Science, Environment and Health*, 7(2), 86-103.
- Bonaccio, S., O'Reilly, J., O'Sullivan, S.L., & Chiochio, F. (2016). Nonverbal behavior and communication in the workplace: A review and an agenda for research. *Journal of Management*, 42(5), 044-1074.
- González-Pérez, L.I., & Ramírez-Montoya, M.S. (2022). Components of education 4.0 in 21st century skills frameworks: Systematic review. *Sustainability*, 14, 1493. <https://doi.org/10.3390/su14031493>
- González-Salamanca, J.C., Agudelo, O.L. & Salinas, J. (2020). Key competences, education for sustainable development and strategies for the development of 21st century skills. *A systematic literature review. Sustainability*, 12(24), 10366. <https://doi.org/10.3390/su122410366>
- Habets, O., Stoffers, J., Heijden, B.V.D., & Peters, P. (2020). Am I fit for tomorrow's labor market? The effect of graduates' skills development during higher education for the 21st century's labor market. *Sustainability*, 12, 7746. doi:10.3390/su12187746
- Miranda, J., Navarrete, C., Noguez, J., Molina-Espinosa, J.M., Ramírez-Montoya, M.S., Navarro-Tuch, S.A., Bustamante-Bello, M.R., Rosas-Fernández, J.B. & Molina, A. (2021). The core components of education 4.0 in higher education: Three case studies in engineering education. *Computers & Electrical Engineering*, 93, 107278. <https://doi.org/10.1016/j.compeleceng.2021.107278>

-
- Suh, J., Matson, K., Seshaiyer, P., Jamieson, S., & Tate, H. (2021). Mathematical modeling as a catalyst for equitable mathematics instruction: Preparing teachers and young learners with 21st century skills. *Mathematics*, 9, 162. <https://doi.org/10.3390/math9020162>
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *Learning and innovation skills 21st century skills learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- van Laar, E., van Deursen, A.J.A.M., van Dijk, J.A.G.M., & Haan., J. (2017). The relation between 21st century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in Human Behavior*, 72, 577e588, 577-588. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.010>

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุ่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

Development of a Student Information Management (SIM) Program to Improve the Efficiency of the Student Support System at Kuthong Pittayakom School under the Mahasarakham Secondary Education Area Office

ชัดสกร พิกุลทอง¹

Chudsagorn Phikulthong¹

Received: 20 September 2022

Revised: 28 October 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุ่ทองพิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) สำหรับเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุ่ทองพิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 125 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากแบบไม่มีการใส่คืน (sampling without replacement) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายืนยัน องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุ่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามว่ามีความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีหรือความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) วิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analytic model) ได้แก่ ค่าไคสแควร์, ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์, ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon's Matched Pairs Signed-Ranks Test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีที่ผ่านทุกค่า คือ Chi-Square = 127.784, df = 155, p-value = .946, RMR = .133, GFI = .907, AGFI = .873, IFI = 1.008, TLI = .924, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่นชมพิทยาคาร, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

¹ Chuenchom pittayakhan School Director, under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham
E-mail: atomy@ccpk.ac.th

2. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกุทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ก่อนและหลังการพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

คำสำคัญ: การจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM), ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The objectives of this study was to study Student Information Management (SIM) to strengthen the efficiency of the student support system at Kuthong Pittayakom School, under the Mahasarakham Secondary Education Service Area Office, and The sample for this study consisted of 125 northeastern secondary school administrators, a sample without replacement. The Kuthong Pittayakom School Student Support System, which is linked with the Mahasarakham Secondary Education Service Area Office. For The orifical fidelity or construct validity assesses the consistency of the measurement model with empirical data in the confirmatory factor analytic model (specifically, chi-square value, chi-square value (square root value of mean, quadratic tolerance of estimation), and the data was analyses using Wilcoxon's Matched Pairs Signed-Ranks Test. The research showed; - 1) A student support system model improves student support system efficiency. It is structurally direct and consistent with empirical results (chi-square = 127.784, df = 155, p-value =.946, RMR =.133, GFI =.907, AGFI =.873, IFI = 1.008, TLI =.924, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000 2) The student information management (SIM) programs to improve the efficiency of the student support system were significantly statistically different at the level of.05, with a higher post-development average than before development.

Keywords: Student Information Management (SIM), student support system

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ปัจจุบันมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกัน ในลักษณะของโลกไร้พรมแดน มีการไหลเวียนอย่างเสรีและไร้ขีดจำกัดที่มีฐานของความรู้/การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ในห้วงสิบปีที่ผ่านมาเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการสื่อสาร ความรู้ที่เป็นกลไกและฐานการพัฒนาดังกล่าวมีบทบาทอย่างสำคัญในทุกภาคส่วน และได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้นมีเฉพาะแต่ในสถานศึกษา (พิณสุตา สิริรังศรี, 2552) สถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษา การอบรมสั่งสอนอย่างสมดุลงให้สอดคล้องกับชีวิตจริง ตลอดจนการสร้างความรู้ และส่งเสริมความสามารถอย่างหลากหลายเพื่อนำไปสู่การประกอบวิชาชีพ โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะ

ต้องจัดการเรียนการสอนไม่ใช่เพียงเน้นด้านวิชาความรู้เท่านั้น แต่ต้องจัดการศึกษาให้ครอบคลุมด้านอื่นๆ ในชีวิตจริงของผู้เรียนด้วย โดยมุ่งให้โอกาสผู้เรียนทุกคนให้ได้รับการศึกษาตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละคน และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการศึกษาเรียนรู้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541) ในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นโลกยุคดิจิทัลที่มีคุณลักษณะของการเป็น 1) โลกที่ไร้พรมแดน 2) โลกที่แคบ และ 3) โลกที่หมุนเร็วมากขึ้น โดยคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นมาได้เนื่องจากมีตัวเร่งปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ เทคโนโลยี (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2558) โดยในยุคดิจิทัลนี้ Sheninger (2014) กล่าวว่า มนุษย์จะได้สัมผัสประสบการณ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจของความก้าวหน้าในเทคโนโลยีการศึกษาที่มีศักยภาพในการส่งเสริมกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งสำหรับพวกเขาแล้วเทคโนโลยีจะเป็นสิ่งที่ทำให้การเรียนรู้มีความน่าตื่นตาดังขึ้น ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเข้าใจว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาคือ การทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ที่จะทอฝันและพยายามทำให้สำเร็จ (Picciano, 2011) ในยุคปัจจุบันทำให้เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมรอบตัวนักเรียนเอง และกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย จากกระบวนการทุนนิยมและบริโภคนิยม ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมอ่อนแอลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทันเวลา ถูกวิธี เสริมสร้างทักษะชีวิต ให้คำปรึกษาอย่างทั่วถึง ตลอดจนจัดการดูแลช่วยเหลือและสงเคราะห์นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่ประสบปัญหา หรือครอบครัวด้อยโอกาส โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหากับนักเรียนในวัยเรียนในด้านต่างๆ ด้วยสภาพปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนดังกล่าว สถานศึกษาจึงควรตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมียุทธศาสตร์ช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารวมทั้งวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ปัจจุบันโรงเรียนหลายแห่งได้มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการวางแผนและบริหารงานของโรงเรียน แต่ระบบสารสนเทศเหล่านั้นขาดการบูรณาการเป็นระบบเดียวกัน ทำให้มีข้อมูลหลากหลาย ไม่เป็นระบบ และเกิดการทำงานซ้ำซ้อน อีกทั้งการที่ครูบุคลากร หรือผู้ปกครองจะสามารถเข้าถึงข้อมูลบางอย่างไม่สามารถทำได้ หรือเกิดการวิเคราะห์ผลล่าช้าเกินไป ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้ทันท่วงที ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนกุทองพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและเสริมสร้างศักยภาพการทำงานของคุณครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพตาม

มาตรฐานได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามอันจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 933 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 125 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากแบบไม่มีการใส่คืน (sampling without replacement)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายืนยัน องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ของระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามว่ามีความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีหรือความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity)

3. การสร้างเครื่องมือ

- 3.1 ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม ที่ผ่านการพิจารณาและยืนยันรับรองความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามและความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีหรือโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิมาสร้างเป็นแบบสอบถามภาคสนาม มี 5 องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้ จำนวน 18 ข้อ

- 3.2 ตรวจพิจารณาความครอบคลุมด้านเนื้อหาอีกครั้งพบว่ามีความครอบคลุมเนื้อหา

- 3.3 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามภาคสนามฉบับทดลองใช้ แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน

- 3.4 พิมพ์แบบสอบถามภาคสนามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis)

- 4.1.1 ค่าไคสแควร์ (Chi-square: X^2)

- 4.1.2 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi-Square Statistics: CMIN/df)

- 4.1.3 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)

- 4.1.4 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI)

- 4.2 การเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อ

เสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโรงเรียนกุทองพิทยาคม ก่อนและหลัง
การพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบ

ของวิลคอกซัน (The Wilcoxon's Matched Pairs
Signed-Ranks Test) เพื่อเปรียบเทียบผู้บริหาร
สถานศึกษาในยุคดิจิทัลก่อนและหลังการพัฒนา

ตาราง 1 ความถี่ และร้อยละของข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติราชการ		
1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา	109	87.20
1.2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	16	12.80
รวม	125	100
2. ขนาดของโรงเรียน		
2.1 ขนาดใหญ่พิเศษ นักเรียนมากกว่า 2,500 คน	2	1.60
2.2 ขนาดใหญ่ นักเรียน 1,500-2,499 คน	3	2.40
2.3 ขนาดกลาง นักเรียน 500 - 1,499 คน	30	24.00
2.4 ขนาดเล็ก นักเรียนน้อยกว่า 500 คน	90	72.00
รวม	125	100
3. วิทยฐานะ		
3.1 เชี่ยวชาญ	3	2.40
3.2 ชำนาญการพิเศษ	105	84.00
3.3 ชำนาญการ	17	13.60
รวม	125	100
4. ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา		
4.1 ต่ำกว่า 10 ปี	25	20.00
4.2 10-15 ปี	74	59.20
4.3 มากกว่า 15 ปี	26	20.80
รวม	125	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา
ส่วนใหญ่ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน อยู่
ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 500 คน

มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์
ในการบริหารสถานศึกษาระหว่าง 10-15 ปี

ตาราง 2 ค่า KMO and Bartlett's Test ของแบบสอบถามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนภูทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.814
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	9398.603
	df	190
	Sig.	.000

จากตาราง 2 พบว่า ค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นการทดสอบค่าไคสแควร์ของเมตริกสหสัมพันธ์จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 9398.603 Significance เท่ากับ.000 แสดงว่าข้อคำถามต่างๆ ในแบบสอบถามทั้ง 20 ข้อคำถามมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์

องค์ประกอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีอีเกนแวลู-เมเยอร์-อัลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ควรมีค่ามากกว่า.5 ผลจากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ.814 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมมาก

ตาราง 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	T	R ²
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
1.1 การสังเกต	.795	***	***	.632
1.2 การสัมภาษณ์	.861	.133	9.234*	.741
1.3 การเยี่ยมบ้าน	.676	.130	7.468*	.457
1.4 การศึกษาข้อมูล	.564	.138	6.106*	.318
1.5 การทดสอบ	.828	.121	8.869*	.685
2. การคัดกรองนักเรียน				
2.1 กลุ่มปกติ	.716	***	***	.513
2.2 กลุ่มเสี่ยง	.886	.114	9.453*	.784
2.3 กลุ่มที่มีปัญหา	.850	.124	9.100*	.772

ตาราง 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ต่อ)

ตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	T	R ²
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา				
3.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น	.703	***	***	.494
3.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา	.878	.154	9.095*	.770
3.3 การจัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง	.901	.154	9.279*	.812
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน				
4.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม	.812	***	***	.695
4.2 การเยี่ยมบ้าน	.762	.112	9.189*	.580
4.3 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	.861	.101	10.684*	.741
4.4 กิจกรรมเสริมสร้างทักษะ	.756	.152	6.047*	.572
5. การส่งต่อ				
5.1 การส่งต่อภายใน	.903	***	***	.815
5.2 การส่งต่อภายนอก	.881	.073	13.923*	.776
5.3 การติดตามผล	.756	.082	10.551*	.572

Chi-Square = 127.784, df = 155, p-value = .946, RMR = .133, GFI = .907, AGFI = .873, IFI = 1.008, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

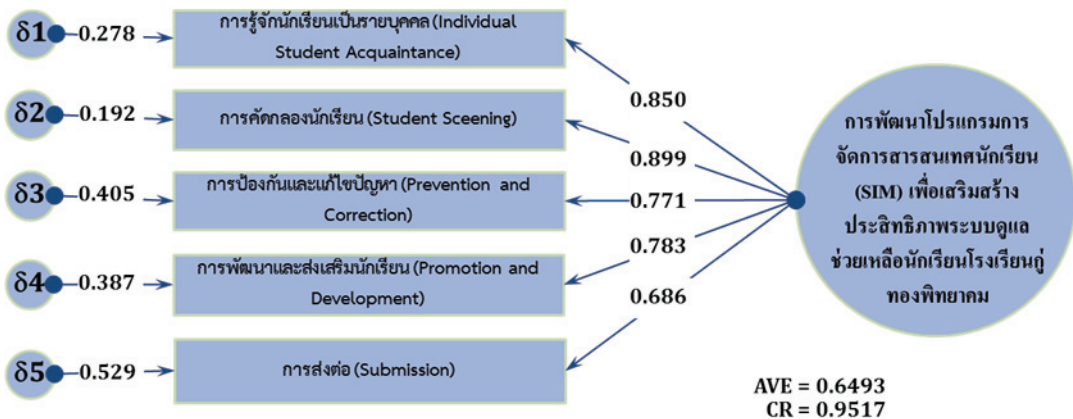
จากตาราง 3 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวชี้วัดทุกตัวมีค่าเป็นบวก ซึ่งมีค่าตั้งแต่.353-.9.3 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย 1) กาสังเกต 2) การสัมภาษณ์ 3) การเยี่ยมบ้าน 4) การศึกษาข้อมูล และ 5) การทดสอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่.564-.861 องค์ประกอบที่ 2 การคัดกรองนักเรียน 1) กลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง และ 3) กลุ่มมีปัญหา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่.716-.886 องค์ประกอบที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย 1) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 2) การจัดกิจกรรม

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 3) การจัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่.703-.901 องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 2) การเยี่ยมบ้าน 3) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และ 4) กิจกรรมเสริมสร้างทักษะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่.762-.861 องค์ประกอบที่ 5 การส่งต่อ ประกอบด้วย 1) การส่งต่อภายใน 2) การส่งต่อภายนอก และ 3) การติดตามผล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่.756-.903 และแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมั่นในการวัด (R²) อยู่ระหว่าง.903-.815 แสดงว่าทั้ง 20 ตัวแปร

สามารถวัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนทุ่งทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม และค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน ประกอบด้วย

Chi-Square = 127.784, df = 155, p-value = .946, RMR = .133, GFI = .907, AGFI = .873, IFI = 1.008, TLI = .924, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพประกอบ 1

Cronbach's α = .844; Range of CITC = 0.479 - 0.735
Eigenvalue = 3.139; KMO = 0.825
Bartlett's Test of Sphericity = 1681.454, p-value < 0.001

$\chi^2 = 31.274, df=20, p\text{-value} = 0.0517, AGFI = 0.978; CFI = 0.998; CN = 919.920$
RMSEA = 0.0270; 90% RMSEA = 0.0000 - 0.0444; p-value (close fit) = 0.988; SRMR = 0.0317

ภาพประกอบ 1 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM)

ตาราง 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	T	R ²
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	.556	***	***	.320
2. การคัดกรองนักเรียน	.855	.274	4.947*	.731
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา	.890	.279	4.965*	.791
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	.893	.307	5.267*	.798
5. การส่งต่อ	.915	.332	5.523*	.837

Chi-Square = 135.283, df = 164, p-value = .950, RMR = .048, GFI = .902, IFI = 1.009, CFI = 1.000, RMSEA = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตาราง 4 พบว่า ค่านำหนักองค์ประกอบของการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ทุกองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก ซึ่งมีค่าตั้งแต่.556-.915 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพิจารณาค่านำหนักในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การส่งต่อ มีค่านำหนักมากที่สุดเท่ากับ.915 รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน มีค่านำหนัก เท่ากับ.893 การป้องกันและแก้ไขปัญหา มีค่านำหนัก เท่ากับ.890 และการคัดกรองนักเรียน มีค่านำหนัก เท่ากับ.855 และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่านำหนัก

เท่ากับ.556 ตามลำดับ และแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมั่นในการวัด (R^2) อยู่ระหว่าง.320-.837 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบสามารถวัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และยืนยันโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และค่าดัชนีความสอดคล้ององค์ประกอบด้วย Chi-Square = 135.283, df = 164, p-value =.950, RMR =.048, GFI =.902, IFI = 1.009, CFI = 1.000 และ RMSEA =.000 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้วัดความกลมกลืน	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
p-value	มากกว่า.05 (Byrne, 2001)	.950	ผ่านเกณฑ์
RMR	น้อยกว่า.08 (Kline, 1998)	.048	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า.90 (Kline, 1998; Byrne, 2001)	.902	ผ่านเกณฑ์
IFI	มากกว่า.90 (Arbuckle, 1995)	1.009	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า.90 (Hu and Bentler, 1999)	1.000	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า.05 (Steiger, 1990)	.000	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 5 สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคมที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 6 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้โปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) ก่อนและหลังการพัฒนา

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	n	S.D.	Wilcoxon Value	Wilcoxon Prob	
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล					
ก่อนการพัฒนา	9	3.36	0.38	2.668	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.15	0.29		
2. การคัดกรองนักเรียน					
ก่อนการพัฒนา	9	3.20	0.23	2.666	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.51	0.24		
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา					
ก่อนการพัฒนา	9	3.42	0.15	2.673	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.11	0.34		
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน					
ก่อนการพัฒนา	9	3.27	0.23	2.677	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.41	0.22		
5. การส่งต่อ					
ก่อนการพัฒนา	9	3.25	0.45	2.668	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.32	0.41		
รวมทุกด้าน					
ก่อนการพัฒนา	9	3.32	0.14	2.666	.000*
หลังการพัฒนา	9	4.32	0.12		

* มีนัยสำคัญทางสถิติ.05

จากตาราง 6 พบว่า การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ก่อนและหลังการพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่จะอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จำนวน 5 ด้านคือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (individual student acquaintance) 2) การคัดกรองนักเรียน (student screening)

3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา (prevention and correction) 4) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน (promotion and development) 5) การส่งต่อ (submission) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการศึกษาและสังเคราะห์ องค์ประกอบได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในและ ต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์และศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศเพิ่มเติม ทำให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย พบว่า องค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับแนวคิด ของ

และเมื่อพิจารณาด้านตัวบ่งชี้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม มีจำนวน 18 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสังเกต 2) การสัมภาษณ์ 3) การเยี่ยมบ้าน 4) การศึกษาข้อมูล 5) การทดสอบ 6) กลุ่มปกติ 7) กลุ่มเสี่ยง 8) กลุ่มที่มีปัญหา 9) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 10) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 11) การจัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง 12) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 13) การเยี่ยมบ้าน 14) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting) 15) กิจกรรมเสริมสร้างทักษะ 16) การส่งต่อภายใน 17) การส่งต่อภายนอก และ 18) การติดตามผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าตัวบ่งชี้ดังกล่าวผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทั้งจากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงวุฒิและกรณีศึกษาในสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) สอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1970) ; Skager (1978) ; Senge (1990) ; Ackoff (1999) ; Haines (1998) ; Riggio and Reichard (2008) and Goleman (2011)

2. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า การพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกู่ทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ใช้สัดส่วนวิธีการ พัฒนา 70:20:10 โดยร้อยละ 70 เป็นการบูรณาการในการปฏิบัติงาน (integration with work practice) ร้อยละ 20 ใช้กระบวนการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การติดตามผลและประเมินผลหลังการพัฒนา (follow up and evaluation) และ ร้อยละ 10 เป็นการฝึกอบรม โดยกำหนดระยะเวลาในการพัฒนา 150 ชั่วโมง โดยผลการ ประเมินโปรแกรมมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lombardo and Eichinger (1996) กล่าวว่าหลักการพัฒนาคณาจารย์ตามกรอบ 70:20:10 เป็นการพัฒนาคณาจารย์ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองนั้น มีสัดส่วนขององค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาได้ดีตามอัตราส่วน 70: 20: 10 สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้จากหลักการ ดังนี้ 1. การเรียนรู้และพัฒนาจากประสบการณ์ (lean and development through experience) ร้อยละ 70 คือ อัตราส่วนของกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองจากประสบการณ์ (Experience) ของการเรียนรู้และพัฒนาผ่านภารกิจในงานแต่ละวัน การได้ทำงานหรือได้รับมอบหมาย งานที่ทำทนาย และการลงมือปฏิบัติ 2. การเรียนรู้และพัฒนาจากผู้อื่น (lean and development through others) ร้อยละ 20 คือ อัตราส่วนของกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองจากการ

ค้นคว้า (exposure) ของการเรียนรู้และพัฒนา ผ่านการสอนงาน การเป็นพี่เลี้ยง การทำงานร่วมกับเครือข่าย และการเรียนรู้จากการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น 3. การเรียนรู้และพัฒนาจากโปรแกรม (lean and development through program) ร้อยละ 10 คือ อัตราส่วนของกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองจากการเรียน (education) ของการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาผ่านการเรียนในสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ หรือผ่านหลักสูตร การฝึกอบรมและโปรแกรม

นอกจากนี้ ในระยะการบูรณาการในการปฏิบัติงาน (integration with work practice) นั้น ได้กำหนดให้มีวงจรการพัฒนา ได้แก่ การวางแผน การออกแบบกิจกรรมพัฒนาการลงมือปฏิบัติ และการวัดผล โดยให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ได้วิเคราะห์ตนเองและวางแผนการดำเนินการ พัฒนาร่วมกัน อย่างเป็นวงจรต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง หรือพัฒนาให้เกิดอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Rabin *et al.* (2014) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นต้องมีการทำงานและสะท้อนผลร่วมกันเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การวางแผน (plan) การออกแบบ (design) การนำไปปฏิบัติ (implement) และการวัดผล (measure) ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติอย่างเป็นวงจรต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนใช้โปรแกรมฝ่ายบริหารควรประชุมชี้แจงให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการ นำโปรแกรมมาใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เปิดเผย และพร้อมที่จะรับฟัง ข้อเสนอแนะจากผู้ปฏิบัติด้วยการมีส่วนร่วม และความเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาร่วมกัน

1.2 ก่อนใช้โปรแกรมควรจัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนแนวปฏิบัติในด้านต่างๆ ภายในโปรแกรมอย่างชัดเจนใช้ กระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย และเน้นการมีส่วนร่วม เช่น ประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.3 การดำเนินการตามกระบวนการของโปรแกรมควรดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอน และมีความต่อเนื่องเป็นวงจร เช่น เริ่มจากการให้ความรู้เบื้องต้น การนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผล เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาโปรแกรมการจัดการสารสนเทศนักเรียน (SIM) เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการพัฒนาและวิธีการเสริมสร้าง การฝึกอบรม (training) การบูรณาการในการปฏิบัติงาน (integration with work practice) การติดตามผลและประเมินผลหลังการพัฒนา (follow up and evaluation) โดยใช้โมเดล 70-20-10 กำหนดระยะเวลาการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกู่ทองพิทยาคม จำนวน 150 ชั่วโมง ได้แก่ การปฏิบัติจริงในสถานที่ปฏิบัติงาน (on the job training) ร้อยละ 70 (105 ชั่วโมง) การเรียนรู้ด้วยตนเองและผู้อื่นโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community: PLC) ร้อยละ 20 (30 ชั่วโมง) และการฝึกอบรมแบบเข้ม (training) ร้อยละ 10 (15 ชั่วโมง) จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ดังนี้

2.1 การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน จึงควรทำการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมในสำนักงานหรือสถานศึกษาที่มีขนาดต่างๆ หรือต่างสังกัด

2.2 ควรทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อเสริมสร้าง/ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในยุคการศึกษา 4.0

เอกสารอ้างอิง

- พิณสุดา สิริขันธ์ศรี. (2552). รายงานการวิจัย เรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี. พิมพ์ดี การพิมพ์.
- สุกัญญา แซ่มช้อย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน และโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21. *Journal of Education Naresuan University*, 17(4), 216-224.
- Ackoff, R. L. (1999). *Ackoff's Best: His classic writings on management*. Wiley.
- Goleman, D. (2011). *Intelligenza emotiva*. Bur.
- Guilford, J. P. (1970). Creativity: Retrospect and prospect. *The Journal of Creative Behavior*, 4(3), 149-168.
- Haines, D. E., & Pollock, K. H. (1998). Estimating the number of active and successful bald eagle nests: an application of the dual frame method. *Environmental and Ecological Statistics*, 5(3), 245-256.
- Lombardo, M.M., & Eichinger, R.W. (1996). *Career-architect development planner*. Lominger.
- Picciano, A.G. (2011). *Educational leadership and planning for technology* (5th Ed). Pearson Education.
- Riggio, R. E., & Reichard, R. J. (2008). The emotional and social intelligences of effective leadership: An emotional and social skill approach. *Journal of Managerial Psychology*.
- Rabin, R. (2014). *Blended learning for leadership: The CCL approach*. Center for Creative Leadership.
- Skager, R. (1978). *Lifelong education and evaluation practice*. UNESCO Institute for Education and Pergamon Press.
- Sheninger, E. C. (2014). *Digital leadership: changing paradigms for changing times*. Corwin.
- Senge, P. M. (1990). *The art and practice of the learning organization Vol. 1*. Doubleday.

ชาวจีนในมาเลเซีย: การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐาน

Chinese in Malaysia: The Arrival and Settlement

ชัยวัฒน์ มีสันฐาน¹

Chaiwat Meesanthan¹

Received: 29 January 2022

Revised: 15 September 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในมาเลเซียโดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิ และข้อมูลในระดับทุติยภูมิแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าชาวจีนได้ละทิ้งแผ่นดินของตนเองด้วยเหตุผล 3 ประการคือ การเมือง ศาสนา และเศรษฐกิจ ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นเข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 14 โดยการอพยพครั้งใหญ่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ชาวจีนที่เข้ามาในมาเลเซียในช่วงเวลาดังกล่าวมีการตั้งชุมชน 3 ย่าน ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมือง อย่างไรก็ตาม สำหรับพัฒนาการการสร้างอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียนั้น พวกเขาเป็นผู้ปฏิบัติการ (Social actor) ที่กระตือรือร้น สร้างสรรค์และมีความสามารถสูง การตีความของพวกเขาต่อความเป็นจริงทางสังคมการสร้างอัตลักษณ์นั้นมี 3 ประการคือ แหล่งความรู้ บริบท และ กระบวนการการปฏิสัมพันธ์

คำสำคัญ: การเข้ามา, การตั้งถิ่นฐาน, ชาวจีนในมาเลเซีย

Abstract

This article aims to study the arrival and settlement of the Chinese in Malaysia. It is documentary research where data was collected from the primary and secondary sources. The collected data was qualitatively analysed with categorisation and logical analysis of the contents in order to make sense of the events and are thus presented in descriptive forms. The research revealed that the Chinese populations decided to migrate from their homeland to settle in Southeast Asia by three reasons, i.e. politics, religion, and economy. Their early waves of migration started before the 14th Century with the largest wave taking place in the 19th Century. Their settlement led to three categories of community building, i.e. the riverside community in cities, the mining community, and the farming community in suburbs. The

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, chaiwat.m@arts.tu.ac.th

¹ Assistant Professor (Southeast Asian Studies), Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, chaiwat.m@arts.tu.ac.th

development of their identity formation was fostered by the fact that they were social actors characterized by enthusiasm for life, creativity, and high competence. The ways they interpreted the social reality that influenced their identity construction were based on the sources of knowledge, the cultural context, and the social interaction.

Keywords: Coming, settlement, Chinese in Malaysia

บทนำ

การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศของชาวจีนเป็นปรากฏการณ์ที่ดำเนินสืบเนื่องมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี จนก่อให้เกิดชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในทุกภูมิภาคทั่วโลก และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในแง่มุมต่างๆ ของชาวจีนโพ้นทะเล ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัฒนธรรม ประเพณี การย้ายถิ่น การสะสมทุน การเติบโตทางธุรกิจข้ามชาติ บทบาทและความสัมพันธ์ทางการเมืองของชาวจีนในประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดจนประเด็นเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ และอื่นๆ จนเกิดงานศึกษาวิจัยมากมายในหลายประเทศทั่วโลก

การอพยพของชาวจีนเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคแรกนั้นเป็นการเข้ามาของนักผจญภัย นักบุญและพ่อค้าจำนวนไม่มาก แต่หลังจากการพัฒนาการเดินทางของจีนและส่งออกเรือออกสำรวจเส้นทางการเดินทะเลระหว่าง ค.ศ. 1405-1433 ซึ่งแม่ทัพเรือมุสลิม “เจิ้งเหอ” เป็นผู้นำทัพ และแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองและการค้าของราชวงศ์หมิงมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาททางการเมืองการค้าระหว่างจีน และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงยิ่งสำคัญมากขึ้น พร้อมด้วยการขยายชุมชนชาวจีนในพื้นที่ต่างๆ ในภาคพื้นสมุทร ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาอาศัยทางตอนใต้ของสยาม มาเลเซีย และ บนเกาะชวา ของอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคล่าอาณานิคม ในขณะที่เดียวกันก็นับเป็นยุคการกระจายตัวของชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งในขณะนั้น

ตรงกับสมัยของราชวงศ์ชิง อาณานิคมจำนวนมากขาดแคลนแรงงาน ในขณะที่จังหวัดฮกเกี้ยน และ กวางตุ้งของจีนมีแรงงานเกินความต้องการ รัฐบาลของราชวงศ์ชิงจึงถูกชาติเจ้าอาณานิคมทั้งหลายบีบบังคับให้นำประชากรจีนไปเป็นแรงงานในดินแดนอาณานิคมของตน ชาวฮกเกี้ยน และชาวกวางตุ้งจำนวนมากเลือกที่จะไปทำงานในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง เนื่องด้วยความสัมพันธ์ของชาวจีนและดินแดนนี้มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง ทำให้ชาวกวางตุ้งจำนวนมากออกไปเสี่ยงโชคในดินแดนเหล่านี้ และหวังที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ยังอยู่ในประเทศจีนดีขึ้นด้วย (ปรีวัชร จันทร, 2548, หน้า 72)

การเข้ามาของชาวจีนดังกล่าวสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหพันธรัฐมลายู เป็นสหพันธรัฐที่จัดตั้งขึ้นจากรัฐมลายูและดินแดนต่างๆ รวม 11 รัฐ ซึ่งดำรงอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1948 - ค.ศ. 1963 ประกอบด้วยรัฐมลายู 9 รัฐ และดินแดนในอาณานิคมช่องแคบที่ปีนังและมะละกา รวม 2 แห่ง สหพันธรัฐแห่งนี้มีฐานะเป็นรัฐในอารักขาของสหราชอาณาจักร แต่ต่อมาก็ได้มีการประกาศเอกราช เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1957 อันเป็นการสิ้นสุดการตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร และสิ้นสุดภาพลงจากการจัดตั้งประเทศมาเลเซียในเวลาต่อมา อันเป็นหนึ่งหนึ่งในอาณานิคมของอังกฤษ การเข้ามาของแรงงานดังกล่าวยังส่งผลต่ออัตราส่วนจำนวนประชากรในประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

กล่าวคือหลังจากประเทศมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1957 แล้ว กลุ่มแรงงานชาวจีนมิได้ออกจากประเทศไปพร้อมๆ กับเจ้าอาณานิคมในทางตรงกันข้ามพวกเขาเหล่านั้นเปลี่ยนสถานะจากแรงงานเจ้าอาณานิคมจนสามารถก้าวสู่การเป็นพลเมืองของมาเลเซียได้ในที่สุด

การต่อสู้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวตลอดระยะเวลาของการอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียตั้งแต่เริ่มอพยพเข้ามาจนจบจนเมื่อพวกเขาสามารถก้าวขึ้นมาเป็นพลเมืองของประเทศนับเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและศึกษาอย่างยิ่งว่าตลอดเวลาที่ผ่านมา แรงงานชาวจีนเหล่านั้นมีวิธีการและกระบวนการอย่างไรในก้าวขึ้นเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในมาเลเซีย

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methods) เพื่อความครอบคลุมถึงเนื้อหาในการศึกษา ซึ่งในการดำเนินการศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาจากแหล่งข้อมูล อันประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาประมวลผลวิเคราะห์เป็นการวิจัยที่รวบรวมหลักฐานจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งจากสถานที่ ศิลปวัตถุ งานเขียน และ งานวิจัย งานวิชาการ หนังสือพิมพ์ ในประเทศมาเลเซียเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวจีนในมาเลเซีย ตั้งแต่การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกราก กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ความสามารถในการปรับตัว ความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นอกจากนี้ยังได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลายประเด็น ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชาวจีนโพ้นทะเล การอพยพของชาวจีนในมาเลเซีย ตลอดจนอิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อเป็นกรอบตัวอย่างในการศึกษาเปรียบเทียบกรณีของมาเลเซีย แล้วนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา (descriptive method) โดยนำเสนอในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1. สาเหตุที่คนจีนต้องละทิ้งดินแดนจีน 2. ประวัติศาสตร์การเข้ามาของคนจีนสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ 3. การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกและการพำนักอย่างถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

ผลการศึกษา

1. สาเหตุที่คนจีนต้องละทิ้งดินแดนจีน

นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกจนถึงราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของจีน การเดินทางของชาวจีนก็เกิดขึ้นแล้วในสามดินแดนหลักๆ ชาวจีนไม่ใช่แค่เพียงเดินทางหรือล่องเรือไปยังดินแดนดังกล่าว แต่ก็มีเช่นกันที่ชาวจีนได้พำนักอย่างถาวรในดินแดนต่างๆ ที่พวกเขาไปถึง สาเหตุที่ชาวจีนเดินทางและล่องเรือออกนอกดินแดนจีนสามารถแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุคือการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา (Djao, 2003, p. 5)

1.2 สาเหตุทางการเมือง

ในประวัติศาสตร์จีน ปรากฏหลักฐานมากมายว่ามีคณะทูตของจีนเดินทางไปยังดินแดนประเทศเพื่อนบ้านและได้นำเอาบรรณาการเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้น ผู้ปกครองประเทศเพื่อนบ้านเองต่างก็ได้รับเชิญให้เยือนจีน ซึ่งเป็นระบบเครื่องราชบรรณาการที่โด่งดังในประวัติศาสตร์จีน (Lee, 2014, p. 11) ระบบนี้รู้จักกันในชื่อ “จี้มก้อง” หมายถึง เจริญ

ทางพระราชไมตรีเฉพาะกับประเทศจีน โดยนำพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการไปถวายจักรพรรดิตามเวลาที่กำหนด ปรกติ ๓ ปี ต่อครั้ง เช่น แต่งทูตออกไปจิ้มก้อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ราชวงศ์ฮั่น (202 ก่อนคริสตกาล-ค.ศ. 220) เคยถูกรุกรานจากชนป่าเถื่อนทางตอนเหนือของจีน ในสมัยนั้น จีนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศอื่นๆ ที่เคยถูกพวกชนป่าเถื่อนรุกราน ในปี 139-126 ก่อนคริสตกาล ชังเกี้ยน (Zhang Qian) ก็เคยเดินทางไปยังอาณาจักรกุชาน (Kushan) ในอัฟกานิสถาน ปัจจุบัน การเดินทางดังกล่าวทำให้เกิดการเปิดเส้นทางสายไหมที่เริ่มต้นจากเมืองเจียนทางฝั่งตะวันออกไปยังกรุงโรมทางฝั่งตะวันตก

แน่นอนว่าเส้นทางทางการทูตที่โด่งดังที่สุดในประวัติศาสตร์จีนคือเส้นทางการเดินเรือโดยแม่ทัพเรือเจิ้งเหอในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644) ระหว่าง ค.ศ. 1405-1433 แม่ทัพเจิ้งเหอเป็นผู้นำกองเรือทั้งหมด 7 ครั้งไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ฟิลิปปินส์ เวียดนาม บรูไน ชวา สุมาตรา กัมพูชา มาเลเซียและไทย) และเอเชียใต้ (บังคลาเทศ ศรีลังกา อินเดีย และมัลดีฟ) ถึงแม้ว่าทุกการเดินทางของแม่ทัพเจิ้งเหอซึ่งนำทหารติดตามไปด้วยเป็นพันคน แต่จีนก็ไม่เคยก่อสงครามกับประเทศใดเลย ในสมัยนั้นจีนไม่มีเจตนาจะเป็นมหาอำนาจเจ้าอาณานิคมที่แข็งแกร่ง ถึงแม้ว่ามีความสามารถก็ตาม นอกจากสาเหตุทางการเมืองที่ทำให้ชาวจีนออกไปท่องดินแดนต่างๆ สาเหตุเพื่อหลบภัยการเมืองก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ชาวจีนอพยพ คนจีนเป็นจำนวนมากต้องลี้ภัยทางการเมืองและต้องออกนอกประเทศ เช่นกรณีการลี้ภัยไปยังเกาหลีและญี่ปุ่นในสมัยราชวงศ์จินดังกล่าวข้างต้น ในสมัยราชวงศ์ถังถึงกับกฎหมายและผู้ลี้ภัยทางการเมืองต้องอพยพ

ไปยังเวียดนาม สุมาตรา ไทย ลาว ฟิลิปปินส์ และดินแดนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยสาเหตุทางการเมือง จึงเป็นการอพยพโดยไม่สมัครใจ ทหารที่ติดตามกองเรือหรือที่ถูกจับเป็นนักโทษหรือแก่เฒ่าแล้วก็ตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ในดินแดนต่างๆ เช่น เวียดนามและชวา เมื่อกุบไลข่านล้มเหลวที่จะครอบครองดินแดนทั้งสองใน ค.ศ. 1288 และ 1293 (Djao, 2003, p. 6- 7)

1.3 สาเหตุทางศาสนา

บันทึกเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของชาวจีนชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน ศาสนาพุทธแพร่หลายในประเทศจีนสมัยตอนปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันตก และศาสนาพุทธนี้ก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปลายรัชสมัยฮั่นตะวันออก Lee (2014, p. 11-12) กล่าวว่า หลักฐานทางศาสนาพุทธสามารถพบเห็นได้ตามถ้าที่ประดับประดับไปด้วยภาพเขียนทางพุทธศาสนา ตอนเส้นทางการสายไหม พระภิกษุจากอินเดียเดินทางมายังประเทศจีนเพื่อสั่งสอนเผยแผ่ศาสนา รวมทั้งคนจีนเองก็เดินทางไปยังชมพูทวีปเพื่อศึกษาคำภีร์ทางศาสนาพุทธ ในศตวรรษที่ 5 พระภิกษุองค์หนึ่งนามว่าฟาเซียน (Fa Xian) ได้เขียนตำราที่มีชื่อว่า บันทึกแห่งพุทธประเทศ (A record of the Buddhist countries) หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกประสบการณ์ของพระภิกษุฟาเซียนเป็นระยะเวลา 4 ปีในการเดินทางไปยังอินเดีย ปากีสถาน เนปาล ศรีลังกา และอียิปต์ประเทศอื่นๆ ในสมัยราชวงศ์ถัง พระภิกษุองค์หนึ่งนามว่าจวนชวง (Xuan Zhuang) หรืออีกชื่อหนึ่งที่รู้จักกันคือไตรปิฎกได้เดินทางไปยังประเทศอินเดีย ขากลับได้แปลตำราศาสนาพุทธจำนวน 75 เล่มให้อยู่ในรูปของ 1335 บท ด้วยความช่วยเหลือของบรรดาศึกษาศาสตร์ ท่านได้แต่ตำราเล่มหนึ่งมีชื่อว่า บันทึกการเดินทางฝั่งตะวันตก (Records

of Western Travel) หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกสภาพ ภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา ของประเทศต่างๆ ที่ท่านได้เยือนทางฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ และเอเชียกลาง นอกจากนี้ ผู้บันทึก วิชาศานาพุทธมากมายที่เดินทางไปยังประเทศ อินเดีย เกาหลี และญี่ปุ่นเพื่อนำเรียนและ สอนศาสนาในสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง

1.4 สาเหตุทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักที่คนจีนต้อง อพยพออกจากประเทศจีน ตามบันทึกอย่างเป็นทางการทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง จนถึงกลางรัชสมัยราชวงศ์หมิง ประมาณ ค.ศ. 700 และ 1550 พ่อค้าชาวจีนไม่เพียงแต่เดินทางไปยังเกาหลีและญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ทางตะวันออก หรือ เดินทางไปทางสายไหมฝั่งตะวันตก แต่พวกเขา ได้ขยายการค้าไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย จนถึงซาอุดีอาระเบียและชายทะเลฝั่ง ตะวันออกของแอฟริกา (Djao, 2003, p. 8) เส้นทางสายไหมเปรียบเสมือนเส้นทางสำคัญ ในทางการค้าในสมัยราชวงศ์ถัง ผ่านเส้นทาง สายไหม เทคโนโลยีการผลิตกระดาษและการพิมพ์ ได้แพร่ขยายไปยังโลกอิสลามและยุโรป

ในขณะที่เส้นทางทะเลก็ได้รับการบุกเบิก ในสมัยราชวงศ์ถัง การค้าทางทะเลมีบทบาท สำคัญในทางเศรษฐกิจและการอพยพในเวลาต่อมา ผ่านเส้นทางทะเล ชาวจีนได้ส่งออกผ้าไหม เครื่องปั้นดินเผา ชา เหล็ก ตะกั่ว เครื่องเคลือบและ ทองเหลือง ในขณะที่จีนเองก็นำเข้าสินค้าต่างๆ เช่น รูป รากไม้เพื่อทางการแพทย์จากแอฟริกา คริสตัลและเครื่องแก้วจากอียิปต์และอินเดีย ม้าและไข่มุกจากซาอุดีอาระเบีย ฝ่ายจากอินเดีย เครื่องเทศ ไข่มุกและสมุนไพรทางการแพทย์จาก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Lee, 2014, p. 12)

พ่อค้าจากเปอร์เซีย ซาอุดีอาระเบีย ยิว และอินเดียเดินทางมายังจีนผ่านเส้นทางสายไหม

และเส้นทางทะเล พวกเขาเคยก่อตั้งชุมชนใน เมืองหลวงสมัยราชวงศ์ถัง ได้แก่ที่เมืองฉางอัน (ปัจจุบันคือเมืองซีอาน) ในเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งตอนเหนือคือเมืองไคเฟิง และตามเมือง ทำสำคัญๆ ตลอดเส้นทางทะเลได้แก่ฉางเจา หิงโบ อังโจ กวนเฉา พูโจ เซี่ยเซเหมินและกวาง เจา พ่อค้าชาวจีนก็เช่นกัน พวกเขาได้เดินเรือรอบ มหาสมุทรอินเดียไปยังตะวันตกของเอเชีย และ ตะวันออกของทวีปแอฟริกาในสมัยก่อน (Djao, 2003, p. 10)

จากหลักฐานการค้นพบโบราณวัตถุใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจากบันทึกของจีน จะเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ระหว่างชาวจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การ เดินทางจากจีนภายใต้ระบบบรรณาการได้เปิด ไปสู่เส้นทางการค้าขายแบบฉบับเฉพาะระหว่าง พ่อค้าจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมไปถึง จนถึงการทำให้เกิดชุมชนชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. ประวัติศาสตร์การเข้ามาของคนจีนสู่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การอพยพของชาวจีนออกสู่ดินแดนทาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ความจำเป็นทาง ภูมิศาสตร์อันเป็นถิ่นกำเนิดย่อมเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างหนึ่ง เพราะพื้นที่ในประเทศจีนเต็มไปด้วย ภูเขา ประชาชนแออัด พื้นที่ราบมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำมาหากิน ชายเมื่อแต่งงานแล้วก็ มักจะยึดอาชีพการเดินทะเลเพื่อหารายได้เลี้ยง ครอบครัว เดินทางไปกลับยังแถบ “หนานหยาง” (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) และ จีน เป็นประจำ

ในภาพกว้าง การเข้ามาของชาวจีนสู่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถมองเห็นผ่าน ความสัมพันธ์แรกเริ่มของชาวจีนกับดินแดน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถแบ่งความ สัมพันธ์แรกเริ่มออกเป็นหลายระดับชั้น โดย

Wang (1992) ได้จำแนกว่า ระดับแรก ความสัมพันธ์แรกเริ่มกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนศตวรรษที่ 14 ระดับที่สองคือ เริ่มจากการเดินทางของแม่ทัพเจิ้งเหอในศตวรรษที่ 15-17 และระดับที่สามคือ ความสัมพันธ์ในสมัยการปกครองของราชวงศ์แมนจูและการต่อต้านราชวงศ์หมิงในศตวรรษที่ 18

ในทุกระดับดังกล่าวข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ของจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความแตกต่างกันและได้รับอิทธิพลจากรูปแบบความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา

2.1 ความสัมพันธ์แรกเริ่มกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนศตวรรษที่ 14

ในขั้นเริ่มต้นคือประมาณศตวรรษที่ 5-8 การเข้ามาของคนจีนในโลกมลายูก็อยู่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจุดประสงค์เพื่อการศาสนา ถึงแม้จะมีบันทึกที่กล่าวว่า มีความสัมพันธ์ทางการค้าเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ศตวรรษที่ 2 แต่แท้ที่จริงแล้ว การค้าแพร่ขยายในศตวรรษที่ 7 อ่านเพิ่มเติมในหนังสือ Yen Ching Hwang (2002) ในเวลานั้นอาณาจักรต่างๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นศรีวิชัย กลายเป็นสถานที่ที่คนจีนมาเรียนศาสนาพุทธ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ใช่เพียงแค่สถานที่หยุดพักของพวกเขาก่อนที่จะถึงอินเดีย แต่เป็นสถานที่ขัดเกลาทางจิตวิญญาณและสั่งสมประสบการณ์เสียก่อน (Wang, 1992, p. 12)

หลังศตวรรษที่ 8 มีคนจีนส่วนน้อยที่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเหตุผลทางศาสนา ในเวลาเดียวกันนั้น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นว่าเป็นศูนย์กลางทางการค้าเครื่องเทศ ไม้หอม และสมุนไพรทางการแพทย์ที่หายากยิ่งในดินแดนจีน พ่อค้าชาวจีนไม่มีบทบาทสำคัญในการซื้อขายสิ่งเหล่านี้

สักเท่าไร แต่พ่อค้ามุสลิมจากเปอร์เซียและอาหรับจะมีบทบาทสำคัญในการนำสินค้าเหล่านี้ไปขายให้แก่ชาวจีนอีกทอดหนึ่ง จนถึงศตวรรษที่ 11 จึงมีพ่อค้าชาวจีนมากขึ้นที่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ่อค้าส่วนใหญ่จะยืมเงินเพื่อใช้จ่ายในการเดินทาง บางพ่อค้าบางคน เช่นกันที่พำนักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลานานกว่าสิบปี ก่อนที่จะกลับไปยังดินแดนดั้งเดิมและจำคืนหนี้สินของพวกเขา ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง ระหว่าง ค.ศ. 960-1279 มีการพัฒนาเทคโนโลยีการต่อเรือเดินสมุทรในทางตอนใต้ชายทะเลของจีน การพัฒนาการต่อเรือกล่าว เปิดโอกาสให้คนจีนผูกขาดการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายราชวงศ์ซ่งที่สนับสนุนการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกสานต่อในสมัยราชวงศ์หยวนหลังจากที่ราชวงศ์หยวนประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจการปกครองจากราชวงศ์ซ่ง การมาของพ่อค้าจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เพิ่มมากขึ้นในสมัยการปกครองของราชวงศ์หยวนหรือมองโกล พ่อค้าที่เดินทางมาส่วนใหญ่ ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลจีนในสมัยนั้น เหตุการณ์นี้รู้จักกันในนามรัฐสนับสนุน (state-sponsorship) มีหลักฐานที่บ่งบอกถึงการพำนักของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยนั้น เช่นชาวจีนที่เคยติดตามการเดินทางไปยังเจนละในกัมพูชาได้รายงานว่า มีชาวจีนที่แต่งงานกับชนพื้นเมืองมากมาย พวกเขาเป็นพ่อค้าที่ประสบความสำเร็จ การพำนักอยู่ดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดเส้นทางเดินทางตอนใต้ของเวียดนาม อันเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรกัมพูชาในสมัยนั้น (Wang, 1992, p. 12-13)

Wang (1992, p. 13) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ใน ค.ศ. 1293 ผู้ปกครองมองโกลเคยส่งกองเรือมายังชวา กองเรือนี้ประกอบด้วยลูกเรือ 20,000 คนและอาหารที่เพียงพอต่อการเดินทางเป็นเวลา

1 ปี แต่การเดินทางนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ แต่ก็ถือว่าเป็นครั้งแรกที่ชาวจีนจำนวนมากได้เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความล้มเหลวในการเดินเรือนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการเดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อการค้าขาย การค้าขายของชาวจีนเริ่มคึกคักขึ้นอีกครั้งในตอนต้นศตวรรษที่ 14 และยาวต่อเนื่องจนสิ้นสุดศตวรรษนี้ ตัวอย่างเช่นบันทึกส่วนตัวการเดินทางเรือครั้งแรกมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยหวังต้าหยวน คือนักเดินเรือที่มีชื่อเสียงในสมัยราชวงศ์หยวน ท่านได้เดินเรือมายังฟิลิปปินส์ คาบสมุทรมลายูและอินโดนีเซียจำนวนสองครั้ง จุดมุ่งหมายที่ไกลที่สุดที่ท่านเดินทางคือทะเลฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกา หลังจากกลับไปยังประเทศจีน ท่านได้เขียนหนังสือชื่อ บันทึกสั้น ๆ เกี่ยวกับหมู่เกาะและดินแดนต่างๆ ที่บันทึกวัฒนธรรม สภาพภูมิอากาศ ผลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกาย และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นที่ท่านได้สัมผัสมา (Yen Ching Hwang, 2002)

สมัยราชวงศ์หมิง หลังการล่มสลายของราชวงศ์หยวนใน ค.ศ. 1368 ผู้ปกครองราชวงศ์หมิง ชูหยวนจาง ระบุว่าการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้การสนับสนุนของราชวงศ์หยวนนั้นอาจจะสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงของราชวงศ์หมิงในระยะแรก ดังนั้นชูหยวนจางจึงตัดสินใจขัดขวางการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้นการค้าส่วนบุคคลจึงถูกห้ามและการค้าแบบบูรณาการรัฐต่อรัฐได้รับการฟื้นฟูให้รุ่งเรืองขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชาวจีนที่ทำการค้าแบบส่วนบุคคลจึงเลือกที่จะค้าขายและพำนักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกลุ่มของพ่อค้าเหล่านี้ บางคนได้สร้างสัมพันธที่ดีกับเจ้าผู้ปกครองดินแดนต่างๆ และบางส่วนก็เป็นโจรสลัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนปาเล็มบัง เหตุการณ์นี้ได้เปลี่ยนไป หลังจากกษัตริย์

หยงลี่ขึ้นครองราชในค.ศ. 1408 นโยบายเรือของราชบูรณาการได้รับการปรับปรุงและมีการส่งกองเรือเดินทะเลอย่างเป็นทางการภายใต้การนำของแม่ทัพเจิ้งเหอไฮ ซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ขั้นสูงสุดระหว่างชาวจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Wang, 1992, p. 14)

จะเห็นได้ว่าก่อนศตวรรษที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีนนั้นเป็นไปในรูปแบบการค้าขาย บรรดาพ่อค้าสามารถเข้ามายังพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามยังไม่มี การอพยพครั้งใหญ่เกิดขึ้นแม้พบความพยายามเข้ามาของกองทัพจีนแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยปัญหาการเดินทาง

2.2 ความสัมพันธ์ในช่วงเวลาการเดินทางเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอในศตวรรษที่ 15-17

ในช่วงเวลาการเดินทางเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราวๆ ศตวรรษที่ 15-17 ถือเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นช่วงเวลาประเทศทางยุโรป เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศสและอังกฤษกำลังขยายอำนาจมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Wang (1992, p. 14) กล่าวว่า การเดินเรือโดยแม่ทัพเจิ้งเหอนั้นเป็นไปบนพื้นฐานของการค้าในนามประเทศ (state trading) เนื่องจากประเทศจีนเห็นว่าการค้าแบบบูรณาการไม่สามารถเต็มเต็มความต้องการสินค้าได้ ดังนั้น จึงส่งข้าราชการจากราชสำนักไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อซื้อสินค้าจากแหล่งผลิตเอง เป็นระยะเวลาประมาณเกือบ 30 ปีตั้งแต่ ค.ศ. 1405-1433 ที่ราชวงศ์หมิงได้ทำการซื้อสินค้าจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่วไปแล้ว การมาของแม่ทัพเจิ้งเหอพร้อมด้วยกองเรือสินค้าได้สร้างผลกระทบต่อชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองเรือที่นำโดยแม่ทัพเจิ้งเหอได้แสดงถึงความแข็งแกร่งของพวกเขาในท่าเรือหลายๆ แห่งใน

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สิ่งเหล่านี้ได้เพิ่มสถานะทางสังคมของคนจีนในสมัยนั้น แต่ก็ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนจีนที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อนนี้รู้สึกอับอาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนที่ปฏิเสธการปกครองของราชวงศ์หมิงก่อนหน้านี้และยังคงทำการค้าแบบส่วนตัวต่อเนื่องมา ชาวจีนบางคนถูกจับกุมเนื่องจากเกี่ยวข้องกับโจรสลัดและถูกส่งตัวกลับยังประเทศจีนเพื่อรับการลงโทษ มีพ่อค้าชาวจีนบางคนเช่นกันที่มอบอำนาจการค้าขายให้แก่เจ้าหน้าที่จีนเพื่อได้รับความคุ้มครองและดูแลจากทางการ อย่างไรก็ตามไม่หลักฐานระบุว่าการเดินทางเรือดังกล่าว ได้เพิ่มจำนวนคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า การเดินทางในรูปแบบของการค้าในนามประเทศนั้นสุดท้ายก็สิ้นสุดลงเมื่อราชวงศ์หมิงตระหนักว่าต้องใช้ค่าจ่ายมหาศาลและได้กำไรไม่มากนัก อย่างไรก็ตามการเดินทางเรือก็สร้างความสำเร็จในการเปิดโลกทัศน์ของชาวจีนจำนวนมากเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการค้าขายกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนก็ยังดำเนินนโยบายกีดกันข้อขัดขวางการค้าส่วนบุคคลและรื้อฟื้นการค้าแบบเครื่องราชบรรณาการอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปักกิ่งไม่สามารถที่จะปฏิเสธข้อเรียกร้องของราษฎรที่อาศัยตามเมืองชายทะเลที่ต้องการทำการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น หลังจากค.ศ. 1433 การขัดขวางการเดินทางเรือและค้าขายในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงไม่ได้ถูกขัดขวางอย่างจริงจัง บางครั้ง การค้าส่วนบุคคลยังได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีอำนาจซึ่งคิดว่าเป็นแนวทางเดียวในการได้สินค้าจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม พ่อค้าชาวจีนก็ยังคงทำการค้าขายและเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมไปถึงจนถึงตั้งถิ่นฐานพำนักอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหมือนเดิม

ในศตวรรษที่ 15 มีดินแดน 3 พื้นที่ที่ชาวจีนยังคงทำการค้าขาย ดินแดนแรกคือ ดินแดนแปซิฟิกตะวันตก จามปา และปาตานีในคาบสมุทรมลายูแผ่นดินใหญ่และทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว ดินแดนที่สองคือ บริเวณมะละกา สุมาตราและหมู่เกาะชวา และดินแดนสุดท้ายคือทางตอนเหนือของฟิลิปปินส์ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น มหาอำนาจตะวันตกก็เริ่มแผ่ขยายอิทธิพลมายังภูมิภาคแห่งนี้ ในปีค.ศ. 1511 โปรตุเกสประสบความสำเร็จในการยึดมะละกาและไซมะละกาเป็นฐานสำหรับการขยายอำนาจต่อไป การเข้ามาของโปรตุเกส เป็นมิติของประวัติศาสตร์ชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากโปรตุเกสได้ขัดขวางการเข้ามาของคนจีนในดินแดนมะละกาตนเอง (Wang, 1992, p. 17)

ค.ศ. 1522 รัฐบาลจีนได้ยุติการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โปรตุเกสประสบความสำเร็จในการแย่งโอกาสทางการค้าสินค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนถึงบริเวณชายทะเลทางตอนใต้ของจีน อย่างไรก็ตามในศตวรรษที่ 16 เศรษฐกิจเกิดการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้พ่อค้าจีนทำการลงทุนในอุตสาหกรรมภายในประเทศจีนและทำให้คนจีนยากจนต้องละทิ้งหมู่บ้านเข้ามาหากินในตัวเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ก็ไม่ได้สร้างผลกระทบต่อการค้าของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังเป็น การเพิ่มการส่งออกสินค้าของชาวจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การขยายเติบโตของอุตสาหกรรมทำให้ต้องมีการผลิตสินค้าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมือง รวมไปถึงจนถึงลดการไหลเวียนของเงินสดและโลหะที่มีค่าออกไปยังต่างประเทศ สิ่งนี้เป็นสาเหตุให้ทางการจีนรู้สึกยี่คิดและยินยอมให้พ่อค้าของตนเดินทางไปค้าขายยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนจึงสามารถรื้อฟื้นการค้าในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างรวดเร็ว (Wang, 1992, p. 17-18)

ก่อนศตวรรษที่ 19นี้เป็นช่วงเวลาแห่งการเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าอาณานิคม บทบาทของเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลงเนื่องจากการกุ่มอำนาจของเจ้าอาณานิคมดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามในมิติของการค้าขายของจีนนั้นไม่ได้รับผลกระทบมากนักยังคงมีการค้าขายอย่างต่อเนื่อง

2.3 การเข้ามาของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 19

โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดคือตัวดำเนินการหลักในกระบวนการอพยพของชาวจีนไปยังดินแดนใหม่ การอพยพของชาวจีนมายังมาเลเซียในศตวรรษที่ 19 ก็เช่นกัน ปัจจัยผลักดันอันได้แก่ปัญหาประชากรล้น ภัยธรรมชาติ ความยากจนและแร้นแค้นในชีวิต รวมไปถึงจนถึงปัญหาการครอบครองที่ดินในประเทศจีนเอง ผู้อพยพชาวจีนเป็นพันๆ คนเกิดขึ้นมาจากความยากจนและความแร้นแค้นในชีวิตจึงต้องอพยพจากทางตอนใต้ของจีนมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอเมริกา ปัจจัยดึงดูดก็มีพลังเทียบเท่าปัจจัยผลักดัน อันได้แก่ การขยายอำนาจของชาติยุโรปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 รวมไปถึงความทันสมัยของอาณาจักรอังกฤษในดินแดนแถบนี้ โยเริ่มต้นครั้งแรกจากท่าเรือเสรีแห่งแรกบนเกาะปีนังในปีค.ศ. 1786 ทำให้เกิดการอพยพชาวจีนอย่างมากมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายการค้าเสรีในเกาะปีนัง สิงคโปร์ ตามมากด้วยมะละกาต่างก็ดึงดูดคนจีนให้เข้ามาในโลกมลายู (Lee, 2014, p. 1)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนไม่สนับสนุนการอพยพของชาวจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางตรงกันข้าม การอพยพในสมัยนั้น ถือเป็น การขัดคำสั่งของรัฐบาลจีน หลังปีค.ศ. 1893 รัฐบาลจีนจึงยกเลิกคำสั่งห้ามคนจีนอพยพไปยังต่างประเทศ

ในระยะแรก มีรูปแบบการอพยพของชาวจีนมายังดินแดนมลายูอยู่ 2 รูปแบบ คือ การอพยพบนพื้นฐานของการเป็นเครือญาติ และระบบตัวเครดิตสำหรับรูปแบบแรกการอพยพบนพื้นฐานเครือญาติ เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากและปัญหา เช่นได้รับการลงโทษเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมาย เกิดการกดขี่ต่อกลุ่มคนจีน หรือสภาพความเป็นอยู่ที่อันตรายในสถานที่ใหม่ การอพยพของชาวจีนจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางเครือญาติเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลังจากที่พวกเขาประสบความสำเร็จในการสร้างฐานการค้าและฐานะ พวกเขาจึงจะกลับมารับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านเดียวกันเพื่อขยายกิจการการค้า (Wang, 1992, Yen, 1998)

สำหรับรูปแบบการอพยพแบบที่สองคือระบบตัวเครดิต ซึ่งสามารถทำให้ชาวจีนยากจนเป็นพันๆ คนสามารถอพยพเข้ามายังดินแดนมลายูได้ เนื่องจากพวกเขาอาศัยอยู่ในสภาพที่ยากจนแร้นแค้นและไม่มีญาติพี่น้องที่เคยมาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนจีนเหล่านี้จึงหยิบยืมเงินเพื่อใช้เป็นค่าเดินทางจากคนกลาง เช่น นายหน้าแรงงาน ไต่กังเรือและสมาคมแรงงานต่างๆ หลังจากที่เดินทางถึงจุดหมายปลายทางชาวจีนเหล่านี้ที่ถูกรับเรียกว่ากาลีจะถูกส่งไปยังเขตเหมืองแร่และนิคมต่างๆ ในฐานะที่เป็นแรงงานหนัก หลังจากนั้น เจ้าของสวนหรือเหมืองก็จะจ่ายเงินคืนให้แก่ค่าเดินทางซึ่งเป็นหนี้สินของกรรมกรจีนให้กับนายหน้าคนกลาง หลังจากนั้นหนี้สินดังกล่าวก็จะถูกระบุเอาไว้ในหนังสือสัญญาทำงาน กรรมกรจีนจะต้องจ่ายหนี้สินคืนในรูปแบบของแรงงาน หลังจากทำงานเสร็จเรียบร้อยตามสัญญาแล้ว กรรมกรก็จะถูกลบชื่อและก็เป็นอิสระในการเลือกที่จะทำงานกับนายจ้างคนใดก็ได้ที่ต้องการ รูปแบบการอพยพอย่างหลังนี้เป็นไปอย่างกว้างขวางและถือว่าเป็นปัจจัยหลักอันเป็นสาเหตุของ

การเข้ามาอย่างมากมายของคนจีนก่อนค.ศ. 1911 (Yen, 1998)

ในคาบสมุทรมาลายูช่วงเวลานี้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลทั้งสองมีรูปแบบใกล้ชิด มีการสร้างชุมชนชาวจีนจำนวนมาก สถานการณ์นี้แตกต่างอย่างมากกับช่วงก่อนหน้า มีชาวจีนกลุ่มใหญ่มาถึงปีนังหรือสิงคโปร์ ทำให้จำนวนของพวกเขาเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ

ในบันทึกของชาวจีนในปีค.ศ. 1812 มีรายงานว่ามิชาวจีนเพียง 7,500 คน แต่จำนวนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 36,000 คนในค.ศ. 1860 และ 30 ปีต่อมาใน ค.ศ. 1891 สัมโนประชากรในขณะนั้นบันทึกการมีชาวจีนจำนวน 86,000 คนในปีนัง ซึ่งเกือบเท่ากับชุมชนคนมลายูที่มีทั้งหมด 92,000 คน (Sidek, 2019)

จำนวนชาวจีนในรัฐชองแคบรวมทั้งสิงคโปร์เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในช่วงเวลา 20 ปีระหว่าง ค.ศ. 1871 ถึง ค.ศ. 1891 เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนให้ชาวจีนย้ายคาบสมุทรมาลายู

3. การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกและการฟั่นกอย่างถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

3.1 การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกของชาวจีนในมาเลเซีย

ในระยะเริ่มแรกของการเข้ามาของคนจีนอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 19 นั้น มีการตั้งรกรากของชาวจีน 3 ประเภทเริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถดถอยต้นศตวรรษที่ 20 ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมือง

Yen (1986) กล่าวว่า การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมืองเริ่มต้นจากชุมชนการค้าเล็กๆ ในสมัยการปกครองของสุลต่านมะละกา

ราวๆ ศตวรรษที่ 15 แล้วขยายอย่างรวดเร็วหลังการเข้ามาของอังกฤษในเกาะปีนังเมื่อปีค.ศ. 1786 และสิงคโปร์ในปีค.ศ. 1819 นโยบายการค้าเสรีที่ดำเนินการโดยอังกฤษได้ดึงความสนใจของชาวจีนจำนวนมาก จากแผ่นดินใหญ่และจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ การตั้งรกรากนี้ทำให้ผู้อพยพชาวจีนมีความสัมพันธ์กับชุมชนท่าเรือในประเทศจีน โดยทั่วไปแล้ว การตั้งรกรากรูปแบบนี้ เป็นการเปิดกว้างมากกว่าและยอมรับการเข้ามาของอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมตะวันตก อย่างไรก็ตาม รูปแบบนี้ก็เป็นการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้อพยพจีนในการเริ่มต้นทำการค้าของพวกเขา การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมืองนี้เปิดพร้อมให้กับผู้อพยพที่อยู่มาก่อนแล้ว เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนสามารถขยายกิจการการค้าของตนได้นั่นเอง

การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่เริ่มต้นด้วยเหมืองแร่ทองคำที่เมืองเบา ซาราวัคในต้นศตวรรษที่ 19 จำนวนผู้ประกอบการเหมืองแร่ชาวจีนซึ่งเป็นชาวฮกเกี้ยนมากกว่า 600 คน ในค.ศ. 1848 สำหรับคาบสมุทรมาลายู ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นคือศตวรรษที่ 19 ผู้อพยพชาวจีนก็ได้เปิดเหมืองแร่ดีบุกที่ลูกุดและสุโหลงอยู่ในรัฐเนกรีเซิมบีลัน ลารูตในรัฐเประ และกัวลาลัมเปอร์ในรัฐสลังงอร์ การตั้งรกรากในรูปแบบนี้เป็นการตั้งรกรากในพื้นที่ห่างไกล ทำให้เกิดสังคมเชิงปิด การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนก็น้อย เจ้าของเหมืองชาวจีนฮกเกี้ยนจึงตั้งสมาคมภาษาถิ่นและกงสีมืดเพื่อดูแลขนบธรรมเนียมประเพณีของสมาชิกในสภาพที่ยังเต็มไปด้วยความขาดแคลน (Yen, 1986)

การตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมืองเริ่มต้นช้ากว่าการตั้งรกรากแบบอื่นๆ การตั้งรกรากแบบนี้เกิดขึ้นเพราะจากการพัฒนา

อุตสาหกรรมเกษตรแบบเงินสด (cash crop industry) ประมาณกลางศตวรรษที่ 19 การเกิดขึ้นของสวนพริกและสี่เสียดเทศในสิงคโปร์และต่อมาในยะโฮร์ ภายใต้การบริหารจัดการตามระบบกังซุ ซึ่งเป็นกรรรูปแบบการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมืองที่เริ่มเป็นครั้งแรกและสำคัญในสมัยนั้น รูปแบบการตั้งรกรากนี้ได้ขยายไปยังที่อื่นๆ เช่นการตั้งรกรากของชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ต ซาบาห์ในค.ศ. 1883 และการตั้งรกรากทางการเกษตรฟูเจี้ยนชิบู รัฐซาราวัก (Yen, 1986)

โดยทั่วไปแล้ว หลังจากการตั้งรกรากดังกล่าวข้างต้น คนจีนโดยปกติแล้วจะจัดตั้งสมาคมภูมิหลังทางสังคม ภาษาที่ใช้ร่วมกัน จนถึงรูปแบบของการอพยพเข้ามาจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดตั้งและชนิดของสมาคม ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แน่นแฟ้นมาตั้งแต่ตอนที่อาศัยอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่จะเป็นสาเหตุหลักของการจัดตั้งสมาคมในตอนเริ่มต้น ในขณะที่ความแตกต่างทางภาษาและอัตลักษณ์ของสถานที่ที่ตั้งรกรากจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการตั้งสมาคมที่แตกต่างกันไปตามภาษาถิ่นที่พูด นอกจากนั้น กงสีมืดหรือระบบกงสีที่ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเพื่อปกป้องผลประโยชน์และคุ้มครองซึ่งกันและกันของชาวจีนจะถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์คุ้มครองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Blythe, 1969; Wang, 1994) ชัดเจนว่าจะมีการซ้อนทับกันของการเป็นสมาชิกสมาคมและการนำระหว่างสมาคมทางสังคมสมาคมทางภาษาและกงสีมืดในระยะเริ่มต้นการอพยพของชาวจีนมายังมลายา (Yen, 1986)

3.2 การตั้งถิ่นฐานถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

จากงานวิจัยของ Yen (1986) พบว่าชาวจีนส่วนใหญ่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แต่ก็เพียงเล็ก

น้อยเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ เมื่อพวกเขาประสบความสำเร็จในการก่อตั้งการค้าที่มั่นคงแล้ว พวกเขาก็ตั้งรกราก ณ ที่ตรงนั้นและต้องการที่จะตั้งถิ่นฐานถาวร พวกเขารู้สึกลำบากใจที่จะละทิ้งกิจการการค้าที่มั่นคงแล้วและเดินทางกลับประเทศตน พวกเขากังวลว่าจะไม่สามารถรักษาหรือขยายความสำเร็จในจีนแผ่นดินใหญ่ ชาวจีนตระหนักดีว่าถ้าไม่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้มีอำนาจหรือมีตำแหน่งในรัฐบาลจีน จะเป็นการยากที่จะรักษาสถานภาพการเป็นพลเมืองของพวกเขาได้ ชาวพวกเขายังรู้ดีว่า เป็นการยากมากที่จะรักษาความสุขสบายและความร่ำรวยเหมือนกับที่ได้รับในดินแดนไกลโพ้นเมื่อเทียบกับอาศัยอยู่ในแผ่นดินใหญ่ (Lee, 2014, p. 19)

โดยส่วนใหญ่แล้ว กรรมกรจะล้มเหลวในการสร้างความร่ำรวย การกลับไปยังจีนแผ่นดินใหญ่จึงเป็นความอับอาย แท้ที่จริงแล้ว พวกเขาเหล่านี้เคยเป็นทาสผืน การพนันและทำงานในสถานเริงรมณ์ ความหวังของพวกเขาที่จะกลับไปยังจีนแผ่นดินใหญ่จึงแตกสลาย แท้ที่จริงแล้วพวกเขายินยอมที่จะพำนักอยู่ในดินแดนไกลโพ้นและใช้ชีวิตที่เหลือในดินแดนดังกล่าวมากกว่ากลับไปทำให้ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านต้องเสียใจ ดังนั้น ผู้อพยพชาวจีนที่ไม่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ จะมีลักษณะของความหมดหวังและไร้จุดหมาย จนนำไปสู่การไม่ต้องการชวนชวนหาความร่ำรวยและพวกเขาก็อาศัยอยู่ที่ตั้งรกรากจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต

Yen (1986) กล่าวเพิ่มเติมว่า สำหรับผู้อพยพที่ประสบความสำเร็จ ความรู้สึกของพวกเขาเหมือนถูกแบ่งออกมาจากโลกสองโลก โลกแรกคือโลกแห่งความเป็นจริงที่เขาประสบความสำเร็จในด้านการค้าในดินแดนไกลโพ้น ซึ่งยังคงดึงพวกเขาไว้ให้พำนัก ณ ดินแดนไกลโพ้นนั้น และโลกที่สองคือ จีนแผ่นดินใหญ่ที่พี่น้องของพวกเขา

เขายังอาศัยอยู่และได้รับการยอมรับที่สูงจากคนเหล่านี้เนื่องจากความสำเร็จทางการค้าของพวกเขา อิทธิพลของครอบครัวในจีนแผ่นดินใหญ่เริ่มทำให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับจีนแผ่นดินใหญ่ ญาติพี่น้องส่วนใหญ่ในจีนแผ่นดินใหญ่ก็เริ่มกังวลว่าจะไม่สามารถตั้งพี่น้องของตนเหล่านี้ได้ ดังนั้น ญาติพี่น้องเหล่านี้จึงใช้ทุกวิถีทางในการตั้งให้ชาวจีนอพยพกลับไปหาพวกเขา เช่น การให้ภรรยาของผู้อพยพยังใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศจีน หรือทำการแต่งงานกับญาติพี่น้องที่ประเทศจีน แนวคิดขงจื้อด้านความกตัญญูจะถูกใช้เพื่อตั้งให้เกิดสำนึกการตอบแทนบุญคุณของผู้อพยพต่อพ่อแม่ที่ยังอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อการค้าในดินแดนมลายาของพวกเขาเริ่มเติบโตขึ้น ทำให้ไม่สามารถติดต่อสัมพันธ์กับทางจีนแผ่นดินใหญ่ จึงคงทำให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้ไม่สามารถกลับบ้านเกิดและเริ่มห่างเหินกัน

แม้ที่จริงแล้ว ผู้อพยพชาวจีนส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จทางการค้ามักจะอาศัยถาวรในดินแดนโพ้นทะเลและขยายกิจการการค้าของพวกเขา หลังจากที่ผู้อพยพได้ตัดสินใจตั้งรกรากถาวรในดินแดนมลายาแล้ว อุปนิสัยของพวกเขาต่อสังคมรอบด้านก็จะเปลี่ยนไป รวมไปถึงจนถึงการวางแผนชีวิตของพวกเขา แรกๆ พวกเขาจะไปรับภรรยาและลูก จากแผ่นดินใหญ่มาอยู่ด้วยต่อมาก็จะรับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านเดียวกัน ถึงแม้ว่าพวกเขาจะไม่สามารถตั้งพ่อแม่ที่แก่ชรามาอยู่ด้วยได้และจำเป็นต้องทิ้งไว้ให้อยู่ที่ประเทศจีน ดังนั้นผู้อพยพจึงจำเป็นต้องเดินทางไปกลับประเทศจีน กิจกรรมนี้เริ่มมีมากขึ้นหลังจากการสร้างเรือเดินสมุทรพลังไอน้ำซึ่งช่วยย่นระยะทางและความเสี่ยงที่จะถูกปล้นจี้จากโจรสลัดในน่านน้ำ

Yen (1986) อภิปรายว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้อพยพหญิงชาวจีนในปลายศตวรรษที่ 19 ส่งผลต่อการก่อตั้งชุมชนชาวจีนในมลายา ประการแรก ทำให้ชุมชนชาวจีนมีเสถียรภาพมากขึ้น การเข้ามาของสตรีชาวจีนทำให้เกิดครอบครัวขยาย การเข้ามาของภรรยาทำให้ชายชาวจีนลดการใช้บริการโสเภณี ทำให้ชุมชนชาวจีนมีความมั่นคงทางด้านจิตวิทยาและสังคม นอกจากนี้ หญิงจีนที่อพยพเข้ามา ทำให้จำนวนของการ ผสมระหว่างชายชาวจีนกับหญิงท้องถิ่นลดน้อยลง ทั้งหมดเป็นการสร้างชุมชนชาวจีนที่สามารถยืนหยัดอัตลักษณ์ทางชีวภาพและวัฒนธรรมของตนเองได้

การเข้ามาของคนจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าเกิดขึ้นก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 14 เรื่อยมาโดยในช่วงศตวรรษที่ 19 มีการอพยพเข้ามามากที่สุดจากการศึกษาทำให้ทราบว่าคนจีนที่เดินทางออกนอกประเทศไปยังดินแดนต่างๆ ทั่วโลกรวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสาเหตุหลัก 3 ประการ คือ การเมือง ศาสนาและ เศรษฐกิจซึ่งสาเหตุทั้ง 3 ประการดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ที่มีประชาชนเชื้อสายจีนจำนวนมากจากอดีตถึงปัจจุบัน

การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในมาเลเซีย นั้นเริ่มต้นจากชุมชนการค้าเล็กๆ ในสมัยการปกครองของสุลต่านมะละกา ราวๆ ศตวรรษที่ 15 แล้วขยายอย่างรวดเร็วหลังการเข้ามาของอังกฤษในเกาะปีนัง และสิงคโปร์ นโยบายการค้าเสรีที่ดำเนินการโดยอังกฤษได้ดึงความสนใจของชาวจีนจำนวนมาก จากแผ่นดินใหญ่และจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ การตั้งรกรากนี้ทำให้ผู้อพยพชาวจีนมีความสัมพันธ์กับชุมชนท่าเรือในประเทศจีน โดยทั่วไปแล้ว การตั้งรกราก

รูปแบบนี้ เป็นการเปิดกว้างมากกว่าและยอมรับ การเข้ามาของอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมตะวันตก ชาวจีนที่เข้ามาในมาเลเซีย ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการตั้งชุมชน 3 ประเภท ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกราก ทางทะเลนอกเมืองแต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบ นี้ก็เป็นสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้อพยพจีน ในการเริ่มต้นทำการค้าของพวกเขา การตั้งรกราก

บริเวณท่าเรือในเมืองนี้เปิดพร้อมให้กับผู้อพยพ ที่อยู่มาก่อนแล้ว เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนสามารถ ขยายกิจการการค้าของตนได้นั่นเอง และตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาชาวจีนในมาเลเซียได้ก่อร่างสร้างชุมชน ของตนเองขึ้นโดยมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองซึ่ง ยังคงความเป็นจีนและรับเอาวัฒนธรรมถิ่นเข้าไป ด้วยทำให้อัตลักษณ์ของคนจีนที่อยู่ในประเทศ มาเลเซียแตกต่างจากชาวจีนที่อยู่ในแผ่นดินใหญ่ และภูมิภาคอื่นๆ ของโลก

เอกสารอ้างอิง

- ปรีวัฒน์ จันทร. (2548). *600 ปี สมุทรวาตราช้างเหอ: แม่ทัพเรือผู้กลายเป็นเทพเจ้า "ซาปออง" อันศักดิ์สิทธิ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- Blythe, Wilfred. (1969). *The impact of Chinese secret societies in Malaya: a historical study*. London: Oxford University Press for the Royal Institute of International Affairs.
- Djao, W. (2003). *Being Chinese: voices from the diaspora*. The University of Arizona Press.
- Lee, Y. F. (2014). *Identiti Cina Malaysia: Elemen dan Pembentukan*. Penerbit Universiti Malaya.
- Sidek, N. (2019). *Sejarah Migrasi Besar-Besaran Orang Cina ke Tanah Melayu*. Iluminasi <https://iluminasi.com/bm/kisah-migrasi-besar-besaran-orang-cina-ke-tanah-melayu.html>
- Wang, G. (1992). *Community and nation: China, Southeast Asia and Australia*. Allen & Unwin.
- Wang, T. (1994). *Among non-Chinese*. In Tu Wei-Ming. (ed.) *The living tree. the changing meaning of being Chinese today* (pp. 127-147). Standford University Press.
- Yen, Ching-Hwang. (2002). *The ethnic Chinese in East and Southeast Asia: business, culture and politics*. Singapore: Times academic press.
- Yen, C. (1986). *A social history of the Chinese in Singapore and Malaya 1800-1911*. Oxford University Press.

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

Potential Development of Community Administration and Management around Si Thep Historical Park

ณัฐแก้ว ข้องรอด¹

Nuttakaew Khongrod¹

Received: 8 July 2022

Revised: 22 November 2022

Accepted: 9 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการและตัวแทนสมาชิกที่อยู่ในชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ หน่วยงานราชการและเอกชน จำนวน 185 คน ใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการค้นหาศักยภาพ นำข้อมูลรายละเอียดที่ได้มาสรุปและเสนอเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมกับชุมชนของตำบลศรีเทพ ผลการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลศรีเทพ มีการดำเนินโครงการสร้างการบริหารจัดการชุมชน ใน 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการตามแบบของกระทรวงมหาดไทย 2. รูปแบบการแบ่งย่อยออกเป็นคุ้ม ประมาณ 8-9 คุ้ม ซึ่งรูปแบบนี้มีประสิทธิภาพมาก ดูได้จากการพัฒนาด้านต่างๆ ของคุ้ม เช่น ชุมชนมีระเบียบ สะอาด ปลอดภัย มีความร่วมมือสร้างกลุ่มพัฒนาอาชีพเสริมรายได้ให้กับสมาชิกของชุมชน ส่วนการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพนั้น ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วม โดยการสร้างเป็นกลุ่มอาชีพขึ้น มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบ่งอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ สมาชิกของชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วม เป็นการสร้างกลุ่มขึ้นมาจากปัญหาและความต้องการของชุมชนโดยตรง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุน

คำสำคัญ: ศักยภาพ, การบริหารจัดการชุมชน, อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โทร. 08-9461-1924 E-mail: nuttakaew.k@pcru.ac.th

¹ Department of Communication Arts, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University. E-mail: nuttakaew.k@pcru.ac.th โทร.08-9461-1924

Abstract

The purposes of this research were to develop the potential of community administration and management around Si Thep Historical Park and to provide a model for developing and strengthening community management capabilities around the park. The samples were community leaders, community committees and representatives of people living in communities, government agency, and private agencies of 185 people. The data were collected through questionnaires, interviews, group talks, and organizing a potential searching workshop. The data were analyzed and provided as a suitable model for the Si Thep sub-district community. The results showed that the community of Si Thep has two types of community administration and management structures; - 1) Management structures according to the model of the Ministry of Interior 2) The form of subdividing was allocated into 8-9 sub-groups, the model is very efficient which could be proved by various developments of each sub-group, for example, the community is organized, clean, and safe. There was cooperation over creating a career development group which made extra income for members of the community. The researcher proposed a community administration and management model in which community members could participate by creating a community career group that has a management structure and division of duties and responsibilities. Members of the community form a joint committee. This concerns creating a group to solve a problem and the needs of the community directly then these groups have government agencies and private sector to support.

Keywords: Potential, community administration and management, Si Thep Historical Park

บทนำ

ความสำคัญของการเป็นแหล่งมรดกโลก จากรายงานการวิจัยเรื่อง The Costs and Benefits of World Heritage Site Status in the UK. เสนอว่าการเป็นแหล่งมรดกโลกมีประโยชน์ในเรื่องของการหาพันธมิตรในการดำเนินงาน การเพิ่มจำนวนของทุนสมทบ การอนุรักษ์ การฟื้นฟูพื้นที่หรือเมืองอันเป็นที่ตั้งของแหล่ง การท่องเที่ยว การสร้างความภาคภูมิใจของพลเมือง การสร้างประโยชน์ด้านต้นทุนทางสังคม ซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นหนึ่งโบราณสถานที่ยุทธศาสตร์ผลักดันขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ประโยชน์ของการเป็นแหล่งมรดกโลกนั้นจะสามารถดึงดูด

นักท่องเที่ยวจากทุกๆ พื้นที่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างมาก

การเป็นแหล่งมรดกโลกก็อาจจะมีผลกระทบบางในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนที่อยู่ใกล้หรือรอบๆ แหล่งมรดกโลก การบริหารจัดการชุมชนเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะคณะกรรมการมรดกโลกได้ทำการยกระดับให้ชุมชนเป็น 1 ใน 5 C ของยุทธศาสตร์มรดกโลก ในปี 2550 (กุลพัทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2563) อันประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (credibility) การเสริมศักยภาพ (capacity-building) ชุมชน (community) การสื่อสารและปลูกจิตสำนึก (communication) และการอนุรักษ์

(conservation) ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการศึกษภาพของชุมชนที่มีอยู่ให้เป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ เพราะหากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นแหล่งมรดกโลกในที่สุด จะทำให้มีผลที่ตามมาคือ การท่องเที่ยว ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ จำนวนมาก เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งภายใต้ภาวะดังกล่าว กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกเป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องมีการสร้างองค์ความรู้และความตระหนักรู้ต่อสมาชิกในชุมชนถึงความสำคัญของการผลิตองค์ความรู้ ทั้งในด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาการท่องเที่ยว ความรับผิดชอบและการตัดสินใจของชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษาโดยชุมชนท้องถิ่นต่อการรับมือกับการท่องเที่ยวและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นตามมา คือ ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบใน 3 ประเด็น คือ (1) ยกระดับเศรษฐกิจ (2) เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และ (3) รักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืน

ตำบลศรีเทพนั้นประกอบด้วยชุมชน 16 หมู่บ้าน 3,547 หลังคาเรือน จากการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้นนักวิจัยได้ทราบว่าบางชุมชน เช่น บ้านนาตะกุดมีประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน เริ่มมีมาก่อน พ.ศ. 2447 นับถึงปัจจุบัน พ.ศ.2564 อายุหมู่บ้านมากกว่า 117 ปี ชุมชนบ้านศรีเทพน้อย คนพื้นเพดั้งเดิมโดยกำเนิดเชื่อว่า สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษของเมืองศรีเทพ เพราะตั้งบ้านเรือนอยู่ติดกับบริเวณกำแพงเมืองเก่าศรีเทพ โดยมีวัฒนธรรมประเพณีอิงถึงเรื่องประวัติเจ้าเมืองศรีเทพ (เจ้าพ่อศรีเทพ) ซึ่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเก่าแก่

เหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการร่วมสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้นักท่องเที่ยว เพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยว และการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เกิดการสะพัดของรายได้อย่างทั่วถึง แต่ทั้งนี้ชุมชนจะก้าวเดินในทิศทางเดียวกันได้ ต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ปรับตัวได้ดี จึงจะนำพาให้เกิดความสำเร็จของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก ซึ่งผู้นำถือเป็นทุนมนุษย์สำคัญของชุมชน ดังเช่นที่นิพนธ์ บุญหลวง (2561) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนไว้ว่า ผู้นำ (leader) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะนำพาให้ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลง และเจริญก้าวหน้า ด้วยการสร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาให้กับสมาชิกในชุมชน คนในชุมชนที่ต้องมีความเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีความคิดที่จะร่วมมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคิดถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก การเรียนรู้ของชุมชนนับเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชนได้โดยง่าย ด้วยการเรียนรู้สภาพแวดล้อม และสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชุมชนในทุกด้าน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน อันจะส่งผลต่อการนำความคิดและการปฏิบัติงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามกรอบยุทธศาสตร์พัฒนาของประเทศชาติระยะ 20 ปี ที่ต้องการให้ชุมชนสร้างมูลค่าเศรษฐกิจ สร้างสรรค์บนฐานทุน ทรัพยากร วัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ขึ้นทะเบียนเป็น

มรดกโลก เพื่อส่งเสริมรายได้และคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลศรีเทพให้เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ

1. พัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

2. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาและการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยมีการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน ข้อมูลของพื้นที่ที่ศึกษา และเก็บข้อมูลภาคสนาม (field work)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 16 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 80 คน ตัวแทนชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนของตำบลศรีเทพ ทั้ง 16 ชุมชน จำนวน 80 คน หน่วยราชการ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ พัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน หน่วยงานเอกชน ได้แก่ ร้านค้า ร้านอาหาร จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 185 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสำรวจ (survey) และแบบสังเกต (observation) เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน สภาพแวดล้อมต่างๆ พฤติกรรม

ลักษณะการปฏิบัติ บรรยากาศและการทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ทั้ง 16 ชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์ (interview) ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพต่างๆ และตัวแทนชาวบ้าน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น ปัญหา ข้อเสนอแนะต่างๆ

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพต่างๆ และตัวแทนชาวบ้าน ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนทั้ง 16 ชุมชน ใช้รูปแบบของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน เพื่อค้นหาและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของชุมชนที่มีอยู่ และนำไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทีมผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก ร่วมกันรวบรวม วิเคราะห์ ค้นหารูปแบบที่เหมาะสมจากสิ่งผู้เข้าร่วมโครงการเสนอระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกในชุมชน สิ่งที่ชุมชนต้องการ เพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพให้สมาชิกของชุมชน นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลในส่วนของสภาพทั่วไปของชุมชน โครงสร้างชุมชน กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน ทั้งจากหน่วยงานของท้องถิ่นและเอกชน ข้อมูลในส่วนของจำนวนครัวเรือน ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ของชาวบ้านในชุมชน นำข้อมูลของงานที่ชุมชนพัฒนาบางส่วน มาใช้เป็นฐาน

ข้อมูลในการวิจัยพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชน และทำการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ (field survey) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน และการทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ทั้ง 16 ชุมชน เช่น การประชุมชาวบ้านประจำเดือน การประชุมกลุ่มอาชีพในชุมชน การเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน และการสัมภาษณ์ (interview) เป็นการเข้าพบกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพต่างๆ และตัวแทนชาวบ้าน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงได้นำข้อมูลมาจัดระบบและหมวดหมู่ต่อไป

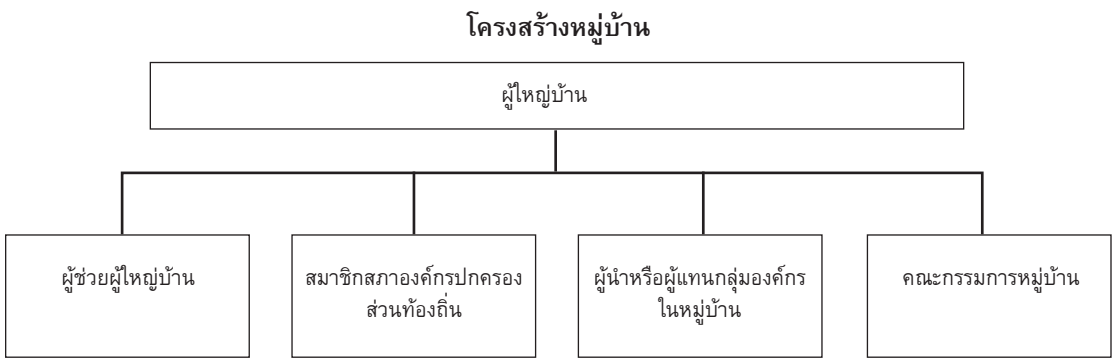
ผู้วิจัยนำข้อมูล รายละเอียดที่ได้ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปอุปนัย (analytic induction) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อมโยงความสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้มีการอ้างอิงไว้ และนำข้อมูลที่ได้จากการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก มาสรุป และนำเสนอเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ที่ชุมชนมีส่วนร่วม

ในการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนได้ใช้และเกิดประโยชน์ต่อไป

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนตำบลศรีเทพ ผลการวิจัย การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 พบว่าจากการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการชุมชนตำบลศรีเทพ ทั้ง 16 ชุมชน เบื้องต้นแล้วนั้น ศักยภาพชุมชนทั้ง 16 ชุมชน ของตำบลศรีเทพ รอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มีรูปแบบโครงสร้างและการบริหารจัดการชุมชน 2 รูปแบบ ประกอบด้วยรูปแบบของกระทรวงมหาดไทย และรูปแบบของการแบ่งออกเป็นคุ้ม 8-9 คุ้ม ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการบริหารจัดการ ตามแบบของกระทรวงมหาดไทย อธิบายได้ดังนี้

1. รูปแบบของกระทรวงมหาดไทย โดยการบริหารจัดการชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างหมู่บ้าน

2. รูปแบบการแบ่งย่อยออกเป็นคุ่ม ประมาณ 8-9 คุ่ม มีประธานคุ่มเป็นหัวหน้าควบคุมรับผิดชอบ ดูแลคุ่มของตนเอง เป็นการกระจายความรับผิดชอบของผู้นำชุมชน ลงสู่ประธานคุ่มภายในชุมชน

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ของ ทีมนักวิจัย สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการแบ่งย่อยออกเป็นคุ่ม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการได้ดีกว่าแบบแรก ดูได้จากชุมชนที่มีการใช้การบริหารจัดการในรูปแบบนี้ มีการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรม ชุมชนมีระเบียบสะอาด ปลอดภัย สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือกับประธานคุ่ม โดยสังเกตจากการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน การแสดงความคิดเห็น และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบางส่วน ให้ความเห็นว่า เมื่อแบ่งออกเป็นคุ่ม สมาชิกจะเป็นผู้เลือกประธานคุ่มกันเอง จึงทำให้การบริหารจัดการ การดูแลด้านต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น งบประมาณจะกระจายลงสู่คุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง ส่วนรูปแบบของกระทรวงมหาดไทยนั้น เป็นการบริหารจัดการแบบเป็นทางการ กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มที่มีความสนิทสนม ใกล้ชิดกับผู้นำชุมชน งบประมาณไม่ทั่วถึง มีการพัฒนาบางพื้นที่ ผลประโยชน์ต่างๆ ไม่ทั่วถึงสมาชิกของชุมชน

ส่วนการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนนั้น ข้อสรุปได้จากการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1. การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ให้กับผู้นำชุมชน ผู้นำที่มีภาวะผู้นำย่อมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนบรรลุตามเป้าหมายภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนการกำหนดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน ตามทิศทางที่ชัดเจน 2. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับสมาชิกชุมชน ให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีความคิดที่จะร่วมมือในการ

พัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นหลัก

3. การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อลดการต่อต้านและเพิ่มการสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน

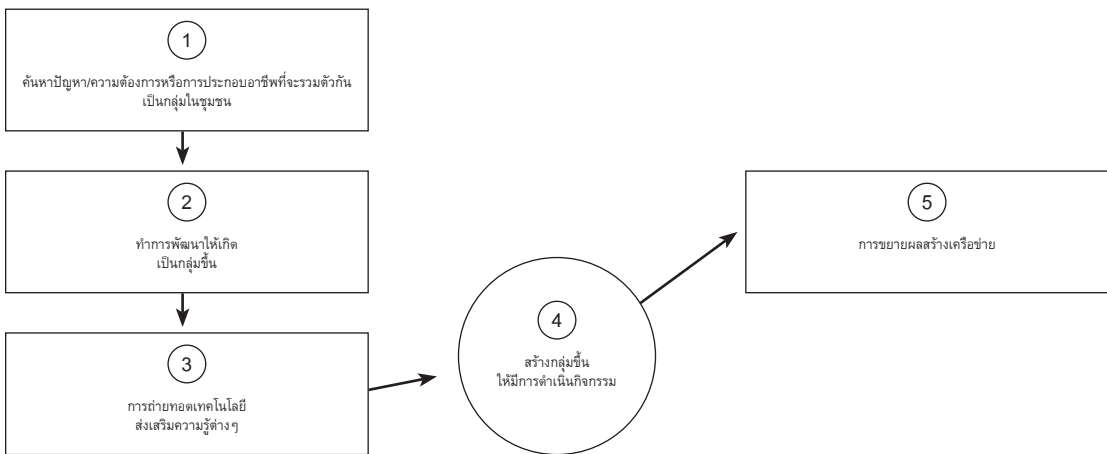
ในแต่ละชุมชนของตำบลศรีเทพ มีศักยภาพและจุดแข็งที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ต่างก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ มีกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสมาชิกของชุมชน นำมาสรุปรวมในแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ประกอบด้วย สินค้าเครื่องจักสาน ทอเสื่อ ดอกไม้จันทร์ ทอผ้า เครื่องเซรามิค ทำปุ๋ย และนวดแผนไทย ฯลฯ 2. การรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มปุ๋ยแม่บ้าน กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มดอกไม้จันทร์ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด กลุ่มสานตะกร้าถักกระเป่า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มจัดทำยาสีฟัน ฯลฯ 3. ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้ระดับอำเภอ (ศูนย์ 882) และศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนศรีไพรการเกษตร เป็นต้น

จากศักยภาพชุมชนตำบลศรีเทพที่มีและความคาดหวังของชุมชนโดยภาพรวม คือ ชาวบ้านต่างก็ต้องการให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านเรียนรู้ด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกลุ่ม / องค์กร และเครือข่ายให้เข้มแข็ง พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวมถึงสาธารณูปโภคที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้นำมีศักยภาพในด้านการบริหารจัดการที่ดีขึ้น และส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยภายในชุมชน จากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยทีมวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก การค้นหาศักยภาพของชุมชน

ตำบลศรีเทพ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ และกระบวนการของการค้นหาศึกษภาพที่มีอยู่ของชาวบ้านและชุมชน โดยการจัดทำอย่างเป็นระบบ

การบริหารจัดการชุมชน ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการบริหาร

จัดการโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้นภายในแต่ละชุมชน ตามศักยภาพของแต่ละชุมชนที่มี บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ ขั้นตอนการสร้างกลุ่มอาชีพสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 2

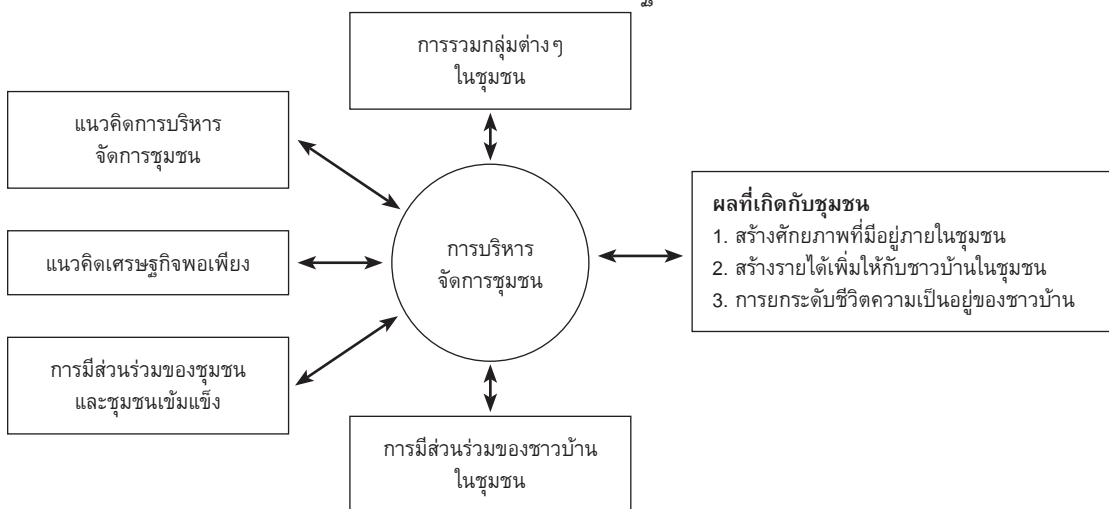
ภาพประกอบ 2 แสดงขั้นตอนของการสร้างกลุ่มอาชีพ

จากภาพประกอบ 2 ขั้นตอนของการสร้างกลุ่มอาชีพ โดยเริ่มจาก 1. การจะรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชนได้นั้น ควรจะเริ่มต้นจากการค้นหาปัญหา ความต้องการของคนในชุมชน หรือการประกอบอาชีพที่คล้ายกัน กระตุ้นจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของตนเอง ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา ดึงความต้องการที่คล้ายกันออกมา ผลลัพธ์ที่ได้คือ จะทำให้สมาชิกในชุมชนตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาของตนเองและของคนอื่นๆ ในชุมชน ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนที่มีปัญหาที่คล้ายๆ กัน หรือมีความต้องการที่เหมือนกันของชุมชนแต่ละชุมชน จะมีจำนวนกลุ่มอาชีพเท่าไรก็ได้ไม่จำกัดจำนวนกลุ่ม 2. เมื่อมีการรวมตัวเกิดขึ้นในขั้นตอนแรกแล้วนั้น ทำการพัฒนาให้กลายเป็นกลุ่มเรียนรู้ มีการจัดให้มีการประชุมระหว่างสมาชิกของกลุ่ม

จัดทำโครงสร้างกลุ่ม เป็นการเลือกคณะกรรมการกลุ่ม มีการประชุมพูดคุยกันในครั้งแรกที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ควรชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการมารวมกลุ่มกัน จะทำให้เห็นโครงสร้างของกลุ่มชัดเจนขึ้น ใครควรเป็นประธานกลุ่ม ใครควรเป็นกรรมการในฝ่ายต่างๆ บ้าง 3. หลังจากขั้นตอนที่ 2 มีโครงสร้างการบริหารจัดการภายในกลุ่มที่ชัดเจนแล้ว จึงมาถึงกระบวนการในการให้ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหา และสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกในกลุ่มได้ การมีความรู้ต้องไม่เพียงการรู้แบบผิวเผิน แต่ต้องมีความรู้ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 4. เป็นขั้นตอนของการพัฒนากลุ่มเรียนรู้ให้เป็นกลุ่มกิจกรรม โดยการสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมกลุ่มขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม เป็นการขยาย

กิจกรรมให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ ใช้ทำประโยชน์ได้จริง มีการปรึกษาหารือกันเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตเป็นระยะๆ 5. ขั้นตอนของการขยายผลหรือสร้างเครือข่าย ขั้นตอนนี้เป็นการขยายหรือเพิ่มจำนวนสมาชิก เป็นการเชื่อมโยง หรือส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

ผลการวิจัย นำเสนอรูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการ

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตำบลศรีเทพ

จากภาพประกอบ 3 อธิบายได้ว่า การบริหารจัดการชุมชนนั้นใช้แนวคิดของการบริหารจัดการชุมชน คือ 1. มีการวางแผน (planning) ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพของตำบลศรีเทพ ควรเริ่มมีการวางแผน โดยใช้รูปแบบของกระบวนการวางแผนด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่มเป็นอันดับแรก กำหนดขอบข่ายงานของกลุ่ม กำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการไปให้ถึง กำหนดรูปแบบของการทำงานของกลุ่มอาชีพให้เห็นอย่างชัดเจน 2. การจัดองค์การ (organizing) เป็นงานที่ต้องทำต่อจาก

ชุมชน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามศักยภาพของแต่ละชุมชนที่มีอยู่ เพื่อเป็นแนวทางที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ดำเนินการในแต่ละชุมชน ด้วยการจัดตั้งเป็นโครงการกลุ่มอาชีพ (ภาพประกอบ 2) และมีการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนเข้มแข็ง และเศรษฐกิจพอเพียง ดังแสดงในภาพประกอบ 3

การวางแผน คือ จัดทำโครงสร้างของกลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน 3. การนำ (leading) เป็นการใช้สภาวะของการเป็นผู้นำ ในโครงสร้างของกลุ่มจะต้องมีประธานกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมาย 4. การควบคุม (controlling) เป็นเรื่องของการวางแผน ระเบียบ หลักเกณฑ์ในการใช้ควบคุมของกลุ่ม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกของกลุ่มว่าการดำเนินงานของกลุ่มจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่กำหนดไว้ตั้งแต่การเริ่มต้นรวมกลุ่มกัน

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและหาแนวทางการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชุมชน โดยใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี ในการที่จะนำคนในชุมชนมาทำงานตามความสามารถ ในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง โดยคนในชุมชนจะต้องทราบบทบาท หน้าที่ของแต่ละคน

การบริหารจัดการชุมชน นอกจากการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการชุมชนและชุมชนเข้มแข็งแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประกอบในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนตำบลศรีเทพ อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังที่มีพระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป” พระราชทานไว้เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และ

ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

ในภาพรวมของการบริหารจัดการชุมชนทั้ง 16 ชุมชน ตำบลศรีเทพ รอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการบริหารจัดการ ตามแบบของกระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วยโครงสร้างชุมชนและระบบบริหารจัดการชุมชน โดยการบริหารจัดการชุมชน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ มีคณะกรรมการชุมชน และผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มองค์กรในชุมชน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เป็นต้น ส่วนน้อยที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบแบ่งย่อยออกเป็นคุ้ม 8-9 คุ้ม มีประธานคุ้มเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวถึงข้อดีของแบบแบ่งเป็นคุ้ม เนื่องมาจากสมาชิกชุมชนเลือกประธานคุ้มขึ้นมาเอง และมีปริมาณสมาชิกไม่มากจนเกินไป สามารถควบคุม ดูแลกันได้เป็นอย่างดี รวมถึงสามารถกระจายงบประมาณลงไปทำการพัฒนา และได้รับผลลัพธ์กลับมาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเปรียบเทียบกับชุมชนที่มีรูปแบบตามแบบกระทรวงมหาดไทย จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงการพัฒนาในพื้นที่ที่รับผิดชอบความสะอาด มีระเบียบ แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชน ตามศักยภาพของแต่ละชุมชนที่มีอยู่ ด้วยการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพขึ้น และมีการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่ละชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดของการบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนเข้มแข็ง และเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากการสร้างความเข้าใจ และหาแนวทางการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชุมชน โดยใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี ในการที่จะนำคนในชุมชนมาทำงานตามความสามารถ ในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง โดยคนในชุมชนจะต้องทราบบทบาท หน้าที่ของแต่ละคน สอดคล้องกับ ยุค บริสุทธ์ (2558, หน้า 7) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของชุมชน จำแนกได้ 3 ประการ คือ 1) คนหรือประชากรในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน 2) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างและประดิษฐ์คิดค้นขึ้น 3) สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น องค์ประกอบของชุมชนทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์และมีการปฏิบัติต่อกัน โดยมีคนหรือประชากรในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชนมาอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งปลูกสร้างหรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ขึ้นภายในชุมชน ซึ่งใช้ฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2554, หน้า 6) ที่ให้คำจำกัดความการบริหารจัดการชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีกระบวนการในการจัดการของชุมชนกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยชุมชนจะมีระบบข้อมูล มีแผนชุมชน มีการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน มีการนำแผนไปใช้ประโยชน์ มีการจัดการความรู้ ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดเรียนรู้องค์ความรู้

ของชุมชน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและมีผู้นำกลุ่มองค์กร เครือข่ายองค์กร และชุมชนที่ผ่านมาตรฐานนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกามาศ บุตรสาลี และคณะ (2562, หน้า 46-56) ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านโพนก่อ ตำบลท่าก้อน อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า บริบทของกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านโพนก่อ เป็นกลุ่มองค์กรในชุมชนที่มีจำนวน 15 กลุ่ม มีจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เช่น กลุ่มการจัดการขยะในชุมชน กลุ่มการจัดการเรื่องปัญหาเสพติดภายในหมู่บ้าน และกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน และการสร้างและพัฒนานวัตกรรมของชุมชน อาทิ กลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก นำหมักชีวภาพกลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มทอผ้าย้อมคราม การพัฒนาเอกลักษณ์สินค้ามีความต้องการในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าที่เป็นของกลุ่มเอง ในการสร้างเอกลักษณ์ต้องได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติและต้องเป็นเอกลักษณ์ที่ได้มาจากประวัติของหมู่บ้าน ในกระบวนการ พัฒนาเอกลักษณ์ สมาชิกทุกคนได้ร่วมกันคิดและเล่าเรื่องราวความเป็นมาของหมู่บ้าน บ้านโพนก่อ เพื่อหาเอกลักษณ์ ที่นำมาทอเป็นลายผ้าต้องมีความสำคัญและสอดคล้องกับชื่อหมู่บ้าน สมาชิกมีการร่วมกันเสนอชื่อลายผ้าที่จะนำมาทอเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม สรุปชื่อลายผ้าใหม่ เรียกว่า ลายหมากก่อ ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอชุมชนได้ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ภูไพบูลย์ (2558) ได้ทำการศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มแม่บ้านได้

รวมตัวกันในการประกอบอาชีพงานจักสาน หวาย-ไม้ไผ่ มีผลิตภัณฑ์ต่างๆ มากมาย สามารถสร้างอาชีพ มีรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัว ในส่วนของการจัดการชุมชน ผู้ใหญ่บ้านเน้นให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ทุกคนมีการพัฒนาทักษะความรู้ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยเสนอ เป็นรูปแบบของการสร้างกลุ่มอาชีพในชุมชนตำบลศรีเทพ ที่ควรเกิดขึ้นมาจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนด้วยความต้องการของชุมชนเอง และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในต่างต่าง ๆ การเสนอแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการค้นหาศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ของแต่ละชุมชนในตำบลศรีเทพ ซึ่งพบว่าชุมชนตำบลศรีเทพ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน มีผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มากมาย สามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ผลิตได้จากชุมชนของตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณภาพ และมีความหลากหลาย แต่ด้วยทำการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ทำให้ที่บ้านของแต่ละคน ทำให้ขาดในเรื่องของการตลาด การกระจายสินค้าไปสู่ตลาดได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวนี้ เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่มแสดงสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยดำเนินการตามขั้นตอนของการสร้างกลุ่มอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มนี้จะต้องผ่าน

การระดมความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนตำบลศรีเทพ ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น การประชุม ปรึกษา วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดกับผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของกลุ่มแสดงสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการมีกระบวนการ มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างโปร่งใส มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ขึ้น แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดตั้งกลุ่มแสดงสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จะก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนที่มีความสามารถ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงความสามารถผลิตวัตถุดิบได้ภายในชุมชนเอง ก่อให้เกิดช่องทางในการผลิตผลิตภัณฑ์ ช่องทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจของชุมชน คุณภาพชีวิตและความ เป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน ซึ่งแนวทางนี้ควรอยู่บนแนวคิดของการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การนำ (leading) และการควบคุม (controlling) อยู่บนแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง รวมถึงแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างกลุ่มอาชีพในชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านบึงนาจาน ตำบลศรีเทพ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสวนเศรษฐกิจพอเพียง ในโครงการพระราชดำริ ทำการรวมกลุ่มสมาชิกชุมชน มีประธานกลุ่ม (ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 บ้านบึงนาจาน) รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ นำเอาภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ของแต่ละคนมาเสนอในกลุ่ม และร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย เครื่องจักสาน การทอเสื่อ ดอกไม้จันทน์ เครื่องไม้ น้ามันทานวด เปล ฯลฯ และการนวดแผนไทย ดังแสดงในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านบึงนาจาน

จากการรวมกลุ่มของชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านบึงนาจานนี้ ยังมีความคาดหวังของสมาชิกด้วยว่า เมื่อมีสถานที่แสดงสินค้าต่างๆ ของชุมชนแล้ว บ้านบึงนาจานยังพัฒนาเป็นสวนเศรษฐกิจพอเพียง จัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ เช่นมีปอดกปลา เลี้ยงสัตว์ ทุ่งนา สะพานไม้ มีบริการนวดแผนไทย และอาหารพื้นบ้าน (ความร่วมมือของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านศรีเทพน้อย) เป็นแหล่งท่องเที่ยวผสมผสานเชิงอนุรักษ์ (eco-tourism) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามายังตำบลศรีเทพอันเป็นสถานที่ตั้งของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งกำลังขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก และเป็นความหวังของชุมชนว่าหากได้เป็นมรดกโลกแล้ว จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังจะทำให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในพื้นที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพทั้ง 16 ชุมชน พบว่า มีบางชุมชนที่มีรูปแบบของการบริหารจัดการที่แตกต่างไปจากโครงสร้างของกระทรวงมหาดไทย โดยแบ่งออกเป็นคุ้ม เพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปอย่าง

รวดเร็วและทั่วถึง จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนดังกล่าว ให้เหตุผลว่า เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับคณะกรรมการและประธานคุ้มต่างๆ และลดภาระหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่มีงานล้นมือ เป็นการกระจายอำนาจในการดูแลให้ครอบคลุมสมาชิกในชุมชน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่ดี และเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นรูปแบบของการบริหารจัดการชุมชนต่อไปได้

ในบางชุมชนประสบกับปัญหาในเรื่องของผู้นำและคณะกรรมการชุมชน การพัฒนายังหยุดนิ่ง รอแต่เพียงหน่วยงานภาครัฐเสนอโครงการมาให้ดำเนินการ ยังไม่มีการริเริ่ม ค้นหาพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนา มีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะที่ไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของชุมชน ควรที่จะเสนอแนวคิดในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาให้ครบถ้วนทั้งอำเภอศรีเทพ เนื่องจากเมื่ออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว คาดหวังว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเข้าเยี่ยมชมปริมาณเพิ่มมากขึ้น และนักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางไปสถานที่

อื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้อีก ฉะนั้นหากมีการพัฒนาศักยภาพบริหารจัดการชุมชนให้มีประสิทธิภาพแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกของชุมชนจะเกิดขึ้นตามมา

2. ควรมีการศึกษาต่อเนื่องในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่ถูกประเมินแล้วว่า มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ท่านผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านของตำบลศรีเทพ ทั้ง 16 ชุมชน คำสัมภาษณ์ของปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านตำบลศรีเทพ รวมถึงพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการทุกคน

ที่กรุณาในเรื่องของเอกสาร ข้อมูลต่างๆ ของตำบลศรีเทพ ผู้วิจัยขอขอบคุณข้อมูลจากพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ คำแนะนำต่างๆ กำลังใจของผู้ร่วมทีมงานของคณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณที่มวิทยากร จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดพิษณุโลก ที่มวิทยากรจากคณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพื่อน ผู้ช่วยเหลือในเรื่องเนื้อหาเรียบเรียง ปรับปรุงรูปแบบของรายงานการวิจัย รวมถึงกำลังใจจากครอบครัว

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมที่สนับสนุนทุนอุดหนุนงานวิจัยเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กุลพัชร เสนิงค์ ณ อยุธยา. (2563). *กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิพันธ์ บุญหลวง. (2561). *แนวทางการจัดการชุมชนต้นแบบบ้านทุ่งศรี จังหวัดแพร่*. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ผกามาต บุตรสาลี แก้วมณี อุทิมย์ และอุดมพงษ์ เกตศรีพงษ์ศา. (2562). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืนกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านโพนก่อ ตำบลท่าก้อน อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร*. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 14(2), 46-56.
- ยศ บริสุทธิ์. (2558). *การศึกษาชุมชน แนวคิดฐานการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาพร ภูไพบูลย์. (2558). *การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2554). *คู่มือการประเมินความ "อยู่เย็นเป็นสุข"*. กระทรวงมหาดไทย.

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน

The Development of a School Management Model “HTS STEP MODEL” to Become a Quality School at Ban Huai La School, Ban Hong District, Lamphun Province

นิรัญ เหลืองอร่าม¹
Nirun Loungaram¹

Received: 10 October 2022

Revised: 30 November 2022

Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน 3) เพื่อทดลองใช้และขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน และ 4) เพื่อประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบ แบบประเมินรูปแบบ ประเมินประสิทธิภาพ แบบวัดความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ และแบบประเมินการพัฒนารูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน มีสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ประกอบไปด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวทางและวิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบรูปแบบ พบว่า องค์ประกอบมีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้และการขยายผลการใช้รูปแบบ

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยหละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2.
E-mail: gnirun1118@gmail.com

¹ The Director of Ban Huai La School, Ban Hong District, Lamphun Province, Lamphun Primary Educational Service Area
Office 2. E-mail: gnirun1118@gmail.com

การบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่งจังหวัดลำพูน พบว่าด้านโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาด้านครูผู้สอน และด้านนักเรียน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” พบว่าทั้งด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน, โรงเรียนคุณภาพ HTS STEP MODEL }
ลำพูน

Abstract

The objectives of this research were; - 1) to study the need for developing a school management model to become a quality school 2) to develop a school management model “HTS STEP MODEL” to become a quality school at Ban Huai La School, Ban Hong District, Lamphun Province, 3) to test and use of the school management model and 4) to evaluate the development of the school management model. The group of informants consisted of administrators, supervisors, teachers and students of Ban Huai La School, Ban Hong District, Lamphun Province. The research instruments were a group discussion on the needs and requirements for development, a form for model evaluation, a form for efficiency assessment, a form for satisfaction of the use of the model, and a model development assessment form. The data were analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

It was found that the school had the necessary needs to develop a school management model to become a quality school in 3 aspects; - 1) the quality of students, management processes and management. and the process of teaching and learning that focuses on learners, in administrative and management processes and the process of teaching and learning that focuses on child center. 2) The school management model “HTS STEP MODEL” to become a quality school consists of principles and reasons, objectives, guidelines and practices and an operating process of the model, the conformity check of the model consistency found that the model consistency was consistent at a very high level and the results of validation, suitability, feasibility and the utilization of the school management model was at a high level. 3). The results of the test and the use of the “HTS STEP MODEL” found that the efficiency of the school and the school administrators, teachers and the students’ was at a very high level. There was satisfaction in using the school management model at a high level. 4) The assessment of school management model development “HTS STEP MODEL” found that the context, inputs, processes, outputs and impacts, were assessed at a high level in all aspects.

Keywords: The development of a school management model, the quality school, HTS STEP MODEL, lamphun

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์ใน ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 - 2580) ของประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็น ประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ การยกระดับศักยภาพของ ประเทศในหลากหลายมิติพัฒนาด้านในทุกมิติและ ในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการ เติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและ ประโยชน์ส่วนรวม ในด้านการศึกษาของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) ได้กำหนด ทิศทางการศึกษาในระยะ 5 ปี ดังนี้ 1) ให้มีการ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้ มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง 2) การพัฒนา ศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญ เติบโตของประเทศ และ 3) การพัฒนาผลิตภาพ แรงงาน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาค รัฐและเอกชน ในการพัฒนากำลังคนและแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2559, p. 64)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลรับผิดชอบการ ศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพและทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเสมอภาค ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาที่มีสมรรถนะตามสายงาน มีวัฒนธรรมการ ทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ หน่วยงานการศึกษามี ประสิทธิภาพและมีกลไกการขับเคลื่อนการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอ

เพียงสู่คุณภาพระดับตามมาตรฐานสากล มีการ ทำงานแบบบูรณาการ มีเครือข่ายการบริหาร จัดการ บริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนใน การจัดการศึกษามีกระจายอำนาจและมีความรับ ผิดชอบ ได้รับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตาม บริบทของพื้นที่ พัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และระบบ ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ และมีงานวิจัยที่สามารถนำ ผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยได้ กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง การพัฒนา คุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา การขยายโอกาสการเข้าถึงบริการ ทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาระบบ บริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558, p. 2 - 15)

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้าน ห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึง ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากสภาพโรงเรียนที่อยู่ใน ชุมชนชนบท และจากรายงานการประเมินตนเอง ของสถานศึกษาปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้าน ห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า ในระดับการศึกษาปฐมวัย มีจุดควรพัฒนา ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของเด็ก ควรฝึกให้ผู้เรียน กล้าคิดกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม ส่งเสริม การเรียนรู้ตามความถนัดของรายบุคคล ปลูกฝัง

ความเป็นผู้ใฝ่ใฝ่เรียนสร้างนิสัยรักการอ่าน และการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ควรมีการฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ รณรงค์การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ฝึกการใช้แหล่งความรู้ต่างๆ ในการสืบหาความรู้ นำหลักสูตรท่องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน 2) ด้านกระบวนการจัดการและการบริหาร ด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังต้องรักษามาตรฐานการพัฒนาระบบการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรมีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง 3) ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการดำเนินกาวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียน ในด้านการนิเทศยังไม่เป็นระบบขาดความต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารควรส่งเสริม กำกับ ติดตาม สังเกตการเรียนการสอนของครูและเด็กอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมกันสังเกต การสอน แลกเปลี่ยน ความรู้ และประสบการณ์ด้านการสอนอย่างจริงจัง ส่งเสริมการนิเทศการสอน โดยบุคลากรภายนอกทั้งนี้เพื่อรับฟังแนวคิดและประสบการณ์อันจะนำมาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนต่อไปและในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดควรพัฒนาได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านผลการจัดการศึกษา ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นในด้านการวัดและประเมินผลภายในโรงเรียนของแต่ละสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นเรียนตลอดจนผลจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ได้คุณภาพต่ำกว่าระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดให้ครูผู้สอนนำผลมาวิเคราะห์หาสาเหตุ จากตัวชี้วัดตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนให้ตรงตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด 2) ด้านกระบวนการจัดการและการบริหาร โรงเรียนบ้านห้วยหละควรมีการส่งเสริมบทบาท ของคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนที่ปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา และมีคุณภาพตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านห้วยหละ ยังต้องรักษามาตรฐานการพัฒนาระบบการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามเป้าหมายที่กำหนด และ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำผลการประเมินการเรียนการสอนและประเมินเครื่องมือวัดผล นำข้อมูลสะท้อนกลับมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า จุดควรพัฒนาของโรงเรียน ยังคงต้องมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เพื่อให้โรงเรียนเกิดคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทาง หลักการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญ คือ การเร่งรัดพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อเป็นแนวทางสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนบ้านห้วยหละ เป็นโรงเรียนคุณภาพ ที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีและเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีตลอดจนทำให้เกิดประสิทธิผล ให้นักเรียนได้รับการพัฒนารอบด้านให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนกล้าตามเป้าหมายของโรงเรียนเพื่อสร้างความมั่นใจและยอมรับของชุมชน โดยจัดทำ

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็น

โรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน ขึ้น เพื่อพัฒนาการทำงานของครูและบุคลากรในทุกมิติให้สอดคล้องกับการศึกษาของโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน โดยมีจุดประสงค์เฉพาะคือ

1. เพื่อการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน

3. เพื่อทดลองใช้และขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน

4. เพื่อประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 4 ระยะ โดยดำเนินการตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561-เดือนมีนาคม พ.ศ.2565 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหาร

จัดการโรงเรียน สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ ระยะ เวลาในการดำเนินการ 6 เดือน (พฤษภาคม 2561-ตุลาคม พ.ศ.2561) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำรา วารสาร เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อนำมาสร้างข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม 2) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 1 คน และครูโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน ระยะ เวลาในการดำเนินการ 1 ปี (พฤศจิกายน พ.ศ.2561-พฤศจิกายน พ.ศ. 2562) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาเวียงกานต์ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการจัดการศึกษา จำนวน 3 คน และครูโรงเรียนบ้านห้วยหละ จำนวน 13 คน นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียน และการพัฒนารูปแบบ ข้อมูลจากการการศึกษาคำถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพมาจัดทำและนำเสนอร่างรูปแบบการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน 2) นำร่างรูปแบบที่พัฒนา

ขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการโรงเรียน จำนวน 5 คน การประเมินร่างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ในมิติต่างๆ โดยตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบ และตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และการขยายผล การใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ระยะเวลาในการดำเนินการ 2 ปี คือ ทดลองใช้รูปแบบ ปีการศึกษา 2562 (พฤษภาคม 2562-มีนาคม พ.ศ.2563) และ ขยายผลการใช้รูปแบบ ปีการศึกษา 2563 (พฤษภาคม 2563-มีนาคม พ.ศ.2564) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) ทดลองใช้ (tryout) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสงจังหวัดลำพูน ในปีการศึกษา 2562 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน โดยเป็นครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยหละ จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนบ้านห้วยหละ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 13 คน และนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยหละ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 100 คน 2) ขยายผล

(implementation) การใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ในปีการศึกษา 2563 กลุ่มเป้าหมายในการขยายผล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน จากครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยหละ จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 13 คน และนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 100 คน

ระยะที่ 4 การประเมินการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ระยะเวลาในการดำเนินการ 6 เดือน (เมษายน 2564-กันยายน พ.ศ.2564) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยประเมินการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI Model คือการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และผลกระทบจากการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	คุณภาพเครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1	1. แบบบันทึกการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเอกสาร ซึ่งได้แก่ รายงานการประเมินตนเอง (self-assessment report: SAR) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน และสรุปประเด็นสำคัญเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเขียนร่างรูปแบบ	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	ข้อมูลที่ได้จากเทคนิคการสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในระยะที่ 2 ต่อไป
	2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้บริหารโรงเรียนศึกษานิเทศก์และครู เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	
2	1. แบบตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน มาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
	2.แบบตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	
3	1. แบบประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ในที่นี้ได้อาศัยข้อมูลจากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามรายงานการประเมินตนเอง (self-assessment report: SAR) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นการรายงานคุณภาพของสถานศึกษาตามตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผลประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูนตามองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามรายงานการประเมินตนเอง (self-assessment report: SAR) และผลการประเมินคุณภาพภายนอก และรายงานผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูนตามองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยาย
	2. แบบวัดความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน "HTS STEP MODEL" สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80 - 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	

ระยะที่	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	คุณภาพเครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
4	แบบประเมินการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ที่สร้างตามรูปแบบ CIPPI Model	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่.80 -1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ)	ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูนมีสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ผลพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ประกอบไปด้วยหลักการของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน คือ มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยหละ สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ ที่มีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียน วัตถุประสงค์ เพื่อใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ในการพัฒนาโรงเรียนบ้าน

ห้วยหละอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้าน โดยแนวทางและวิธีปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 H: Huaila Administrative Techniques (การใช้เทคนิคเชิงบริหาร) องค์ประกอบที่ 2 T: Team Work (การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ) องค์ประกอบที่ 3 S: School Innovation (การบริหารโดยใช้นวัตกรรม) องค์ประกอบที่ 4 S: Student - centered learning (การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ) องค์ประกอบที่ 5 T: Teacher Training (การพัฒนาครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ) องค์ประกอบที่ 6 E: Environment (การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม) และองค์ประกอบที่ 7 P: People Relationship Building (การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น) มีขั้นตอนการดำเนินงานโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และมีการวัดและการประเมินผลตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือการใช้รูปแบบ

2.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ในภาพรวมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีความสอดคล้องขององค์ประกอบ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = .39) โดยรายละเอียดของข้อมูลดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละอำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการของรูปแบบ กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการออกแบบและพัฒนาารูปแบบ	4.80	.45	มากที่สุด
2	หลักการของรูปแบบสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ	4.80	.45	มากที่สุด
3	วัตถุประสงค์ของรูปแบบสอดคล้องตอบสนองหลักการของรูปแบบ	4.60	.55	มากที่สุด
4	วัตถุประสงค์ของรูปแบบระบุถึงความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ	4.40	.55	มาก
5	เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบตอบสนองต่อหลักการของรูปแบบ	4.80	.45	มากที่สุด
6	เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	.0	มากที่สุด
7	การวัดและประเมินผลสอดคล้องและตอบสนองต่อหลักการของรูปแบบ	4.40	.55	มาก
8	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.80	.45	มากที่สุด
9	การวัดและประเมินผลการเรียนสอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบ	5.00	.0	มากที่สุด
10	ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนเมื่อพิจารณาโดยรวม	4.80	.45	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.74	.39	มากที่สุด

2.3 และผลการตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านความถูกต้องครอบคลุม (accuracy standards) มีค่าเฉลี่ย

อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม (propriety standards) ด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) และด้านการใช้ประโยชน์ (utility standards) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับโดยรายละเอียดของข้อมูลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards)	4.55	.52	มากที่สุด
2. ด้านความเหมาะสม (Propriety Standards)	4.48	.56	มาก
3. ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)	4.40	.58	มาก
4. ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility Standards)	4.29	.35	มาก
เฉลี่ย	4.43	0.50	มาก

3. ผลทดลองใช้และขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า

3.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดย

รายละเอียดของข้อมูลดังแสดงในตาราง 3

3.2 ผลการวัดความพึงพอใจของผู้บริหารครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ที่มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูนอยู่ในระดับมาก โดยรายละเอียดของข้อมูลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 3 แสดงผลประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูนตามองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 H: Huaila Administrative Techniques (การใช้เทคนิคเชิงบริหาร)	4.38	.46	มาก
องค์ประกอบที่ 2 T: Team Work (การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ)	4.41	.47	มาก
องค์ประกอบที่ 3 S: School Innovation (การบริหารโดยใช้นวัตกรรม)	4.34	.57	มาก
องค์ประกอบที่ 4 S: Student - centered learning (การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ)	4.36	.53	มาก
องค์ประกอบที่ 5 T: Teacher Training (การพัฒนาครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ)	4.37	.54	มาก
องค์ประกอบที่ 6 E: Environment (การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม)	4.38	.34	มาก
องค์ประกอบที่ 7 P: People Relationship Building (การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น)	4.51	.56	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.39	.50	มาก

ตาราง 4 แสดงผลการวัดความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEPMODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ” โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ้งจังหวัดลำพูน

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ข้าพเจ้าชอบที่รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเนื่องจากมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	4.00	.76	มาก
2	ข้าพเจ้าชอบรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ทำให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนา	4.06	.65	มาก
3	ข้าพเจ้าชอบที่ได้เข้าร่วมใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่เหมาะสมต่อการพัฒนานักเรียน	4.10	.65	มาก
4	ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมต่อหลักการ แนวคิด และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ	4.16	.55	มาก

ตาราง 4 แสดงผลการวัดความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEPMODEL “สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ” โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสงจังหวัดลำพูน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5	ข้าพเจ้าชอบองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน	4.12	.72	มาก
6	ข้าพเจ้าชอบที่การดำเนินการในรูปแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.40	.66	มาก
7	ข้าพเจ้าชอบระบบการดำเนินงานของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียน	3.93	.77	มาก
8	ข้าพเจ้าชอบหลักการดำเนินงานของรูปแบบเพราะมีขั้นตอนที่เข้าใจง่าย	4.04	.78	มาก
9	ข้าพเจ้าชอบการดำเนินการที่มีคู่มือการใช้รูปแบบที่มีเนื้อหาครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.06	.58	มาก
10	ข้าพเจ้าชื่นชมกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลงานเชิงประจักษ์	3.96	.53	มาก
11	ข้าพเจ้าชอบกระบวนการพัฒนาผู้เรียนของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.06	.78	มาก
12	ข้าพเจ้าชอบที่กระบวนการพัฒนาในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถกำหนดแนวทางการจัดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับผู้เรียนได้	4.00	.76	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.07	.68	มาก

4. ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสงจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นผลของการขยายผลการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2563

สรุปผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า

4.1 ด้านบริบท (context) จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพใน 3 ด้านคือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (input) กลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหา กิจกรรมของรูปแบบ ตลอดจนแนวทางและวิธีปฏิบัติตามรูปแบบ เช่นเดียวกับด้านความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบที่กลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบมีความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก

4.3 กระบวนการ (process) ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนารูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากแต่ยังมีแนวทางและวิธีปฏิบัติบางประการที่ต้องมีการเพิ่มแนวทางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านผู้เรียนที่ต้องมีการเสริมในเรื่องของความกล้าแสดงออก และการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผู้เรียน และด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังต้องรักษามาตรฐานการพัฒนาาระบบการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นควรมีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4.4 ผลลัพธ์ (product) ประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละอำเภอบ้านไส่จังหวัดลำพูนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทั้งโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ มีผลงานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน และนอกจากนี้ ผลการวัดความพึงพอใจของผู้บริหารครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละอำเภอบ้านไส่จังหวัดลำพูนพบว่า มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละอำเภอบ้านไส่จังหวัดลำพูนอยู่ในระดับมาก

4.5 ผลกระทบ (impact) ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการทดลองใช้และขยายผลการใช้รูปแบบพบว่า ในภาพรวมของผลการประเมินการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพโรงเรียนบ้านห้วยหละอำเภอบ้านไส่จังหวัดลำพูน ด้านผลกระทบ อยู่ในระดับมาก ทุกรายการประเมิน และมีรายการประเมินบางรายการที่เห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งได้แก่ การใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน HTS STEP MODEL ส่งผลให้นักเรียน / ผู้ปกครอง/ชุมชน มีความภาคภูมิใจในโรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง / ชุมชน / คณะกรรมการสถานศึกษา มากขึ้นหลังจากการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน HTS STEP MODEL การใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน HTS STEP MODEL

ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากขึ้น และคณะกรรมการสถานศึกษา /ชุมชน /ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นกับโรงเรียนในด้านการพัฒนาคุณภาพหลังจากที่โรงเรียนได้ใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน HTS STEP MODEL

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไส่จังหวัดลำพูน มีสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจากการทำสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพและการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน นั้น พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการทำสนทนากลุ่มและการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้ เนื่องจาก การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนนั้น ต้องผ่านการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพก่อน เพื่อผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ไปสร้างและพัฒนางานองค์ประกอบของรูปแบบให้มีความสอดคล้อง เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนได้ตรงตามเป้าหมายของการพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับ รัตนะ บัวสนธ์ (2562, p. 245) ได้

สรุปผลการสังเคราะห์คำว่า รูปแบบ ไว้ว่า คำว่า รูปแบบ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Model” และในภาษาไทยบางทีก็ใช้ทับศัพท์ว่า โมเดล นั้น คือ สิ่งที่แสดงออกถึงคำอธิบายหรือรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สามารถเขียนเป็นแผนภูมิแสดงถึงองค์ประกอบและขั้นตอนที่สัมพันธ์ชัดเจนต่อเนืองกันในขณะที่เดียวกันคำว่า รูปแบบนี้ก็ยังสามารถหมายถึง แบบแปลนการดำเนินงานขององค์ประกอบแต่ละส่วน หรือพิมพ์เขียว (blue-print) ของสิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ เช่น รูปแบบของอาคาร เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว รูปแบบก็สามารถหมายถึง ฟังก์ชัน (function) ความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ ระหว่างตัวแปรหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ก็ได้ และยังสอดคล้องกับ วาโร เฟ็งสวัสต์ (2553, p. 9-11) ได้สรุป การพัฒนารูปแบบจากแนวคิดและกระบวนการพัฒนารูปแบบ โดยขั้นตอนที่ 1 ของการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ มีขั้นตอนย่อยๆ คือ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัยการศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่ การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้นการศึกษากรณี (case study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จหรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบและการศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

2. ผลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียน

คุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า ผลการยกย่องรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน ประกอบไปด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวทางและวิธีปฏิบัติ และขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า ในภาพรวมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน มีความสอดคล้องขององค์ประกอบ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = .39) และผลการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .52) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .56) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .58) และด้านการใช้ประโยชน์ (Utility Standards) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .35) ตามลำดับ ซึ่ง จะเห็นได้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้สร้างและ

พัฒนารูปแบบโดยอิงตามหลักทฤษฎีการสร้างและพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการและความจำเป็นในการมีรูปแบบ ไปสู่การยกร่างรูปแบบ และการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การทดลองใช้และการขยายผลการใช้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของ คีฟ (Keeves, 1988, p. 67) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้น ก็มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น จากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลในเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วยและ 4) นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรากำลังศึกษาด้วย และสอดคล้องกับ นิวัตร์ นาคะเวช (2554, หน้า 212-215) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน ควรมียอดองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ หลักการบริหารจัดการวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในฝัน โครงสร้างของโรงเรียนกลยุทธ์ของโรงเรียนในฝันและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีองค์ประกอบย่อย 22 องค์ประกอบ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ

โรงเรียนในฝัน มียอดองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการ มีลักษณะแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบปัจจัยนำเข้า 3 องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการบริหารจัดการวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในฝัน โครงสร้างของโรงเรียน องค์ประกอบกระบวนการ 1 องค์ประกอบ คือ กลยุทธ์ของโรงเรียนในฝัน องค์ประกอบผลผลิต 1 องค์ประกอบ คือ ภาพความสำเร็จ และองค์ประกอบเสริม 2 องค์ประกอบ คือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการประเมินปรับปรุงพัฒนา ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

3. ผลทดลองใช้และขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน พบว่าในภาพรวมแสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก และในภาพรวมผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างและการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน มีความสอดคล้องกับความจำเป็นและต้องการของโรงเรียน การพัฒนาพร้อมกันกับการลงสู่การปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการ และความจำเป็นของโรงเรียน เพราะองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบมีความสอดคล้องกันระหว่าง

องค์ประกอบภายในต่างๆ ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ วาโร เฟ็งส์วีสต์ (2553, p. 6) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ 2) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษาได้อย่างชัดเจน 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (body of knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา และ 5) รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองทิพย์ เทพอารีย์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การคิดแบบปฏิบัติที่ดี การพัฒนาเชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ประสิทธิภาพของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา พบว่าสมรรถนะเชิงวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองใช้ รวมทั้งทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น และผลการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่

การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ในภาพรวมแสดงผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีการสร้างและพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน และเป็นโครงสร้างการทำงานที่เข้าใจง่าย ส่งผลให้มาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” สู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีการสร้างและพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน และเป็นโครงสร้างการทำงานที่เข้าใจง่าย ส่งผลให้การใช้รูปแบบเกิดผลงานเชิงประจักษ์ ที่เกิดจากการพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับ Brown and Moberg (1980, p. 16-17) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (system approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (contingency approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (environment) 2) เทคโนโลยี (technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (management process) และ 5) การตัดสินใจสั่งการ (decision making) และสอดคล้องกับเขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556, หน้า 26) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของรูปแบบว่า เป็นการถ่ายทอดในลักษณะของการเลียนแบบ หรือถ่ายแบบจากความเข้าใจตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ใดๆ ออกมาเป็นโครงสร้างที่มีระบบระเบียบ และ

ง่ายต่อการรับรู้ของบุคคลอื่น และยังคงสอดคล้องกับ อำนาจ เหลือน้อย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากลผลการวิจัย พบว่าผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่าโดยรวมรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและมีความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน “HTS STEP MODEL” ผู้การเป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอ บ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ควรมีการพัฒนาและนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่องทุกปี และมีการติดตามและประเมินผลการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา รูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำชุมชนให้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา หรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการกำกับติดตามการดำเนินงานของครู และบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการหรือเป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ครูอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านครู ควรมีการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ ในศตวรรษที่ 21

2. ด้านนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ยังขาดการเน้นการพัฒนาในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะนักเรียนยังมีปัญหาในเรื่องของการจัดการตัวเอง ดังนั้น ในการศึกษาและพัฒนาในครั้งต่อไปควรมีการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้าน เพื่อที่จะมาเป็นส่วนเติมเต็ม ให้การพัฒนาโรงเรียนเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นิวัตร นาคะเวช. (2554). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน* [ดุชะฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร ดุชะฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย].
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2557). *ผลของการใช้แบบฝึกความคิดนอกกรอบและการให้รางวัลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการคณะจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). *การประเมินโครงการ=แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัตน์ บัวสนธ์. (2562). การพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2), 245.
- โรงเรียนบ้านห้วยหละ. (2561). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน. โรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *ทิศทางการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา ปีงบประมาณ 2558 - 2560 เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). *รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล.ผลงานทางวิชาการด้านบริหารการศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Brown & Moberg. (1980). *Organization theory and management: A macro approach*. Wiley.
- Keeves, J.P. (1988). *Educational research, methodology, and measurement: an international handbook*. Pergamon press.

ผลกระทบของคุณภาพชีวิตที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

Effects of Quality of Life on the Sustainable Development of the Elderly in the 21st Century

นาวา มาสวนจิก¹, ปิยะวรรณ ยางคำ², อัจฉรพร เฉลิมชิต³,
กชนิภา วานิชกิตติกุล⁴, พรวดี รักษาศรี⁵, อมร โทथा⁶

Nava Masaunjik¹, Piyawan Yangkham², Auscharaporn Chalermchit³,
Kotchanipa Wanichkittikul⁴, Pornwadee Ruksasri⁵, Amorn Thotham⁶

Received: 12 August 2022

Revised: 31 October 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาาระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 และ 3) เพื่อวิเคราะห์ผลของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 3.87) ด้านจิตใจ (ค่าเฉลี่ย 4.07) ด้านการพัฒนาตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.89) ด้านสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.05) 2) ผู้สูงอายุ การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.07) ด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 3.91) ด้านสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.85) ด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 4.00) และด้านเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.03) และ 3) คุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านสิทธิเสรีภาพ ($\beta = 0.329$) ด้านการพัฒนา

¹ อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail: navallou@hotmail.com

² อาจารย์, สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail: piyawan_ting@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

E-mail: uscharaporn.jaao@gmail.com

⁴ อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail: kotchanipa.81@gmail.com

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail: pornwadeer@gmail.com

⁶ อาจารย์, สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail: amorn.th@rmu.ac.th

¹ Lecturer, Department of Management, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

² Lecturer, Department of Accounting, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

³ Professor Dr., Department of Management, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

⁴ Lecturer., Department of Management, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

⁵ Associate Professor Dr., Department of Management, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

⁶ Lecturer, Department of Accounting, Faculty of Management Science, Rajabhat Mahasarakham University

ตนเอง ($\beta = 0.222$) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ($\beta = 0.189$) ด้านร่างกาย ($\beta = 0.188$) ด้านจิตใจ ($\beta = 0.103$) ส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 โดยสามารถอธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 58.10

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were; - 1) to study quality of life of the elderly in the 21st century.,2) to study the sustainable development of the elderly in the 21st century, and 3) to test factors on the sustainable development of the elderly in the 21st century. Data were collected from 400 elderly in the Northeast using questionnaires. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation, multiple correlation analysis, and stepwise multiple regression analysis. The results revealed the following findings; - 1) the elderly had opinions about quality of life both in general and in each aspect at a high level; physical (mean = 3.87), mental (mean = 4.07), self-development (mean = 3.89), rights and liberties (mean = 3.95), and social integration (mean = 4.05), 2) the elderly had opinions about the sustainable development both in general and in each aspect at a high level; social (mean = 4.07), economic (mean = 3.91), health (mean = 3.85), environment, (mean = 4.00) and technology (mean = 4.03) and 3) quality of life with rights ($\beta = 0.329$), self-development ($\beta = 0.222$), social integration ($\beta = 0.189$), physical ($\beta = 0.188$), mental ($\beta = 0.103$) had positive relationships and impact on the sustainable development of the elderly in the 21st century which can explain sustainable development at 58.10%.

Keywords: Quality of life, sustainable development, elderly

บทนำ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติของประเทศไทยถูกฉายภาพให้เห็นชัดและทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยพบว่าคนจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงมากกว่าประชากรทั่วไป เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวไม่มีเงินออมและขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีโอกาสถูกเลิกจ้างงานได้ง่าย อีกทั้งยังมีความเสี่ยงทางสุขภาพสูงจากการใช้บริการขนส่งสาธารณะและการมีที่อยู่อาศัยที่ไม่สะอาดแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ โดยไม่สามารถ

เข้าถึงอุปกรณ์สำหรับป้องกันและควบคุมโรคได้เท่าผู้ที่มีฐานะดี ในขณะที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังอาจนำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล เนื่องจากขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ ขาดทักษะดิจิทัล ขาดทุนในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้ยิ่งขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆ การเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ หรือกระทั่งการได้รับมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่าสังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย มาตั้งแต่ ปี 2548 โดยในปี 2563 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากกว่า 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.57 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564) โดยคาดว่าภายในปี 2566 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 สูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด สวนทางกับประชากรวัยเรียน และวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3-21 ปี ที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2570 หรือลดลงกว่า 715,000 คน ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ทั้งนี้ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอาจส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมักจะมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงกว่ากลุ่มผู้มีอายุน้อย และการที่ประชากรวัยแรงงานที่มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจนำมาซึ่งปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานในประเทศ ตอกย้ำความจำเป็นในการพึ่งพาแรงงานต่างชาติมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขัน และผลิตภาพแรงงาน รวมถึงความต้องการงบประมาณเพื่อเป็นสวัสดิการรองรับวัยเกษียณ จากอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานและภาระทางการคลัง ในด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โครงสร้าง

ประชากรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น โดยในปี 2555 มีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ 15.9 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.4 ในปี 2560 และ ร้อยละ 29.5 ในปี 2564 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 17.1 ของสัดส่วนผู้สูงอายุระดับประเทศ และในปี 2564 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องประชากรวัยแรงงาน ต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น การลดลงของจำนวนแรงงาน สาธารณสุขที่ต้องรองรับกับสังคมผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การศึกษา เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุหลังการเกษียณ รวมทั้งกระแสของสังคมโลกให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ประกอบกับโครงสร้างประชากร สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าและบริการด้านสุขภาพสูงขึ้น ดังนั้น ภาครัฐและเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญอย่างมากจากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านสิทธิเสรีภาพ และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีภูลา อินทรสาด, 2564; เอกพันธ์ คำภีระ และคณะ, 2563; World Health Organization, 2018) โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านเทคโนโลยี (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพชีวิตที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ

ผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบายสำหรับผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 และ
3. เพื่อวิเคราะห์ผลของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลกระทบของคุณภาพชีวิตที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ คุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม

ตัวแปรตาม การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี

สมมติฐานการวิจัย

คุณภาพชีวิต ส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

วิธีการศึกษา

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3,532,115 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด 20 จังหวัด จำนวน 400 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 607-610) การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน

2. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-Total correlation) ปรากฏว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามตอนที่ 1 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.633-0.725 ข้อคำถามในแบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.614-0.767 โดยการเลือกค่าอำนาจจำแนกรายข้อเกิน 0.2 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

3. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค

(Cronbach) ผลปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 1 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.877 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.912 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.932 โดยการเลือกค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเกิน 0.8 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. คณะผู้วิจัยสำรวจจำนวนรายชื่อจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2564

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ร้อยละ (percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (mean) การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น โดยใช้ค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์

ในการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.51-5.00	มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
3.51-4.50	มีความคิดเห็นด้วยมาก
2.51-3.50	มีความคิดเห็นด้วยปานกลาง
1.51-2.50	มีความคิดเห็นด้วยน้อย
1.00-1.50	มีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
2.1 การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (discriminant power) โดยใช้เทคนิค Item-total correlation

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (cronbach)

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (multicollinearity test) โดยใช้ variance inflation factors (VIFs) และ tolerance

4. สถิติที่ใช้ในการทดสอบ

4.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (multiple correlation analysis)

4.2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมและเป็นรายด้าน

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านร่างกาย	3.87	0.74	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.07	0.79	มาก
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	3.89	0.81	มาก
4. ด้านสิทธิเสรีภาพ	3.95	0.82	มาก
5. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	4.05	0.80	มาก
โดยรวม	3.98	0.79	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

ดังนี้ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. 0.79) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ($\bar{X} = 4.05$, S.D. 0.80) ด้านสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. 0.82) ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.89$, S.D. 0.81) และด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.87$, S.D. 0.74) ตามลำดับ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุโดยรวมและเป็นรายด้าน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านสังคม	4.07	0.76	มาก
2. ด้านเศรษฐกิจ	3.91	0.78	มาก
3. ด้านสุขภาพ	3.85	0.75	มาก
4. ด้านสภาพแวดล้อม	4.00	0.78	มาก
5. ด้านเทคโนโลยี	4.03	0.74	มาก
โดยรวม	3.95	0.76	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.07$, S.D. 0.76) ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.03$, S.D. 0.74) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. 0.78) ด้านเศรษฐกิจ

($\bar{X} = 3.91$, S.D. 0.78) และด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. 0.75) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาค้างนี้ จะทำการทดสอบสมมติฐานตามแบบจำลองในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 หลังจากผู้วิจัยได้ทำการตรวจ

สอบความถูกต้องของข้อมูลว่ามีความถูกต้องตามข้อกำหนดในการใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุในการนำมาทดสอบสมมติฐานได้ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบสมมติฐานที่ผู้วิจัยสร้างจากกรอบแนวคิดในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการกำหนดชื่อตัวแปร ดังนี้ คุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย (SX1) ด้านจิตใจ (SX2) ด้านการพัฒนาตนเอง (SX3) ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SY) ประกอบด้วย ด้านสังคม (SY1) ด้านเศรษฐกิจ (SY2) ด้านสุขภาพ (SY3) ด้านสภาพแวดล้อม (SY4) และด้านเทคโนโลยี (SY5)

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

ตัวแปร	SX1	SX2	SX3	SX4	SX5	SY	Tolerance	VIF
SX1	1.000	0.542 [*]	0.279 [*]	0.532 [*]	0.388 [*]	0.554 [*]	0.592	1.690
SX2		1.000	0.577 [*]	0.536 [*]	0.276 [*]	0.562 [*]	0.490	2.040
SX3			1.000	0.446 [*]	0.143 [*]	0.508 [*]	0.627	1.594
SX4				1.000	0.427 [*]	0.664 [*]	0.550	1.817
SX5					1.000	0.463 [*]	0.777	1.287
SY						1.000		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปร จึงได้มีการวิเคราะห์ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.490 - 0.777 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องมากกว่า 0.1 ส่วนค่า VIF มีค่าระหว่าง 1.287 - 2.040 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าทุกตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 พบว่าคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย (SX1) มีค่า $r = 0.554$ ด้านจิตใจ (SX2) มีค่า $r = 0.562$ ด้านการพัฒนาตนเอง (SX3) มีค่า $r = 0.508$ ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) มีค่า $r = 0.664$ และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) มีค่า $r = 0.463$ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SY) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตาราง 4 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ที่ดีของคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

Model	R	R ²	R ² _{adj}	SE _{est}	F
1	0.664 ^a	0.441	0.439	0.296	313.798*
2	0.707 ^b	0.500	0.498	0.280	47.145*
3	0.731 ^c	0.534	0.531	0.271	28.767*
4	0.748 ^d	0.560	0.555	0.264	23.207*
5	0.762 ^e	0.581	0.575	0.258	19.644*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

Model 1 Predictors: (Constant), SX4

Model 2 Predictors: (Constant), SX4, SX2

Model 3 Predictors: (Constant), SX4, SX2, SX5

Model 4 Predictors: (Constant), SX4, SX2, SX5, SX3

Model 5 Predictors: (Constant), SX4, SX2, SX5, SX3, SX1

จากตาราง 4 พบว่า การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน เพื่อพยากรณ์ตัวแปรคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย (SX1) ด้านจิตใจ (SX2) ด้านการพัฒนาดตนเอง (SX3) ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SYY) สามารถอธิบายรูปแบบที่พยากรณ์ได้มากที่สุด คือ เมื่อนำตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) ด้านจิตใจ (SX2) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) ด้านการพัฒนาดตนเอง (SX3) และ

ด้านร่างกาย (SX1) แล้วนำมาวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน พบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนต่อตัวแปรตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SYY) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.581 ($R^2 = 0.581, p < .05$) แสดงว่าตัวแปรอิสระ ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) ด้านจิตใจ (SX2) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) ด้านการพัฒนาดตนเอง (SX3) และด้านร่างกาย (SX1) สามารถพยากรณ์อิทธิพลที่มีต่อตัวแปรตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SYY) ได้ร้อยละ 58.10

ตาราง 5 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

Predictors	Unstandardized (b)	S.E.	Standardized Beta (β)	t-value	Partial
(Constant)	0.704	0.155		4.558	0.000*
SX4	0.250	0.033	0.329	7.475	0.000*
SX2	0.083	0.037	0.103	2.220	0.027*
SX5	0.172	0.034	0.189	5.119	0.000*
SX3	0.185	0.034	0.222	5.385	0.000*
SX1	0.136	0.031	0.188	4.432	0.000*

N = 400, R = 0.762 R² = 0.581, Adjusted R² = 0.575, SE_{est} = 0.258, F = 19.644*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของตัวแปรพยากรณ์ พบว่าตัวแปรอิสระ ด้านสิทธิเสรีภาพ (SX4) ด้านจิตใจ (SX2) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (SX5) ด้านการพัฒนาตนเอง (SX6) และด้านร่างกาย (SX1) สามารถพยากรณ์อิทธิพลที่มีต่อตัวแปรตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SY) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.250, 0.083, 0.172, 0.185, และ 0.136 ตามลำดับ ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (b) เท่ากับ 0.329, 0.103, 0.189, 0.222, และ 0.188 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.762 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.581 หรือพยากรณ์ได้ ร้อยละ 58.10 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ 0.258 และมีค่าคงที่ของสมการในรูปคะแนนดิบ (a) เท่ากับ 0.704

การสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อตัวแปรตาม ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์

รูปคะแนนดิบ (b) หรือสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ส่งผลต่อตัวแปรเกณฑ์ในทางบวกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (p < .05) จึงสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.704 + 0.250SX4 + 0.083SX2 + 0.172SX5 + 0.185SX3 + 0.136SX1$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.329SX4 + 0.103SX2 + 0.189SX5 + 0.222SX3 + 0.188SX1$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านร่างกาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลจากเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันทำให้เข้าใจถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่มี

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับคุณภาพของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล หวังเกษม และคณะ (2565, หน้า 148-162) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคม และด้านจิตใจ ส่วนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพ

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุต้องการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอในทุกมิติเพื่อให้คนที่อยู่รอบข้างสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข รวมทั้งผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตคนเดียวหรือกับคู่ครองได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลาน ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร วรวงศ์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ: โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาโพ อำเภอยะผิง อุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้และคู่มือที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์และขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ คู่มือการพัฒนาศักยภาพวิทยากรโรงเรียนผู้สูงอายุ หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ และคู่มือการ

เสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักธรรมเนียมนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตในระดับดี โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาโพได้รับการพัฒนาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบด้านเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ชุมชนตำบลนาโพเกิดการพึ่งพาตนเองทางสังคมและทางเศรษฐกิจ โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถรองรับเป้าหมายการพัฒนาชุมชนเป็นมิตรกับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และความมั่นคงทางรายได้และการอยู่อาศัยผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิตย์ บุปผาสุข และคณะ (2564, หน้า 55-69) ได้ศึกษา การเตรียมความพร้อมของศูนย์ออกกำลังกายวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นตรงกันในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านห้องออกกำลังกาย และด้านความปลอดภัยและมาตรการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน โดยให้ความสำคัญในด้านความสะดวกและความปลอดภัยมากที่สุด และข้อเสนอแนะ ควรมีการพัฒนาการบริการตามแนวทางข้างต้นเพื่อเตรียมความพร้อมการให้บริการสำหรับลูกค่างานกลุ่มผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น อันสอดคล้องกับนโยบายวาระแห่งชาติในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย ในส่วนของข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาข้อมูลเชิงลึกในการให้บริการและศึกษาแผนการออกกำลังกายเพื่อการฟื้นฟูสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ ความดันโลหิต เบาหวาน กระดูกและข้อเสื่อม เป็นต้น

3. ผลของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถพยากรณ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 58.10

และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า คุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล หวังเกษม และคณะ (2565, หน้า 148-162) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคม และด้านจิตใจ ส่วนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพ 3) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษากับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 4) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถอธิบายเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ($= 2.879^{**} + 0.401^{**} X$) และคะแนนมาตรฐาน ($y = 0.529^{**} ZX$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพร กัลยาณมิตร (2565, หน้า 31-46) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาวะเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาวะเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม พบว่า การกำหนดนโยบายไม่ตอบสนองปัญหา สวัสดิการสังคมไม่เพียงพอ และไม่ครอบคลุม ผู้สูงอายุบางส่วนคาดหวังพึ่งรัฐมากเกินไป ขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ บุคลากร และ การจัดการที่เหมาะสม 2. การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาวะเป็นพลัง ร่วมพัฒนา

สังคม มีการดำเนินการใน 6 ด้านสำคัญ คือ 1) การสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุ 2) การส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ของผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ (ด้านการงานและการศึกษา) 4) ระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และ 6) การส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้าง ความแข็งแรงขององค์กรผู้สูงอายุ และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาวะเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม พบว่า การส่งเสริมสถาบันครอบครัว และบทบาทของชุมชน ทำงานแบบบูรณาการทุก ภาคส่วน สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ควรให้ความสำคัญกับปัจจัย ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านจิตใจ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านร่างกาย ตามลำดับที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ทำให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.2 ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ทำให้สามารถนำไปใช้ในการสร้างรายได้และการเจริญเติบโตของประเทศต่อไป

1.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางนโยบายเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศต่อไป โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อย่างมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบและความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ เช่น ความสำเร็จของผู้สูงอายุ ความท้าทายของผู้สูงอายุ และการปรับตัวของผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอื่นนอกจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ผู้สูงอายุในระดับจังหวัดเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในจังหวัดนั้นๆ ได้ หรือระดับภาค ระดับประเทศ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลและความคิดเห็นที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(2), 31-46.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). *สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563*. <https://www.dop.go.th/th/known/side/1/1/335>.
- จิราพร วรวงศ์ ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง ดาวรุกรรณ ถวิลการ และพรพรรณ มนัสจกุล. (2563). การพัฒนาชุมชนเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ: โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย อุดรธานี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 30(2), 150-163.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 18)*. บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, หสม.
- นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีฎิศา อินทรสาด. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.
- มานิตย์ บุปผาสุข เพ็ญสินี พนาสิริวงศ์ และสุวิชา เข็มเพชร. (2564). การเตรียมความพร้อมของศูนย์ออกกำลังกาย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 40(4), 55-69.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุวิมล ห่วงเกษม ธนิก คุณเมธีกุล และธีรศักดิ์ อินทรมาตย์. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 41(3), 148-162.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาภาค พ.ศ. 2560 - 2565 (ฉบับบททวน)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- เอกพันธ์ คำภีระ อัมพร ยานะ และ อรัญญา นามวงศ์. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*, 7(2), 44-57.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making* (4th ed). John Wiley and
Sons.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.
- World Health Organization. (2018). *Regional framework on healthy ageing (2018-2022)*.
Regional Office for South-East Asia: World Health Organization.

โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

A Causal Model of Factors Influencing English Language Achievement of Grade 6 Students in Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2

ปัญญาพร พันทองคำ¹, สุชาติ หอมจันทร์², นิยม อานไมล์³
Panyaporn Pantongkam¹, Suchart Homjan², Niyom Arnmai³

Received: 29 July, 2022

Revised: 28 October 2022

Accepted: 17 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 530 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 7 ฉบับ ประกอบด้วย 1) เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 3) ความคาดหวังในการศึกษาต่อ 4) การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง 5) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 6) ประสิทธิภาพการสอนของครู 7) เจตคติต่อการเรียนออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า

1. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านครอบครัว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.53) แยกเป็นการเอาใจใส่ของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.54) และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.63) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.41) แยกเป็นประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.60) และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
E-mail: pizary@yahoo.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail: suchart.hj@bru.ac.th

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail: dr.pop101@gmail.com

¹ Master of Education in Educational Research and Evaluation Buriram Rajabhat University E-mail: pizary@yahoo.com

² Major Advisor of Education in Educational Research and Evaluation Buriram Rajabhat University: suchart.hj@bru.ac.th

³ Co-advisor of Education in English Program Buriram Rajabhat University E-mail: dr.pop101@gmail.com

($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.51) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.55) แยกเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.76) ความคาดหวังในการศึกษาต่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.70) และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.45) 2. ผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตามสมมติฐาน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผลการทดสอบไค-สแควร์ = 53.97, ค่า df = 27, ค่า RMSEA = 0.044, ค่า CFI = 0.957, ค่า GFI = 0.981, ค่า AGFI = 0.955

คำสำคัญ: โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were to study the causal model of English language achievement and to validate factors used in the model that influenced the English language achievement of Grade 6 Students in Roi-Et Primary Education Service Area Office 2. The sample were 530 students selected by using a multi-stage random sampling technique. A structural questionnaire was used to collect data from 7 issues; - 1) The attitudes towards learning English 2) Achievement Motive 3) Expectation of higher education 4) Parents' carefulness 5) Family relationship 6) Teachers' quality 7) The attitudes towards online Learning. Statistics used was structural equation modeling to confirm the validity of model and to analyze the developed structural equation model.

The research findings were as follows:

1. The majority of the respondents' opinions towards the level of family factors was at a high level ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.53). By items found that parents' carefulness was high ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.54) and family relationship was also high ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.63). The school factors were at a high level ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.41). By items found that teachers' quality was high ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.60) and the attitudes toward online learning was moderate ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.51). The student factors were at a high level ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.55). By items found that achievement motive was at a high level ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.76). Expectation of higher education was at a high level ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.70) and the attitudes towards learning English was moderate ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.45).

2. Analysis revealed that a causal model of factors Influencing English Language Achievement of Grade 6 Students in Roi-Et Primary Education Service Area Office 2. Fitted to the empirical data. (Chi-square = 53.97, p = 0.011, df = 27, RMSEA = 0.044, CFI = 0.957, GFI = 0.981, AGFI = 0.955).

Keywords: A causal model, English language achievement

บทนำ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทารายวิชา และจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม และทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนี้ ภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง พูด อ่าน เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสมกันได้แก่ ภาษาและวัฒนธรรม คือ การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ ความเหมือน และความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม และใช้ได้แก่ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น คือ การใช้ภาษา ต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน ส่วนลำดับสุดท้ายได้แก่ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลกคือ การใช้ภาษาต่างประเทศ ในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก (กระทรวง

ศึกษาธิการ, 2563, หน้า 1) แนวทางการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการที่สืบเนื่องกันมาโดยในยุคนี้จะทำให้ความสำคัญกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา หากดูจากสภาพที่เกิดขึ้นในสังคมคือการศึกษาของไทยกำลังมีปัญหาผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาในประเทศไทยที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ ดังนั้นการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จำเป็นต้องวิเคราะห์ประเด็นที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลสอบของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (จารุโส สุตคีรี, 2552, หน้า 1) เอื้อมพร หลินเจริญ (2552, หน้า 28-29) อ้างถึง อุทุมพร จามรมาร สำนักงานทดสอบแห่งชาติ ได้กล่าวถึง สาเหตุที่คะแนน O-NET ภาษาอังกฤษต่ำ “ครูบางส่วนได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากเด็กไม่ตั้งใจสอบ เพราะคะแนนไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการเข้าศึกษาต่อ นอกจากนี้การออกข้อสอบส่วนใหญ่จะเป็นการคิดวิเคราะห์ ขณะที่เด็กจะคุ้นเคยกับการสอบแบบเลือกตอบมากกว่า รวมทั้งเรื่องคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน ที่ยังไม่พร้อมทั้งในเรื่องของครู และสื่อการเรียนการสอน”

นักวิชาการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้อย่างมาก จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยแต่ละด้านนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ต่างกัน (นวรรตน์ ศึกษาภิกข, 2561, หน้า 26) จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ปัจจัยอะไรหรือความสัมพันธ์ใดเป็นส่วนสำคัญในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และจะส่งผลดีต่อการศึกษาวิชาภาษา

อังกฤษภายในโรงเรียนและได้คัดเลือกตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านนักเรียน ซึ่งคัดเลือกมาทั้งหมด 3 ปัจจัย คือ เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคาดหวังในการศึกษาต่อ 2. ปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งคัดเลือกมาทั้งหมด 2 ปัจจัย คือ การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3. ปัจจัยด้านโรงเรียน ซึ่งคัดเลือกมาทั้งหมด 2 ปัจจัย คือ ประสิทธิภาพการสอนของครู และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์ ผู้วิจัยมีความสนใจและได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 และการวิจัยครั้งนี้ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของครู และให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และเพื่อเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4,190 คน ทั้งหมด 333 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 530 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 246 ห้องเรียน 230 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) รายละเอียดการสุ่มดังนี้

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างมีวิธีและลำดับขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

การกำหนดอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ 20 ต่อ 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 53-54) และ (Kline, 2011, หน้า 11) โดยการวิจัยนี้ประกอบด้วยพารามิเตอร์ 18 พารามิเตอร์ จึงใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 530 คน จากห้องเรียน 246 ห้อง

ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 333 โรงเรียน ตามขนาดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น 4 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 119 คนลงมา

โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 - 719 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 720 - 1,679 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,680 คนขึ้นไป

ขั้นที่ 2 ใช้ขนาดของโรงเรียนจากขั้นที่ 1 ทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียนในแต่ละขนาด โดยการเลือกสุ่มจาก 8 อำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอพนมไพร อำเภออาจสามารถ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพนทราย อำเภอหนองฮี สุ่มมาร้อยละ 50 ของอำเภอที่ใช้ทั้งหมดได้ ซึ่งสุ่มจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภออาจสามารถ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ เครื่องมือประเภทแบบสอบถาม จำนวน 7 ฉบับ ประกอบด้วย เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคาดหวังในการศึกษาต่อ การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประสิทธิภาพการสอนของครู และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) และเติมข้อมูล ประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ โรงเรียน เลขที่นักเรียนที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 100 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่างและได้คำตอบรับกลับมา จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย จำแนกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านนักเรียน จำนวน 3 ตัวแปร คือ เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความคาดหวังในการศึกษาต่อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านครอบครัว จำนวน 2 ตัวแปร คือ การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านโรงเรียน จำนวน 2 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการสอนของครู และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ดังตาราง 1

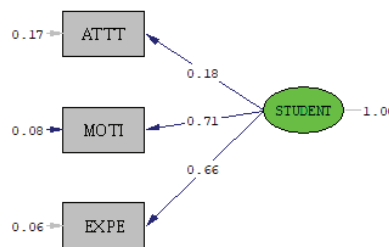
ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน
 ของนักเรียน จำนวน 530 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย และ
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านนักเรียน	3.90	0.55	มาก
	- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.25	0.76	มาก
	- ความคาดหวังในการศึกษาต่อ	4.13	0.70	มาก
	- เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	3.32	0.45	ปานกลาง
2	ด้านครอบครัว	4.19	0.53	มาก
	- การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง	4.05	0.54	มาก
	- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	4.35	0.63	มาก
3	ด้านโรงเรียน	3.93	0.41	มาก
	- ประสิทธิภาพการสอนของครู	4.42	0.60	มาก
	- เจตคติต่อการเรียนออนไลน์	3.44	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์
 ระดับปัจจัยด้านนักเรียนอยู่ในระดับมาก ปัจจัย
 ด้านครอบครัวอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้าน
 โรงเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

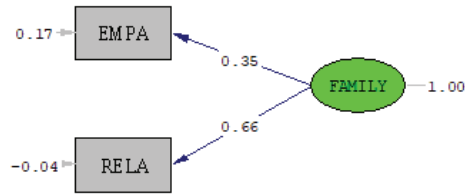
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง
 ยืนยันของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิเคราะห์ใน
 ส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิง
 โครงสร้างของโมเดลการวัดตัวแปรแฝง โดยการ
 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory
 factor analysis: CFA)

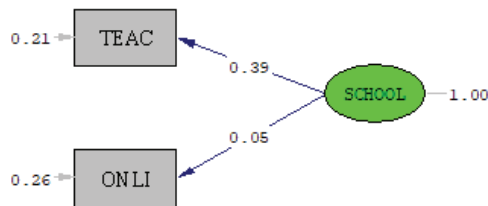
Chi-Square=0.00, df=2, P-value=0.99948, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 1 เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านนักเรียน อธิบายได้ว่า ปัจจัยด้าน
 นักเรียน โดยการวัดตัวแปรสังเกตได้ เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคาดหวังในการ
 ศึกษาต่อ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้ค่าไค-สแควร์ = 0.00, p = 0.999
 ที่องศาอิสระมีค่า = 2 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

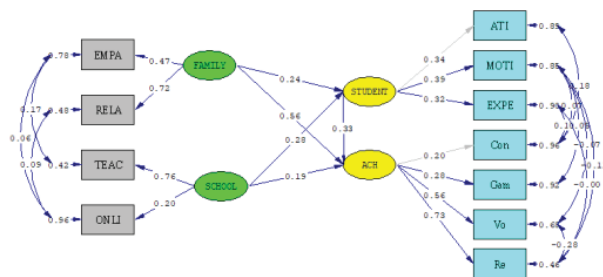
Chi-Square=0.01, df=1, P-value=0.92728, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านครอบครัว อธิบายได้ว่า ปัจจัยด้านครอบครัว โดยการวัดตัวแปรสังเกตได้ การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้ค่าไค-สแควร์ = 0.01, $p = 0.927$ ที่องศาอิสระมีค่า = 1 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Chi-Square=0.02, df=1, P-value=0.88330, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 3 เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านโรงเรียน อธิบายได้ว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน โดยการวัดตัวแปรสังเกตได้ ประสิทธิภาพการสอนของครู เจตคติต่อการเรียนออนไลน์ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้ค่าไค-สแควร์ มีค่า = 0.02, $p = 0.883$ ที่องศาอิสระมีค่า = 1 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Chi-Square=53.97, df=27, P-value=0.01115, RMSEA=0.044

ภาพประกอบ 4 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตามสมมติฐาน

(Chi-square = 53.97, df = 27, $p = 0.01115$, RMSEA = 0.044)

อภิปรายผล

จากการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้นมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ ตัวแปรอิทธิพลที่เป็นสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคาดหวังในการศึกษาต่อการเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประสิทธิภาพการสอนของครู และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์

11. ผลการศึกษาปัจจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่า นักเรียนที่มีเจตคติที่ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงด้วย เนื่องจากทำให้ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งๆ หนึ่ง หรือหลายสิ่ง ในลักษณะที่สอดคล้องกับความรู้สึก ทั้งชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พอใจ ไม่พอใจ อันเกิดจากการเรียนรู้ การได้รับประสบการณ์ ที่แสดงออกให้เห็นโดยพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับ (วุฒิพงษ์ บุญสนอง, 2557, หน้า 27) เจตคติเป็นการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมั่นคงถาวร และ (วุฒิพงษ์ บุญสนอง, 2557, หน้า 27) เจตคติ หมายถึง ความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจ ความชอบและไม่ชอบที่บุคคลมีต่อคนอื่น กลุ่มสังคม สถานการณ์ วัตถุหรือแนวคิด ถ้ามีสถานการณ์ใดเกิดขึ้นกับบุคคลเพียงแต่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นโดยไม่ต้องร่วมมือ ก็ได้ชื่อว่า มีเจตคติต่อสิ่งนั้น

1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่า ยิ่งนักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงด้วย เนื่องจาก กระบวนการที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง และเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยมีแรงขับเคลื่อนหรือการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคล และสิ่งจูงใจที่เกิดจากการจูงใจภายนอก สอดคล้องกับ จุฑาธิป วีระมโนกุล, 2559, หน้า 10) แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมาย (goal) หรือเพื่อให้ได้รับรางวัล (reward) เป็นสิ่งสำคัญของการกระทำของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ช่วยคุณให้ไปถึงซึ่งวัตถุประสงค์ที่มีสัญญาเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับ จุฑาธิป วีระมโนกุล, 2559, หน้า 10) แรงจูงใจ “เป็นกระบวนการที่ชักนำใฝ่มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ”

1.3 ความคาดหวังในการศึกษาต่อ ผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังในการศึกษาต่อ อิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่า นักเรียนที่มีความคาดหวังในการศึกษาต่อจะสนใจการเรียนเพื่อที่จะได้นำไปต่อยอดในการเข้าเรียนมหาวิทยาลัย เนื่องจาก ความคิด ความเชื่อ ความต้องการ ความมุ่งหวังหรือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการคาดคะเน คิดล่วงหน้า โดยมุ่งหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ว่าจะเกิดตามทีตนคิดไว้ ทั้งนี้ความคาดหวังของบุคคล จะขึ้นอยู่กับความต้องการและเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับ (ภักศยารินท์ เลิศอภิสิทธิ์, 2559, หน้า 5) ความคาดหวัง หมายถึง จิตที่เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือเป็น

ความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดคะเน หรือเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าควรจะทำอะไรขึ้นและปฏิบัติอย่างไร และ พรศิริ บินนารวี, 2555, หน้า 17) ความคาดหวัง หมายถึงสภาพการประเมินความสามารถของตนเอง กับความตั้งใจในการทำงานสู่เป้าหมายที่ต้องการ หากบุคคลมีความสามารถสูง ตั้งใจสูง จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานสูง ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความสามารถต่ำ ไม่ตั้งใจ ก็จะไปสู่ความไม่สำเร็จในการทำงานตามที่หวังผล

1.4 การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองนั้นเป็นส่วนสำคัญทำให้นักเรียนสนใจการเรียนรู้ เพราะการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ การเฝ้าดูแล อำนวยความสะดวก ติดตามผล เกี่ยวกับการเรียน ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผ่านการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับ เนตรชนก วงศ์สุเทพ (2561, หน้า 43) ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ปกครองของนักเรียนแสดงออกในด้านการสนับสนุนเรื่องการเรียน ความเป็นอยู่ สุขภาพ และความประพฤติของนักเรียน (Cronbach, 1970) และ (เนตรชนก วงศ์สุเทพ, 2561, หน้า 43) เด็กที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อลูก และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ถ้าเด็กมีบิดามารดาเอาใจใส่ดูแล เข้าใจให้ความรักความอบอุ่นแล้ว จะทำให้เด็กเรียนได้เต็มที่และประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ เพราะบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้ปกครอง คือการดูแลเอาใจใส่นักเรียน อบรมเลี้ยงดู

1.5 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวส่งผลอย่างมากต่อการสนใจเรียนของนักเรียน เพราะสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับลูกหลาน รวมไปถึงความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อน อันเนื่องมาจากความรัก ความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน นำไปสู่ความหวังดีจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่ง สอดคล้องกับ มณฑานดี รอดคล้าย, 2561, หน้า 12) ความรักและความเข้าใจเป็นจุดเริ่มต้นของครอบครัว อีกทั้งความรักและความเข้าใจยังอยู่ในทุกส่วนและช่วงเวลาของชีวิต อาทิ ความรักระหว่างหนุ่มสาวซึ่งนำไปสู่การสร้างครอบครัว ความรักระหว่างเครือญาติ ความรักระหว่างพ่อแม่ลูก หรือความรักและหวังดีระหว่างบุคคล เป็นต้น โดยความรักและความเข้าใจถือเป็นส่วนสำคัญของความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มณฑานดี รอดคล้าย, 2561, หน้า 12) เนื่องจากความรักเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยจากคนใดคนหนึ่งในครอบครัวอาจทำให้เกิดความแตกต่างที่ยิ่งใหญ่ได้เช่นกัน เช่น การที่พ่อรักแม่น้อยลง อาจส่งผลกับทั้งครอบครัว ซึ่งการดูแลเอาใจใส่ระหว่างกันอย่างเข้าใจและมีคุณภาพและความรัก มีผลต่อการเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

1.6 ประสิทธิภาพการสอนของครู ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการสอนของครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่า คุณภาพการสอนของครูส่งผลอย่างมากต่อการเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน เพราะการส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียน

ในด้าน การเรียนการสอน เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงพอใจ ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด ทั้งนี้ ประสิทธิภาพการสอนของครูนั้นส่งผลต่อความอยากเรียนของนักเรียนด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ จิรัฏฐ์ สวัสดิ์พิชรกุล. 2559, หน้า 18) การสอนเป็นการดำเนินการสืบเนื่องจากจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นแนวคิดหลักการและกรรมวิธี และวิธีการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีระบบ (system approach) มาออกแบบการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผล และ จิรัฏฐ์ สวัสดิ์พิชรกุล, 2559, หน้า 18) กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนนั้น คือ สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนซึ่งจัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอน และเทคนิคสอนต่างๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ

1.7 เจตคติต่อการเรียนออนไลน์ผลการวิจัย พบว่า การเรียนออนไลน์ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แสดงว่า การเรียนออนไลน์นั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากในเหตุการณ์ช่วงโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เพราะถ้าเข้าใจเนื้อหาบทเรียนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากการที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่คนละพื้นที่ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการนำเสนอในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยอาศัยโปรแกรมต่างๆ ในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สิริพร อินทสนธิ์ (2563, หน้า 1) การเรียนการสอนออนไลน์ คือ การที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่คนละพื้นที่ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนผ่าน

ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการนำเสนอในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิทยา วาโย (2563, หน้า 1) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และการเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลายๆ ประเภท (multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะทางด้าน การสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุป

สำหรับผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 นำเสนอตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายข้อย่อย พบว่า การเอาใจใส่ของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.54) และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.63) รองลงมา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายข้อย่อย พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. =

0.60) และเจตคติต่อการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.51) และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.76) ความคาดหวังในการศึกษาต่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.70) และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.45)

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ตามสมมติฐาน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการทดสอบไค-สแควร์ = 53.97, ค่า df = 27, ค่า RMSEA = 0.044, ค่า CFI = 0.957, ค่า GFI = 0.981, ค่า AGFI = 0.955

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้สนใจในการที่จะนำผลการวิจัยไปใช้หรือทำการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านการปฏิบัติงานของผู้เรียน ผู้เรียนทุกคนที่ต้องการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีในวิชาภาษาอังกฤษ ควรแบ่งเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมวิชาภาษาอังกฤษทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนให้มาก หมั่นฝึกฝนความสามารถหรือสมรรถภาพของนักเรียนที่จะมาใช้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมแก้ปัญหาการเรียนรู้อุปสรรคและคิดแบบนามธรรม เข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนที่ดีในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ควรหมั่นทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อการเรียน การวางแผนการทำงานอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนมีความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักและเข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเอง สามารถจัดการ ควบคุม ดูแลเอาใจใส่ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น มีแรงจูงใจในตนเอง สามารถแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 ด้านการวางแผนงานในการปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมการเรียนของผู้เรียน ครู และผู้ปกครองควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสภาพแวดล้อมที่บ้านที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อีก มีการสอนให้นักเรียนเข้าใจตนเอง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักและเข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเอง สามารถจัดการ ควบคุม ดูแล เอาใจใส่ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น มีแรงจูงใจในตนเอง สามารถแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการเพิ่มระดับกลุ่มข้อมูลในการศึกษาจากงานวิจัยนี้ เป็น 2 ระดับ เช่น ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน หรือศึกษาตัวแปรมากกว่า 2 ระดับ จะทำให้ได้ข้อความรู้ที่สมบูรณ์ใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจที่จะส่งเสริมสนับสนุน หรือวางแผนกำหนดนโยบายในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้สูงขึ้น

2.2 ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน ทันยุคทันสมัย สามารถนำไปต่อยอดบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ หอมจันทร์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิยม อานไมล์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่ได้กรุณาแนะนำให้คำปรึกษาและเอาใจใส่แก้ไขข้อบกพร่องด้วยดี ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ถูกต้องขอขอบพระคุณอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จารุโส สุตศิริ. (2552). *หากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเด็กไทยต่ำลงไปเรื่อยๆ*.
- จิรัฏฐ์ สวัสดิพัชร์กุล. (2559). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บตามแนวคอนสตรัคชันนิซึม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาอาชีวะเกษตร [วิทยานิพนธ์. ศษ.ด., เทคโนโลยี การศึกษา]. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
- จุฑาธิป วีระมโนกุล. (2559). *การศึกษาเรื่องแรงจูงใจ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษา บริษัท พี.วาย.ฟู้ดส์ จำกัด*. [คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- นวรรตน์ ศึกษากิจ. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ ๖ สาขาพาณิชยกรรมของโรงเรียนอาชีวศึกษา [วิทยานิพนธ์. การบริหาร การศึกษาและผู้นำทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยสยาม]. มหาวิทยาลัยสยาม*.
- เนตรชนก วงศ์สุเทพ. (2561). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแผนการเรียนศิลป์ (ภาษาจีน) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 [วิทยานิพนธ์. วท.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา]. มหาวิทยาลัยบูรพา*
- พรศิริ บินนาราวิ. (2555). *ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวใน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน [วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (การจัดการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิตย]*.
- ภักตยารินท์ เลิศอภิสิทธิ์. (2559). *ความคาดหวังเกี่ยวกับสินค้า และความไว้วางใจในตราสินค้า ส่งผล ต่อการตั้งใจซื้อสินค้าแฮนด์แบรนด์ ประเภทเบเกอรี่และเครื่องดื่ม ในเขตกรุงเทพมหานคร. [ค้นคว้าอิสระ. บธ.ม. (บริหารธุรกิจ), คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]*.

- มนทกานต์ รอดคล้าย. (2561). *อิทธิพลของความรักความเข้าใจในครอบครัวต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย* [วิทยานิพนธ์. ศศ.ด.วิทยาลัยประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.]
- วุฒิพงษ์ บุญสนอง. (2557). *เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา ที่มีต่อวิชาพลศึกษา* [วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (พลศึกษา), มหาวิทยาลัยทักษิณ]. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิทยา วาโย. (2563). “การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน” [ออนไลน์]. *วารสารศูนย์อนามัย* ที่ 9, 14(34), 287-290.
- สิริพร อินทสนธิ์. (2563). “โควิด - 19: กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ”. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(2), 207.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2552). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้คะแนนการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ*.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed). Harper and Row.

จิตรกรรมภูมิทัศน์ทะเลน้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรียศิลป์

Landscape Painting at Talay Noi: Balance of Aesthetics

ปัทมาสน์ พิณนุกูล¹
Patamas Pinnukul¹

Received: 5 November 2022

Revised: 15 February 2023

Accepted: 31 May 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะระบบนิเวศภูมิทัศน์ต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในทะเลน้อย เพื่อนำไปสร้างสรรค์จิตรกรรมแห่งสุนทรียศิลป์ โดยเลือกศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่วิถีธรรมชาติที่มีความสมดุลทางระบบนิเวศวัฒนธรรมในมิติที่มีปฏิสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง เช่น มนุษย์ สัตว์น้ำ ควายน้ำ พันธุ์พืชลอยน้ำ วงศ์นกน้ำ เป็นต้น

ผลการวิจัยงานสร้างสรรค์ 1) ลักษณะระบบนิเวศธรรมชาติ ภูมิทัศน์ของสรรพสิ่งมีชีวิตในวิถีชีวิตจากพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย แทนความหมาย “พื้นที่แห่งชีวิต” ที่เปรียบเสมือน “พื้นที่อยู่อาศัยน้ำ” อันเป็นศูนย์รวมและบ่อเกิดแห่งสรรพสิ่งมีชีวิตในมิติปรากฏการณ์นิเวศวิทยาวัฒนธรรม และนิเวศทางธรรมชาติที่มองเห็นถึงวิถี การดำรงความสัมพันธ์ และการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนระหว่างสิ่งมีชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม 2) สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ผ่านรูปลักษณะ การสื่อความหมายภาพตัวแทนที่แสดงความงามทางสุนทรียภาพ 2.1) การสร้างความหมายผ่านเนื้อหา รูปทรงพืชพันธุ์ และสัตว์สัญลักษณ์ 2.2) การสร้างความหมายผ่านบรรยากาศของสี เทคนิคลดทอนพิมพ์สกรีน และดิจิทัลอาร์ต

คำสำคัญ: จิตรกรรม, ภูมิทัศน์ทะเลน้อย, สุนทรียศิลป์

Abstract

This research paper aims to study the characteristics of ecosystems landscape on the existence of marine life so as to aesthetically create a landscape painting by studying the wetlands at Thale Noi Waterfowl Park in Phatthalung Province. This is a natural way of life with ecological and cultural balance in the interactive dimension of surroundings such as humans, aquatic animals, water buffaloes, floating plants, waterfowl families, etc.

The results of this creative research revealed that; - 1) Ecosystem characteristics and the landscape of all living things involved in the way of life of the wetlands at Thale Noi, represent the meaning of “The Living Space” compared as “The Breadbasket”, which is the center and

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹ Assistant Professor, Visual Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

the source of life in the ecological and cultural dimensions as far as the natural ecology is concerned. This can be seen through the relationship maintenance and the changing the circle of life between living things adapted to the environment, 2) It is important to create works of visual art through appearance based on an interpretation of representative images showing the aesthetic beauty 2.1) Creating meaning through the content, shapes of plants and the symbolic animals important. 2.2) Creating meaning can be achieved through color atmosphere, screen printing technique and digital art.

Keywords: Painting, Landscape of Thale Noi, Aesthetics

บทนำ

ทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ติดต่อกับจังหวัดสงขลา ทะเลสาบสงขลาตอนบน และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2517 พบว่าทะเลน้อยเป็นอุทยานนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2518 นับเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย และทะเลน้อยยังเป็นแหล่งระบบนิเวศน้ำจืดขนาดใหญ่ในพื้นที่ 281,625 ไร่ เป็นแหล่งผลิตอุ้ข้าวอยู่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีภูมิทัศน์ ธรรมชาติหมู่บ้าน และชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานด้านชายฝั่งทางทิศตะวันตกของทะเลน้อย นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ “พรุควนขันเสียน” ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก หรือ “แรมซาร์ไซต์” (ramser site) หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย” โดยทะเลน้อยเป็นที่อาศัยของนกน้ำหลากพันธุ์ ประมาณ 187 ชนิด รวมทั้งมีพืชไม้نانาพันธุ์

พื้นที่ทะเลน้อยมีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยร่วมกันเป็นระบบนิเวศวิทยาประกอบด้วย นาข้าว ป่าพรุป่าเสม็ดขาว ป่ากระจูดทุ่งหญ้า และพืชน้ำปกคลุม เช่น ผักตบชวา กงกระจูดหนู บัวชนิดต่างๆ พืชลอยน้ำ และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แบ่งออกเป็น สัตว์

เลี้ยงคลาน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ควายน้ำ สัตว์น้ำนกน้ำที่มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2542) พื้นที่ทะเลน้อยจึงเป็นชุมชนของพืชและสัตว์ที่ปรากฏอย่างมีระบบระเบียบตามหน้าที่ของกลุ่มพืช และสัตว์ รวมถึงมนุษย์ที่เข้าไปใช้พื้นที่จนเกิดความสัมพันธ์กับกลุ่มประชากรสิ่งมีชีวิตตามระบบนิเวศในสภาวะธรรมชาติที่สมดุลแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ทะเลน้อยยังเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งการศึกษาระบบนิเวศทางธรรมชาติ นิเวศวัฒนธรรมทางสังคม การอนุรักษ์เชิงท่องเที่ยว ธรรมชาติทางเกษตรกรรม รวมถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่น ซึ่งมนุษย์ พืช และสัตว์เข้าไปใช้ประโยชน์โดยตรงแล้ว ยังมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ มีกิจกรรมประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับน้ำ มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางน้ำในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ซึ่งการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ แต่ยังส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงความ เป็นประมงพื้นถิ่นต่อสภาพภูมิอากาศ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับท้องน้ำ รวมถึงอาหารท้องถิ่น สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการสืบทอดอัตลักษณ์ของความเป็นประมงพื้นบ้าน (อภิรักษ์ สงรักษ์

และ เกสคีณีย์ แทนนิล, 2545) เช่น ไช ยอ ที่ใช้ เป็นเครื่องมือประมงพื้นบ้านชนิดหนึ่งซึ่งเกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะถือเป็นเครื่องช่วยผ่อนแรง และลดเวลาใน การจับปลา เพราะการวางยอหนึ่งครั้งสามารถ จับปลาได้จำนวนมาก เป็นต้น ชูศักดิ์ วิทยาทัก (2561, หน้า 44-45) ให้ข้อมูลว่า วิถีดังกล่าว ถือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ถิ่นที่ โดดเด่นที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของมนุษย์ กับธรรมชาติในระบบวิถีความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบสังคมกับระบบนิเวศที่มีความสลับซับซ้อน และมีความเป็นพลวัต จึงกลายเป็นนิเวศวิทยา วัฒนธรรม (cultural ecology) โดยเฉพาะมนุษย์ ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่ใหญ่กว่า นั่นคือ ระบบนิเวศน์ ซึ่งถูกเข้าไปควบคุมด้วยการบังคับ หมุนเวียนของสสารและการถ่ายทอดพลังงานที่ ถือว่าเป็นพลังจักรวาล นิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่ มุ่งแสวงหากฎที่เป็นสากลเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และกลายเป็น ผลผลิตของวัฒนธรรมสิ่งมีชีวิตที่มีการดำเนินชีวิต อย่างงดงาม

จากข้อมูลข้างต้นจึงเป็นแรงบันดาลใจ ให้ผู้สร้างสรรค์ศึกษาวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรม คือ การทำประมงพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญา ชาวบ้าน และสาระสรรพสิ่งในธรรมชาติ โดยการ สร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่เกิดจากรูปแบบ อุดมคติ ถ่ายทอดสะท้อนความงามทางสุนทรียะ อันเป็นป่อ เกิดแห่งนิเวศวัฒนธรรมทางสังคมในมิติภูมิปัญญา ชาวบ้านที่มีการสืบทอดต่อกันมา รวมทั้งความ เชื่อทางธรรมชาติ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความ ผูกพันในวิถีชีวิตแห่งสายน้ำแบบเรียบง่าย นำไปสู่ ความสนใจศึกษาเรื่อง “จิตรกรรมภูมิทัศน์ทะเล น้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรียศิลป์” เป็นการ ศึกษาลักษณะระบบนิเวศทางกายภาพบนพื้นที่ ทางสังคม วิธีการประมงพื้นบ้านแบบยกยอยักษ์

การเลี้ยงควายน้ำที่ผสมผสานความเป็นธรรมชาติ ที่เรียบง่าย เป็นต้น เป็นการสะท้อนคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาถ่ายทอดสู่ผลงานภาษา ภาพทางทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ ในรูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ ผ่านรูปลักษณะ และ การสื่อความหมายภาพตัวแทนที่แสดงออกถึง ความงามทางสุนทรียภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะระบบนิเวศ ธรรมชาติ ภูมิทัศน์ของสรรพสิ่งมีชีวิตในวิถีชีวิต จากพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ผ่าน รูปลักษณะ การสื่อความหมายภาพตัวแทนที่ แสดงออกความงามทางสุนทรียภาพ

วิธีการศึกษา

การวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง “จิตรกรรม ภูมิทัศน์ทะเลน้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรีย ศิลป์” เป็นการศึกษาสาระรูปลักษณะ ความเป็น เอกลักษณ์ทางวิถีสังคมในชุมชนและสรรพสิ่งชีวิต ในลักษณะรูปแบบจิตรกรรมสร้างสรรค์ (art style) โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

กำหนด พื้นที่ และ ขอบเขต ที่เป็น เอกลักษณ์ที่เด่นชัดในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยาน นก น้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งบริเวณนี้ได้รับการ ยอมรับว่าเป็นแหล่งระบบนิเวศที่สมบูรณ์ทาง กายภาพบนพื้นน้ำทะเลสาบ ด้วยจุดเด่นด้านการ ประมงพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดง ความเป็นอัตลักษณ์ทางวิถีสังคมในชุมชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาลักษณะระบบนิเวศธรรมชาติ ภูมิทัศน์ของสรรพสิ่งมีชีวิตในวิถีชีวิตจากพื้นที่ ชุ่มน้ำทะเลน้อยวัฒนธรรมของกลุ่มวิถีประมง

พื้นบ้าน การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพการประยุกตืใช้กับภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตระหว่างนิเวศวิทยามนุษย์ และนิเวศธรรมชาติที่มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิตทั้งของมนุษย์ พืช และสัตว์ ที่เป็นสัญลักษณ์ และสรรพสิ่งชีวิตบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ทั้งทางทรัพยากร ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ส่งการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม ผ่านรูปลักษณ์ การสื่อความหมายภาพตัวแทนที่แสดงออกถึงความงามทางสุนทรียภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยเน้นปฏิบัติการวิจัยสนาม ณ พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง และกลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยผู้สร้างสรรค์พยายามเข้าถึงข้อมูล อาทิ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยล่องเรือสังเกตระบบนิเวศวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ทรัพยากร และวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมทั้งการสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้าน ตัวแทนหน่วยงานผู้ดูแลเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ การสัมภาษณ์(Key informants) อย่างไม่เป็นการกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไม่จำเพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ และการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และมีการเก็บข้อมูลสื่อโสตทัศนภาพ ประกอบด้วยข้อมูลเสียง แบบบันทึกการทำงานสนามในพื้นที่ชุ่มน้ำ ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลสื่อสาร กล้องถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง “การปฏิสัมพันธ์ ระบบนิเวศวัฒนธรรมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต พื้นที่ มิติ เวลา” รวมถึงแผนที่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวิเคราะห์นำมาสู่กระบวนการทดลองสร้างสรรค์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่มีส่วนสำคัญต่อการวิจัยสร้างสรรค์ผลงาน และการพัฒนากระบวนการทาง

ความคิดในการสร้างสรรค์รูปแบบศิลปะจากแหล่งความรู้ โดยแบ่งวิธีการเก็บข้อมูล และรวบรวมเนื้อหา เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงาน 2 วิธี ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลโดยการถ่ายภาพ เก็บข้อมูลจากสภาพแวดล้อมที่ล้อมล้อมด้วยภูมิทัศน์ธรรมชาติ รวมความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย และแพร่ขยายพันธุ์ของพืชและสัตว์ นานาชนิด โดยเฉพาะพันธุ์พืชน้ำ สัตว์น้ำ และสัตว์บนบก ที่หาได้ยากและใกล้สูญพันธุ์ อันเป็นผลผลิตจากพื้นที่ชุ่มน้ำที่เปรียบเสมือนเป็นอู่ข้าว อู่น้ำ เป็นแหล่งทำการประมงที่อุดมสมบูรณ์ โดยบันทึกเป็นภาพถ่ายทุกกระบวนการ ตั้งแต่สภาพบริบททางทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงความสมดุลทางภูมิทัศน์และวิถีชีวิตของสรรพสิ่งที่มีชีวิตต่างๆ ที่อาศัยตามแหล่งพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นต้น นำมาสู่กระบวนการทางความคิด และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทางรูปธรรม

2. การเก็บข้อมูลโดยการบันทึกภาพร่างหรือลายเส้น นำข้อมูลจากการลงพื้นที่ชุ่มน้ำที่พบเห็นเชิงรูปธรรมนำมาแปรผัน ลดทอนรูปร่างรูปทรง ตามภาพจินตนาการ ในการสื่อความหมายแนวคิดด้านเนื้อหา เรื่องราว รูปแบบที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษา ด้วยการทำแบบภาพร่างรูปทรงจากภาพความจริงผ่านเจตคติอารมณ์ความรู้สึก นำมาสู่กระบวนการ ขั้นตอน และกลวิธีเทคนิค ในรูปแบบของจิตรกรรม 2 มิติ โดยยึดหลักองค์ประกอบศิลป์ และทัศนธาตุทางศิลปะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ (Semiotics) สื่อความหมาย Curtin (2009, pp. 53-54) กล่าวว่างานทัศนศิลป์ และวัฒนธรรมทางวัตถุ ถูกอธิบายในฐานะรูปสัญลักษณ์ (sign) ในเชิงความหมาย ลักษณะ ‘แทนความหมาย’ การตีความ ผ่านภาษา ภาพ/ภาพแทนความ (visual representation) หรือภาพความเหมือนที่คล้ายคลึง มุ่งเน้นการ

นำเสนอภาพเทียบเท่ากับการรับรู้ทางสายตา ด้วยภาพและสิ่งที่เป็นนามธรรม สำแดงความรู้สึกถึงอารมณ์โดยตรง ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2560, หน้า 208) ว่า Art as Representation เป็นหัวใจสำคัญมีความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ (appearance) กับความจริง (reality) หรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เลียนแบบปรากฏการณ์ของสรรพสิ่งกับสิ่งที่ถูกเลียนแบบ เกิดจินตนาการผ่านจินตภาพ (image) อย่างเช่น ลัทธิ Realism เน้นเรื่องราว เนื้อหา และรูปแบบ สภาพบริบทสังคม วิถีของมนุษย์ ธรรมชาติ และเชื่อว่า ความเป็นจริงของชีวิต คือ ความเป็นแก่นแท้ เรียกว่า สัจนิยม/สังคมนิยม หรืออัตถนิยม

“พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย” จึงเปรียบเสมือนเป็น “พื้นที่ชุ่มน้ำอู่น้ำ” เป็นบ่อเกิดแห่งสรรพสิ่งมีชีวิตในมิติปรากฏการณ์ที่มองเห็นถึงวิถีการดำรงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกัน ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงถึงสังคมนิยมเชิงตรรกะอันเป็น “แก่น” ความจริงเชิงนามธรรมที่ปรากฏอยู่บนพื้นฐาน โดยอาศัยภาพแทนความหมายเชิงรูปลักษณ์ผ่านรูปทรงสรีระทางกายภาพของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในพื้นที่ชุ่มน้ำ และวิถีชีวิต การดำรงของมนุษย์และสรรพชีวิตร่วมกันอย่างเกื้อกูล เชื่อมโยงไปถึงความอุดมสมบูรณ์ ความงามแห่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งผืนน้ำที่ผสมผสานทัศนศิลป์ธาตุที่สร้างบรรยากาศแต่ละช่วงเวลาที่มีสัมพันธ์กัน เกิดคุณค่าทางสุนทรียภาพในงานศิลปะ

ดังนั้น รูปลักษณ์จากภาพแทนที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบ และภาพความรู้สึกที่ปรากฏเพื่อสื่อความหมาย/การตีความของรูปทรงทางศิลปะ/สัญลักษณ์ “พื้นที่ชุ่มน้ำ” แทนความหมายพื้นที่แห่งชีวิต เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีพของมนุษย์ในการดำรงตามวิถีพื้นบ้านที่รายล้อมภูมิทัศน์ระบบ

นิเวศวัฒนธรรม โอบล้อมความอุดมสมบูรณ์ด้วยนิเวศทรัพยากรธรรมชาติแห่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่ปรากฏวิถีชีวิตที่หมุนเวียนเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจความหมายทางสัญลักษณ์ ที่แสดงให้เห็นมิติถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อรูปสัญลักษณ์กระทบกับความรู้สึกทางเจตคติ ภาพจินตนาได้สำแดงทางความคิดที่สะท้อนทางสุนทรียศิลป์ ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการสร้างสรรค์

กลวิธีทัศนศิลป์ ประกอบด้วย วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการในกระบวนการจัดองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

1. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ภาพพิมพ์แม่พิมพ์ตะแกรงไหม (silkscreen) นำมาใช้เป็นเทคนิคในการสร้างสรรค์ เริ่มจากการสร้างแบบลวดลายเส้นบนกระดาษไข ร่างเส้นด้วยน้ำหมึกสีดำ เตรียมไว้สำหรับนำไปฉายแสง และจัดเตรียมบล็อกซิลค์สกรีนที่ใช้ในการทำแม่พิมพ์ด้วยวิธีกาวอัดกับน้ำยาไวแสงตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ เทกาวอัดลงบล็อกสกรีน ใช้รางปาดกาวอัดให้เรียบทั้งด้านหน้า และด้านหลัง นำเข้าห้องปฏิบัติการในห้องมืด จนแห้งสนิท โดยมีต้นแบบร่างรูปทรงในกระดาษไขวางบนตู้ฉายแสง และทาบด้วยบล็อกสกรีนที่น้ำยากาวอัดพร้อมฉายแสง ทั้งนี้ น้ำยากาวอัดแต่ละชนิดใช้เวลาไม่เท่ากัน จากนั้นจึงนำบล็อกสกรีนที่ฉายแสงไปฉีดน้ำเพื่อล้างกาวอัดให้หลุด จึงปรากฏเส้นแบบลวดลายตามต้นแบบ บล็อกซิลค์สกรีนให้แห้ง และก่อนนำไปพิมพ์ลายควรเคลือบแม่พิมพ์สกรีนด้วยน้ำยา

2. กระบวนการสร้างสรรค์ของการพิมพ์ลวดลาย ก่อนนำแม่พิมพ์ไปวางทาบลงบนวัสดุสิ่งที่ต้องการพิมพ์ที่เป็นกระดาษที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งเป็นกระดาษเขียนสีน้ำมัน ด้วยการระบายสีพื้นสีอะคริลิกตามสีสันคลุมโทนบรรยากาศโดยรวมซ้ำสี การปาดที่แสดงร่องรอยฝีแปรง รอยสัมผัส

แห่งสนธิ ต่อด้วยวางบล็อกพิมพ์สกรีนพื้นที่ให้เกิดลวดลายตามอิสระที่สลับซับซ้อนจะปรากฏตามลักษณะลายรูปร่าง ลายเส้นสี นำไปสู่การสร้างเรื่องราว เนื้อหา รูปทรง เส้น สี เกิดมิติที่ซับซ้อนของลวดลายที่ผสมผสานตามสุนทรียชาตุนการสร้างสรรค์ผลงานได้แสดงออกตามความรู้สึกผนวกตามรูปร่าง รูปทรงที่ลวดทอนบิดเบือนไปจากรูปความเป็นจริง จากนั้นนำไปสแกนรูปภาพเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปเป็นพื้นหลังและลวดลาย โดยสร้างภาพด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Clip Studio Paint โปรแกรมวาดภาพรูปแบบจิตรกรรมดิจิทัลเพนท์ (digital paint) เป็นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลไปสู่การสร้างภาพแทนจากจินตนาการ เป็นการบูรณาการร่วมกับการนำผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ เพิ่มความร่วมสมัยมากขึ้น

ผลการศึกษา

1. ลักษณะระบบนิเวศธรรมชาติ ภูมิทัศน์ของสรรพสิ่งมีชีวิตในวิถีชีวิตจากพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานที่ได้หยิบยก “พื้นที่ชุ่มน้ำ” อุทยานแห่งชาตินกน้ำทะเลน้อย โดยพบว่า บริบทตามภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งระบบนิเวศวิทยาชีวภาพ และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมในมิติของสรรพสิ่งมีชีวิต เพียบพร้อมความสมดุลที่สมบูรณ์ทั้งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารที่เป็นระบบหมุนเวียน เป็นห่วงโซ่ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่เกื้อกูลต่อกัน เช่น วิถีมนุษย์ สัตว์ พืชชนิดต่างๆ เป็นต้น เป็น “พื้นที่แห่งสรรพสิ่ง” ท่ามกลางความงดงามในอ้อมกอดแห่งทะเลสาบสงขลาที่รวมแหล่งชุมทรัพย์ทางธรรมชาติที่สำคัญเป็นผลผลิตของการจัดระบบการใช้พื้นที่ของสิ่งมีชีวิตที่ใช้พื้นที่ทับซ้อนกัน อันเป็นผลให้เกิดวิถีธรรมชาติวิถีมนุษย์ที่ผูกโยงภายใต้ปรากฏการณ์ภาวะธรรมชาติ/วัฒนธรรมนำไปสู่ “พื้นที่ท่องเที่ยว” ทางวัฒนธรรม กลายเป็นศูนย์รวมพื้นที่เศรษฐกิจของ

ชุมชน พื้นที่ชุ่มน้ำจึงเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม รวมถึงใช้ประโยชน์ได้อย่างมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำสะท้อนให้เห็นถึง “ภาพความเป็นสัจจะ”/ภาพความจริง (reality) ที่มีกลไกธรรมชาติที่แอบแฝงด้วยปัจจัยเงื่อนไขซึ่งถูกกำหนดในห้วงของธรรมชาติที่เกื้อหนุนความงามความธรรมดาสามัญอยู่รอบๆ ซึ่งปัทมาสน์ พิณนกุล (2563, หน้า 414-415) ตามแบบวิธีบนพื้นฐานของความเป็นจริงที่เป็นเหตุผลแห่งสัจธรรมถึงโครงสร้างของประชากรสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ ควายน้ำ นกนานาชนิด พันธุ์ปลา พันธุ์พืช รวมถึงวิถี ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิทัศน์ทางธรรมชาติกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อการดำรงอยู่เป็นแก่นสาระธรรมชาติ ซึ่งเป็นกลไกที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นวิถัจกร ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ซึ่ง นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ อิทธิพลของปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อโครงสร้างหรือการปรับตัวของประชากรสิ่งมีชีวิตต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ รวมถึงบทบาทหน้าที่ทางวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมที่ซับซ้อนด้วยระบบนิเวศจึงกลายเป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (cultural ecology)

2. สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ผ่านสัญลักษณ์การสื่อความหมายภาพตัวแทนที่แสดงออกความงามทางสุนทรียภาพ พบว่า “พื้นที่ชุ่มน้ำนกน้ำทะเลน้อย” เปรียบเสมือนเป็น “พื้นที่อยู่อาศัยน้ำ” เป็นบ่อเกิดแห่งสรรพสิ่งมีชีวิตในมิติปรากฏการณ์ที่มองเห็นถึงวิถี การดำรงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกัน การปรับเปลี่ยนหมุนเวียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งแสดงถึงเหตุผลแห่งสัจจะ ความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่บนพื้นฐานโดยอาศัยภาพแทนความหมายเชิงรูปลักษณ์ผ่านรูปทรงสรีระทางกายภาพของสิ่งมีชีวิตต่างๆ

ในพื้นที่ชุ่มน้ำ และวิถีชีวิต การดำรงของมนุษย์ และสรรพชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เชื่อมโยงไปถึงความอุดมสมบูรณ์ ความงามแห่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งผืนน้ำของสรรพสิ่งมีชีวิต กำจร สุนพงษ์ศรี (2559, หน้า 106-108) อธิบายว่า ศิลปะเป็นการลอกเลียนแบบจากสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในโลกภายนอก โดยผ่านมโนภาพ (idea) ที่เป็นสิ่งที่ใช้ตัวแทน/ภาพแทน (representations)/ สื่อแทนความหมาย การแสดงความคิด (ความรู้สึกภายใน) ที่ได้ถ่ายทอดปรากฏสุนทรียเจตคติผ่านภาพความจริง ภาพความรู้สึก ที่แฝงความหมายเฉพาะโดยมีสุนทรียธาตุ (aesthetic elements) สื่อแทนความหมาย แนวคิด รูปทรง กลวิธีทางทัศนศิลป์ธาตุ (visual element)

ดังนั้น สิ่งที่ปรากฏผ่านรูปสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่แทนความหมายบ่งบอกถึงเนื้อหาสาระ สิ่งมีชีวิต ถึงการดำรงชีวิตอย่างมีบทบาทต่อเนื้อที่ซึ่งอยู่ร่วมกันระหว่างนิเวศวิทยามนุษย์ และนิเวศธรรมชาติกับการอ้างอิงถึงการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งมีชีวิตต่างๆ เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและความงดงามทางธรรมชาติที่คู่ขนานกับสายน้ำ สร้างขึ้นด้วยรูปทรงเชิงสัญลักษณ์ตามวิถีชีวิตเชิงนิเวศวัฒนธรรมแห่งสังขะที่เกิดจากประสบการณ์ตรงต่อสิ่งที่พบเห็นจนเกิดความคุ้นเคยในบริบทที่อยู่ใกล้ตัว บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ ผ่านเจตคติอารมณ์ของความสุข ความรู้สึกประทับใจที่เกิดการนึกคิดกลั่นกรองเกิดเป็นมโนภาพแห่งจินตนาการ นำมาสู่กระบวนการสร้างความหมาย ซึ่งปรากฏ

ทั้งในพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางสังคม และ “พื้นที่แห่งจินตนาการ” ผ่านสื่อรูปแบบทางศิลปกรรม (art style) ถ่ายทอดการสะท้อนสุนทรียธาตุ การสร้างความหมายสื่อสัญลักษณ์แทนความหมาย ดังนี้

2.1 การสร้างความหมายผ่านเนื้อหา รูปทรงพีชพันธ์ุ และสัตว์สัญลักษณ์

มนุษย์และสรรพสิ่งมีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติผ่านภาพความจริงหรือภาพเลียนแบบ ภาพแทนความหมายได้ถ่ายทอดสู่ภาพความรู้สึกของตนเอง เป็นภาษาภาพที่ปรากฏในผลงานสร้างสรรค์ ความสมดุลตามวิถีในพื้นที่จินตนาการแห่งอัตลักษณ์บนสายน้ำเป็นกลไกที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นวัฏจักรธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะมีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้วยกันคือ มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆ สังคม ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลส่งผลให้เกิดเป็นระบบนิเวศวิทยา และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมแห่งพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ทางรูปทรงแห่งวิถีธรรมชาติเช่น มนุษย์ สัตว์น้ำ ควายน้ำ พันธุ์พืชลอยน้ำ วงศ์นกน้ำ เป็นต้นที่แสดงถึงรูปสัญลักษณ์ทางความหมายของรูปทรง สิบรยากาศ เทคนิค เพื่ออธิบายลักษณะทางภาษาภาพ หรือความหมายแฝงด้วยเหตุและผลเป็นส่วนประกอบอันสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศวิทยาของสรรพสิ่งทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดแนวความคิด มโนภาพ เจตคติ สัญลักษณ์ทางรูปทรงศิลปะ ดังภาพตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อมูลการสร้างรูปลักษณ์ทางความหมาย

ภาพแทน/ ภาพเขียนแบบ	ความหมายทางรูปทรง/สัญลักษณ์
<p data-bbox="221 472 466 505">รูปสัญลักษณ์/ รูปทรงทางศิลปะ</p> 	<p data-bbox="795 417 1005 450">ความหมาย/การตีความ</p> <ul data-bbox="557 517 1246 648" style="list-style-type: none"> - ควายน้ำ สัญลักษณ์แห่งพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยที่ดำรงชีพ หากินทั้งบนบก ในน้ำ การปรับสภาพไปตามสิ่งแวดล้อม “ควายน้ำ” แทนความหมาย สิ่งที่สามารถปรับตัวไปตามสภาวะธรรมชาติทั้งหากินในน้ำ และบนบก เรียกว่า ‘ควายน้ำ ควายบก’ กลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์เด่นแห่งทะเลน้อย
	<ul data-bbox="557 785 1246 942" style="list-style-type: none"> - ยกยอ (ยกษ์) การถักทอ การถ่วงดุลให้เกิดความสมดุลถึงวิถีชีวิตที่อยู่คู่กับสายน้ำที่เป็นสัญลักษณ์แห่งประมงพื้นบ้าน - ไซ เป็นกับดัก หล่อเลี้ยงชีพของมนุษย์ในวิถีการประมงพื้นบ้าน - เรือ แทนความหมาย เรือนกิน เรือนนอน และเรือนใจ ซึ่งเป็นเครื่องมือทำประมงพื้นบ้าน
	<ul data-bbox="557 1027 1246 1223" style="list-style-type: none"> - “ทะเลบัว” โทณสีชมพูสดใสกระจายเต็มพื้นที่ท้องน้ำที่ผูกพันทางสายใยแห่งผืนน้ำที่เกาะกลุ่มเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างงดงาม ความตึงตางทางจริยศาสตร์ในเชิงคติพุทธศาสนา และ “ใบบัว” สายใยแห่งผืนน้ำที่เกาะกลุ่มเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างงดงาม ปรากฏเงาสะท้อน การสะท้อนที่สื่อให้เห็นแก่นสัจจะ-ธรรมชาติ - พื้นที่ชุ่มน้ำ รูปร่างของพื้นที่ลักษณะคล้ายใบบัว ที่แสดงถึงความหมายถึงการห่ออุ้ม การหลอมรวมระบบนิเวศทรัพยากรอยู่อาศัย
	<ul data-bbox="557 1268 1246 1438" style="list-style-type: none"> - นกต่างๆ ที่สื่อถึงการเดินทางหรืออพยพด้วยการแบ่งอาณาเขต สามารถดำรงตนตามวิถีท่ามกลางภูมิทัศน์ที่สัมพันธ์กัน สร้างความสมดุลอันสมบูรณ์อย่างมีอิสระภาพ - ปลาชนิดต่างๆ แทนค่าความอุดมสมบูรณ์แห่งสายน้ำทางระบบนิเวศทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงวัฒนธรรมการกินของคนในพื้นที่ - พิซลอยน้ำ แทนความหมายของห่วงโซ่อาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยสิ่งมีชีวิต
	<ul data-bbox="557 1509 1246 1679" style="list-style-type: none"> - ลายเส้น จุด พื้นผิวจากร่องรอย แทนการเกิดแห่งความหวังของสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่รอการเจริญเติบโต อันเป็นผลผลิตซ้ำๆ ของธรรมชาติที่สร้างความมหัศจรรย์ให้เกิดขึ้น - รูปทรงเกลียวน้ำ/วงน้ำ สื่อสัญลักษณ์ความนิ่งสงบ มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แสดงถึงการหล่อเลี้ยงสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์ สัตว์บก สัตว์น้ำ เป็นทรัพยากรที่หมุนวนกลายเป็นวัฏจักรแห่งสายน้ำ

2.2 การสร้างความหมายผ่านบรรยากาศของสี เทคนิควาดลายพิมพ์สกรีน และดิจิทัลอาร์ต

การใช้สีสร้างบรรยากาศให้สัมพันธ์กับวัตถุภายใต้มุมมองที่เกี่ยวกับระบบนิเวศธรรมชาติ มีการจัดวางองค์ประกอบของภาพทั้งดงามและความสมดุลให้ความรู้สึก โดยการจัดภาพตามทัศนียภาพ การใช้สีด้วยการสร้างบรรยากาศของภาพให้มีระยะใกล้ ไกล น้ำหนักค่าของสีให้เกิดจังหวะของแสง ซึ่งทำให้เกิดช่วงการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Claude Monet ใน ค.ศ. 1908 ที่มีการสร้างสรรค์ชุด Water Lilies ที่จิแวร์นี (giverny) ที่เกิดจากความประทับใจในสภาพบรรยากาศของแสงสีในแต่ละช่วงเวลาของธรรมชาติ ผ่านการแสดงผลออกมิตีของรูปทรงดอกบัว ลักษณะการใช้แสง-สีที่กระทบกับวัตถุเกิดการสะท้อนของผิวน้ำ เสมือนเป็นการบันทึกสิ่งที่มองเห็น และสัมผัสได้ตามความเป็นจริงด้วยความรู้สึกในเวลานั้นๆ แต่มิใช่การคัดลอกภาพตามแบบที่เหมือนจริง (ใจภักดี อ่อนงาม 2551, หน้า 83-86) วัตถุจึงเป็นภาพแทนความหมายสิ่งนั้นที่ปรากฏเป็นรูปทรง เช่น ควายน้ำ เรือประมง พื้นบ้าน รูปทรงดอกบัว ไบบัว ยกยอ ปลา วงศ์ น่านก พืชลอยน้ำต่างๆ เป็นสื่อการแทนค่าทาง “รูปสัญลักษณ์” สื่อความหมายต่อการดำรงชีพตามวิถี กลายเป็นระบบนิเวศวัฒนธรรมทางธรรมชาติ

ด้วยกลไกการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลา ฤดูกาล และการสร้างบรรยากาศของสีในภาพ ผ่านภาพความรู้สึกต่อการจินตนาการตามหลักองค์ประกอบศิลป์ที่แสดงออกถึงความรู้สึกสุนทรีย์ของความงามในพื้นที่ชุ่มน้ำ ผสมผสานวิธีการที่ทับซ้อนทางกลวิธีทัศนศิลป์ ด้วยเทคนิค 2 แบบ ดังนี้ 1) การพิมพ์ซิลค์สกรีน (silkscreen printing) แบบหนึ่งสีสองสีและสามสีด้วยกระบวนการทางเทคนิคของศิลปะภาพพิมพ์ ซึ่งมีคุณลักษณะ และอรรถรสทางสุนทรีย์ภาพเฉพาะ สามารถกำหนดเฉดสีตามความต้องการได้ และมีความโดดเด่นที่ทับซ้อนของรูปทรง สี พื้นผิวในการจัดองค์ประกอบอันแตกต่างที่สื่อถึงการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกซับซ้อน ซึ่งเป็นการเพิ่มความแปลกใหม่ให้แก่การสร้างสรรค์ 2) จิตรกรรมเทคนิคดิจิทัล (digital paint) การสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม ซึ่งอาศัยเทคนิคทางดิจิทัลในการวาดภาพให้กลายเป็นงานศิลปะที่ให้อารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรีย์ ที่ปรากฏในลักษณะการจัดวางองค์ประกอบและการใช้ทัศนธาตุต่างๆ รวมถึงการแสดงความหมายหรือเนื้อหาที่ปรากฏในภาพ เพื่อซับซ้อนให้เกิดภาษาภาพทางทัศนศิลป์แบบเฉพาะ และนำไปประยุกต์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์ะดังภาพตาราง 2

ตาราง 2 การสร้างความหมายผ่านบรรยายภาคของสี

ภาพผลงานจิตรกรรม Acrylic and Silkscreen Printing

ผลงานสร้างสรรค์/ชื่อ	บรรยายภาคของสีการจัดภาพทางศิลปะ/เทคนิค
 <p data-bbox="221 868 441 897">บานคู่ ขนาด 40 x 55 ซม.</p>	<p data-bbox="529 472 1243 599">- การจัดวางโครงสีโดยภาพรวม บรรยายภาคที่แสดงช่วงเวลาเข้าสู่ การคลุมโหนดสีฟ้า-ม่วง โดยตัดกับสีเหลืองสีส้ม-ชมพู มีผลทำให้วัตถุมีแสงและเงาเปลี่ยนไป ทำให้ภาพรู้สึกพราวมีเสมือนปกคลุมด้วยหมอก พร้อมรับความเบิกบาน รวมถึงการทับซ้อนของสีด้วยเทคนิคการพิมพ์สกรีนเพื่อให้เกิดการซ้อนของรูปทรง</p>
 <p data-bbox="207 1158 454 1187">ละอองน้ำ ขนาด 45 x 49 ซม.</p>	<p data-bbox="529 917 1243 1044">- รูปทรง เส้น สี ของภูมิทัศน์ธรรมชาติอันงดงาม ด้วยหวังบรรยายภาคของการใช้สีที่สดใสอบอุ่น ปกคลุมไปด้วยความงดงามของดอกบัวแดงที่เป็นสัญลักษณ์แห่งพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยและสีลา พดติกรรมของนกน้ำที่เกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ที่คลเคล้งด้วยละอองน้ำที่นุ่มนวล ทำให้สภาพบรรยายภาคสะท้อนช่วงเวลาบรรยายภาคฟ้าหลังฝน</p>
 <p data-bbox="221 1446 441 1477">บานสิริ ขนาด 40 x 55 ซม.</p>	<p data-bbox="529 1207 1243 1334">- การใช้สีแสดงถึงชั้นบรรยายภาคของความรู้สึก ความประทับใจในบรรยายภาคของทัศนียภาพพระบรมนิวาสีเหลืองทองที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาแสงทองยามเช้า แสงสะท้อนของดวงอาทิตย์ที่ลอดผ่านวัดดู และตกกระทบบัวน้ำสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกของการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล และสีเขียวที่ให้ความรู้สึกเขียวขจีแทนบรรยายภาคของท้องทุ่ง</p>
 <p data-bbox="239 1736 422 1793">พลาณภาพแห่งสายน้ำ ขนาด 50 x 60 ซม.</p>	<p data-bbox="529 1497 1243 1624">- การสะท้อนถึงบรรยายภาคของช่วงฤดูร้อน ช่วงเวลายามสายที่ปกคลุมไปด้วยชั้นบรรยายภาคของสีเหลือง ส้ม เขียวซึ่งมีลักษณะของแสงและเงาที่ทอดยาวจากด้านหลังมาสู่ด้านหน้า ทำให้เห็นถึงวัตถุ มิติของเงาสะท้อนของน้ำ เสมือนภาพจริงของสีที่ปรากฏบนวัตถุ ด้วยเทคนิคต่างๆ</p>

ตาราง 2 การสร้างความหมายผ่านบรรยายภาพของสี (ต่อ)

ภาพผลงานจิตรกรรม Acrylic and Silkscreen Printing

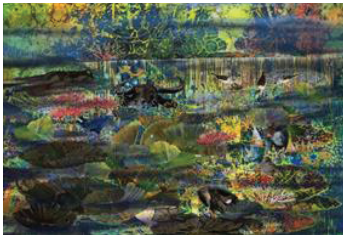
ผลงานสร้างสรรค์ชื่อ

บรรยายภาพของสีการจัดภาพทางศิลปะ/เทคนิค

อัครลักษณะแห่งสายน้ำ
ขนาด 50 x 60 ซม.

- บรรยายภาพของช่วงเวลากลางวัน เหล่าบรรดาสัตว์มีชีวิตต่างแสดงลีลา แสดงพฤติกรรมที่กำลังเพลิดเพลินในจังหวะช่วงเวลา ต่างตีความกับท้องทุ่งธรรมชาติที่แท้จริง

The Natural Way of life
ขนาด 50 x 60 ซม.

- การแสดงถึงช่วงเวลาใกล้รุ่งสาง ซึ่งเป็นบรรยายภาพของการดำเนินวิถีประมงพื้นบ้าน การวางไข่ การทอดแห ที่แสดงถึงความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่เรียบง่าย

อภิปรายผล

ผลงานสร้างสรรค์เป็นการนำเสนอ ลักษณะของระบบความสัมพันธ์ของทรัพยากร ประชากรสิ่งมีชีวิต สรรพสิ่งต่างๆ ครอบคลุมถึงกระบวนการก่อเกิดการดำรงอยู่ พัฒนาการ ความเคลื่อนไหวต่างๆ และความเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมตาม นิเวศวิทยาธรรมชาติ สอดคล้องกับที่ ฤทธิชัย ศรีสุข (2564, หน้า 196-197) ที่กล่าวถึงระบบ นิเวศทางธรรมชาติสิ่งไม่มีชีวิต และระบบนิเวศ ทางธรรมชาติสิ่งมีชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิต (producer) ผู้บริโภค (consumer) และผู้ย่อยสลาย (decomposer) ที่อาศัยอยู่ใน สิ่งแวดล้อมเดียวกัน ที่ต้องพึ่งพากันโดยตรง และทางอ้อม ซึ่งเป็นประกอบสำคัญต่อระบบ นิเวศทางธรรมชาติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ของสสารและมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างกัน ด้วยความสัมพันธ์ในแบบต่างๆ ที่หมุนเวียนเป็น วัฏจักรได้

ดังนั้น ในการสร้างสรรค์ การนำแนวคิด Semiotics ในการสร้างความหมายหรือสิ่งที่แทน ภาพ (visual image) และการให้ความหมายแทน ความคิด (concept) มาอธิบายในรูปแบบเนื้อหา และเทคนิค ได้แก่ 1) ความงามและความจริง (beauty and realism) รับรู้ ระบบความคิดถึง มุมมองที่ถ่ายทอดจากความเหมือนจริง แสดงให้เห็นลักษณะระบบนิเวศทางธรรมชาติ และ นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชิงพุทธเพื่อความสัมพันธ์ ที่เป็นระบบกลไกของการดำรงชีพ ห่วงโซ่อาหาร การเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็นการสร้าง ความ สมดุลที่เอื้อต่อกัน โดยการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมผ่านสัญลักษณ์การสื่อความหมาย

รูปสัญลักษณ์ที่แสดงผ่านรูปทรงสีหรือวิหยาของพรรณพืชพฤกษา 2) การแสดงออก (expressiveness) ของเนื้อหาตามความรู้สึกทางอารมณ์ การสร้างบรรยายของสี และกระบวนการสร้างสรรค์ 3) รูปแบบและเทคนิค (style and technique) แสดงถึงสื่อ วัสดุ รูปร่าง รูปทรงธรรมชาติที่สื่อสัญลักษณ์ความหมาย แทนค่าสรรพสิ่งที่มีชีวิตและวิถีชีวิต และรูปทรงที่สร้างสรรค์อย่างอิสระผสมผสานการจัดวางองค์ประกอบศิลป์และทัศนธาตุที่แสดงออกทางความคิด ความงามทางสุนทรีย์ภาพ

สรุป

ผลงานสร้างสรรค์ จิตรกรรมภูมิทัศน์ ทะเลน้อย: ความสมดุลแห่งสุนทรีย์ศิลป์ เป็นการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรม 2 มิติ ได้ปรากฏให้เห็นถึงสื่อศิลปวัตถุ เนื้อหา เรื่องราวความเป็นธรรมชาติ สุนทรีย์ชาติ และเจตคติที่แฝงในความคิด ทั้งอัตนัยนิยมและสัมพัทธนิยมได้แสดงออกทางสุนทรีย์ยะ ด้วยเทคนิคการพิมพ์ซิลค์สกรีน และสื่ออะคริลิกบนกระดาษ และการใช้โปรแกรม Clip Studio เข้ามาเป็นเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมดิจิทัล จำนวน 6 ชิ้น

เอกสารอ้างอิง

- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2559). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจภักดี อ่อนงาม. (2551). การค้นพบความงามและความจริงบนเส้นทางในการสร้างสรรค์ศิลปะของโกลด โมเน. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 1(2).
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2561). *นิเวศวิทยามนุษย์: การศึกษาสิ่งแวดล้อมในมิติของสังคมและวัฒนธรรม*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณฤณี ศรีสุข. (2564). นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2).
- ปัทมาสน์ พิณนกุล. (2563). สาระ พรรณพฤกษาพื้นถิ่นทะเลน้อยในอุดมคติ. *รายงานจากงานประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย, การประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 6* (หน้า 406-418). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2560). *สุนทรียศาสตร์. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2542). *ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม*.
- อภิรักษ์ สงรักษ์ และเกสศิณีย์ แท่นนิล. (2549). ทัศนคติของชาวประมงทะเลพื้นบ้านต่อการส่งเสริมประมง: กรณีศึกษาในอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. *รายงานการประชุมวิชาการประมง ประจำปี 2549 กรมประมงร่วมกับศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรมประมง*.
- Curtin, B. (2009). Semiotics and visual representation. *Academic Journal of Architecture*, 1.

พฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อชะลอโรคไตเรื้อรังของผู้ป่วยเบาหวาน

Self-care Behavior to Delay Chronic Kidney Disease among Diabetes Patients

พนารัตน์ ศาสนะสุนันท์¹, สมจิต แดนสีแก้ว², วีระศักดิ์ อเนกศักดิ์³

Panarat Satsanasupint¹, Somjit Daenseekaew², Weerasak Aneksak³

Received: 21 August 2022

Revised: 30 November 2022

Accepted: 9 December 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อชะลอโรคไตเรื้อรัง โดยศึกษาในผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวานมานานกว่า 10 ปี ที่ไม่มีโรคร่วม และมีโรคร่วมมาไม่เกิน 10 ปี จำนวน 31 คน มารักษาในคลินิกโรคไม่ติดต่อของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสีนวน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีการดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหารโดยมีการประกอบอาหารรับประทานเองที่บ้านแล้วทำการปรุงรสแยกกับสมาชิกคนอื่น ทุกคนไม่สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีบางคนดื่มเบียร์ในบางวันที่มีการทำงานหนัก ทุกคนมีการออกกำลังกาย การวิ่งเหยาะ การเดิน การแกว่งแขน และการออกกำลังกายที่ไม่เป็นรูปแบบซึ่งเป็นการทำงานจนเหนื่อยหรือจนได้เหงื่อ เช่น การทำนา การเดินไปเลี้ยงวัว ทุกคนมีความตระหนักในการเข้ายารับประทานและยาฉีด โดยจะรับประทานหรือฉีดทันทีที่เริ่มทำอาหารเช้า และรับประทานทันทีที่ปรุงเสร็จ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที มีบางคนรับประทานอาหารเช้าเกิน 30 นาทีหลังได้รับยาในบางวัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมดูแลตนเอง, ชะลอโรคไตเรื้อรัง, ผู้ป่วยเบาหวาน

Abstract

This study adopted a qualitative research method aiming to investigate the self-care behaviors among diabetic patients to delay chronic kidney disease. This study was conducted in patients who had diabetes for more than 10 years, both with or without comorbidity for less than 5 years, and were treated in a non-communicable disease clinic in Na Si Nuan Sub-District Health Promoting Hospital. Data were obtained through in-depth interviews and were analyzed with content analysis.

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Tel.087-226-7755, Email: angpanarat@gmail.com

² คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

¹ Faculty of Nursing , Mahasarakham University

² Faculty of Nursing , Mahasarakham University

³ Ban Na Si Nuan Health Promoting Hospital, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province

The results showed that all information providers practiced dietary self-care, where they cooked their meals at home and then seasoned them separately with other members of the family. They were non-smokers, most of them did not drink alcoholic beverages but some people drsnk beer during hard work days. Everyone performed exercises such as Jogging, walking, arm swinging, and non-formal exercises that work until you get tired or sweat, such as farming, walking, raising cows. They were aware of taking medication both orally and by injecting insulin. They ate or injected before cooking then took breakfast after about 30 minutes. Some people ate breakfast more than 30 minutes after taking the drug on some days.

Keywords: Self-care behavior, delay chronic kidney disease, diabetes patients

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เกิดจากผลของพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิต (life style) ได้แก่ การดื่มสุรา สูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร และยังพบว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรังยังเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2552 พบอัตราการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของประชากรโลก ร้อยละ 63 โดยร้อยละ 80 ของผู้เสียชีวิตพบในประเทศที่กำลังพัฒนา (World Health Organization, 2011) ซึ่งสาเหตุการส่วนใหญ่เกิดจากภาวะแทรกซ้อน ทั้งชนิดเฉียบพลัน ได้แก่ ภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูงมากหรือระดับน้ำตาลในเลือดต่ำมากในผู้ป่วยเบาหวาน การติดเชื้อในร่างกาย และเกิดจากภาวะแทรกซ้อนชนิดเรื้อรัง ได้แก่ ภาวะตีบตันหรือแตกของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงอวัยวะต่างๆ ทำให้อวัยวะต่างๆเกิดภาวะเสื่อม เช่น ภาวะเสื่อมของกล้ามเนื้อหัวใจ เป็นอัมพาต โรคไตเรื้อรัง เลนส์ตาและจอประสาทตาเสื่อมที่ทำให้ตาบอดได้ ประสาทส่วนปลายเสื่อมส่งผลให้เกิดแผลได้ง่ายโดยไม่รู้สึกตัว ภาวะวิงเวียนศีรษะ หน้ามืดจากกระดูกหูเสื่อม ระบบย่อยอาหารและการขับถ่ายผิดปกติ สมรรถภาพทางเพศลดลง (สมาคมโรคแห่งประเทศไทย, 2557)

ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยเบาหวานส่งผลกระทบต่อหลายด้าน โดยเฉพาะผลกระทบต่อด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม ทั้งระดับบุคคลและครอบครัว ที่สำคัญคือด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในรักษาพยาบาล เพราะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งภาครัฐและครอบครัวผู้ป่วย ดังนั้นเพื่อลดผลกระทบดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเฝ้าระวังหรือการคัดกรองตั้งแต่ระยะเริ่มต้นและเข้ารับการรักษาให้ทันท่วงทีเพื่อลดความรุนแรง อีกทั้งสิ่งที่สำคัญคือการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่การเกิดภาวะแทรกซ้อนและการลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อน ซึ่งจะช่วยลดภาระของระบบบริการ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งการสูญเสียด้านทรัพยากรมนุษย์ (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะแทรกซ้อนชนิดเรื้อรัง ได้แก่ โรคไตเรื้อรัง

การป้องกันหรือการลดภาวะแทรกซ้อนในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานได้นั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ให้สูงกว่าระดับปกติ อาทิเช่นการบริโภคอาหารที่เหมาะสม การออกกำลังกาย การผ่อนคลายความเครียด การงดสูบบุหรี่ ไม่ดื่มเครื่องดื่ม

ที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมสุขภาพ ทั้งนี้ในพฤติกรรมของผู้ป่วยเบาหวานมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายทั้งปัจจัยทางด้าน คุณลักษณะของประชากร ได้แก่ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ เพศ ขนาดครอบครัว เป็นต้น ความรู้ (knowledge) เจตคติ (attitude) และความเชื่อ (beliefs) ของผู้ป่วย รวมไปถึงทักษะและความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง ทักษะในการดูแลสุขภาพ ราคาของการบริการ ระยะเวลา การขนส่งและระยะเวลาของการใช้บริการที่สถานบริการสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่เป็นปัจจัยเสริม

ดังนั้น ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (health behavior modification) ของผู้ป่วยเบาหวานสามารถทำได้โดยการให้ความรู้ผ่านวิธีการสอน การเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการปรับเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาพที่ถูกต้อง และวิธีการสร้างตัวอย่างที่ดีหรือบุคคลต้นแบบในการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการที่เกิดจากความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงตามบุคคลที่ตนเองยกย่องนับถือ ก็จะทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมสุขภาพนั้นๆ ในส่วนของวิธีการบังคับและการออกกฎหมาย ในกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานนั้นยังไม่กฎหมายบังคับพฤติกรรมของผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลโดยทั่วไปจำเป็นต้องใช้ทั้งการให้ความรู้ การมีบุคคลต้นแบบและการบังคับด้วยกฎหมาย แต่ในส่วนของผู้ป่วยเบาหวานนั้นควรใช้วิธีการให้ความรู้และการค้นหาบุคคลต้นแบบหรือบุคคลตัวอย่างที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้ดีกว่า

จากสถิติของผู้ป่วยโรคเบาหวานของประเทศไทยพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็น

ภูมิภาคที่มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานมากที่สุด และมีจำนวนผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี และจังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีอัตราการตายของผู้ป่วยเบาหวานมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ.2559-2562 ด้วยอัตรา 48.44, 49.96, 49.56 และ 49.86 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ แต่ปี พ.ศ.2562 จังหวัดร้อยเอ็ดมีอัตราการตายมากกว่าจังหวัดมหาสารคาม คือ 51.64 ต่อแสนประชากร (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจังหวัดมหาสารคาม, 2563; กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นสถานบริการในระดับปฐมภูมิที่มีการให้บริการแก่ผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในสถานบริการที่มีจำนวนผู้รับบริการจำนวนมากแห่งหนึ่ง โดยมีผู้ป่วยโรคเบาหวานในเขตรับผิดชอบทั้งที่ไม่มีโรคและมีโรคร่วมมารับบริการในคลินิกโรคไม่ติดต่อ (non-communicable disease: NCD) ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน จำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 7.39 ของประชากรทั้งหมด ในจำนวนผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมดที่มารับบริการที่คลินิกดังกล่าว พบผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เป็นเบาหวานมานานกว่า 10 ปี ทั้งที่ไม่มีโรคร่วมและมีโรคร่วมมาไม่เกิน 5 ปี จำนวน 38 คน ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีโรคร่วม เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคไต จำนวน 251 คน ทั้งนี้มีผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีโรคร่วมและมีภาวะแทรกซ้อน จำนวน 37 คนซึ่งภาวะแทรกซ้อนที่พบมากที่สุดคือโรคไตเรื้อรัง (โรคไตเรื้อรังระยะที่ 3, 4 และระยะที่ 5) คิดเป็นร้อยละ 12.80

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผู้ป่วยเบาหวานที่มาใช้บริการที่ รพ.สต.นาสีนวนที่พบภาวะแทรกซ้อนมีไม่ถึงร้อยละ 50 ของจำนวนผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมด ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัดการดำเนินงานคลินิกโรคเรื้อรังคุณภาพ (NCD คุณภาพ) ของ

กระทรวงสาธารณสุขก็ตาม แต่การเฝ้าระวังและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยเบาหวานก็เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญมาก ดังนั้นผู้วิจัยและทีมจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยเบาหวานที่จะสามารถชะลอภาวะแทรกซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไตเรื้อรังขณะอยู่ที่บ้าน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน, 2563)

จากสถิติของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่ รพ.สต.นาสีนวนนั้น จะเห็นว่าผู้ป่วยเบาหวานจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจคือผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานมานานกว่า 10 ปี แต่ยังไม่มียาหรือเกิดภาวะแทรกซ้อน และมีบางคนมีโรคร่วมแต่ตรวจพบไม่เกิน 5 ปี ที่มี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 ซึ่งผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวมีภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญและพบมากที่สุดคือโรคไตเรื้อรังที่สามารถควบคุมไม่ให้โรคกำเริบได้ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ป่วยที่ควรนำมาเป็นต้นแบบในการดูแลตนเองให้สามารถป้องกัน ชะลอ และควบคุมภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดจากการเป็นโรคเบาหวานมานาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ และโรคเบาหวานไม่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต

นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัยเป็นบุคลากรสังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน ในฐานะผู้ดูแลและให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังระดับปฐมภูมิ จึงร่วมกับผู้วิจัยทำการศึกษาว่าผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวมีการดูแลตนเองสุขภาพตนเองอย่างไรจึงสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ที่ปกติสามารถป้องกันและชะลอภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นได้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพื่อป้องกันและชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไตเรื้อรังต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ภาวะแทรกซ้อนที่พบมากที่สุดและเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขมากที่สุดคือโรคไตเรื้อรังในผู้ป่วยเบาหวาน แนวคิดการดูแลตนเอง การส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และแนวคิดพฤติกรรมสุขภาพ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังนี้

1. โรคเบาหวาน (diabetes Mellitus: DM) เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่มีกลุ่มอาการเกิดจากความผิดปกติของร่างกายมนุษย์ที่ไม่สามารถใช้น้ำตาลในร่างกายได้ตามปกติ เนื่องจากร่างกายขาดฮอร์โมน “อินซูลิน” (insulin) โรคเบาหวานมี 2 ประเภท (ประกฤษสร ดลवास และ สมจิตแดนสีแก้ว, 2562; Williams, Mcgregor, Zeldman, Freedman, and Deci, 2004) คือ 1) โรคเบาหวานชนิดที่ 1 (type 1 Diabetes, Insulin Dependent Diabetes, IDDM) เป็นโรคเบาหวานชนิดที่พึ่งอินซูลิน ผู้ป่วยเบาหวานชนิดนี้จึงต้องให้ผู้ป่วยได้รับอินซูลินด้วยการฉีดหรือใช้เครื่องปั๊มอินซูลิน และ 2) โรคเบาหวานชนิดที่ 2 (Type 2 Diabetes) เป็นโรคเบาหวานที่เกิดจากการที่ตับอ่อนยังสามารถสร้างอินซูลินได้แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย หรือเกิดภาวะดื้อต่ออินซูลิน ผู้ป่วยต้องมีการควบคุมอาหาร เป็นโรคเบาหวานที่พบมากที่สุด สาเหตุของโรคเบาหวานทั้ง 2 ชนิด ได้แก่ กรรมพันธุ์ โรคอ้วน ผู้สูงอายุ โรคของตับอ่อน การติดเชื้อไวรัสบางชนิด การได้รับยาบางชนิด เช่น สเตียรอยด์ หรือ NSIAD การตั้งครรภ์ ภาวะเครียดเรื้อรัง การสูบบุหรี่ และการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (ศูนย์เบาหวานและต่อมไร้ท่อ รพ.กรุงเทพ พัทยา, 2563)

อาการของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ที่พบบ่อย ได้แก่ ปัสสาวะบ่อย กระหายน้ำ หิวบ่อย น้ำหนักลด อ่อนเพลีย แผลหายยาก คันตามผิวหนัง ตาพร่ามัว

ซาปลายมือปลายเท้า การหย่อนสมรรถภาพทางเพศ อาการของภาวะแทรกซ้อนเฉียบพลัน

2. โรคไตเรื้อรัง(Chronic kidney disease: CKD) สามารถอธิบายได้ 2 ภาวะ (Office of the Strategic Administration of Healthy Thai Lifestyle, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, 2012) คือ ภาวะไตได้ รับความเสียหายเป็นเวลานานเกินกว่า 3 เดือน จนทำให้โครงสร้างของไตผิดปกติ และทำให้ความสามารถในการกรองของไตลดลงหรือไม่ก็ได้ และ ภาวะที่ไตมีอัตราการกรอง (Glomerular Filtration Rate: GFR) ต่ำกว่า 60 มล./นาที/1.73 ตรม. นานกว่า 3 เดือน จะพบพยาธิสภาพที่ไตหรือไม่ก็ได้ การวินิจฉัยโรคไตเรื้อรังจากการวัดอัตราการกรองของไต (Glomerular Filtration Rate: GFR) ร่วมกับการหาค่า Serum Creatinine โรคไตเรื้อรังสามารถจำแนกระดับความรุนแรง โรคไตเรื้อรังออกเป็น 5 ระยะ (5 Stage) ตามความสามารถในการทำงานของไต คือ โรคไตเรื้อรัง ระยะที่ 1 $GFR \geq 90$ ระยะที่ 2 $GFR = 60-89$ ระยะที่ 3 $GFR = 30-59$ แบ่งออกเป็น 3A (45-59) และ 3B (30-44) ระยะที่ 4 $GFR = 15-29$ และ ระยะที่ 5 $GFR < 15$ (สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย, 2553)

โรคไตเรื้อรังในผู้ป่วยโรคเบาหวาน (Diabetic nephropathy, DN; Diabetic kidney disease) เป็นภาวะที่ประสิทธิภาพการกรองของไตลดลง ที่เกิดจากระดับน้ำตาลในเลือดสูงของผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบได้ในกลุ่มผู้ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานมาประมาณ 10 - 15 ปี และยังพบว่าทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูงที่มีผลต่อไตด้วยการติดเชื้อม่อยครั้งหรือติดเชื้อที่รุนแรงหรือได้รับการรักษาที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ เช่น กระเพาะปัสสาวะอักเสบ กรวยไตอักเสบ หากไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ดี จะเป็นสาเหตุส่งเสริมให้เกิดโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย (End - stage renal disease, ESRD

หรือ Chronic kidney disease, CKD) stage 5) ซึ่งอาการของโรคไตเรื้อรังในผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบโปรตีนในปัสสาวะ ความดันโลหิตสูง อาการอ่อนเพลีย ไม่มีแรงเบื่ออาหาร มีภาวะโลหิตจางแบบ Normochromic normocytic ปัสสาวะบ่อยมากขึ้นทั้งกลางวันและกลางคืน มีอาการบวม คันตามตัว ผิวหนังแห้งและหยาบ ผมร่วง มีระดับเกลือแร่ผิดปกติ เช่น ระดับ HCO_3^- ต่ำ K^+ เริ่มสูงกว่าปกติ Phosphate สูงและ Calcium ต่ำ ในการวินิจฉัยโรคไตเรื้อรังในผู้ป่วยเบาหวาน สามารถวินิจฉัยจากการที่ตรวจพบความผิดปกติในผู้ป่วยโรคเบาหวาน ดังนี้ 1) มีปริมาณโปรตีนไข่ขาวรั่วในปัสสาวะมากกว่า 300 มิลลิกรัมต่อกรัมของครีเอตินินหรือมีโปรตีนไข่ขาวรั่วในปัสสาวะอยู่ระหว่าง 30-300 มิลลิกรัมต่อกรัมของครีเอตินินร่วมการตรวจพบกับ 1 ใน 2 ข้อต่อไปนี้ 2) ตรวจพบโรคตาในผู้ป่วยโรคเบาหวาน (diabetic retinopathy) หรือ 3) มีระยะเวลาการเป็นโรคเบาหวานนานมากกว่า 10 ปี ในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 1 สามารถให้การวินิจฉัยผู้ป่วยเป็นภาวะไตเรื้อรังในผู้ป่วยโรคเบาหวาน หรือ Diabetic kidney disease (DKD) ได้โดยอาศัยลักษณะทางคลินิกดังกล่าวโดยไม่ต้องทำการตรวจพิสูจน์ชิ้นเนื้อไต (กระทรวงสาธารณสุข, 2555)

3. พฤติกรรมสุขภาพ (health behavior) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมานั้นเป็นลักษณะพฤติกรรมภายนอกที่มีทั้งพฤติกรรมเชิงบวกที่มีผลดีต่อสุขภาพและพฤติกรรมเชิงลบที่มีผลเสียหรือทำลายสุขภาพ ที่มีปัจจัยในการแสดงพฤติกรรมสุขภาพ ประกอบด้วย คุณลักษณะของประชากร ได้แก่ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ เพศ ขนาดครอบครัว เป็นต้น ความรู้ (knowledge) เจตคติ (attitude) ความเชื่อ (beliefs) ทักษะและความสามารถในการดูแลสุขภาพ ของผู้ป่วยเบาหวาน รวมทั้งทรัพยากรในการดูแลสุขภาพ ราคาของบริการสุขภาพ ระยะ

ทาง การขนส่งและระยะเวลาในการใช้บริการของสถานบริการสุขภาพ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (health behavior modification) คือวิธีการที่นำช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล ประกอบด้วย การให้ความรู้ด้วยวิธีการสอน การเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการปรับเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาพที่ถูกต้อง การบังคับและการออกกฎหมาย บังคับให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และวิธีการสร้างตัวอย่างที่ดีหรือการค้นหาบุคคลต้นแบบ เป็นวิธีการที่เกิดจากความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคล จะเปลี่ยนแปลงตามบุคคลที่ตนเองยกย่องนับถือ ก็จะทำให้บุคคลนั้นเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมสุขภาพนั้นๆ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลนั้นควรใช้ทั้ง 3 วิธีร่วมกัน จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้ดีกว่า ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นหาบุคคลตัวอย่างที่มาเป็นต้นแบบในปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพให้สามารถควบคุมและชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไตเรื้อรัง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเอง เพื่อชะลอภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive study) รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (qualitative approach)

พื้นที่วิจัย เขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 14 หมู่บ้าน

ประชากรและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคเบาหวาน 10 ปี ขึ้นไป (ก่อนปี พ.ศ.2553) ไม่มีโรคร่วม (เกิน 10 ปี) และไม่มีภาวะแทรกซ้อน และเป็นผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน จำนวน 31 คน อีก 7 คน มี 4 คน เริ่มมีปัญหาระดับน้ำตาลในเลือดสูงได้ส่งไปรับยาที่โรงพยาบาลกันทรวิชัย และ 3 คน ไม่อยู่บ้านในช่วงดำเนินการรวบรวมข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ด้วยแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview: SSI) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ประกอบด้วย การสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปที่อยู่รอบๆ ตัวผู้ให้ข้อมูล อาทิ เช่น อาหารที่ผู้ให้ข้อมูลรับประทานในขณะที่ให้สัมภาษณ์หรือวางอยู่ใกล้ๆ กับผู้ให้สัมภาษณ์ อุปกรณ์เครื่องปรุงที่ใช้ในบ้านที่มีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย กลิ่นและควันบุหรี่ ขวดเครื่องดื่มต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมที่สมาชิกในบ้านที่แสดงออก และพฤติกรรมที่มีต่อผู้ให้ข้อมูลในขณะที่สัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาโดยการตรวจสอบกับสมาชิกในครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์ว่าข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลตรงกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือไม่ เป็นการเก็บข้อมูลให้แล้วเสร็จในครั้งเดียว ไม่มีการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งต่อไป

เครื่องมืองานวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structural interview: SSI) ที่กำหนดแนวทางทางในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่สัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลและภาวะสุขภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพในปัจจุบัน และปีที่เริ่มเป็นโรคเบาหวาน (ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับเรื่อง 1) อาหาร (food) ถ้ามุ่งเกี่ยวกับการประกอบอาหาร รสชาติ และลักษณะของอาหารที่รับประทาน 2) การสูบบุหรี่ (smoking) ของผู้ป่วยและสมาชิกในครอบครัว ทั้งประเภทของบุหรี่และความถี่ของการสูบ 3) การออกกำลังกาย (exercise) ทั้งรูปแบบการออกกำลังกายและระยะเวลาในการออกกำลังกายในแต่ละครั้ง 4) การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (drink) ของผู้ป่วยที่รวมถึงประเภทของเครื่องดื่มที่ดื่ม ขนาดที่ดื่มแต่ละครั้งและความถี่ของการดื่ม และ 5) การใช้ยา (medicine) เกี่ยวกับประเภทของยาที่ได้รับในการรักษา การใช้ยาของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ช่วงเวลาของการใช้ยา เวลาที่ต้องใช้ยา อาการข้างเคียงของยาของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อชะลอโรคไตเรื้อรัง

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อตรวจสอบข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดระบบของข้อมูล จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา แล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละประเด็นและหาข้อสรุป บันทึกข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ข้อพิจารณาสำหรับคุณธรรมและจริยธรรมในการวิจัย เค้าโครงวิจัย (research proposal) ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามเอกสารรับรองเลขที่ 177-111/2564 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2564

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 25 ราย เพศชาย 6 ราย อายุระหว่าง 49-76 ปี ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 50-59 ปี และ ช่วงอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ มี 6 รายที่เป็นคู่สมรสกัน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพแต่เป็นการทำงานช่วยเหลือครอบครัว เช่น แม่บ้าน มี 9 คน ประกอบอาชีพเกษตรกร และ 4 รายที่ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ที่บ้านของตนเอง การวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานส่วนใหญ่ได้รับการวินิจฉัยมาแล้ว 10-15 ปี รองลงมาอยู่ในช่วง 16-20 ปี และมี 4 คน ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคเบาหวานมานานกว่า 20 ปี

2. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพจากบทบาทก่อนการเจ็บป่วยมาเป็นพฤติกรรมในบทบาทของผู้ที่มีการเจ็บป่วย (sick-role behavior) และพฤติกรรมสุขภาพการป้องกันโรค (prevention health behavior) เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังนี้

2.1 การบริโภคอาหาร (food)

ผู้ให้ข้อมูลมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรับประทานอาหารที่มีรสชาติที่ตนเองชอบมาเป็นอาหารที่มีรสชาติที่ไม่หวาน ไม่เผ็ด ไม่เค็ม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนข้าวที่เคยรับประทานเป็นประจำนั้นคือข้าวเหนียวเป็นข้าวสวย เพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ บางคนไม่สามารถรับประทานข้าวสวยได้ ก็มีการรับประทานข้าวเหนียวสลับกับข้าวสวย หรือบางคนค่อยๆ เปลี่ยนเป็นข้าวสวย

ด้านอาหารผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ลงมือทำอาหารด้วยตนเองแล้วแบ่งไว้ให้ตนเองก่อนปรุงรสชาติปกติให้สมาชิกคนอื่น ส่วนในกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุจะมีลูกหรือลูกสะใภ้ช่วยประกอบอาหารให้ แล้วแบ่งไว้ให้ผู้ให้ข้อมูลก่อนค่อยปรุงรสชาติที่ตนเองต้องการ ทั้งนี้การเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ให้ข้อมูลเป็นการป้องกันอันตรายจากอาการที่ไม่พึงประสงค์ของโรค และช่วยชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้

3.2 การสูบบุหรี่ (smoking)

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดไม่สูบบุหรี่ มี 1 คนที่เลิกสูบบุหรี่มาได้ 5 ปี เป็นการเลิกสูบบุหรี่ที่เกิดจากความห่วงใยหลาน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองในช่วงแรก เป็นการลดปริมาณการสูบบุหรี่ในแต่ละวันลงเรื่อยๆ จนกระทั่งมีหลานตัวเล็กเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านก็ทำให้สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ทันทีโดยไม่มีอาการผิดปกติใดๆ

สมาชิกในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลบางคนสูบบุหรี่ส่วนใหญ่เป็นลูกชายหรือลูกเขย ผู้ให้ข้อมูลจะไม่ให้สูบบุหรี่ในบ้านหรือบริเวณบ้าน ต้องไปสูบบุหรี่ที่อื่นและต้องให้กลิ่นบุหรี่ที่ติดตัวมาลดลงก่อนเข้าบ้านหรือถ้าไปเจอคนในชุมชนที่กำลังสูบบุหรี่ก็จะเดินเลี่ยงเพื่อหลบควันและกลิ่นของบุหรี่

3.3 การออกกำลังกาย (exercise)

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย ทุกคนมีการออกกำลังกายเป็นประจำทั้งที่มีรูปแบบ เช่น การวิ่งเหยาะ การเดิน การแกว่งแขน และการออกกำลังกายที่ไม่เป็นรูปแบบซึ่งเป็นการทำงานจนเหนื่อยหรือจนได้เหงื่อ เช่น การทำนา การเดินไปเลี้ยงวัว โดยการออกกำลังกายในแต่ละครั้งประมาณ 20-45 นาทีหรือจนเหงื่อออก และออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 4-5 ครั้ง

3.4 การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (drinking alcoholic beverages)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่ไม่ดื่มตั้งแต่ก่อนได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเบาหวาน บางคนก็เลิกได้หลังได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเบาหวาน มีผู้ให้ข้อมูล 1 คน ที่ยังคงดื่มเบียร์บ้างเมื่อมีอาการเหนื่อยล้าหรือเสียเหงื่อมากจากการทำงาน หรือในโอกาสที่มีการรวมญาติ ลูกหลานมาเยี่ยม หรือมีเพื่อนฝูงมาเยี่ยม นานๆ ครั้ง การดื่มแต่ละครั้งเป็นการดื่มเพียงเพื่อนั่งคุยกันแต่ไม่เมา และมีอีก 1 คนที่มีการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเวลาทำหนักเสียเหงื่อมาก

3.5 การใช้ยา (medicine)

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ความสำคัญในการใช้ยามาก มีระเบียบในการใช้ยาทั้งยาแบบรับประทานและแบบฉีด ส่วนใหญ่ยารักษาโรคเบาหวานจะรับประทานหรือฉีดก่อนอาหาร โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะรับประทานหรือฉีดก่อนที่จะรับประทานอาหารประมาณ 30-60 นาที โดยจะใช้ยาก่อนอาหารตั้งแต่เริ่มทำอาหาร เมื่อทำเสร็จก็จะรับประทานอาหารทันที มีบางคนก็รับประทานก่อนอาหารเพียง 10-15 นาที คือทำอาหารเสร็จก่อนค่อยรับประทานยาแล้วค่อยจัดเตรียมอาหารและตามสมาชิกในครอบครัวมารับประทานร่วมกัน ยาหลังอาหารก็รับประทานหลังรับประทานอาหารเสร็จประมาณ 15-30 นาที ในส่วนของการใช้ยาตอนเย็นหรือยาก่อนนอนส่วนใหญ่จะเป็นเวลาที่ตนเองรับประทานอาหารเย็น นั่นคือ ประมาณ 18.00-19.00 น. แล้วยาก่อนนอนก็จะรับประทานประมาณ 21.00 น.

จะเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพฤติกรรมสุขภาพในบทบาทของผู้ป่วย (sick-role behavior) ที่ไม่ได้คาดหวังการหายจากโรคเบาหวานที่เป็นอยู่ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับโรคเบาหวานได้อย่างปกติสุข และมีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันเพื่อป้องกันและชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไตเรื้อรัง ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจึงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยวิธีการศึกษาหรือการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองร่วมกับสมาชิกในครอบครัว และการได้รับความรู้จากบุคลากรสาธารณสุข รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดี ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ แต่ยังไม่มีความหมายหรือกฎระเบียบการปฏิบัติตนของผู้ป่วยเบาหวาน จึงใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน 2 วิธีเท่านั้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เห็นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้านการบริโภคอาหาร ด้วยภาษาอีสาน ดังนี้

“แม่กะรู้ว่าโรคเบาหวานมันรักษาบ่อเซามันลืออยู่น่าแม่จนตายพุ่นละ แต่การที่แม่ต้องปรับเปลี่ยนอาหารการกินกะย่อนย่านน้ำตาลต่ำหรือน้ำตาลสูงแล้วมันลี้ได้นอนโรงพยาบาล ถ้าได้นอนโรงพยาบาลมันยากแม่กะเลยต้องเปลี่ยนแนวกินให้คือหมอเพิ่นบอกเพื่อบ่อให้มีอาการอหิยังขึ้นจนต้องนอนโรงพยาบาล เเทิงหมอกะบอกว่าให้คุมน้ำให้บ่อให้เบาหวานลงไตหรือเบาหวานขึ้นตา นอกจากการคุมอาหารการกินแล้ว กะให้ออกกำลังน้ำ พ้อบ่อค่อยมาออกแบบว่าแลนหรืออย่างดอกมันเสียเวลา พ้อกะออกน้ากรไปเฮ็ดไฮเฮ็ดหนา นีละ อย่างเอาน้ำ ดกหญ้าน้ำอ้อมนากะเมื่อคักคือหยิ่ง นี นากะบ่อหลายดอกสิบกกว่าไร่หนึ่ง พ้อว่าเมื่อยแล้วกะได้เหรือคักกว่าแลนอีก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 21, สัมภาษณ์วันที่ 12 มิถุนายน 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งที่มีความคิดว่าเมื่อเป็นเบาหวานแล้วต้องอยู่กับเบาหวานให้ได้อย่างมีความสุข ไม่ให้เบาหวาน

มาก่อให้ตนเองเกิดทุกข์ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ตอนที่หมอบอกว่าแม่เป็นเบาหวานกะตกใจยุ กะเลยถามหมอบว่าสิเฮ็ดจั่งได้ละหมอบจั่งสิเฮ็ด หมอกะว่าเบาหวานมันบ่อเซาแต่กะต้องกับมันให้ได้ ให้คุมอาหาร ออกกำลังกาย เหล้ายาบ่อกินบ่อสูบ ยาเบาหวานกะอย่าขาด แม่กลับมายุบ้านกะปรับเลยโดยเฉพาะแนวกินนี้ละ กินข้าวสวย บ่อกินเผ็ด บ่อเค็ม บ่อหวาน ทินี่กะย่านลูกยากน้ากะเลยเฮ็ดกินเอง ตอนแรกพ้อกะบ่อกินน้าแต่สูมือนี่กะกินน้ากิน มีแต่ลูกนั้นละเซากะสิกินแนวเซามาก ส่วนการออกกำลังกายแต่ก่อนกะบ่อเคยออกกำลังดอก พ้อหมอดว่าออกกำลังกายมันจำเป็นของคนไข้เบาหวาน แม่กะเลยค่อยๆ ออก จนสูมือนี่ถ้าบ่อได้ออกกำลังกายเป็นบ่อมีแสงตัว เส้นยัดๆ จั่งได้บ่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 5 มิถุนายน 2564)

การดูแลสุขภาพตนเองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อป้องกันหรือชะลอการเกิดโรคไตเรื้อรังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโรคและการรักษา โดยดูแลตนเองเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร (food) การเลิกสูบบุหรี่ (smoking) การออกกำลังกาย (exercise) การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (drinking alcoholic beverages) และ การใช้ยา (medicine) ของผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อชะลอโรคไตเรื้อรัง ดังนี้

3. การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยมานานกว่า 10 ปี ทั้งที่ไม่มีโรคร่วมและมีโรคร่วมไม่เกิน 10 ปี พบว่าผู้ให้ข้อมูลได้มีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก่อนการเจ็บป่วยเป็นพฤติกรรมขณะเจ็บป่วยและพฤติกรรมการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ประกอบด้วย

3.1 การบริโภคอาหาร ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานจากอาหารที่ตนเองชอบมารับประทานอาหารที่เหมาะสมเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดซึ่งเป็นการชะลอการเกิดโรคไตเรื้อรังที่เป็นภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน เป็นพฤติกรรมที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรกต ศรีธาราธิคุณ และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมจะมีส่วนช่วยในการควบคุมโรคเบาหวาน ได้ดีขึ้น

3.2 การสูบบุหรี่ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนรับรู้ถึงโทษของบุหรี่และควันบุหรี่จึงไม่มีผู้ให้ข้อมูลสูบบุหรี่ถึงแม้จะมีคนที่เพิ่งสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ไม่นานด้วยเหตุอื่นก็ตาม นอกจากการไม่สูบบุหรี่แล้วก็ยังมีการหลบเลี่ยงควันบุหรี่ทั้งการที่ให้สมาชิกที่สูบบุหรี่ไปสูบบอกบ้านและไม่เข้าใกล้คนที่กำลังสูบบุหรี่

3.3 การออกกำลังกาย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ความสำคัญในการออกกำลังกายและการออกแรงให้มีเหงื่อออก เพราะการออกกำลังกายจะช่วยควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ สอดคล้องกับ วรวรรณ คำหล้า และคณะ (2560) ที่พบว่าผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลางซึ่งบ่งบอกว่าผู้ป่วยเบาหวานใส่ใจในการออกกำลังกายทุกพื้นที่

3.4 การดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนรับรู้ผลของแอลกอฮอล์ที่มีโรคเบาหวานส่วนใหญ่จึงไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในส่วนของคนที่ยังมีดื่มบ้างก็เป็นการดื่มในบางครั้งเพื่อคลายเหนื่อยและสังสรรค์นานๆ ครั้งเท่านั้นไม่ใช้การดื่มจนเมามายหรือดื่มจนมีผลเสียต่อสุขภาพ

3.5 การใช้ยา ผู้ให้ข้อมูลทุกคนตระหนักและใส่ใจการใช้ยารักษาโรคเบาหวาน ถึงแม้จะรับรู้

ว่าเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดแต่ต้องใช้เพื่อช่วยควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดจะได้ไม่มีอาการที่ไม่พึงประสงค์ สอดคล้องกับการศึกษา วรวรรณ คำหล้า และคณะ (2560) ที่พบว่าผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลางซึ่งบ่งบอกว่าผู้ป่วยเบาหวานใส่ใจในการใช้ยาเพื่อช่วยควบคุมอาการของโรค

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลได้มีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก่อนการเจ็บป่วยเป็นพฤติกรรมขณะเจ็บป่วยและพฤติกรรมการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ประกอบด้วย การบริโภคอาหาร ที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรับประทานอาหารจากรสชาติที่ชอบเป็นรสชาติไม่หวาน ไม่เผ็ด ไม่เค็มแต่ไม่ใช้รสจัดรับประทานข้าวสวยทดแทนข้าวเหนียว บางคนเปลี่ยนไม่ได้ก็ลดปริมาณของข้าวเหนียวลงพร้อมทั้งการประกอบอาหารรับประทานเองที่บ้านทั้งที่ทำเองและลูกทำให้แล้วค่อยแยกอาหารตนเองก่อนค่อยปรุงให้สมาชิกคนอื่น การสูบบุหรี่ (smoking) ผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่สูบบุหรี่และพยายามหลบเลี่ยงควันบุหรี่ทั้งที่เกิดจากสมาชิกในครอบครัวและสมาชิกของชุมชน การออกกำลังกาย (exercise) ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทั้งที่เป็นรูปแบบ เช่น เดิน วิ่ง แกว่งแขน เป็นต้น และการออกแรงจากการทำงาน เช่น การทำนา เดินรอบๆ ที่นา การตัดหญ้าหรือถอนหญ้าในที่นา การเดินเลี้ยงวัว เป็นต้น การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (drinking alcoholic beverages) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีบางคนที่ยังดื่มบ้างเวลาลูกหลาน/ญาติ/เพื่อน มาเยี่ยม แต่ดื่มไม่มากไม่เมา และการใช้ยา (medicine) ผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ความสำคัญในการใช้ยาทั้งยาชนิดรับประทานและชนิดฉีด รวมทั้งยาอื่นๆ ถือว่าการรับประทาน/ฉีดยา เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาบุคคลต้นแบบหรือบุคคลที่สามารถเป็นตัวอย่างในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่จะชะลอการเกิดโรคไตเรื้อรังที่เป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญของโรคเบาหวาน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับ

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมารวบรวมกันวางแผนดำเนินงานการดูแลผู้ป่วยเบาหวานร่วมกับผู้ป่วย ผู้ดูแล และชุมชนต่อไป
2. การค้นหาบุคคลที่เป็นต้นแบบหรือบุคคลตัวอย่างในกลุ่มผู้ป่วยโรคอื่นเพื่อให้ผู้ป่วย

มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัยจากโครงการ ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยของอาจารย์งบรายได้ปีงบประมาณ 2564 จาก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยขอพระคุณผู้ป่วยในคลินิกโรคเรื้อรังที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ช่วยในการติดตามและค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาสีนวน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *จำนวนและอัตราป่วย ตายด้วยโรคไม่ติดต่อ ปี 2559-2562*. <http://www.thaincd.com/2016/mission3>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *แนวทางการตรวจคัดกรองและดูแลรักษาภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูง*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- วรกต ศรีธาราธิคุณ, กนกพร ภิญโญพรพาณิชย์, ฉันทชนก อร่ามรัตน์, นิดา บัววังโป่ง, พิชชา เครือแปง และ ชัยสิริ อังกระวรรณทิม. (2564). พฤติกรรมสุขภาพและการควบคุมโรคของผู้ป่วยโรคเบาหวานในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน. *เชียงใหม่เวชสาร*, 60(2), 187-96. doi:10.12982/CMUMEDJ.2021.17
- วรวรรณ คำหล้า, ยุวรัตน์ สุขยีน, ชลิตา เตือนฉาย และและราตรี โพธิ์ระวัช. (2560). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4* (น.1098-1105). สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาสีนวน. (2563). *ผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง รพ.สต.บ้านนาสีนวน*. ทะเบียนผู้ป่วยคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง.
- ศูนย์เบาหวานและต่อมไร้ท่อ รพ.กรุงเทพ พัทยา. (2563). *โรคแทรกซ้อนในผู้เป็นเบาหวานมีอะไรบ้าง*. <https://www.bangkokpattayahospital.com>
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2557). *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน พ.ศ. 2557*. หจก.อรุณการพิมพ์.

- สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย. (2553). *ข้อแนะนำในการให้สารอาหารทางการแพทย์ที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยผู้ใหญ่โรคไต พ.ศ. 2553*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจังหวัดมหาสารคาม. (2563). *ข้อมูลโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง*. <http://mkho.moph.go.th/mko/frontend/web/index.php/site/index>
- World Health Organization. (2011). *Global status report on non-communicable diseases Geneva*. World Health Organization.

คุณค่าศีลธรรมสากลบนโลกไร้พรมแดนอันไร้ซึ่งรัฐบาลโลก: จากสิทธิมนุษยชนสู่การขับเคลื่อนปทัสถานใหม่ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเยาวชนคนรุ่นใหม่¹

Universal Moral Value on Global World without the World Government: From Human Rights to New Norms on Climate Change of Young Generation

เผ่า นวกุล²
Phao nawakul²

Received: 10 August 2022

Revised: 4 November 2022

Accepted: 17 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยพยายามสะท้อนภาพคำถามหลักงานวิจัยที่ว่า “เราจะอยู่อย่างไรภายใต้โลกอันไร้ซึ่งรัฐบาลโลก?” ด้วยคำถามนี้จึงเป็นที่มาของการแตกย่อยวัตถุประสงค์การศึกษา ได้แก่ ศึกษากระบวนการสร้างปทัสถานในประเด็นสิทธิมนุษยชนให้เป็นคุณค่าทางศีลธรรมสากล ศึกษาการสร้างปทัสถานในประเด็นทางปรัชญาการเมืองไร้พรมแดนด้านในมิติทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในโลกปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทางที่สนับสนุนให้การสร้างปทัสถานในประเด็นทางปรัชญาการเมืองไร้พรมแดนบรรลุผลในสังคมโลกและสังคมไทย งานวิจัยจัดอยู่ในหมวดหมู่ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสื่อแนะนำเสนอสมัยใหม่อันหลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดปรัชญาการเมืองไร้พรมแดนนำเสนอเชิงพรรณนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาริชัยที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้และเป็นอยู่ของการมีซึ่ง “คุณค่าทางศีลธรรมสากล” ในจิตสำนึกของมวลมนุษยชาติทั่วโลกและกลายเป็นปทัสถานที่ยึดเหนี่ยวให้มวลมนุษยชาติอยู่ร่วมกันภายใต้โลกใบเดียวอันไร้ซึ่งผู้ปกครองอย่างสันติ คุณค่าทางศีลธรรมสากลที่ว่าคือ หลักสิทธิมนุษยชน งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มปทัสถานที่กำลังก่อตัวขึ้นใหม่ซึ่งคาดว่าจะกลายเป็นคุณค่าทางศีลธรรมสากลในหมู่มวลมนุษยชาติดังเช่นหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งก็คือ ปทัสถานว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยปทัสถานนี้ได้รับการขับเคลื่อนโดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั่วโลก นอกจากนั้น งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบายและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับการ

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง โลกาภิวัตน์ ปทัสถานใหม่ ปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน: การขยายตัวของประเด็น “ปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน” ในระดับสากลและสังคมไทยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ภายใต้ Investigator-Initiative Project (IIP) ปีการศึกษา 2564

² คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, Email: nawakulbanrai@gmail.com

¹ This research article is part of a research project titled "Post-Westphalian World: New Paradigm of Political Philosophy - Borderless Politics: Expanding the Issue of 'Borderless Politics' at the Global Level and Thai Society." The project received research funding from Dhurakij Pundit University under the Investigator-Initiative Project (IIP), the academic year 2021.

² Faculty of Political Science, Dhurakij Pundit University

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กำลังเป่งบาน แต่น่าเสียดายที่การขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าวโดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ออกผลในระดับสากล หากแตกต่างจากสังคมไทยที่การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

คำสำคัญ: โลกาภิวัตน์, ปทัสถาน, หลักสิทธิมนุษยชน, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เยาวชนคนรุ่นใหม่

Abstract

The research starts with an important question; “How are we going to live in a world without a world government?” This raises 3 objectives.-(1) to study the process of normalization on human rights issues as universal moral values, (2) to study the other norms under Global Political Philosophy issues at the present day, and (3) suggest ways that support the creation of norms to achieve results in the global and Thai societies. The research is categorized in philosophy and political theory. Information was collected from documents and modern media and analysed through the concept of Global Political Philosophy. Descriptive presentations were in accordance with the research objectives.

The results of the research revealed that “universal moral value” like human rights as final answer. The human rights notion becomes to be norm that allows all humanity living peacefully together. My research showed that the new universal moral value is coming. It is the universal moral value of climate change that is driven via the young generation around the world. The research portrays changes in policy structure and human thought all around the world. Unfortunately, the movement of this issue has been strongly influenced on an international level by the young generation but unlike Thai society, the movement is slow.

Keywords: Globalization, norm, human rights, climate change, young generation

บทนำ

งานวิจัย เรื่อง โลกาภิวัตน์ ปทัสถานใหม่ ประชากรเมืองไร้พรมแดน: การขยายตัวของประเด็น “ประชากรเมืองไร้พรมแดน” ในระดับสากลและสังคมไทย ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษางานวิชาการของ มาธิอัส ริสเซ่ (mathias risse) ที่พยายามมองโลกในแบบใหม่คือ โลกอันไร้ซึ่งพรมแดน โลกใบเดียว และไร้ซึ่งรัฐบาลโลก และก่อให้เกิดคำถามหลักของงานวิจัย “เราจะอยู่อย่างไรภายใต้โลกอันไร้ซึ่งรัฐบาลโลก?” ซึ่ง มาธิอัส ริสเซ่ มองว่า งานด้านปรัชญา

การเมืองในศตวรรษที่ 17 จุดเน้นที่สำคัญอยู่ที่การเพ่งไปที่การเผชิญหน้ากันในขอบเขตรัฐชาติ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการศึกษาเฉพาะประเด็นข้างต้นอาจไม่เพียงพออีกต่อไปในพื้นที่วิชาการด้านประชากรเมือง แต่ปัจจุบันประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างมวลหมู่อรัฐต่อรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลทั้งโลกเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากขึ้น (Risse, 2012) หากกล่าวให้เห็นภาพ การมองโลกเป็นหนึ่งเดียวโดยมองว่า ประชาชนที่อยู่บนโลกนี้เป็นสมาชิกของโลกที่ไร้ซึ่งผู้ปกครองหรือรัฐบาลเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเปลี่ยนแปลงภูมิ

ทัศน์ทางการศึกษาปรัชญาการเมืองเดิมไปสู่ การสถาปนาปรัชญาการเมืองแบบใหม่ที่ริสเช่ เรียกว่า ปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน (global political philosophy)

จากที่กล่าวข้างต้น เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดผลการศึกษาทั้งหมดของงานวิจัยในภาพรวม บทความนี้จึงได้ตัดทอนให้กระชับและแบ่ง การนำเสนอออกมาเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1. บทนำ อธิบายความเป็นมาของงานวิจัยเบื้องต้น และ อธิบายโครงสร้างการนำเสนอบทความวิจัยนี้ เพื่อง่ายต่อผู้สนใจศึกษา 2. วัตถุประสงค์ ขอบเขต การศึกษา และระเบียบวิธีวิจัย มุ่งอธิบายกรอบ การศึกษาในภาพรวมของงานวิจัย สำหรับผลการ ศึกษาแนะนำผ่านตอนที่ 3 และ 4 ได้แก่ โลกของ นักศึกษาน้อยเปลี่ยนไปด้วยพลังของโลกาภิวัตน์ และคุณค่าทางศีลธรรมสากลเช่นหลักสิทธิ มนุษยชน ตอนนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงความ เปลี่ยนแปลงของโลกจากโลกแห่งรัฐชาติสู่โลก ไร้พรมแดนที่ไร้ซึ่งรัฐบาลโลก มวลมนุษยชาติ เกาะเกี่ยวกันไว้อย่างสันติด้วยคุณค่าทางศีลธรรม สากลอย่างหลักสิทธิมนุษยชน จากสิทธิมนุษยชน สู่การขับเคลื่อนปทัสถานใหม่ด้านการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเยาวชน คนรุ่นใหม่นี้ ตอนสำคัญนี้พยายามชี้ให้เห็นถึงการ ก่อร่างสร้างตัวของบรรทัดฐานหรือปทัสถานใหม่ ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยการ ขับเคลื่อนหลักของเยาวชนคนรุ่นใหม่นี้ ส่วนสุดท้าย 5. สรุปและข้อเสนอแนะ รวบรวมความรู้จากการ วิจัยเพื่อให้เห็นภาพรวมงานวิจัยและข้อเสนอ ที่สำคัญที่ได้จากการวิจัย

วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา และ ระเบียบวิธีวิจัย

ตามที่กล่าวไปข้างต้น งานวิจัยนี้คำถาม หลักก็คือ เราจะอยู่อย่างไรภายใต้โลกอันไร้ซึ่ง รัฐบาลโลก? คำถามนี้จึงเป็นที่มาของการแตกย่อย

วัตถุประสงค์การศึกษา ได้แก่ ศึกษากระบวนการ สร้างปทัสถานในประเด็นสิทธิมนุษยชนให้ เป็นคุณค่าทางศีลธรรมสากล ศึกษาการสร้าง ปทัสถานในประเด็นทางปรัชญาการเมืองไร้ พรมแดนด้านในมิติทางสังคม เศรษฐกิจและ การเมืองในโลกปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทาง ที่สนับสนุนให้การสร้างปทัสถานในประเด็นทาง ปรัชญาการเมืองไร้พรมแดนบรรลุผลในสังคม โลกและสังคมไทย โดยประโยชน์ที่คาดหวัง ได้แก่ ทราบถึงบริบทความเปลี่ยนแปลงของการศึกษา วิชาด้านปรัชญาการเมืองในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลกและนำมา พัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ให้สอดคล้อง กับบริบทโลก และทราบถึงกระบวนการการสร้าง ปทัสถานตามแนวคิดปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในระดับ โลก ความรู้ใหม่นี้จำเป็นต่อการปรับตัวให้เข้ากับ ปทัสถานใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากประเทศไทย ต้องการการดำรงอยู่ในโลกอย่างภาคภูมิการ ปรับตัวให้เข้ากับปทัสถานใหม่นี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

งานวิจัยชิ้นนี้จัดอยู่ในหมวดหมู่ปรัชญา และทฤษฎีการเมือง รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากสื่อแนะนำเสนอเทคโนโลยีสมัยใหม่ อันหลากหลายอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลจากนั้นนำเสนอเชิงพรรณนาออกในแต่ละบทเพื่อได้คำตอบ อันสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ โดยแนวคิดหลักที่ใช้เป็นแกนหลักนำมาวิเคราะห์ คือ แนวคิดปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน (global political philosophy) ตั้งต้นจากการศึกษา จุดกำเนิดของแนวคิดสิทธิมนุษยชนซึ่งนัก วิชาการด้านปรัชญาการเมืองไร้พรมแดนมองว่า เป็นต้นแบบที่ได้รับการยอมรับเป็นปทัสถานหรือ บรรทัดฐาน (norm) ของสังคมสำหรับประชาชน และรัฐชาติทั่วโลก และได้รับการ “ทำให้เป็น มาตรฐานปกติ” (normalize) เข้าไปในระดับ

ปัจเจกบุคคลหรือจิตสำนึกที่จะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า ประชากรการเมืองภายใต้รัฐชาติจะไม่สำคัญอีกต่อไป หากแต่ผู้วิจัยเชื่อว่า ภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์ ประชากรการเมืองไร้พรมแดนจะเข้ามามีบทบาทในพื้นที่วิชาการด้านรัฐศาตร์มากขึ้นไม่มากนัก

โลกของนักศึกษา hoy เปลี่ยนไปด้วยพลังของโลกาภิวัตน์และคุณค่าทางศีลธรรมสากลเช่นหลักสิทธิมนุษยชน

ในตอนนี้เป็น การนำเสนอผลการวิจัยซึ่งอยู่ในงานวิจัยฉบับเต็ม บทที่ 2 พัฒนาการความคิดประชากรการเมืองไร้พรมแดน และ บทที่ 3 หลักสิทธิมนุษยชน: ตัวแบบการสร้างปทัสถานภายใต้กรอบคิดประชากรการเมืองไร้พรมแดน การนำเสนอผ่านบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยขอรวมเอาความสำคัญในผลการศึกษามานำเสนอเป็น 3 ตอนย่อย โดยภาพรวมเป้าหมายการนำเสนอต้องการชี้ให้เห็นว่าโลกโลกาภิวัตน์ได้ทำลายเส้นเขตแดนหรือทำให้เส้นเขตแดนจางลง สิ่งที่เกิดขึ้นบอกเป็นนัยถึงการกร่อนของพลังอำนาจรัฐชาติ การกร่อนลงนี้ทำให้โลกเปลี่ยนเฉดสีใหม่ จากเดิมที่เต็มไปด้วยพื้นที่หลากหลายหลายเขตแดนเป็นโลกใบเดียวที่มีโทสนีเดียวกัน การเกาะเกี่ยวกันของมวลมนุษยชาติในโลกใบเดียวกันสามารถทำได้ด้วยการสถาปนาปทัสถานหรือบรรทัดฐานอันทรงคุณค่าเข้าไปในจิตใจมากกว่าการสถาปนาซึ่งรัฐบาลโลก

เด็กน้อยวัยมัธยมศึกษา ลูกโลกจำลองในห้องสมุด และการเปลี่ยนแปลงไปของดาวโลก

หากย้อนกลับไปยังอดีต เด็กน้อยวัยมัธยมศึกษามีมุมมองต่อโลกต่างจากปัจจุบัน โลกในอดีตของพวกเราทุกคนผูกติดกับความคิดที่มีมาตั้งแต่ราวปี ค.ศ. 1648 สนธิสัญญาสันติภาพ

เวสต์ฟาเลีย (Westphalia Treaty หรือ Peace of Westphalia) นำมาซึ่งข้อตกลงที่ก่อให้เกิดแนวความคิดรัฐสมัยใหม่หรือรัฐชาติ ต้นธารความรู้มีรากมาจากการแลกเปลี่ยนเพื่อยุติสงครามทำให้ฝ่ายผู้ปกครองรัฐได้มาซึ่งดินแดนคืนที่ชัดเจน หรือ “การแบ่งใหม่ซึ่งดินแดน” (territorial redistribution) อีสาระในการนับถือศาสนาและปกครองภายใต้สนธิสัญญาสันติภาพ เวสต์ฟาเลีย เท่ากับว่าในปี ค.ศ. 1648 เป็นต้นทางของการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศปัจจุบันอีกด้วย (Anderson, 1996, pp. 18-19) ดังนั้นรัฐชาติหรือประเทศในปัจจุบันจึงเป็นการเอ่ยถึงอีสาระในเขตแดนของแต่ละพื้นที่ เมื่อเป็นเช่นนั้นรัฐชาติหรือประเทศจึงมีกิจกรรมที่เห็นได้ชัดคือการควบคุมการเข้า-ออกของสรรพสิ่ง สถานการณ์เช่นนี้ทำให้รัฐมีอำนาจหน้าที่ (authority) ในการควบคุม (control) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Krasner, 2009, p. 179-180)

ผู้วิจัยเปรียบเทียบมุมมองข้างต้นผ่านการจินตนาการว่า เด็กน้อยวัยมัธยมศึกษาเฝ้ามองลูกโลกจำลองในห้องสมุด เด็กน้อยเห็นลูกโลกที่เต็มไปด้วยสีสันและเส้นขีดชั้นมากมาย กรอบคิดแบบรัฐชาติย่อหน้าแรกแสดงออกผ่านรายละเอียดอันซับซ้อนบนลูกโลกจำลอง จากนั้น ผู้วิจัยอุปมาอุปมัยถึงสิ่งที่เด็กน้อยวัยมัธยมศึกษาก้าวเข้าสู่สภาวะที่โตขึ้นในระดับมหาวิทยาลัย สิ่งที่เขาต้องพบเจอก็อยู่ภายใต้กรอบคิดแบบรัฐชาติ เช่น การศึกษาการนำประเทศเข้าสู่พื้นที่การระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศตน หรือ การศึกษาการรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยอย่างแข็งขัน รัฐหรือประเทศต่างเป็นศัตรูและก้าวร้าวต่อกัน รัฐห้าพันกันโดยใช้อาวุธซึ่งทำยที่สุดแล้วก็จะนำมาซึ่งความรุนแรงและไร้ซึ่งความปลอดภัยแก่มวลมนุษย์ (Jackson & Sørensen, 2016, p. 4-6) ซึ่งทั้งหมด

เป็นบทบาทของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ในระดับมหาวิทยาลัยนั่นเอง เป็นต้น

หรือหากกล่าวไปถึงวิชาปรัชญาการเมือง
หนังสือปรัชญาการเมืองพื้นฐานชื่อดังของโลก
ก็แสดงถึงการมีกรอบคิดแบบรัฐชาติครอบงำอยู่
อดัม สวิฟต์ (Adam Swift) เน้นไปที่เรื่องอำนาจ
(power) หรืออำนาจรัฐ รัฐดำเนินกิจกรรมทางการเมือง
เมืองใด ๆ การสร้างความสมเหตุสมผลหรือการให้
เหตุผลเพื่อรองรับการกระทำจึงเป็นสิ่งที่ปรัชญา
การเมืองสนใจ (Swift, 2001, p. 5) หรือ โจนธาน
โวล์ฟฟ์ (Jonathan Wolff) เน้นว่า ปรัชญา
การเมืองสัมพันธ์กับสองคำถามเท่านั้นคือ ใครได้
อะไร? และ ใครควรจะทำอะไร? (Wolff,
1996, p. 1-2) หรือ หลุยส์ พี. พอยแมน (Louis P.
Pojman) กล่าวอ้างถึง โทมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก
และ ฌอง ฌาคส์ รูสโซ เช่น ฮอบส์เชื่อว่าเพื่อดำรง
ไว้ซึ่งรัฐที่เข้มแข็งประชาชนพึงเสียสละเสรีภาพ
ของตนเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ส่วน
ล็อกเชื่อว่า รัฐบาลมีหน้าที่ปกป้องทรัพย์สินของ
พลเมืองซึ่งเป็นข้อผูกพันที่รัฐต้องทำ หากรัฐทำ
ไม่ได้ข้อผูกพันนั้นถือว่าเป็นที่สิ้นสุด และสุดท้าย
รูสโซมองว่า มีเพียงแต่ระบอบประชาธิปไตย
เท่านั้นที่เป็นระบอบการปกครองที่มีเหตุผล การ
ตัดสินใจในทุกเรื่องขึ้นกับเจตจำนงของประชาชน
เป็นสำคัญ (Pojman, 2002, p. 1)

ความคิดเชิงเช่นย่อหน้าข้างต้น ปัจจุบัน
กำลังได้รับการท้าทายจากโลกที่เปลี่ยนไป
ผู้วิจัยยกภาพความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดของ
สหภาพยุโรปที่เขตแดนของรัฐชาติถูกลบและ
เปลี่ยนรูปเป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน การแยกส่วน
ถูกแทนที่ด้วยการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
เช่น สกุลเงิน ระบบยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้
ยังเป็นการเปิดโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน
กันระหว่างประชาชนต่างสังคมทั้งทาง
ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เช่น การศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญ ผู้จัดการ พนักงานคอปกขาว เป็นต้น
(Fligstein, 2008, p. 123) สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นพลัง
ท้าทายต่อรัฐสมัยใหม่ทุกรัฐ พวกเขาเหมือนถูก
กร่อนอำนาจอธิปไตยของตนจากภายนอกโดย
เฉพาะองค์กรเหนือรัฐอย่างสหภาพยุโรป หรือ
อีกทางหนึ่ง การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรม
ต่างชาติก็ทำให้อัตลักษณ์ของตนที่มีอยู่อย่าง
เข้มข้นถูกทำลายไปด้วย

หากกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของโลก
จากผลของการขยายตัวของโลกาภิวัตน์คงมีสิ่ง
ที่จะต้องได้รับการกล่าวถึงเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัย
พยายามยกตัวอย่างให้เห็นภาพอย่างน้อย 4 เรื่อง
ที่เราต้องพบเจอในโลกอันไร้พรมแดนนี้ การทำให้
มีเสรี (liberalization) บอกเป็นนัยถึงการเคลื่อน
ย้ายของทรัพยากรระหว่างรัฐชาติหรือประเทศ
ภายใต้อำนาจโลกไร้พรมแดนจะต้องลดเงื่อนไข
ความยากในการเคลื่อนย้ายทรัพยากร เช่น ยกเลิก
กำแพงภาษี การจำกัดการแลกเปลี่ยนเงินตรา
การควบคุมการลงทุน หรือแม้แต่เรื่องหนังสือ
ผ่านแดน เป็นต้น ส่วนการทำให้เป็นสากล
(universalization) เป็นภาพสะท้อนที่ต้องการ
แสดงให้เห็นถึงการทำให้มีมาตรฐานเดียวกัน
(standardization) ในหมู่ผู้คนที่อยู่บนพื้นโลก
เดียวกัน นอกจากนั้น การทำให้เป็นนานาชาติ
(internationalization) ความปรารถนาของคำนี้
มุ่งเน้นที่จะกล่าวถึงโลกปัจจุบันที่ทุกรัฐชาติหรือ
ประเทศต้องเข้ามาปฏิสัมพันธ์หรือเกื้อกูลซึ่งกัน
และกัน (interdependence) เพราะภายใต้แนวคิด
นี้โลกที่ไร้พรมแดนมากก็จะทำให้การข้ามเขตแดน
พบปะกันยิ่งมาก เมื่อเป็นเช่นนั้นการปฏิสัมพันธ์
ก็จะมามากขึ้นไปด้วย (Scholte, 2005, p. 50,
p. 56-57)

ดังนั้น เห็นได้ชัดว่าพลังของโลกไร้
พรมแดนกำลังทำลายสิ่งเดิมที่เคยดำรงอยู่อย่าง
ซ้ำๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรอบแนวคิดที่ติดอยู่กับ

รัฐชาติที่เน้นการใช้อำนาจอธิปไตยในเขตแดนของตน แนวคิดหลักที่กล่าวไปข้างต้นที่ท้าทายแนวคิดแบบเวสต์ฟาเลียเป็นอย่างมากคงเป็นแนวคิด “ไร้ซึ่งพรมแดน” (borderless) เพื่อที่จะทำให้สรรพสิ่งสามารถเคลื่อนย้ายเข้าออกได้อย่างเสรีตามแนวทางของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอำนาจภายนอกมีบทบาทต่อการกำหนดท่าทีของอำนาจอธิปไตยภายในอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การกู้ยืมเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศจะต้องแลกกับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของผู้ให้กู้ เป็นต้น ด้วยตัวอย่างเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอำนาจการทำลายล้างที่สูงส่งของอาวุธที่มองไม่เห็นทางกายภาพอย่างโลกาภิวัตน์

นอกจากนั้น พื้นที่วิชาการยังพยายามยกถึงเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการกร่อนของอำนาจอธิปไตยแบบรัฐชาติผ่านการรวมตัวกันของประเทศต่างๆ การบริหารปกครองโลกหรือการจัดการปกครองโลก (global governance) ได้รับการกล่าวถึงในฐานะเป็นสิ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะจะมุ่งไปสู่การเกิดขึ้นขององค์การระหว่างประเทศอันหลายหลายทั่วทุกมุมโลก เช่น สหประชาชาติ หรือในระดับภูมิภาคก็อย่างสหภาพยุโรป สหภาพแอฟริกา (African Union) สันนิบาตอาหรับ (Arab League) เป็นต้น องค์การเหนือรัฐเหล่านี้มีอำนาจหรือสามารถสร้างพลังในการแทรกแซงการตัดสินใจภายในของรัฐสมาชิกไม่มากนักน้อย และแน่นอนว่า องค์การเหล่านี้สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดที่เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการแทรกแซงที่ได้ผลคือการยึดหลักสิทธิมนุษยชนเข้าไปในกฎหมายของประเทศสมาชิกอย่างถ้อยหน้า (Oji & Ozioko, 2011, p. 261-262)

กล่าวโดยสรุป ในพื้นที่วิชาการด้านโลกาภิวัตน์ต่างเห็นไปในทางเดียวกันว่า การปรากฏตนของแนวคิดดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อรัฐชาติ แนวคิดรัฐชาติที่พัฒนามาอย่างช้านาน

ตั้งแต่การมีขึ้นซึ่งสนธิสัญญาสันติภาพเวสต์ฟาเลีย ถูกกร่อนด้วยระเบียบโลกใหม่ที่หันมาสร้างความร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างที่เห็นในสหภาพยุโรปหรือแม้แต่ประชาคมอาเซียนของเรา นอกจากนั้นบทบาทขององค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติก็เป็นอย่างดีที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างพยายามสร้างปทัสถานหรือบรรทัดฐานใหม่ซึ่งจากที่กล่าวไปข้างต้นเห็นว่าในพื้นที่วิชาการยอมรับว่าปทัสถานหรือบรรทัดฐานเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” เป็นภาพแทนที่เห็นได้ชัดเพียงหนึ่งเดียวที่เกือบทุกรัฐชาติทั่วโลกต่างยอมรับและอำนาจการตัดสินใจของตนเองเพื่อเปิดรับแนวคิดนี้ไปสู่พื้นที่ภายในรัฐชาติและแทรกเข้าไปอยู่ในพื้นที่สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งทั้งหมดจึงเป็นที่มาของแนวคิดหลักที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ ปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน (Global Political Philosophy) ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากการมองโลกที่เปลี่ยนไปผ่านภาพสมมติของเด็กน้อยวัยเยาว์ และอาศัยการสัมผัสเข้าสู่พื้นผิวโลกของหลักสิทธิมนุษยชนเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ยืนยันถึงความเป็นไปได้ที่เรื่องทำนองเดียวกันจะเกิดขึ้นอีก

เมื่อโลกาภิวัตน์ทำให้หลักสิทธิมนุษยชนกลายเป็นตัวแบบสำคัญของกรอบคิดปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน

ผู้วิจัยขอยกคำกล่าวของ พอล เจมส์ (Paul James) เป็นบทนำเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน โดยเจมส์กล่าวว่า ในช่วงทศวรรษคริสต์ทศวรรษที่ 1990 สิ่งที่เรียกว่า “จริยธรรมสากล” (global ethics) เข้ามามีบทบาทอย่างมากในพื้นที่ทางการเมือง การศึกษาวิชาปรัชญาการเมืองในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นการศึกษาว่าด้วย “Political Philosophy of Global Human Relations” หรือ “ปรัชญาการเมืองว่าด้วยความสัมพันธ์ของมวลมนุษย์ไร้

พรมแดน” และหากพูดถึงในระดับที่แคบลงในคริสต์ทศวรรษที่ 1990 เป็นการเน้นในเรื่อง “การก่อรูปทางการเมืองของจริยศาสตร์ในระดับสากล” (political formalization of ethics at a global level) การก่อรูปทางการเมืองของจริยศาสตร์ในระดับสากลเชิงรูปธรรม เช่น ในปี ค.ศ. 1948 เกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) หรือ รายงานเรื่อง “เพื่อนร่วมโลกของเรา” (our global neighborhood) ในปี ค.ศ. 1995 เป็นต้น

ข้อสรุปที่น่าสนใจของ พอล เจมส์ คือเกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจจากเดิมที่ขึ้นตรงต่อรัฐชาติ อำนาจใหม่ขึ้นตรงต่อจริยธรรมสากลที่ถูกสถาปนาโดยองค์กรระหว่างประเทศ (James, 2014) ซึ่งการอธิบายทั้งหมดนี้สะท้อนภาพเดียวกับแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ของ มาธิอัส ริสเซ ใน Global Political Philosophy ว่าโลกใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์เป็นโลกที่เส้นเขตแดนจางลงโลกาภิวัตน์ส่งผลให้รัฐชาติจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวและสละซึ่งอำนาจบางอย่างที่ตนเคยมีอยู่อย่างและสยบยอมต่อระเบียบโลก (global order) ยอมรับระเบียบโลกใหม่ดังกล่าวเพื่อจะสามารถดำรงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกันกับประชาคมโลก (Risse, 2012, p. 1-2)

โลกาภิวัตน์ก่ออำนาจของรัฐชาติลงอย่างรัฐชาติหนึ่ง ๆ ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้อำนาจอธิปไตยที่เคยเป็นเครื่องมือสำคัญกลับได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกือบทุกรัฐชาติแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายใต้ตลาดเสรี เมื่อเป็นเช่นนั้น หากรัฐชาติใดต้องการอยู่ร่วมวงวนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบการค้าโลกสากลซึ่งนั่นก็มีค่าเท่ากับว่ารัฐชาตินั้น ๆ อำนาจอธิปไตยกำลังถูกลดทอน ดังนั้น แนวคิดที่กล่าวว่า รัฐอธิปไตยมีอำนาจที่สัมพันธ์กับพื้นที่ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองภายในโดย

อำนาจภายนอกไม่สามารถแทรกแซงได้ดูจะเป็นอะไรที่ถูกท้าทาย หากรัฐชาติใดต้องการดำรงอยู่ร่วมกับประชาคมโลกจึงไม่สามารถที่จะละเลยระเบียบโลกใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์ (Awdel et al., 2020, p. 998-999)

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นถึงพลังของโลกาภิวัตน์ที่กระทบต่อประเด็นทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง มีงานวิชาการหลากหลายที่กล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ เช่น ประเด็นทางการเมืองและสังคม สหประชาชาติกล่าวถึงความเป็นธรรมทางสังคมในโลกไร้พรมแดน พยายามทำให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นบนโลกที่ไร้รัฐบาลโลกนี้ด้วยเครื่องมือสำคัญคือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือ International Court of Justice และระเบียบต่าง ๆ ต้องถูกกระจายไปยังพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สหประชาชาติสนับสนุนการสร้างความเป็นธรรมระหว่างประเทศโดยยึดหลักความเท่าเทียมกันของรัฐชาติ การไม่แทรกแซงและความเท่าเทียมกันในการลงคะแนนโดยในงานของ อีริค โอ. อีริคเซน (Eriksen, 2017) ที่พยายามกล่าวถึงความเป็นธรรมทางการเมืองสากล (global political justice) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการมีซึ่งสหประชาชาติซึ่งเป็นเสมือนองค์กรเหนือชาติ (supranational organization) ที่ต้องรับหน้าที่เป็นองค์กรสนับสนุนความเป็นธรรมในระดับสากล หรือระดับเล็กลงมาสหภาพยุโรปก็ควรสนับสนุนประเด็นดังกล่าวในหมู่มวลสมาชิกด้วยเช่นกัน โดยความเป็นธรรมทางการเมืองสากลนี้จะต้องให้ทุกคนเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสอย่างเท่าเทียม ดังนั้นผลสุดท้ายที่ต้องการคือการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมนั่นเอง (Eriksen, 2017, p. 1-3)

ข้อสรุปส่งท้ายของผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า เดิมพื้นที่วิชาการด้านปรัชญาการเมืองเน้นไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน

กับรัฐ ประชาชนกับประชาชนภายในรัฐ หรือ แม้แต่การศึกษาบทบาท หน้าที่ การใช้อำนาจ ของรัฐกับประชาชน อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ภายใต้โลกโลกาภิวัตน์กระทบโดยตรงต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคมภายในรัฐชาติ เกิด “ระเบียบ ทางเศรษฐกิจและการเมืองสากล” (global political and economic order) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “ระเบียบโลก” (global order) ที่ส่งผลโดยตรง ไปยังระเบียบภายในรัฐชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โลกใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์เป็นโลกที่เส้นเขตแดน จางลง โลกาภิวัตน์ส่งผลให้รัฐชาติจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องปรับตัวและสละซึ่งอำนาจบางอย่างที่ตน เคยมีอย่าง และสยบยอมต่อระเบียบโลกใหม่ เพื่อจะสามารถดำรงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกันกับ ประชาคมโลก พัฒนาการทางความคิดเรื่องสิทธิ มนุษยชนเป็นหลักฐานยืนยันว่า การสร้างการยอมรับ ในปทัสถานหนึ่งๆ ในสังคมสำหรับประชาชน และรัฐชาติทั่วโลกสามารถกระทำได้และกระทำ สำเร็จมาแล้ว หรือกล่าวอีกแง่หนึ่ง การสถาปนา หลักสิทธิมนุษยชนไปทั่วทุกมุมโลกปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าแนวคิดหนึ่งสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นปรัชญาการเมืองไร้พรมแดน หรือ Global Political Philosophy ได้จริงและควรเกิดขึ้นต่อไป พิจารณารายละเอียดในหัวข้อถัดไป

หลักสิทธิมนุษยชน: ตัวแบบการสร้าง ปทัสถานภายใต้กรอบคิดปรัชญาการเมือง ไร้พรมแดน

เมื่อเรามองที่มีต่อโลกของเด็กน้อยเปลี่ยน ไปอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โลกของพวกเขาไม่ใช่ โลกที่เต็มไปด้วยเส้นเขตแดนดังเช่นที่เคยมองเห็น ณ ห้องสมุดในระดับมัธยมศึกษาอีกต่อไป โลก ของพวกเขาเป็นโลกที่มีพื้นแผ่นดินเดียวกัน การ เป็นพลเมืองรัฐไม่สำคัญเท่ากับการเป็นพลเมือง โลก ทุกคนทั่วทุกมุมโลกมีความเท่าเทียมในฐานะ มนุษย์ที่มีจิตใจเหมือนกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มา

ของคำถามสำคัญว่า “เราจะอยู่กันอย่างไร?” คำถามเช่นนี้เกิดขึ้นเพราะโลกใบกลมใบเดียวนี้ หาได้มีรัฐบาลหรือเราอาจจะกล่าวว่าโลกใบนี้ไม่มี ซึ่ง “รัฐบาลโลก” ที่คอยควบคุมดังเช่นมีรัฐบาลชาติ ในประเทศ ในส่วนนี้ต้องการชี้ให้เห็นภาพของหลัก สิทธิมนุษยชนที่นักปรัชญาสายปรัชญาการเมืองไร้ พรมแดนเห็นว่าเป็นปทัสถานสำคัญที่เป็นสิ่งพุง ให้อุคนทั่วทั้งโลกอยู่กันได้โดยที่มิต้องมีซึ่งรัฐบาล โลก หลักคิดเช่นว่าอาศัยการขับเคลื่อนเป็นเวลา ช้านานจนสามารถแทรกซึมเข้าไปอยู่ในจิตสำนึก ของผู้คน บริบทเช่นนี้ทำให้นักปรัชญาสายปรัชญา การเมืองไร้พรมแดนเห็นถึงแนวโน้มสำคัญของ โลกที่กำลังจะเปลี่ยนไป และคาดหวังว่าประเด็น อื่นๆ จะมีการตกผลึกเช่นนี้และกลายเป็นปทัสถาน สำคัญในจิตใจของมนุษย์ต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับความคิดของ มาธิอัส ริสเช่ และ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) พวกเขา มองกลับไปสู่พลังของหลักสิทธิมนุษยชนที่ ก่อตัวขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่ามีความสำคัญ ที่เป็นเสาหลักไว้ค้ำยันมวลมนุษยชาติให้พ้นจาก อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัว หลักสำคัญที่พัฒนา มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 ได้แผ่ขยาย ปกคลุมไปยังภายในรัฐชาติต่างๆ การซึมลึกไป ยังรัฐชาติเช่นนี้เป็นเสมือนการยืนยันการปกป้อง สิทธิของประชาชนภายในรัฐชาติอีกด้วย ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงการลงหลักปักฐานของ แนวคิดการปกป้องมวลมนุษย์จากการถูกละเมิด และพัฒนากลายเป็นบรรทัดฐานหรือปทัสถาน ขั้นต่ำที่รัฐชาติประชาธิปไตยบนโลกจำนวนมาก ต่างต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หลัก สิทธิมนุษยชนไปด้วยกันได้ดีอย่างยิ่งกับระบอบ ประชาธิปไตยทำให้ในช่วงกึ่งกลางต้นศตวรรษ ที่ 21 นี้มนุษย์บนโลกต่างพยายามเรียกร้องการ เคารพในหลักการนี้ และในประเทศที่หลักสิทธิ มนุษยชนและระบอบประชาธิปไตยลงหลักปักฐาน

อย่างแน่นอนหากก็พยายามส่งเสริมแนวคิดเช่นนี้ ให้แพร่กระจายไปที่อื่นๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม (Risse, 2012, p. 1-3, 9-10 และ Singer, 2002, pp. 1-2, 4-5, 9-10, p. 13)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นจุดเริ่มสำคัญที่ทำให้มวลมนุษยชาติหันมาใส่ใจการสร้างปทัสถานใหม่เพื่อลดการสูญเสียที่เกิดขึ้นจากการรุกรานโดยเฉพาะการสูญเสียชีวิตของผู้คน การสูญเสียที่ชัดเจนที่สุดอาจมองไปที่เยอรมนีซึ่งพยายามแบ่งแยกเชื้อชาติอย่างโหดเหี้ยมและเป็นที่มาของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวเพื่อสร้างเยอรมนีอันบริสุทธิ์ แต่ลองกลับมามองเยอรมนีในวันนี้ พวกเขาละทิ้งความโหดร้ายเช่นอดีตและกลายมาเป็นประเทศประชาธิปไตยที่มีสถาบันทางการเมืองและสวัสดิการรัฐที่เข้มแข็ง ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในเยอรมนีเวลานี้มิได้กลัวการต้องถูกทำร้ายหรือฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อีกต่อไป หลักการสำคัญที่ทำให้เยอรมนีเปลี่ยนไปเช่นนี้คงหนีไม่พ้นการที่โลกคิดค้นหนทางเพื่อสร้างสันติสุขซึ่งก็คือ “หลักสิทธิมนุษยชน” นั่นเอง (Reichert, 2006)

ที่มาของพัฒนาการความคิดสิทธิมนุษยชนก่อนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ว่าบทบาทขององค์การสันนิบาตชาติจะพยายามแสวงหาทางออกจากสงครามให้กับมวลมนุษย์แต่พวกเขากลับถูกมองว่าไม่มีพลังในการขับเคลื่อนสิ่งใด การเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็เห็นได้ชัดเจนถึงบทบาทอันน้อยนิดขององค์การสันนิบาตชาติ องค์การถูกด้อยค่าให้เป็นเสมือนพื้นที่พุดคุยของสมาชิก จนกระทั่งโลกได้พบเจอความโหดร้ายของผู้นำเยอรมนีก็ยิ่งทำให้ชื่อขององค์การสันนิบาตชาติไม่ได้รับการกล่าวถึงแต่อย่างใด ดังนั้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โลกไม่ได้อยากพบเจอผู้นำฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เช่นนี้อีกต่อไป (Reichert, 2006) ราวธันวาคมปี ค.ศ. 1948 ปฏิญญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน หรือ the Universal Declaration of Human Rights ก็ได้ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการโดยผ่านการลงมติของเหล่าสมาชิก โดยที่ไม่มีผู้คัดค้าน มีเพียงสหภาพโซเวียต ชาติอูรูกวัย และแอฟริกาใต้ที่งดออกเสียง ดังนั้น เมื่อมาถึงจุดนี้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้ซึมซับไปยังพื้นที่ต่างๆ อันหลากหลายไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สังคมสงเคราะห์ นักปรัชญา นักการศึกษาผู้นำทางการเมือง นักกฎหมายและกลุ่มอื่นๆ อีกมากมาย (Reichert, 2006, p. 25-26)

นอกจากนั้น การเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) ของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนช่วยให้หลักสิทธิมนุษยชนลงหลักปักฐานมาเป็นปทัสถานของโลกในปัจจุบัน จุดเริ่มต้องพิจารณาประวัติศาสตร์ขององค์กรอย่างองค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) ที่ก่อร่างตนเองมาจากการมองปัญหา นักศึกษาชาวโปรตุเกส 2 รายถูกจำคุกในปี ค.ศ. 1961 ทำให้นักกฎหมายชาวอังกฤษอย่าง ปีเตอร์ เบเนสัน (Peter Benenson) เขียนบทความที่ชื่อว่า The Forgotten Prisoners ในหนังสือพิมพ์ และทำยี่สิบสามมาซึ่งการรณรงค์กระตุ้นเตือนถึงความไม่เป็นธรรมนี้ไปทั่วโลก บทความของเบเนสันได้รับการแปลลงในหนังสือพิมพ์ทั่วโลกหลากหลายภาษา (Amnesty International, 2011, p. 1) นอกจากนี้ บทบาทขององค์กรสิทธิมนุษยชน ฮิวแมนไรท์ส วอทช์ (Human Rights Watch) ก็เข้ามาเติมเต็มงานด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติอีกทางหนึ่ง ราวปี ค.ศ. 1978 ฮิวแมนไรท์ส วอทช์ถือกำเนิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสนธิสัญญาเฮลซิงกิ (Helsinki Accords) บทบาทของ ฮิวแมนไรท์ส วอทช์ เน้นไปที่การสืบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง เช่น การสังหารหมู่ (massacres) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocides) เป็นต้น

บทบาทในระดับปัจเจกบุคคลหรือบางกรณีอาจเรียกว่าบทบาทของชาวพื้นเมือง (indigenous peoples) เป็นตัวอย่างที่ดีขององค์กรระดับรากหญ้า ตัวอย่างการเคลื่อนไหวของชาวไโรนาที่ไร่พื้นที่ทำกิน โดยการเคลื่อนไหวนี้ส่วนใหญ่เกิดจากการที่กฎหมายรัฐไม่เอื้อต่อประชาชนคนรากหญ้า ตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่สนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชนของชาวรากหญ้า เช่น ราวปี ค.ศ. 1995 ชาวซาปาติสต่า (Zapatistas) ในเม็กซิโก เดิมเหล่าซาปาติสต่าถูกมองเป็นกองกำลังติดอาวุธที่อาศัยความรุนแรง อย่างไรก็ตาม พวกเขาได้เปลี่ยนกลยุทธ์การต่อสู้ใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงแต่หันมาใช้การสร้างเครือข่ายกับโลกภายนอกเป็นเครื่องมือกดดันรัฐบาลเพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดสรรทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตนเอง ชาวซาปาติสต่าอาศัยเครื่องมือใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวหาแนวร่วมสนับสนุนประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของชาวไร่ชาวนาผ่านการใช้อินเตอร์เน็ตและด้วยพลังของอินเทอร์เน็ตนี้ส่งผลให้ประเด็นเรียกร้องของพวกเขาแผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลก สร้างแนวร่วมสนับสนุนพวกเขาให้แผ่ขยายไปมากขึ้น เป็นต้น (Nash, 2015, p. 32-34)

จากสิทธิมนุษยชนสู่การขับเคลื่อนปทัสถานใหม่ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเยาวชนคนรุ่นใหม่

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นถึงปทัสถานใหม่ที่กำลังพัฒนาตนเองผ่านบทบาทของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ปทัสถานหรือบรรทัดฐานว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังทำงานเพื่อพัฒนาตนเองเป็นคุณค่าทางศีลธรรมสากลอันสำคัญในหมู่มวลมนุษยชาติเฉกเช่นเดียวกับหลักสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม เนื้อหางานวิจัยฉบับเต็มในส่วนนี้มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงพยายามตัดทอนข้อสำคัญมาแสดงในบทความ

วิจัยนี้และพยายามให้เห็นภาพรวมมากที่สุด ผู้วิจัยของแบ่งการนำเสนอในข้อนี้ออกเป็น 3 ส่วนหลักเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจสำหรับผู้สนใจศึกษา โดยเนื้อหาในส่วนนี้มาจาก บทที่ 4 ปทัสถานใหม่: ความตื่นตัวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในต่างประเทศและประเทศไทย ในงานวิจัยฉบับเต็ม

บทบาทของเยาวชนคนรุ่นใหม่กับการขับเคลื่อนประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผู้วิจัยไม่ปฏิเสธเลยว่างานวิจัยนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากงานของ มาธิอัส ริสเซ่ และการมองภาพการเคลื่อนไหวอันน่าตื่นตาตื่นใจของเด็กน้อยนาม เกรต้า ธันเบิร์ก ความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างสองสิ่งนี้น่าสนใจ โดยริสเซ่พยายามชี้ให้เห็นถึงวิกฤติโลกอันสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งผลมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น เขาให้ความสำคัญกับการขยายความวาทกรรมอันน่าสะพรึงอย่างแอนโทรโปซีนที่ร้ายที่สุดแล้วโลกนี้กำลังเกิดความเปลี่ยนแปลงอันเลวร้ายทั้งทางโครงสร้างและการทำงานของระบบโลกโดยรวม ดังนั้น เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นโดยน้ำมือมนุษย์เช่นนี้ส่งผลโดยตรงต่อโลกที่ทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกันจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันแก้ไข ซึ่ง มาธิอัส ริสเซ่ พยายามอธิบายด้วยแนวคิดสำนักในความเป็นเจ้าของโลกร่วมกัน หรือ collective ownership (Risse, 2012, p. 120, p. 126-127) เพราะเมื่อเป็นเจ้าของร่วมกันจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อปัญหาร่วมกัน

ซึ่งแน่นอนว่าแนวความคิดที่สื่อออกมาจากงานของ มาธิอัส ริสเซ่ ที่ตีพิมพ์ราวปี ค.ศ. 2012 หลังจากนั้นไม่นานนักผู้วิจัยมองว่าบทบาทของ เกรต้า ธันเบิร์ก ในฐานะภาพแทนของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นอะไรที่สอดคล้องกับแนวความคิดที่นำ

เสนอผ่านงานของริสเซ่เป็นอย่างไร การอธิบายแนวคิดแอนโทรโปซีนเป็นเสมือนหัวใจหลักที่ชั้นเบิร์กใช้ในการรณรงค์ เธอพยายามชี้ให้เห็นถึงความไม่เอาใจใส่ของผู้ใหญ่ที่ครองพื้นที่ทางการเมืองอยู่ทุกรัฐชาติที่ไม่ยึดต่อผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเธอมองว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อเยาวชนคนรุ่นราวคราวเดียวกับเธอที่ต้องรับ ทั้งหมดสำหรับ เกรต้า ชั้นเบิร์ก แล้วสิ่งนี้เป็นเสมือนการที่เยาวชนคนรุ่นใหม่กำลังถูกขโมยหรือทำลายอนาคตอันสดใสไป สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มาของกระแสการเคลื่อนไหวอันยิ่งใหญ่ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั่วโลกที่มีต่อคนรุ่นปัจจุบัน

ราวสิงหาคม ค.ศ. 2018 ภาพของ เกรต้า ชั้นเบิร์ก ปรากฏครั้งแรกจากการที่เริ่มรณรงค์ด้วยการหยุดเรียนในสวีเดนบ้านเกิดของเธอ ขณะที่มียายุเพียง 15 ปีเท่านั้น School Strike for the Climate เป็นภาพแทนของเธอตั้งแต่เริ่มต้น การเริ่มต้นของเธอเช่นนี้ได้ขยายความสนใจเป็นจำนวนมากภายในไม่กี่ชั่วโมงในสังคมออนไลน์ หนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ต่างเข้าไปสัมภาษณ์เธอ ในช่วงเวลาดังกล่าวสวีเดนอยู่ในช่วงฤดูการเลือกตั้ง นักการเมืองก็เข้ามาพบปะกับเธอเช่นเดียวกัน นอกจากนั้น ตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่างลงข้อความ “พวกเราไม่มีเวลาอีกแล้ว” กับรูปของเธอที่นั่งอยู่นอกสภาพอย่างโดดเด่นอย่างกว้างขวาง (Witt, 2022, p. 387-388) การแผ่ขยายการเคลื่อนไหวของ เกรต้า ชั้นเบิร์ก ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่ามาจากผลสะท้อนของโลกสมัยใหม่ เยาวชนคนรุ่นใหม่ปัจจุบันเกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีและการสื่อสาร สำหรับสังคมออนไลน์ที่ชั้นเบิร์กใช้อาศัยสื่อหลักอยู่ 2 ส่วนคือ ทวิตเตอร์ และ อินสตาแกรม โดยข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 ชั้นเบิร์กมีผู้ติดตามในทวิตเตอร์ประมาณ 4 ล้าน

ผู้ติดตาม ส่วนอินสตาแกรมมีประมาณ 9.7 ล้านผู้ติดตาม (Jung et al., 2020, p. 2)

การเคลื่อนไหวของ เกรต้า ชั้นเบิร์ก นำมาซึ่งการขยายขอบเขตความร่วมมือของเยาวชนคนรุ่นใหม่อย่างกว้างขวาง เธอสร้างวาทกรรม (discourse) ที่ช่วยกระตุ้นสำนึกของมวลมนุษยชาติให้เกิดความกลัวต่อภัยอันตรายที่กำลังจะสร้างความหายนะให้กับทุกคนผ่านสิ่งที่มีชื่อว่า “การสูญพันธุ์ครั้งยิ่งใหญ่” (mass extinction) (Leung, 2020, p. 29-31) ความน่ากลัวถูกส่งผ่านต่อด้วยความเร็วผ่านแนวคิด “Collaborative Internet Utilities” หรืออาจจะแปลเป็นไทยทำนองว่า “อรรถประโยชน์อินเทอร์เน็ตเพื่อความร่วมมือ” เพื่อเป็นการสื่อให้เห็นถึงการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ แสดงออกถึงความกังวล ความคิด ความรู้สึก และความใส่ใจผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับบางสิ่งที่ร้ายแรง การสะท้อนสิ่งเหล่านี้ผ่านอินเทอร์เน็ตจะทำให้ผู้คนหันมาใส่ใจและแสดงออกต่อประเด็นนั้นๆ ส่งผ่านความเห็นให้พัฒนากลายเป็นข้อตกลงร่วมสาธารณะ (public agreement) (Prakoso et al., 2021, p. 3) และทั้งหมดเป็นที่มาของโครงการ School Strike for the Climate แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางไปในระดับสากลก็เพราะเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งหลายเชื่อมโยงกันผ่านสังคมออนไลน์หรือสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

ความเคลื่อนไหวนี้ส่งมาซึ่งสังคมไทยด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยยกบทบาทสำคัญของ นันทิชา โอเจริญชัย เยาวชนคนรุ่นใหม่ไทยผู้บุกเบิกโครงการ Climate Strike Thailand การเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายนี้เริ่มก่อตัวราวปี ค.ศ. 2019 (พ.ศ. 2562) นันทิชาขอรับอย่างตรงไปตรงมาถึงมูลเหตุการทำกิจกรรมที่ได้รับแรงขับเคลื่อนจากการเคลื่อนไหวในระดับโลกของ เกรต้า ชั้นเบิร์ก (อิสราชัย จงภัทรนิชพันธ์, 2562) แสดงออกเชิง

สัญลักษณ์และการประท้วงอย่างสันติก็ก่อตัวขึ้นในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครใน ค.ศ. 2019 เริ่มต้นครั้งแรกในวันที่ 15-16 มีนาคมซึ่งมีผู้เข้าร่วมประมาณ 50 คน แน่นนอนว่าผู้ร่วมโครงการปฐมบทในประเทศไทยอาจน้อยเมื่อเทียบกับต่างประเทศแต่ก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในความคิดของเธอ หลังจากนั้นก็จัดขึ้นในวันที่ 20 กันยายน โดยครั้งนี้ได้ขยายขอบเขตไปสู่การยื่นหนังสือต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในครั้งนี้มีทั้งเยาวชนและคนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าร่วมการรณรงค์ (อิสราชัย จงภักทรนิชพันธ์, 2562 และ Nattaya, 2562)

บทบาทที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพยายามชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนโยบายเป็นหมุดหมายสำคัญ อิทธิพลของ เกรต้า ธันเบิร์ก ส่งไปถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนโยบายในประเทศสวีเดนในเริ่มต้นและขยายไปสู่พื้นที่ระดับสากล ซึ่งประเทศไทยจากการยกกรณีการเคลื่อนไหวผ่านบทบาทของ นันทิชา โอเจริญชัย ก็เป็นภาพสะท้อนผลจากแรงกระตุ้นจากแรงขับเคลื่อนในพื้นที่ในระดับสากล ผู้วิจัยเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ก่อตัวขึ้นและสามารถนำไปสู่การสร้างปทัสถานใหม่ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในงานวิจัยฉบับเต็มผู้วิจัยกล่าวถึงการขับเคลื่อนประเด็นนี้ด้วยแนวคิดแอนโทโรโปซีนซึ่งในบทความนี้จะไม่นำเสนอส่วนดังกล่าวด้วยความจำกัดด้านจำนวนเนื้อหา แต่ในบทความนี้จะเน้นไปที่การแสดงผลภาพการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบายเป็นสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับสากล

จากกระแสการตื่นตัวต่อปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเยาวชนคนรุ่น

ใหม่นำมาซึ่งการกดดันต่อผู้ถือครองอำนาจด้านนโยบายให้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจทำให้คนรุ่นถัดไปประสบกับอันตรายหรืออาจนำไปสู่ความตายในอนาคต ในงานวิจัยผู้วิจัยพยายามแสดงให้เห็นถึงการก้าวเดินไปข้างหน้าในการเปลี่ยนแปลงผ่านการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมระดับโลกและย่อยไปสู่พื้นที่ภูมิภาคอื่นทั่วโลก หากกล่าวถึงภาพรวมในระดับโลก ผู้วิจัยนำเสนอผ่านบทบาทของธนาคารโลกในเบื้องต้น ธนาคารโลกได้ออกรายงานในปี ค.ศ. 2021 เรื่อง Climate Change Action Plan 2021-2025: supporting green, resilient, and inclusive development เป้าหมายสำคัญผู้เข้าร่วมโครงการที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันที่จะทำการพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อมกับการบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (integrating climate and development) การสนับสนุนทางการเงินจะถูกพ่วงกับแผนบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเข้มข้น (WBG, 2021)

หากกล่าวถึงรายละเอียดการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate finance) ธนาคารโลกเน้นไปที่การสนับสนุนทางการเงินให้แก่การลงทุนทางเศรษฐกิจที่มีแผนชัดเจนด้านการบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพวกเขาจะเข้าไปส่งเสริมและทำงานร่วมกับธนาคารกลางของประเทศ ธนาคารเพื่อการพัฒนาของประเทศ และธนาคารเอกชนในประเทศ เพื่อไปสู่เป้าหมายในที่นี้ธนาคารโลกอาจดำรงสถานะเป็นที่ปรึกษาที่มาพร้อมแผนการทำงานและแนวทางปฏิบัติสำหรับแผนสำคัญเน้นไปที่ 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมทรัพยากรภายในประเทศสมาชิก การสนับสนุนทุนเพื่อบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการให้สิทธิประโยชน์ผู้เข้าร่วมหรือเงินกู้แบบผ่อนปรน

(concessional finance/soft loan) เป็นต้น (WBG, 2021, p. 39-44)

นอกจากนั้นการขับเคลื่อนในระดับโลกยังได้รับการสนับสนุนจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ปทัสถานใหม่ที่เป็นผลมาจากนโยบายของกองทุนการเงินระหว่างประเทศถูกนำเสนอผ่านรายงาน IMF Staff Climate Note: Planning and Mainstreaming Adaptation to Climate Change in Fiscal Policy ในปี ค.ศ. 2022 ผู้วิจัยเห็นถึงการนำเสนอตัวแบบต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้การเผชิญปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายชัดเจนที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศกำหนดไว้คือ การพยายามนำแนวทางการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพวกเขาปรับเข้าไปในนโยบายโดยเน้นไปที่การแสดงในนโยบายการคลัง (fiscal policy) ซึ่งเป็นเรื่องยืนยันว่านโยบายได้รับการใส่ใจและพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติภายใต้งบประมาณทางการคลังที่กำหนดไว้ ดังนั้น การที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศเน้นจุดนี้ก็เพื่อให้เห็นว่ารัฐบาลนั้นๆ มีแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการจัดการด้านงบประมาณไว้อย่างเป็นระบบ วางกลไกเพื่อความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ และท้ายที่สุดมีการวางกลไกเพื่อประเมินผลการทำงานและกำกับดูแล (Aligishiev et al., 2022, p. 1)

นอกจากนั้น สหประชาชาติถือว่าเป็นหน่วยงานสำคัญเช่นกันและมีเครือข่ายลูกในการทำงานหลากหลาย เช่น กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติหรือ UNICEF พวกเขาตั้งเป้าหมายสำคัญให้โลกมุ่งไปสู่เป้าหมายการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (net zero) ในปี ค.ศ. 2050 ซึ่งสหประชาชาติพยายามสร้างสิ่งนี้ให้เป็น “ปทัสถานใหม่” (new norm) ที่ต้องบังเกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศ บริษัท เมือง

ภาคส่วนต่างๆ และแม้แต่สถาบันการเงิน นอกจากนั้น สหประชาชาติยังเป็นเสมือนผู้ประสานที่ต้องจัดหาการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือ climate finance ให้แก่มวลหมู่สมาชิก (UNFCCC, 2021, p. 7)

บทบาทขับเคลื่อนหลักของสหประชาชาติในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถูกผ่องถ่ายไปสู่หน่วยงานอย่างสำนักเลขาธิการแห่งคณะกรรมการการว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC Secretariat) พวกเขาเน้นไปที่การส่งเสริมนโยบายไปปฏิบัติแบบที่สำคัญคือการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจริงให้ได้ซึ่งมีตัวอย่างโครงการที่ถูกหยิบยกมา เช่น โครงการ UN Climate Change and Universities Partnership Programme โดยโครงการนี้จับมือกับนักศึกษาในเมืองไนโรบี ประเทศเคนยา โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจะมีโอกาสเข้าไปทำงานเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่กระจายอยู่ในประเทศนามิเบีย ประเทศเนปาล ประเทศเปรู และประเทศเซเชลส์ หรือโครงการอย่าง The Academy for Global Youth Leadership Empowerment Hub ในแอฟริกาที่ผลิตเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อรองรับการพัฒนาโดยการสนับสนุนเงินทุนไปยังธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตะวันตก (West African Development Bank) เป็นต้น (UNFCCC, 2022, p. 30-31, 37-38)

สำหรับในภูมิภาคผู้วิจัยขอกล่าวภาพรวมพอสังเขปถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางนโยบายในยุโรป แอฟริกา และเอเชีย เริ่มที่ในยุโรป ผู้วิจัยมองถึงความก้าวหน้าการดำเนินโครงการต่างๆ ผ่านการสนับสนุนงบประมาณเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ในระหว่างปี ค.ศ. 2014-2020 กรอบงบประมาณระยะยาว 7 ปีของสหภาพยุโรป (Multiannual Financial Framework หรือ MFF) ได้จัดสรรงบประมาณกับนโยบายด้านการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นราวร้อยละ 20 ของการใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งหากจะประมาณถึงตัวเลขอาจจะได้ราว 210 พันล้านยูโร หรือในกรณีของโครงการสร้างระบบการค้าการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (EU Emission Trading Scheme หรือ EU ETS) ซึ่งเป็นโครงการสนับสนุนเงินทุนกับประเทศสมาชิกที่มีรายได้น้อยโดยเฉพาะในยุโรปกลางและตะวันออกเพื่อให้มีการเปลี่ยนผ่านสังคมไปสู่การใช้พลังงานที่สร้างมลพิษน้อยลง หรือบทบาทของธนาคารเพื่อการลงทุนแห่งยุโรป (European Investment Bank หรือ EIB) ที่ให้การกู้ยืมแก่สมาชิกเพื่อพัฒนาโครงการโดยคาดการณ์ว่าราวปี ค.ศ. 2025 เงินกู้กว่าร้อยละ 50 ของเงินกู้ทั้งหมดจะเป็นไปด้วยเหตุผลปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และคาดการณ์ว่าอีกทศวรรษข้างหน้าการลงทุนเพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้จะขยับไปสู่ 1 ล้านล้านยูโร เป็นต้น (European Parliamentary Research Service, 2021, p. 30-33)

ส่วนในแอฟริกาและเอเชียจุดเน้นก็แตกต่างกันไป โดยในแอฟริกาความน่าสนใจในรายละเอียดอยู่ที่การสนับสนุนด้านการเงินของธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกามีช่องทางภายในองค์กร (AfDB internal funds) ที่ให้การสนับสนุนแก่สมาชิกถึง 8 หน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานก็จะมีจุดเน้นต่างกันในแต่ละด้าน เช่น Africa Water Facility (AWF) ให้การสนับสนุนทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ หรือ Agriculture Fast Track Fund (AFTF) เป็นความร่วมมือระหว่างธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกากับเครือข่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศสวีเดน ซึ่งเน้นการสนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นกับเกษตรกร หรือ หากจะเป็นเรื่องของเทคโนโลยีก็จะมีหน่วยงานอย่าง African Climate Technology

Center (ACTC) เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีเครือข่ายทางการเงินภายนอก (AfDB external funds) ที่ให้การสนับสนุนเช่นกัน ได้แก่ Adaptation Fund (AF), Climate Investment Fund (CIF), Global Environment Facility (GEF) และ Green Climate Fund (GCF) จากข้อมูลข้างต้น ตัวเลขการสนับสนุนทางการเงินในปี ค.ศ. 2020 พลาดเข้าไปเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดทั่วโลก โดยปี ค.ศ. 2019 อนุมัติสนับสนุนทางการเงินร้อยละ 35 มูลค่าการลงทุนทั้งหมดราว 3,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ในปี ค.ศ. 2020 ตัวเลขลดลงมาที่ร้อยละ 34 โดยมูลค่าการลงทุนทั้งหมดราว 2,094 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (AfDB, 2021, p. 1)

สำหรับในเอเชีย ในระหว่างปี ค.ศ. 2011-2020 ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank หรือ ADB) ได้อนุมัติเงินสนับสนุนไปแล้วราว 40.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยกว่าร้อยละ 78 เป็นการส่งเสริมเงินทุนสนับสนุนเพื่อโครงการเพื่อลดปัญหา (mitigation) ที่เกิดขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่วนที่เหลือจะเป็นการส่งเสริมเงินทุนสนับสนุนเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างนโยบาย (adaptation) โดยเอเชียได้เป็นภูมิภาคในเอเชียที่ได้รับเงินทุนกู้ยืมมากที่สุดราวร้อยละ 39 ของทั้งหมดซึ่งประเทศใหญ่อย่างประเทศอินเดียได้รับการสนับสนุนมากที่สุด ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียสรุปบทเรียนของตนเองในการสนับสนุนทางการเงินว่า เงินทุนสนับสนุนถูกใช้ไปกับการส่งเสริมโครงการเพื่อลดปัญหามากกว่าด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบายซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องเพิ่มจำนวนการส่งเสริมใหม่มากขึ้นทั้งสองด้านในอนาคต (ADB, 2021a, p. 43)

ภาพรวมระหว่างปี ค.ศ. 2011-2020 การสนับสนุนทางการเงินเพื่อต่อสู้กับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในเอเชีย ภูมิภาคที่ได้รับการสนับสนุนเงินกู้มากที่สุดคือ เอเชียใต้ ได้รับเงินสนับสนุนรวม 15,698 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ราว 9,503 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เอเชียตะวันออก 8,033 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ เอเชียกลางและตะวันตกราว 5,493 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจมากขึ้นสำหรับการรับบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงปทัสถานของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียคือ ต้นปี ค.ศ. 2022 นี้เอง ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียออกรายงานฉบับใหม่โดยเพิ่มเป้าหมายการสนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปี ค.ศ. 2030 โดยเดิมตั้งเป้าไว้ที่มีเงินสนับสนุนเข้าสู่ระบบราว 80 พันล้านเหรียญสหรัฐ เปลี่ยนตัวเลขเป็น 100 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ADB, 2022, p. 14)

ประเทศไทยกับการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในส่วนของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบายกล่าวได้โดยสรุปตอนต้นได้ว่าเป็นไปอย่างช้าเมื่อเทียบกับระดับสากล นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของไทยเป็นส่วนหนึ่งที่แฝงอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หากศึกษารายละเอียดของ Country Partnership Strategy (CPS), Thailand 2021-2025 ของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียที่เผยแพร่ออกมาราวสิงหาคมปี ค.ศ. 2021 ระบุถึงความก้าวหน้าอันน้อยนิดในความร่วมมือกันระหว่างธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียกับรัฐไทยในการแก้ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากแผน

ฉบับที่ผ่านมาช่วงปี ค.ศ. 2013-2016 ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียกล่าวว่าแผนพัฒนาร่วมกันนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, ค.ศ. 2012-2016 ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียก็ทำได้เพียงการสนับสนุนทางอ้อมในโครงการต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ADB, 2021b)

หรือพิจารณาการทำงานร่วมกับธนาคารโลก ที่สะท้อนผ่าน Country Partnership Framework (CPF), Thailand 2019-2022 กับธนาคารโลกก็มีลักษณะไม่ต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาการพัฒนาชนิดต่างๆ ธนาคารโลกกล่าวถึงการพัฒนาโครงการร่วมกันกับแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, ค.ศ. 2017-2021 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ค.ศ. 2018-2037 ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากคณะรัฐประหารปี ค.ศ. 2014 โดยจุดเน้นสำคัญสำหรับการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่ การสนับสนุนความมั่นคงของชาติ การแข่งขันได้อย่างเข้มแข็ง การพัฒนาทุนมนุษย์ การเสริมความเท่าเทียมและเป็นธรรมในสังคม การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปฏิรูประบบราชการ (WBG, 2019, p. 23) เห็นได้ว่าเนื้อหาของการพัฒนาเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเป็นหลักโดยธนาคารโลกก็มีบทบาทเพียงผู้สนับสนุนเฉกเช่นเดียวกับทางธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียที่กล่าวไปข้างต้น

อาจจะต้องติดตามต่อไปสำหรับบทบาทช่วยพัฒนาของทั้งธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียเพราะโครงการความร่วมมือฉบับปัจจุบันอย่าง Country Partnership Strategy (CPS) จะสิ้นสุดโครงการราวปี ค.ศ. 2025 และ

Country Partnership Framework (CPF) จะสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งก็เท่ากับว่าสิ้นปี ค.ศ. 2020 นี้เราอาจเห็นความเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าของโครงการร่วมระหว่างประเทศไทยกับธนาคารโลกเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่วนโครงการร่วมกับธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียก็คงจะต้องศึกษาความก้าวหน้าหลังปี ค.ศ. 2025 เป็นต้นไป ดังนั้น จากข้อมูลเบื้องต้นตรงนี้เราจะเห็นถึงการพัฒนาความร่วมมือในประเด็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ชัดเจน การพัฒนาถูกซ่อนไว้เป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเท่านั้น ซึ่งก็ต้องพิจารณาและติดตามกันต่อไปในภายภาคหน้าถึงความมชัดเจนที่อาจมีมากขึ้น

ส่วนสุดท้ายที่งานวิจัยยกขึ้นมาเพื่อเป็นภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบาย ได้แก่ มุมมองและการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เพราะก่อนหน้าผู้วิจัยเสนอมุมมองที่สะท้อนจากสายตาภายนอกอย่างธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนโยบายซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 และได้รับการบรรจุเป็นนโยบายสำคัญของชาติผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ค.ศ. 2018-2037 นอกจากนั้นยังมีการจัดทำแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ค.ศ. 2015-2050 เพื่อให้การดำเนินงานมีความชัดเจนโดยเฉพาะแนวทางการบรรเทาปัญหา การปรับเปลี่ยนโครงสร้างนโยบาย และการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ประเทศไทยได้จัดทำมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับชาติ (Nationally Appropriate Mitigation Actions หรือ NAMA) ตามมาตรฐานสากลมวลหมู่ประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาแล้วจัดทำขึ้นตามความสมัครใจ ประเทศไทยได้นำนโยบายตามมาตรการลดการ

ปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับชาติไปปฏิบัติทำให้ท้ายที่สุดในปี ค.ศ. 2018 สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ราวร้อยละ 15.76 นอกจากมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับชาติในปี ค.ศ. 2015 ประเทศไทยยังกำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก (Nationally Determined Contribution หรือ NCD) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2021 สิ้นสุดปี ค.ศ. 2030 จะต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ราวร้อยละ 20 หรืออาจเพิ่มไปถึงร้อยละ 25 (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2020)

ปัจจุบัน ประเทศไทยอยู่ในช่วงการรับฟังความคิดเห็นจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อยกร่างยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศไทย ล่าสุดวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 2022 ได้จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นขึ้นเป็นครั้งที่ 3 โดยครั้งนี้มีตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และอื่นๆ กว่า 450 คน เข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น โดยทางกองประสานการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักตั้งเป้าไว้ว่ายุทธศาสตร์ระยะยาว จะแล้วเสร็จราวพฤศจิกายน ค.ศ. 2022 เพื่อจะถูกนำเสนอไปยังสหประชาชาติก่อนการประชุมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งสหประชาชาติ 2022 หรือ COP27 เมืองชาร์มเอลเชค ประเทศอียิปต์ (กองประสานการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, 2565)

การดำเนินงานการรับมือปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยภาพการรายงานอย่างเป็นทางการมากที่สุดก็น่าจะเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยกล่าวไปข้างต้นจากรายงาน Thailand Biennial update report (BUR) ฉบับที่ 3 ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมา ซึ่งก็คงเหมือนกับประเทศหรือภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกที่การดำเนินการ

ยังต้องเดินหน้าต่อไปมากบ้างน้อยบ้าง แต่ที่น่า
สนใจและเป็นข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การ
เคลื่อนไหวของเยาวชนในระดับโลกภายใต้การนำ
ของ เกรต้า ธันเบิร์ก หรือเครือข่ายการเคลื่อนไหว
ในประเทศไทยอย่าง Climate Strike Thailand
ที่ก่อร่างโดย นันทิชา โอเจริญชัย เป็นทางคู่
ขนานกับรัฐบาลไทยเสมือนหนึ่งต่างคนต่างไป
แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคาดหวังว่าจุดบรรจบใน
ท้ายที่สุดจะมีร่วมกันในฉากสุดท้าย แม้วิธีการจะ
ต่างกันระหว่างทางเดินแต่ทุกองคาพยพต่างมี
เป้าหมายเพื่อโลกที่สวยงามในอนาคตเพื่อคน
รุ่นถัดไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อความตายและกำลังจะตาย ขับเคลื่อนการสถาปนาปทัสถานใหม่

ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการ
ความคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้สถาปนา
เป็นคุณค่าทางศีลธรรมสากลในจิตใจของมวล
มนุษยชาติเพราะมวลมนุษยชาติหลังสงครามโลก
ครั้งล่าสุดพยายามหาวิธีหนีห่างจากความตาย
ครั้งยิ่งใหญ่ดังเช่นที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การ
แผ่ขยายอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่มี
ซึ่งกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนให้รวดเร็วยิ่งขึ้น
อย่างโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดนยังมาพร้อมกับ
ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ความรู้จากที่
หนึ่งไหลไปอีกที่หนึ่งด้วยความเร็วแค่ปลายนิ้ว
สัมผัส ดังนั้น แนวคิดสิทธิมนุษยชนก็เป็นหนึ่ง
ในชุดข้อมูลที่ได้ประโยชน์จากการขยายตัวของ
เครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งทำให้แนวคิดนี้ขยาย
ตัวอย่างทวีคูณด้วยกลไกที่สร้างตัวทิวอย่าง
เครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือทีคโนโลยีสารสนเทศนี้

ไม่ต่างกันเมื่อกล่าวถึงประเด็นด้าน
สิ่งแวดล้อมอย่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิ
อากาศหรือ climate change แอนโทรโปซีนใน

ฐานะประเด็นการขับเคลื่อนของเยาวชนคนรุ่น
ใหม่เพื่อสร้างปทัสถานใหม่ ก็ จะเห็นการเริ่มต้น
ด้วยการกล่าวถึงความตายเช่นกัน แต่อาจจะต่าง
กันที่ความตายที่ก่อให้เกิดปทัสถานอย่างหลักสิทธิ
มนุษยชนเป็นความตายที่เกิดขึ้นแล้ว ส่วนความ
ตายสำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
หมายความว่า ความตายที่กำลังคืบคลานเข้ามา
หรือ “กำลังจะตาย” ในอนาคต เยาวชนคนรุ่นใหม่
เข้ามาเกี่ยวข้องกับกำลังจะตายนี้ พวกเขา
เชื่อว่า หากโลกนี้ไม่ทำอะไรเลยกับประเด็นการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผู้ที่ได้รับผลกระทบ
หาใช่ผู้ใหญ่ที่ครองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมในปัจจุบัน หากแต่เป็นเด็กและเยาวชน
คนรุ่นใหม่ต่างหากที่จะต้องเผชิญผลและอาจจะ
ตายในอนาคต นั่นจึงเป็นที่มาของการที่เด็กและ
เยาวชนคนรุ่นใหม่มองว่าพวกเขา กำลังจะตาย
ในไม่ช้า

เมื่อความตายกำลังคืบคลานเข้ามาหาก
ไม่ทำอะไรใด ทั้งหมดเป็นเหตุที่ทำให้เครือข่าย
เยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งในระดับโลกและประเทศไทย
ต่างออกมาเคลื่อนไหวให้ผู้ใหญ่ที่ถือครองอำนาจ
ปัจจุบันปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคม การเมือง
และเศรษฐกิจ ให้สอดคล้องกับปัญหา ดังเราจะ
เห็นภาพบทบาทของ เกรต้า ธันเบิร์ก ในระดับ
สากลและการรณรงค์ของเยาวชนไทยที่แสดง
ถึงการประสานรับการเปลี่ยนแปลงในระดับ
สากลมาสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบาย
ของประเทศไทย แต่เป็นเรื่องที่น่าขบคิดถึงการ
เคลื่อนไหวที่มีพลังอันน้อยนิดของเครือข่าย
เยาวชนคนรุ่นใหม่ไทยในประเด็นนี้เมื่อเทียบ
กับการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในต่าง
ประเทศที่ตื่นตัวมากกว่าโดยจะเห็นว่าในภาคพื้น
ยุโรปอย่างเยอรมนีหรืออังกฤษการเคลื่อนไหว
แต่ละครั้งมีเยาวชนคนรุ่นใหม่นับแสนเข้าร่วม
กิจกรรม

ส่วนการปรับตัวของภาครัฐไทยก็มีความเคลื่อนไหวอันน้อยนิด ความก้าวหน้าของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างนโยบายของรัฐไทยทั้งจากมุมมององค์กรภายนอกอย่างธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียและธนาคารโลกแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ และการเคลื่อนไหวเป็นเพียงส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตาม ภาครัฐไทยกับการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงปทัสถานใหม่ด้านนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ก็จะทำให้เห็นภาพยิ่งขึ้นว่าการพยายามปรับเปลี่ยนโครงสร้างนโยบายตามความเคลื่อนไหวโลกของประเทศไทยเพิ่มเริ่มตั้งไข่เท่านั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

รัฐชาติแยกส่วนจงยอมรับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอของผู้วิจัยที่มีต่อรัฐชาติสากลและรัฐชาติไทย สำหรับรัฐชาติในระดับสากล ผู้วิจัยมองถึงความตระหนักที่จะเปลี่ยนแปลงมากกว่าในรัฐชาติไทย แนวโน้มหรือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนโยบายที่เป็นรูปธรรมและก้าวหน้ามากกว่า ในยุโรป บทบาทของสหภาพยุโรปเป็นอะไรที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแสดงผ่านการใช้จ่ายงบประมาณและมีแผนงานระยะสั้นและยาวที่เป็นรูปธรรม โดยสหภาพยุโรปใช้กลไกอันหลากหลายในการสนับสนุนทางการเงินแก่ประเทศสมาชิก พร้อมกับการสร้างการเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งผ่านแนวทาง “การเชื่อมโยงทางนโยบาย” (policy coherence) ซึ่งเป็นการพยายามสร้างนโยบายและนำไปปฏิบัติร่วมกับแบบบูรณาการ ส่วนในทวีปแอฟริกาและเอเชียก็จะพบถึงการจำกัดวงการพัฒนา นโยบายน้อยกว่าในยุโรปอย่างมากซึ่งทั้งหมดถูกนำเสนอผ่านรายงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกาและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย

เป็นไปได้หรือไม่ว่า การที่เราเห็นประเทศในแถบยุโรปมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่ามาจากความเข้มแข็งของการบูรณาการร่วมกันระดับภูมิภาค (regional integration) เพราะความเข้มแข็งของการบูรณาการร่วมกันระดับภูมิภาคแสดงถึงการยอมรับในวิถีโลกที่เปลี่ยนไปเป็นโลกไร้พรมแดนหรือโลกโลกาภิวัตน์ รัฐชาติสมาชิกสหภาพยุโรปเรียนรู้การอยู่ร่วมกับแบบไม่มีเส้นเขตแดนมากกว่าภูมิภาคอื่น พวกเขาสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันแบบไม่มีเงื่อนไขด้านพรมแดน พวกเขามีสกุลเงินเดียวกันใช้จ่ายร่วมกันทั้งภูมิภาค พวกเขาเริ่มมองตนเองเป็นสมาชิกพื้นที่ไร้พรมแดนอย่างสหภาพยุโรปมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้พวกเขามีแนวโน้มทางความคิดแบบเป็นเจ้าของร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสำนักในความเป็นเจ้าของโลกร่วมกัน (collective ownership) ซึ่ง มาร์ธิอัส ริสเช่ เชื่อว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับมวลมนุษยชาติปัจจุบัน หากมีซึ่งสำนักความเป็นเจ้าของร่วมกันก็จะทำให้การขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบรรลุผลได้ง่ายขึ้น

ผู้วิจัยมองถึงความสำคัญในสำนักความเป็นเจ้าของร่วมกันหรือสำนักในความเป็นเจ้าของโลกร่วมกันที่คนไทยเพิ่งมีมากขึ้น การเน้นสังคมให้มีความคิดสำนึกความรักรัฐชาติล้นเกินหรือชาตินิยมเป็นตัวจุดรั้งสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถพัฒนาความก้าวหน้าในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเท่าที่ควร ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดให้เป็นสากลมากยิ่งขึ้นจำเป็นเพื่อจะทำให้เราทุกคนสามารถที่จะอยู่ร่วมกับสังคมโลกได้ ซึ่งหน้าที่การให้ความรู้สากลแก่พลเมืองจึงเป็นหน้าที่ของรัฐและสถาบันการศึกษา รัฐและสถาบันการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายจากเดิมที่ต้องการสร้างพลเมืองไทยที่ดีไปสู่การสร้างพลเมืองให้เป็น “พลเมืองโลก” หรือ “Global Citizen” เมื่อประเทศไทยสามารถสร้าง

พลเมืองให้เป็นพลเมืองที่สามารถดำรงอยู่ที่ใดก็ได้ในโลกใบนี้ก็จะเป็ผลดีต่อประเทศในท้ายที่สุด

ผลดีอย่างไร? การที่พลเมืองเรียนรู้ในความรู้หรืออื่นๆ ที่เป็นสากลจะทำให้พวกเขาสนใจในกิจการบ้านเมืองมากขึ้น พวกเขาจะเป็นตนเองเป็นพลเมืองผู้มีชีวิตชีวา (active citizen) ที่ต้องการขับเคลื่อนสังคมให้ทัดเทียมกับสังคมอื่นที่มามาตรฐาน เมื่อเป็นเช่นนั้น ไม่เพียงแต่ประเด็นทางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเท่านั้นที่พลเมืองจะใส่ใจเป็นพิเศษ หากแต่ความใส่ใจจะขยายไปสู่ทุกเรื่องในทุกมิติ เช่น ในทางการ

เมืองพลเมืองอาจต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้เป็นสากล ในทางเศรษฐกิจพลเมืองอาจต้องการการแข่งขันมากกว่าการผูกขาด หรือในทางสังคมพลเมืองมีเป้าหมายให้สังคมมีความทันสมัย ปลอดภัย และมีความสุขในการดำรงชีวิต ด้วยการมีมาตรฐานการดำรงชีวิตตามมาตรฐานโลกเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ปัจจุบันเราจะเห็นสายลมแห่งความเปลี่ยนแปลงด้านที่มาจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ปรารถนาเช่นนั้น ส่วนอีกด้านหนึ่ง เราก็จะเห็นหินผาอันแข็งแกร่งที่พยายามด้านการเปลี่ยนแปลง แต่ก็ถูกแรงลมกับเขาะกร่อนไปทุกวัน

เอกสารอ้างอิง

- กองประสานการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. (2565). *การประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับประเทศต่อผลการศึกษการปรับปรุงยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศ (LT-LEDS) และเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกภายใต้การมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (NDC)*. กองประสานการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- อิสราชัย จงภักธนิชพันธ์. (22 กันยายน 2562). รู้จัก Climate Strike Thailand กับ “นันทิชา โอเจริญชัย” ปัญหาโลกร้อน ทุกคนต้องรู้และเร่งแก้ก่อนสาย. *มติชนสุดสัปดาห์ออนไลน์*. https://www.matichonweekly.com/in-depth/article_231109
- Nattaya, L. (2562). “Climate Strike Thailand” แคมเปญขอคุณธรรมชาติ โดย นันทิชา โอเจริญชัย. <https://www.sanook.com/news/7918834/>
- ADB. (2021a). *ADB support for action on climate change, 2011-2020*. Asian Development Bank.
- ADB. (2021b). *Country partnership strategy, Thailand, 2021-2025: Prosperity and sustainability through Knowledge and private-sector-led growth*. Asian Development Bank.
- ADB. (2022). *ADB annual report 2021: Toward a green and inclusive recovery*. Asian Development Bank.
- AfDB. (2021). *2nd climate change action plan (2016-2020): Completion report*. African Development Bank (December).
- Aligishiev, Z., Bellon, M., & Massetti, E. (2022). *Macro-Fiscal implications of adaptation to climate change IMF: Staff climate note 2022/002*. International Monetary Fund.
- Amnesty International. (2011). *History of Amnesty International*. Amnesty International.
- Anderson, M. (1996). *Frontiers: Territory and state formation in the modern world*. Polity Press.

- Awdel Z. M., Odel, N. M., & Saadi, W. F. (2020). The rise of the globalization and its effect on the autonomy of state and political economy. *Journal of Critical Reviews*, 7(6).
- Eriksen, E. O. (2017). *Three conceptions of global political justice*. University of Oslo.
- European Parliamentary Research Service. (2021). *EU climate action policy: Responding to the global emergency*. European Parliamentary Research Service (March).
- Fligstein, N. (2008). *Euro-Clash: the EU, European identity and the future of Europe*. Oxford University Press.
- Krasner, S. D. (2009). *Power, the state, and sovereignty: Essays on international relations*. Routledge.
- Jackson, R., & Sørensen, G. (2016). *Introduction to international relations*. University Press.
- James, P. (2014). Political philosophies of the global: A critical overview. In P. James (ed). *Globalization and Politics: Volume IV Political Philosophies of the Global*. SAGE.
- Jung, J. P., Peter, N. D., & Kim, J. H. (2020). *When a girl awakened the world: A user and social message analysis of Greta Thunberg*. Molecular Diversity Preservation International (MDPI).
- Leung, L. E. (2020). *The Greta effect: How does Greta Thunberg use the discourse of youth in her movement for climate justice?* [The Degree of Ba Honours Communication and Media Studies, University of Calgary].
- Nash, K. (2015). *The political sociology of human rights*. Cambridge University Press.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2020). *Thailand third biennial update report*. Ministry of Natural Resources and Environment.
- Oji E. A., & Ozioko, M.V.C. (2011). *Effect of globalization on sovereignty of states*. Nnamdi Azikiwe University Journal of International Law and Jurisprudence.
- Pojman, L. P. (2002). *Political philosophy: Classic and contemporary readings*. McGraw-Hill.
- Prakoso, S. G. Timorria I. F., & Murtyantoro, A. P. (2021). *Social media interconnection between people: Greta Thunberg's influence on the climate movement*. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science.
- Reichert, E. (2006). *Understanding human rights: An exercise book*. SAGE Publications.
- Risse, M. (2012). *Global political philosophy*. Palgrave Macmillan.
- Scholte, J. A. (2005). *Globalization: A critical introduction*. Palgrave Macmillan
- Singer, P. (2002). *One world: The ethics of globalization*. Yale University Press.
- Swift, A. (2001). *Political philosophy: A beginners' guide for students and politicians*. Polity Press, Cambridge.
- UNFCCC. (2021). *United nations climate change annual report 2020*. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC).

- UNFCCC. (2022). *United nations climate change annual report 2021*. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC).
- WBG. (2019). *Thailand: World Bank Group country partnership framework 2019-2022*. World Bank Thailand.
- WBG. (2021). *Climate change action plan 2021-2025: Supporting green, resilient, and inclusive development*. World Bank Group.
- Witt, M. T. (2022). From Greta to the great reset: Making emergencies work. *The American Journal of Economics and Sociology*, 81(2), 381-406.
- Wolff, J. (1996). *An introduction to political philosophy*. Oxford University Press.

ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น Meaning and Composition of Body Dissatisfaction in the Teenager

สุชีรินันท์ อามาตย์บัณฑิต^{1*}, รังสรรค์ โฉมยา², กรรณิกา พันธุ์ศรี³, อารยา ปิยะกุล¹
Sukirin Amadbundit^{1*}, Rungson Chomeya², Gunniga Phansri³, Araya Piyakun¹

Received: 20 October 2022

Revised: 26 December 2022

Accepted: 24 January 2023

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยคือ เพื่อศึกษาความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้การสัมภาษณ์โดยนักวิจัยเพื่อสร้าง ข้อมูล โดยยังไม่มีข้อกำหนดในการเข้าถึงฉันทามติหรือตัดสินใจ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยอาศัยหลักการตรวจสอบความถูกต้องด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า โดยเน้นการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า (1) ความหมายและรูปลักษณะในเรือนร่างเกี่ยวข้องกับมิติต่างๆ ใน 4 มิติดังนี้ ได้แก่ การยอมรับทางสังคม สุขภาพ การดำเนินชีวิตของบุคคลและสัมพันธภาพ (2) ขอบเขตการรับรู้รูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล แบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ คือ มิติทางกายวิภาคและสรีระ มิติทางด้านความสมบูรณ์สวยงาม มิติทางด้านจิตใจ และมิติทางด้านสุขภาพ (3) เจตคติต่อรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการรับรู้เชิงประเมินค่า การรับรู้ว่ารูปลักษณะในเรือนร่างมีประโยชน์หรือโทษ องค์ประกอบด้านความรู้สึก ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และองค์ประกอบด้านความร่วมมือในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ใน 3 ลักษณะ คือ การป้องกัน การปรับเปลี่ยน และการแก้ไข (การรักษา) (4) การรับรู้รูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล แบ่งการรับรู้รูปลักษณะของตนเองออกเป็นสองทิศทางได้แก่ การรับรู้ทางบวกและการรับรู้ทางลบ และ (5) การประเมินรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล สามารถประเมินใน 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจส่วนตัว ผลกระทบทางด้านความรู้สึกและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: บุคลิกภาพ, การพัฒนาตนเอง, จิตวิทยาเกี่ยวกับเรือนร่าง, จิตวิทยาสุขภาพ

¹ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor, Faculty of Education, Mahasarakham University

³ Assistant Professor, Faculty of Education, Mahasarakham University

Abstract

This study aimed to illustrate the concept and components of adolescent body dissatisfaction. The expert informants comprised five individuals. The information was gathered by interview with semi-structured guidelines. The interview was primarily focused on producing the information, without regard for data accessibility or consensus. Initially, the results showed that the significance and components of the body's appearance involved four dimensions: societal acceptance, health, personal life, and social relationships. Second, the impression of bodily appearance encompassed anatomical and physiological aspects, dimensions of perfection and beauty, mental and health dimensions. Next, the attitude toward body appearance consisted of a cognitive component which was one's perception whether the body appearance was beneficial or detrimental, affective component which involved satisfaction or dissatisfaction, and behavior component which included prevention, modification and resolution (treatment). Additionally, the assessment of one's own body image can be classified as either positive or negative. Final, a person's physical appearance may be evaluated along three dimensions: personal pleasure, emotional effect, and knowledge and awareness of the ideal physique.

Keywords: Personality, self -development, psychology of body, health psychology

บทนำ

ภาพลักษณ์ภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลมองดูเป็นมืออาชีพและได้รับการยอมรับในสังคม การแต่งกายของบุคคลนั้นทำให้เกิดความเชื่อถือและดูน่าเลื่อมใส รวมทั้งส่วนประกอบสำคัญอื่นๆ ได้แก่ ความเบิกบานแจ่มใส รูปร่างหน้าตาที่ปรากฏ การวางท่าทาง และกริยามารยาท สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อมั่น และช่วยดึงความสนใจจากผู้อื่นได้ ซึ่งบางครั้งก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ส่วนประกอบอื่นๆ จะช่วยให้คุณ สามารถแสดงภาพลักษณ์ที่เหมาะสมของตัวเองให้ ผู้อื่นเห็นได้ภาพลักษณ์ที่เหมาะสมนี้เป็นเครื่องตัดสินตัวบุคคลที่ปรากฏต่อสายตาของผู้อื่น ดังนั้นภาพลักษณ์ของบุคคล ก็คือ ผลรวมของส่วนต่างๆ ที่บุคคลแสดงออก เป็นลักษณะที่ปรากฏออกมาภายนอก การแต่งกาย รูปร่าง หน้าตา สรีระและส่วนประกอบ

อื่นๆ ทั้งหมด สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้คนในสังคมมักจะตัดสินบุคคลจากลักษณะภายนอกในระยะเวลาอันสั้น และบางครั้งเป็นการยากมากที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดการมองแบบนั้น ดังนั้นจึงทำให้ผู้คนหันมาสนใจในเรื่องรูปลักษณ์ภายนอกของตนเองมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับการทำศัลยกรรมเพื่อความสวยงามหรือความสมบูรณ์แบบของเรือนร่างที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน สมาคมศัลยแพทย์ตกแต่งเสริมสวยนานาชาติ (International Society of Aesthetic Plastic Surgery: ISAPS) เปิดเผยผลการสำรวจประจำปีในด้านการเสริมความงามในยุคปัจจุบัน ซึ่งระบุว่าตัวเลขของผู้เสริมความงามในปี 2561 เพิ่มขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 5.4 (<https://www.bangkokbanksme.com/en/cosmetic-surgery>)

ความไม่พึงพอใจในตนเอง (self-dissatisfaction) หมายถึง สภาพที่บุคคลเกิด

ความรู้สึกที่ไม่ดี ไม่พอใจในตัวเอง รวมถึงผลงานที่ไม่ดีของตนเอง มีการใช้คำนี้เป็นครั้งแรกในปี 1802 ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกด้านลบที่บุคคลมีต่อตนเอง (Merriam-Webster, 2022) ความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของตนเอง หากเป็นมากในระดับที่รุนแรงก็จะพัฒนากลายเป็นโรคไม่ชอบรูปร่างหน้าตาตัวเอง (Body Dysmorphic Disorder: BDD) ซึ่งเป็นอาการป่วยทางจิตเวชที่บางคนเป็นแต่ไม่รู้ตัว ความน่าเป็นห่วงของโรคนี้คือหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้อง อาจทำให้เป็นโรคอื่นร่วมได้โดยเฉพาะโรคซึมเศร้า ซึ่งอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด จึงถือเป็นโรคที่มีความอันตรายและควรได้รับการรักษาที่ถูกวิธี ที่สำคัญที่สุดทุกคนควรรู้จักกับโรคนี้เพื่อสังเกตตนเองและคนรอบข้าง ก่อนที่อาการป่วยจะมีความรุนแรงนำไปสู่อันตรายในอนาคต ความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่าง (body dissatisfaction) จะมีลักษณะที่ปรากฏในพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของบุคคล (Walker & Murray, 2012) วิธีหนึ่งในการตรวจสอบความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างคือการตรวจสอบพฤติกรรมที่คาดว่าจะเป็ผลมาจากความไม่พึงพอใจของบุคคลที่มีต่อเรื่องรูปร่างของตนเอง งานสัมภาษณ์หลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงจะมีส่วนร่วมในการอดอาหารและออกกำลังกายซึ่งเป็นวิธีการของผู้หญิงที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงขนาดและรูปร่างของตนเอง โดยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างในผู้หญิงจะรวมความถึงพฤติกรรมการอดอาหาร การออกกำลังกายและพฤติกรรมการพึ่งพาการทำศัลยกรรมความงาม (Grogan, 2017, p. 53) ส่วนในเพศชาย จะพบว่าพฤติกรรมที่ผู้ชายอาจจะมีส่วนในการเปลี่ยนรูปลักษณ์ร่างกายและลดความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของตนเองนั้น จะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างสี่ประการ ได้แก่ การอดอาหาร การรับประทานยาลดน้ำหนัก การออกกำลังกายและการเพาะกาย ตลอดจนการ

ใช้สารพอกสเต็มรอยด์และเครื่องสำอาง เป็นต้น (Grogan, 2017, p. 83)

การศึกษาความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของวัยรุ่น มุ่งให้ความสนใจในเรื่องของเนื้อหาของความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่าง ในมิติต่างๆ เพื่อให้มีความครอบคลุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างให้มากที่สุด ผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปวางแผนการพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่วัยรุ่นอย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งหวังจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ แนวคิด การพัฒนารูปแบบการวิจัย ตลอดจนการนำเอาผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงของการพัฒนาและการปฏิบัติอย่างป็นรูปธรรมต่อไป

โจทยวิจัย/ปัญหาวิจัย

ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของวัยรุ่น จะต้องครอบคลุมในมิติต่างๆ ทางด้านเนื้อหาตัวแปรในเรื่องใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของวัยรุ่น ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่างของวัยรุ่น

ทบทวนวรรณกรรม

คำจำกัดความเกี่ยวกับความไม่พึงพอใจในเรื่องรูปร่าง สามารถรวมแนวคิดทางจิตวิทยา เช่น การรับรู้และเจตคติต่อร่างกายของตนเอง ตลอดจนประสบการณ์การรับรู้ของบุคคล (experiences of embodiment) นอกจากนี้ยังรวมความไปถึงความรู้สึกทั้งด้านบวกและด้านลบของภาพลักษณ์ในเรื่องรูปร่าง ซึ่งการรับรู้ภาพลักษณ์ของเรื่องรูปร่างมักจะวัดโดยการตรวจสอบมุมมองที่มีต่อเรื่องรูปร่างเทียบกับขนาดความเป็นจริง การประเมิน

ภาพลักษณ์ของเรือนร่าง โดยทั่วไปจะวัดใน สี่ องค์ประกอบ ความพึงพอใจส่วนตัว (การประเมิน เรือนร่าง) ผลกระทบทางด้านความรู้สึก (ความรู้สึกที่ เกี่ยวข้องกับร่างกาย) ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง (การลงทุนในเรื่องการ พัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อเกี่ยวกับร่างกาย) และ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือนร่าง (ตัวอย่าง เช่น การหลีกเลี่ยง สถานการณ์ที่เรือนร่างจะถูกเปิดเผย) การประเมินความไม่พึงพอใจในเรือนร่าง จะพิจารณาประเมินในองค์ประกอบเหล่านี้ อย่างน้อยหนึ่งองค์ประกอบ หรือวัดความพึงพอใจหรือ ความไม่พอใจในเรือนร่าง (Thompson, 2012) ดังนั้น ความไม่พึงพอใจในเรือนร่าง จึงหมายถึง ความคิดและความรู้สึกในเชิงลบของบุคคล เกี่ยวกับเรือนร่างของตนเอง (Grogan, 2017, p. 4) ความไม่พอใจของร่างกายเกี่ยวข้องกับการ ประเมินขนาดร่างกาย รูปร่าง กล้ามเนื้อ โทนัส ของผิวหรือกล้ามเนื้อตลอดจนน้ำหนักตัว และ เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความคลาดเคลื่อนระหว่างการ ประเมินเรือนร่างตามความเป็นจริงของบุคคล และเรือนร่างในอุดมคติที่บุคคลอยากจะเป็น ใน วรรณคดีนี้ ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างจึงมีความ เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับเจตคติที่บุคคลมีต่อเรือน ร่างของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก ความพึงพอใจ (satisfaction) หมายถึง สภาวะทางอารมณ์ ความ รู้สึก หรือความคิดเห็นของตนไม่ว่าจะเป็นทางบวก หรือลบ สภาวะนั้นเกิดขึ้นจากการบรรลุเป้าหมาย ที่ตนเองกำหนดไว้ โดยประเมินจากประสบการณ์ และความเชื่อของตน เป็นตัวแปรที่มีความ ใกล้เคียงกับเจตคติ

ปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความ ไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น เช่น Baker et al. (2019) ทำการวิจัยเรื่อง “ความไม่พึงพอใจ ในเรือนร่างของวัยรุ่นชาย” โดยมีพื้นฐานมาจาก แนวคิดที่ว่า ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างเป็น

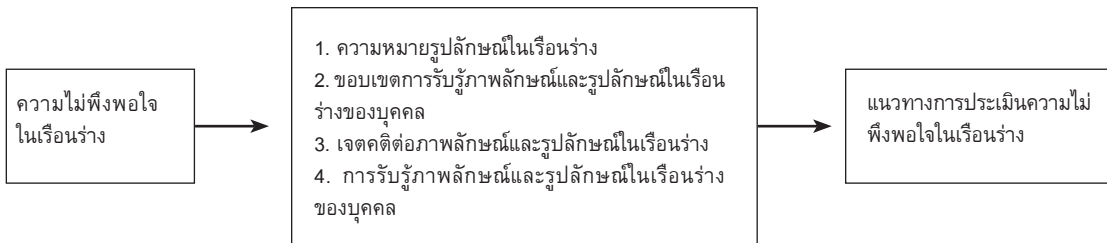
อาการสุขภาพจิตที่สำคัญในเด็กหญิงและเด็กชาย วัยรุ่น โดยความไม่พึงพอใจในเรือนร่างใช้วิธีการ วัดจากความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของวัยรุ่น ที่มีต่อสรีระกล้ามเนื้อของร่างกาย ความไม่พึง พพอใจในเรือนร่างในองค์ประกอบย่อยๆ และความ รู้สึกไม่พึงพอใจในเรือนร่างภายหลังจากการรับ ประทานอาหาร โดยทำการตรวจสอบความชุก ของการเกิดความไม่พึงพอใจในเรือนร่างไม่ว่า จะเป็นแง่มุมของความไม่พึงพอใจในเรือนร่างซึ่ง ได้แก่ ลักษณะทางกรรมพันธุ์ และความแตกต่าง ของสาเหตุการเกิดความไม่พึงพอใจในเรือนร่าง เชื่อมโยงกับคุณลักษณะภายนอกและคุณลักษณะ ภายในของบุคคล ผลการศึกษาพบว่ามีความไม่ พึงพอใจในเรือนร่างที่เป็นเรื่องของกล้ามเนื้อ มากกว่าเรื่องของความสูงของร่างกาย ความไม่ พึงพอใจในเรือนร่างในเรื่องของกล้ามเนื้อที่เป็น ลักษณะทางกรรมพันธุ์ และความแตกต่างของ สาเหตุการเกิดความไม่พึงพอใจในเรือนร่าง มีการ สังเกตความไม่พึงพอใจในเรือนร่างเชื่อมโยงที่เป็น เอกลักษณะของบุคคลที่แสดงออกทั้งพฤติกรรม ภายนอกและพฤติกรรมภายใน โดยรวมแล้ว ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของเพศชายจะมีแ่ง มุมที่แตกต่างจากเพศหญิง ทั้งในเรื่องของการ มองความไม่พึงพอใจในเรือนร่างในภาพรวมและ แ่งมุมย่อยๆ หลายแง่มุมเต็มรูปแบบของความไม่ พึงพอใจในเรือนร่าง และ Howe et al. (2017, p. 143 - 149) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ดัชนีมวลกาย, ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างและการเริ่มต้นการ สูบบุหรี่ยุในวัยรุ่น ผู้วิจัยทำการประเมินความ สัมพันธ์ระหว่างดัชนีมวลกาย ที่วัดความไม่พึง พพอใจในเรือนร่างและกลุ่มย่อยของพฤติกรรมการ สูบบุหรี่ยุ เป็นการศึกษาแบบระยะยาวในผู้ปกครอง และเด็ก โดยตัวอย่างของการศึกษาสำหรับการ วิเคราะห์ดัชนีมวลกาย มีจำนวน 3,754 คน และ ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างสำหรับตัวอย่างที่ มีอายุ 10.5 ปี อีกจำนวน 3,349 คน ผลการวิจัย

สรุปได้ว่า ดัชนีมวลภายในตัวอย่างเพศหญิง และความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของทั้งเพศชายและ

เพศหญิงมีความสัมพันธ์กับอัตราที่เพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในระดับที่สูงเป็นปกติวิสัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ผู้ให้ข้อมูล (key informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านจิตวิทยาการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและการกีฬาและด้านจิตวิทยาการให้การปรึกษา

1.2 ระเบียบวิธีวิทยาของการศึกษา ใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview guidelines) โดยได้กำหนดโครงสร้างของแนวทางการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น จะต้องครอบคลุมในมิติต่างๆ ทางด้านเนื้อหาตัวแปรในด้านต่างๆ ไว้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความหมายภาพลักษณ์และรูปลักษณะในเรือนร่าง (2) ด้านขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล (3) ด้านเจตคติต่อภาพลักษณ์และรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล (4) ด้านการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคลและ (5) ด้านการประเมินภาพลักษณ์และรูปลักษณะใน

เรือนร่างของบุคคล แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของความครบถ้วนของเนื้อหาตามประเด็นของการวิจัย

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และตรวจสอบในเรื่องของภาษาและการใช้สำนวนถ้อยคำในแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับประเด็นการศึกษาหรือไม่และตรงตามความหมายของแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือไม่อย่างไร รวมทั้งมีสำนวนที่ผู้ให้สัมภาษณ์จะสามารถเข้าใจความหมายและสามารถตอบได้ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงให้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด

หลังจากนั้นจึงนำแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างของการศึกษา (try out) โดยให้การสัมภาษณ์ซ้ำในตัวอย่างเดียวกัน 2 ครั้ง แล้วนำผลทั้งสองครั้งมาพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องความคงที่ในการให้ข้อมูลทั้งสองครั้ง พบว่ามีความสอดคล้องตรงกันสูงแสดงว่าแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างมีความเชื่อมั่น (reliability) สูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยด้วยตัวเอง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Ritchie & Lewis, 2003) ซึ่งเทคนิคนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพโดยการใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่ดำเนินการโดยนักวิจัยเพื่อสร้างข้อมูล โดยยังไม่มีข้อกำหนดในการเข้าถึงฉันทามติหรือตัดสินใจ (Given, 2008) ในรายละเอียดต่างๆ ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดระเบียบทางกายภาพของข้อมูล การบรรณาธิกรข้อมูล เพื่อรักษาลักษณะธรรมชาติของความเห็นของตัวอย่างของการศึกษา ดำเนินการขัดเกลาทางด้านภาษา เพื่อให้ได้ข้อความที่สละสลวยมากขึ้น โดยยังคงรักษาเนื้อความเดิม ความหมายเดิม และเจตนารมณ์เดิมของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การปรับเปลี่ยนจะดำเนินการเมื่อผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นหรือเพื่อทำให้การอ่านราบรื่นขึ้นเท่านั้น แต่หากทำให้ความหมายเสียไป ผู้วิจัยจะใช้ทักษะต่างๆ เพื่อรักษาความเดิมไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง (Creswell, 2016) เป้าหมายที่สำคัญในการจัดกระทำข้อมูลขั้นตอนนี้อยู่ที่การค้นหาข้อความ “ความหมาย” ที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และดำเนินการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะมีความเป็นอัตวิสัย (subjective) เกิดขึ้น หรือ อคติ (bias) ของการตีความเกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อลดอคติในส่วนนี้ จะดำเนินการให้มีการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยอาศัยหลักการตรวจสอบความถูกต้องด้วยเทคนิคการ วิเคราะห์สามเส้า (triangulation) โดยเน้นการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) เป็นหลัก โดยการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เทียบเคียงกับเอกสาร ตำราทางวิชาการต่างๆ กับข้อมูลที่ได้ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ (relocating truths) ถ้าข้อค้นพบเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้องสมบูรณ์ (Savin-Baden & Major, 2010) ความสัมพันธ์ระหว่างผลการศึกษากับแนวคิดที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของการวิเคราะห์เนื้อหา (Schreier, 2013) อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการวิจัยนี้ใช้การขยายความและขยายข้อมูล เพื่อที่จะอธิบายข้อมูล ความหมายและความแตกต่างกันที่อาจจะมีเพียงเล็กน้อยเล็กน้อย ซึ่งปกติการวิเคราะห์เนื้อหาอาจให้ข้อสรุปแบบลดทอนข้อมูลที่อยู่ระหว่างกระบวนการของการศึกษา การสร้างข้อสรุปผลการวิจัยนี้จึงใช้วิธีการการขยายความหมายมากกว่าการลดทอนความหมายของข้อมูล (Drisko & Maschi, 2015) เพื่อให้ข้อสรุปของการวิจัยมีความครอบคลุมในประเด็นของการศึกษาให้มากที่สุด โดยใช้วิธีการแบบ Predictive Content Analysis Model ซึ่งการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะนี้มีเป้าหมายหลักในการคาดคะเนผลลัพธ์หรือผลกระทบบางอย่างของสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ (Neuendorf, 2012)

ผลการวิจัย

ความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่น ความหมายและองค์ประกอบของความไม่พึงพอใจในเรือนร่างของวัยรุ่นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบผลของการวิจัยดังนี้

ความหมายภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่าง จากความทรงจำของผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ความหมายและรูปลักษณ์ในเรือนร่างเกี่ยวข้องกับมิติต่างๆ ใน 4 มิติดังนี้ คือ

มิติที่ 1 การยอมรับทางสังคม ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างส่งผลกระทบต่อการสร้างความประทับใจแรกต่อผู้พบเห็น และเป็นตัวชี้วัดว่าตนเองได้รับการยอมรับจากสังคมหรือคนอื่นหรือไม่ สำคัญต่อการรับรู้ต่อเจ้าของเรือนร่าง ความสวยงามของมวลกล้ามเนื้อ ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงไปยังความพึงพอใจ ความมั่นใจ การมีรูปลักษณ์ในเรือนร่างที่ได้รับการยอมรับของคนในสังคมนั้นๆ ทำให้ลดการถูกล้อเลียนได้ รูปลักษณ์ในเรือนร่าง เช่น การมีโทนสีผิวที่ได้รับการยอมรับในสังคมนั้นๆ ย่อมการได้รับการยอมรับและถูกปฏิบัติจากสังคมรอบข้าง

มิติที่ 2 สุขภาพ ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่าง เกี่ยวข้องกับ การแสดงออกถึงความแข็งแรง การที่มีรูปร่างที่ดี ไม่อ้วนหรือผอมเกินไป มีมวลกล้ามเนื้อที่แข็งแรง ทำให้เสริมบุคลิกภาพให้มีความสวยงาม โดดเด่น การที่มีรูปร่างที่สมส่วน น้ำหนักตัว เรือนร่างใช้ทำนายสุขภาพ

มิติที่ 3 การดำเนินชีวิตของบุคคล ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างเกี่ยวข้องกับ ความกระฉับกระเฉงคล่องตัว ความคล่องตัวในการดำเนินชีวิต การมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรง น้ำหนักเบาจะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคเบาหวานที่เกิดจากอุบัติเหตุบางอย่าง (เช่นคนที่มีน้ำหนักเบา เวลาล้มก็จะบาดเจ็บน้อยกว่าคนที่ น้ำหนักตัวเยอะ) การมีรูปร่างที่สมส่วน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของสังคมนั้นๆ ก็จะทำให้สะดวกต่อการหาเสื้อผ้าได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อการประกอบ

อาชีพของบุคคลเจ้าของเรือนร่างด้วย การมีรูปร่างที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ ก็จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ หรือ มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการ เรือนร่างมีความสำคัญกับความมั่นใจในการดำเนินชีวิต

มิติที่ 4 สัมพันธภาพ ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างเกี่ยวข้องกับแง่มุมของสัมพันธภาพ เรือนร่างที่สวยงามยังมีผลต่อความต้องการของมนุษย์นั้นคือ เป็นที่ดึงดูดของเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นพื้นฐานของมนุษย์หลายคนมีความต้องการที่อยากมีเรือนร่างสวยงาม และภาพลักษณ์รูปร่างจะส่งผลดีตามมา และอาจจะส่งผลต่อความคิดที่เรามีต่อผู้อื่นที่คิดว่า เขาจะคิดกับร่างกายของเราอย่างไรด้วย เรือนร่างใช้ทำนายบุคลิกภาพ ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจหรือไม่มั่นใจ รวมถึงความภาคภูมิใจให้กับเจ้าของเรือนร่าง

“รูปลักษณ์เรือนร่างของบุคคลน่าจะหมายถึง ขนาดร่างกาย ลักษณะรูปร่าง มวลกล้ามเนื้อ โทนสีของผิว และน้ำหนักตัว”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่หนึ่ง

ขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ครอบคลุมหลายมิติ ไม่ใช่แค่ร่างกายตามที่เห็นได้ แต่รวมถึงการแสดงออกของร่างกายนั้น การแสดงสีหน้าท่าทาง การเคลื่อนไหวของร่างกาย และยังรวมถึงการตกแต่งหรือหุ้มร่างกายด้วยสิ่งต่างๆ ที่คิดว่าจะแสดงออกให้เห็นถึงตัวตนของบุคคลนั้นมากที่สุด ขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการศึกษานั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติดังนี้ คือ

1. มิติทางกายวิภาคและสรีระ เกี่ยวข้องกับเรื่องของความสูง น้ำหนักตัว กล้ามเนื้อ รางกาย (แขน ขา ศีรษะ) ความสมบูรณ์ของอวัยวะ ความสมส่วนตามมาตรฐานที่สังคมของบุคคลให้การยอมรับ รูปร่าง (ความกว้างของไหล่ ออก เอว สะโพก) ที่พอดีกัน

2. มิติทางด้านความสมบูรณ์สวยงาม สีผิว ความละเอียด เรียบเนียนของผิว หน้าตา (จมูก โต่ง ตาสองชั้น ปากเรียวงาม สีของปาก คิ้ว ความเรียบเนียนของใบหน้า) สีสผม ลักษณะของเส้นผม

3. มิติทางด้านจิตใจอารมณ์ความรู้สึก เกี่ยวข้องกับเรื่องของการคิด ความรู้สึก การรับรู้ เช่น เชื่อว่าลักษณะบางอย่างเป็นแรงดึงดูดใจหรือเป็นแรงดึงดูดทางเพศ

4. มิติทางด้านสุขภาพ เกี่ยวข้องกับเรื่องของสุขภาพกาย ท่าทาง การเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อ สุขภาพผิว ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ โรคผิวหนังต่างๆ รวมทั้ง สิว และ ฝ้า ต่างๆ

“ขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์น่าจะครอบคลุมเรื่องน้ำหนัก ส่วนสูง ลักษณะของรูปร่าง เช่น ร่างกาย ใบหน้า ผม ตา สีผิว ลักษณะของกล้ามเนื้อ”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่สอง

เจตคติต่อภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ในประเด็นนี้แยกนำเสนอตามองค์ประกอบของเจตคติซึ่งมี 3 ประกอบ ดังนี้คือ

องค์ประกอบด้านการรับรู้เชิงประเมินค่า (cognitive component) ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล มีประโยชน์ต่อบุคคลคือทำให้มีความมั่นใจ เกิดความพึงพอใจในตัวเอง ทำให้กล้าแสดงออก มีพลังในการดำเนินชีวิต และมีความสุข ได้รับโอกาสในการทำงาน ตำแหน่ง

ที่ดี และมีโอกาสในการเข้าถึงบุคคลอื่นได้ง่าย ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลมีโทษต่อบุคคลได้เช่นเดียวกัน เช่น เกิดความทุกข์ ไม่สบายใจ เมื่อรูปลักษณ์เรือนร่างเกิดการเปลี่ยนแปลงไป เช่น เกิดความพิการเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน/ เกิดริ้วรอย มวลกล้ามเนื้อเปลี่ยนแปลงหรือเกิดความหย่อนคล้อย นอกจากนี้อาจจะก่อให้เกิดผลทางลบที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความหึงหวง ความอิจฉา ริษยา โทษของการมีเรือนร่างที่ไม่ดี มีผลต่อสภาพจิตใจ ความมั่นใจ การดำเนินชีวิต หรืออาจจะเป็นสิ่งที่อยู่ตรงกลางๆ ระหว่างคุณประโยชน์หรือโทษขึ้นอยู่กับนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลส่งผลต่อบุคคลในสองทิศทางคือทางบวกส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกที่มีต่อรูปลักษณ์ในเรือนร่างที่ดีตามการรับรู้ของบุคคลนั้นๆ ในหลายลักษณะ เช่น ความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ความพึงพอใจ ความสุขใจ ความเบิกบานใจ ความรู้สึกชอบ ความรู้สึกรัก ความสบายใจ ส่วนในทางลบนั้นเป็นความรู้สึกที่มีต่อรูปลักษณ์ในเรือนร่างที่ไม่ดีตามการรับรู้ของบุคคลนั้นๆ ในหลายลักษณะ เช่น ความวิตกกังวล ความทุกข์ใจ ความขุ่นเคืองใจ ความเศร้าใจ ความไม่มั่นใจ ความรู้สึกท้อแท้ หมดหวัง ความรู้สึกไม่ชอบ ความรู้สึกเกลียด ความรู้สึกเป็นห่วง

องค์ประกอบด้านความพร้อมในการแสดงพฤติกรรม (behavior component) ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลส่งผลให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การป้องกัน เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้อาการหรือลักษณะในเรื้อนร่างของบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผิดปกติไปจากเดิมการทำ IF (Intermittent Fasting: การลดน้ำหนักโดยการควบคุมแคลอรีและจำกัดเวลาในการรับประทานอาหาร เช่น จำกัดเวลารับประทานอาหาร 8 ชั่วโมงและอดอาหาร 16 ชั่วโมง การอดอาหารมื้อเย็น การรับประทานอาหารแบบคีโต (Ketogenic diet: การลดอาหารจำพวกแป้งและน้ำตาลร่วมกับ การบริโภคโปรตีนและไขมัน) การออกกำลังกาย การรับประทานยาลดความอยากอาหาร การรับประทานอาหารเสริมแทนมื้ออาหาร การออกกำลังกายเพื่อดูแล รูปร่าง เรื้อนร่าง เสริมบุคลิก ความมั่นใจ อีกทั้งเป็นการแสดงความรักและความเป็นห่วงและตนเอง

2. การปรับเปลี่ยน เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงบุคลิกในเรื้อนร่างของบุคคลไปสู่เป้าหมายที่ตนเองต้องการ เช่น การรับประทานยาลดความอยากอาหาร การรับประทานอาหารเสริมแทนมื้ออาหาร ผ่าตัดเสริมหน้าอก การเข้าสถานบริการเสริมความงามเพื่อเข้าเครื่องกระชับสัดส่วน การเสริมความงาม การปรับเปลี่ยนอาจจะเป็นผลมาจากความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจต่อภาพลักษณ์และบุคลิกในเรื้อนร่างของบุคคลก็ได้ อาจจะเป็นไปในลักษณะที่แก้ไขสิ่งที่ไม่พึงพอใจหรือเสริมสร้างลักษณะที่ดีอยู่แล้วให้คงอยู่หรือดีขึ้นต่อไปก็ได้เช่นเดียวกัน

3. การแก้ไข (การรักษา) เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือความผิดปกติในบุคลิกในเรื้อนร่างของตนเอง เช่น การผ่าตัดกระเพาะ การดูดไขมัน เป็นการใช้นวัตกรรมทางการแพทย์เพื่อการจัดการภาพลักษณ์และบุคลิกในเรื้อนร่าง

ของบุคคลที่ผิดปกติ เป็นการกระทำตามความจำเป็นตามสาเหตุนั้นๆ ต่างจากการปรับเปลี่ยนคือมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ไม่สามารถปล่อยทิ้งไว้ได้

“มีทั้งประโยชน์และโทษ ประโยชน์เช่น การสร้างความมั่นใจในตนเอง โทษ เช่น มีผลต่อสภาพจิตใจ ความมั่นใจ การดำเนินชีวิต ความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกในเรื้อนร่างของบุคคลจะมีลักษณะ เช่น ห่วงตัวเอง วางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความต้องการในการจัดกระทำต่อบุคลิกในเรื้อนร่างของบุคคล เช่น การเสริมความงาม เพราะต้องการสร้างความมั่นใจลดบ่มความไม่พึงพอใจในตนเอง ส่งผลต่อสภาพจิตใจ การออกกำลังกายเพื่อดูแลตนเอง”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่สาม

การรับรู้ภาพลักษณ์และบุคลิกในเรื้อนร่างของบุคคล แบ่งการรับรู้บุคลิกของตนเองออกเป็นสองทิศทางได้แก่ การรับรู้ทางบวกและการรับรู้ทางลบ โดยมีรายละเอียดของความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการศึกษาดังนี้

การรับรู้ทางบวก (positive perception) เป็นการรับรู้บุคลิกของตนเองที่เป็นอยู่อย่างตรงไปตรงมา และไม่คาดหวังให้เป็นอย่างอื่นเห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ตามที่ตนเองมีอยู่ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่รู้สึกว่าคุณค่า และการรับรู้ทางลบ (negative perception) การไม่ยอมรับในบุคลิกของตนเอง ต้องการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีแรงขับเคลื่อนมาจากการต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากคนอื่น หรือคิดว่า ตนเองยังดีไม่พอ หากเปลี่ยนแปลงน้ำหนักตัว สีผิว กล้ามเนื้อ ก็จะทำให้มีคุณค่ามากขึ้น แบ่งการรับรู้ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) การรับรู้ทางกาย เช่น สูงเพรียว กระชับได้สัดส่วน ผิวเรียบเนียน กระฉ่างใส ขาว ลายกล้ามเนื้อชัดสวยงาม แขน

ขาเล็กเรียว หน้าท้องแบนราบ กล้ามเนื้อหย่อนคล้อย แขนขาใหญ่ พุง รักรั้ว ขาหนีบ ต้นคอดำ รอยพับ รอยย่นตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย จุดต่างดำ ร่างกายไม่สมส่วน (2) การรับรู้ทางจิตใจ ความมั่นใจ ความรู้ถึงพลังดึงดูดทางเพศเสน่ห์ทางกาย พฤติกรรมสุขภาพของตนเองที่เปลี่ยนไปในทางบวก ความไม่มั่นใจ ความรู้ถึง การขาดแรงดึงดูดทางเพศ ความไม่มีเสน่ห์ทางกาย พฤติกรรมสุขภาพของตนเองที่เปลี่ยนไปในทางลบ และ (3) การรับรู้ทางสังคม โอกาสและการได้รับยอมรับทางสังคม การขาดโอกาสและการไม่ได้รับยอมรับทางสังคม การถูกกีดกันหรือการถูกรังเกียจทางบุคคลอื่นๆ ในสังคม

“การรับรู้รูปลักษณะของเรือนร่างในทางบวกคิดว่าเป็นการรับรู้รูปลักษณะของตนเองที่เป็นอยู่อย่างตรงไปตรงมา และไม่คาดหวังให้เป็นอย่างอื่น เช่น สีสผิวแบบนี้ น้ำหนักเท่านี้ ความสูงระดับนี้ และเห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ตามที่ตนเองมีอยู่ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่รู้สึกว่าคุณเองด้อยค่า ส่วนการรับรู้รูปลักษณะของเรือนร่างในทางลบต่างจากทางบวก คือ การไม่ยอมรับในรูปลักษณะของตนเอง ต้องการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีแรงขับเคลื่อนมาจากการต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากคนอื่น หรือคิดว่า ตนเองยังดีไม่พอ หากเปลี่ยนแปลงน้ำหนักตัว สีสผิว กล้ามเนื้อ ก็จะทำให้มีคุณค่ามากขึ้น”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่สี่

การประเมินภาพลักษณ์และรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล การประเมินรูปลักษณะในเรือนร่างจากการศึกษาในผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าสามารถทำการประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความพึงพอใจส่วนตัว (personal pleasure) เป็นความพึงพอใจในเรื่องรูปลักษณะของเรือนร่างในเรื่อง ขนาดของรูปร่าง ความแข็งแรง

ความกระชับของกล้ามเนื้อ ขนาดของต้นแขน ต้นขา ขนาดของรอบเอว คุณลักษณะด้านความสมบูรณ์ สวยงาม เช่น สีสผิว จมูก ฟัน ความสมส่วน ของร่างกาย ๕ อิทธิพลของสังคม ค่านิยมส่วนตัว ความพึงพอใจในทุกส่วนของรูปลักษณะ เพราะหากการพึงพอใจนั้นไม่ครอบคลุม ก็จะทำให้เกิดช่องว่างอยากเติมเต็ม เช่น เราสูงดีแล้ว น้ำหนักตัวดีแล้ว มีกล้ามเนื้อชัดเจน แต่อยากผิวขาว เหมือนคนอื่นใน IG การยอมรับเรือนร่างของตนเอง แม้ว่ารูปลักษณะของตนเองไม่ใช่เป็นความงามของเรือนร่างที่เป็นความนิยมในสังคมในขณะนั้น การกล้าเปิดเผยถึงสัดส่วน การไม่พึงศัลยกรรม

2. ผลกระทบทางด้านความรู้สึก (emotional effect) (ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับร่างกายที่มีต่อจิตใจของตนเอง) มี 2 ลักษณะ คือ ความรู้สึกเชิงบวก และความรู้สึกเชิงลบ เช่น ความพึงพอใจ มั่นใจ ภูมิใจ ความไม่พึงพอใจ ความวิตกกังวล ความกังวลใจในการแต่งกาย

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง (knowledge and awareness of the ideal physique) การลงทุนในเรื่องการพัฒนารูปลักษณะในเรือนร่าง ความเชื่อเกี่ยวกับรูปลักษณะในเรือนร่างของบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปลักษณะในเรือนร่าง และการจัดกระทำเกี่ยวกับรูปลักษณะในเรือนร่าง

3.1 การลงทุนในเรื่องการพัฒนารูปลักษณะในเรือนร่าง การลงทุนในการพัฒนารูปลักษณะ เป็นสิ่งที่ต้องลงทุนอย่างต่อเนื่อง ใช้ความอดทน และ ในการลงทุนแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายที่สูง แต่เป็นการลงทุนที่แลกมาด้วยความรู้สึกภูมิใจเมื่อเห็นตัวตนมีรูปลักษณะตามความต้องการ ลงทุนด้านงบประมาณ เช่น การปรับเปลี่ยนรูปลักษณะภายนอก การเสริมเรื่องของความสวยงาม อาทิ ทางกายภาพบำบัดด้านศัลยกรรม เพื่อความสวยงาม และพึงพอใจ อีกทั้งการใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย

การคัดลอกกรรม การทรีทเมนต์บำรุงต่างๆ เป็นต้น การลงทุนพัฒนารูปลักษณ์ในเรื่องร่างกายจะเป็นการลงทุนด้านเวลา เช่น การออกกำลังกาย ลงทุนด้านความรู้ เช่น หาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปลักษณ์ ปรับบุคลิกภาพ การให้เวลากับตนเองดูแลร่างกาย อาทิ การออกกำลังกาย เพื่อเป้าหมายความสมดุลในเรื่องร่างกายที่ตนเองต้องการ การลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนารูปลักษณ์ หากเริ่มต้นจากการพึงพอใจในรูปลักษณ์ตนเอง การพัฒนา ก็เพื่อให้มีความสุขที่ดีต่อตนเอง และไม่สนใจกับความคิดของคนอื่นที่มีต่อรูปลักษณ์ของเรา หากเป็นเช่นนั้น นี่คือน้ำลงทุน เพราะเราลงทุนพัฒนารูปลักษณ์เพื่อบอกรักตัวเอง ไม่ใช่เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ

3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกาย การรับรู้รูปลักษณ์เรื่องร่างกายของตนเองตามความเป็นจริง และการรับรู้รูปลักษณ์เรื่องร่างกายของตนเองตามอุดมคติ

3.3 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกาย ได้แก่ การปกปิดและการเปิดเผยรูปลักษณ์ของเรื่องร่างกายมี 4 ลักษณะ

3.3.1 การปกปิดและการเปิดเผยรูปลักษณ์ของเรื่องร่างกายเพื่อตอบสนองต่อความมั่นใจของตนเอง การปิดความไม่มั่นใจตนเอง มีผลต่อการใช้ชีวิต การพบเจอผู้คนมากมาย และเป็นเสริมบุคลิกภาพของตนเอง

3.3.2 การปกปิดและการเปิดเผยรูปลักษณ์ของเรื่องร่างกายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางปฏิบัติของสังคม กาลเทศะ การปกปิดบางอย่างมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ศาสนา และการเลี้ยงดูด้วย บางครั้งก็เพื่อความปลอดภัย ไม่ถูกตีฉันทินทางสังคม

3.3.3 การปกปิดและการเปิดเผยรูปลักษณ์ของเรื่องร่างกายเพื่อตอบสนองปัจจัยด้าน

สุขภาพ การเปิดเผยร่างกายเพื่อรับวิตามินดี ก็ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เปิดเผยร่างกายเพื่อการรักษาโรค หรือเพื่อเหตุผลด้านสุขภาพ การปกปิดและการเปิดเผยตามสภาพภูมิอากาศ

3.3.4 การปกปิดและการเปิดเผยรูปลักษณ์ของเรื่องร่างกายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเพศ ความต้องการสร้างแรงดึงดูดใจทางเพศ การยั่วชวน

3.4 การจัดกระทำเกี่ยวกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกายของตนเอง

3.4.1 การจัดกระทำเกี่ยวกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกายของตนเองเพื่อผลต่อจิตใจของบุคคล เช่น การปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ภายนอก การหาความรู้เพื่อพัฒนารูปลักษณ์ การปรับบุคลิกภาพ การเห็นคุณค่าของตนเอง การให้ความสำคัญตัวเอง จัดกระทำเกี่ยวกับเรื่องร่างกายของตนเองเพื่อความพึงพอใจของตนเองเป็นสำคัญ

3.4.2 การจัดกระทำเกี่ยวกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกายของตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางปฏิบัติของสังคม กาลเทศะ เป็นการจัดกระทำเพื่อให้คนอื่นพึงพอใจ หรือได้รับการยอมรับจากคนอื่น การจัดกระทำในลักษณะนี้จะมีลักษณะต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เพราะจัดกระทำเท่าไรก็จะมีวันสร้างความพึงพอใจให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

3.4.3 การจัดกระทำเกี่ยวกับรูปลักษณ์ในเรื่องร่างกายของตนเองเพื่อผลทางด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย การดูแลตนเองด้าน การแพทย์ หรือการใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพร่างกาย ลดน้ำหนักเพื่อหลีกเลี่ยงโรคหัวใจ หรือโรคข้อเข่าเสื่อม

3.4.4 การจัดกระทำเกี่ยวกับเรื่องร่างกายของตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเพศ ความต้องการสร้างแรงดึงดูดใจทางเพศ การ

ย้วยวน เช่น การใส่แผ่นรัดหน้าท้อง ชุดกระชับสัดส่วน การออกกำลังกายเฉพาะสัดส่วน การไปพบแพทย์เพื่อแก้ไขเรือนร่างที่ไม่สวยงาม การเล็มกล้ามเนื้อ การบริหารหน้าอก ลดสะโพก รวมถึงการมีรอยสักเพื่อสร้างภาพลักษณ์เพื่อการดึงดูดใจทางเพศ

“ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง การลงทุนในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อเกี่ยวกับร่างกาย ตลอดจน พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือนร่าง เช่น การปกปิดรูปลักษณ์หรือการเปิดเผย การจัดกระทำเกี่ยวกับเรือนร่างของตนเอง เช่น การใส่แผ่นรัดหน้าท้อง ชุดกระชับสัดส่วน การออกกำลังกายเฉพาะสัดส่วน การไปพบแพทย์เพื่อแก้ไขเรือนร่างที่ไม่พึงพอใจ”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ห้า

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาใน 5 ประเด็นพบผลที่สำคัญโดยสรุปดังนี้ คือ (1) ความหมายและรูปลักษณ์ในเรือนร่างเกี่ยวข้องกับมิติต่างๆ ใน 4 มิติดังนี้ ได้แก่ การยอมรับทางสังคม สุขภาพ การดำเนินชีวิตของบุคคล สัมพันธภาพ (2) ขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล แบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ คือ มิติทางกายวิภาคและสรีระ มิติทางด้านความสมบูรณ์สวยงาม มิติทางด้านจิตใจ และมิติทางด้านสุขภาพ (3) เจตคติต่อภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการรับรู้เชิงประเมินค่า (cognitive component) ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล มีประโยชน์หรือโทษต่อบุคคล องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลส่งผลต่อบุคคลในสองทิศทางคือทางบวกและทางลบ ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และองค์ประกอบด้านความพร้อม

ในการแสดงพฤติกรรม (behavior component) ที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะของการป้องกัน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้รูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลเปลี่ยนแปลงหรือผิดปกติกิจไปจากเดิม ลักษณะของการปรับเปลี่ยน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคลไปสู่เป้าหมายที่ตนเองต้องการ และ ลักษณะของการแก้ไข (การรักษา) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือความผิดปกติในรูปลักษณ์ในเรือนร่างของตนเอง (4) การรับรู้ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล แบ่งการรับรู้รูปลักษณ์ของตนเองออกเป็นสองทิศทางได้แก่ การรับรู้รับรูทางบวกและการรับรู้ทางลบ และ (5) การประเมินภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ในเรือนร่างของบุคคล การประเมินรูปลักษณ์ในเรือนร่างจากการศึกษาในตัวอย่าง พบว่าสามารถประเมินใน 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจส่วนตัว (personal pleasure) ผลกระทบทางด้านความรู้สึก (emotional effect) และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง (knowledge and awareness of the ideal physique) ซึ่งได้แก่ การลงทุนในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพในเรือนร่าง ความเชื่อเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่างของบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพในเรือนร่าง และการจัดกระทำเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่าง จากผลการศึกษาใน 5 ประเด็นนั้น (Grogan, 2017, p. 1) อธิบายว่า ภาพลักษณ์ของเรือนร่างไม่ได้เป็นเพียงการสร้างการรับรู้ แต่ยังเป็นการสะท้อนเจตคติและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลจะให้ความสนใจใน “ความยืดหยุ่น” ของภาพลักษณ์ในเรือนร่างที่กลายเป็นสาเหตุของความผิดปกติในการรับรู้ขนาดของเรือนร่าง ความรู้สึกเบาหนักและผลกระทบของภาพลักษณ์ที่มีต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ภาพลักษณ์ของ

เรือนร่าง (body image) จึงหมายถึง รูปร่างของบุคคลที่บุคคลนึกขึ้นได้ซึ่งถือว่าเป็นภาพของเรือนร่างของบุคคลในวิธีการคิดของตนเองนั่นเอง (Grogan, 2017, p. 1) และการประเมินภาพลักษณ์ในเรือนร่าง โดยทั่วไปจะวัดในสี่องค์ประกอบ ความพึงพอใจส่วนตัว (การประเมินเรือนร่าง) ผลกระทบทางด้านความรู้สึก (ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง (การลงทุนในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อเกี่ยวกับร่างกาย) และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือนร่าง (ตัวอย่าง เช่น การหลีกเลี่ยง สถานการณ์ที่เรือนร่างจะถูกเปิดเผย) การประเมินความไม่พึงพอใจในเรือนร่างจะพิจารณาประเมินในองค์ประกอบเหล่านี้อย่างน้อยหนึ่งองค์ประกอบ หรือวัดความพึงพอใจหรือความไม่พอใจในเรือนร่าง (Harriger & Thompson, 2012, p. 247-253) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Heider et al. (2015) ที่ศึกษาพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในความเป็นจริงและความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในอุดมคติมีผลทำให้เกิดความแตกต่างของความไม่พึงพอใจในเรือนร่าง ตัวอย่างที่มีความแตกต่างระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในความเป็นจริงและความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในอุดมคติที่มีค่าสูงมีผลทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในเรือนร่างมากกว่าตัวอย่างที่มีความแตกต่างระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในความเป็นจริงและความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเรือนร่างในอุดมคติในระดับต่ำ นอกจากนี้ Jugović (2011, p. 41-58) ยังศึกษาพบว่าภาพลักษณ์ของร่างกายเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของบุคคล ลักษณะทางกายภาพที่สะท้อนถึงการรับรู้ความคิดเห็นและความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับเรือนร่างของตนมีความสำคัญของภาพลักษณ์ร่างกายจึงถือว่ามีความสำคัญมากเนื่องจากภาพลักษณ์ของ

ร่างกายอาจจะได้รับการผสมผสานหรือเกิดการบิดเบี้ยวผิดปกติในระหว่างพัฒนาการของบุคคล จนก่อให้เกิดปัญหาในแง่มุมมองต่างๆ เกิดขึ้นในบุคคลได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำเอาผลวิจัยไปใช้จากผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องความหมายและบุคลิกภาพในเรือนร่าง ขอบเขตการรับรู้ภาพลักษณ์และบุคลิกภาพในเรือนร่างของบุคคล เจตคติต่อภาพลักษณ์และบุคลิกภาพในเรือนร่างของบุคคล การรับรู้ภาพลักษณ์และบุคลิกภาพในเรือนร่างของบุคคล ทำให้เข้าใจเนื้อหา มุมมองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพในเรือนร่าง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่างให้กับบุคคลเพื่อให้บุคคลมีมุมมองที่ปกติเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่างที่ดี

ข้อเสนอในการทำวิจัยต่อไปในอนาคตจากผลการศึกษาพบว่า การประเมินบุคลิกภาพในเรือนร่างจากการศึกษาในตัวอย่าง พบว่าสามารถประเมินใน 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจส่วนตัว (personal satisfaction) ผลกระทบทางด้านความรู้สึก (impact on feeling) และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่างที่ถูกต้อง (knowledge and understanding about the body) ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่างอาจจะนำเอาองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาเป็นแบบวัดสำหรับใช้ในการสำรวจเกี่ยวกับบุคลิกภาพในเรือนร่างในแง่มุมมองต่างๆ ในบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็น

อย่างสูงมา ณ ที่นี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยทุกท่าน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านพฤตินกรรมศาสตร์ ด้านจิตวิทยาการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและการกีฬาและด้านจิตวิทยาการให้การปรึกษา จาก

มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลทุกท่านตลอดจนผู้ที่มีส่วนที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Baker, J. H., Neyland, M. K. H., Thornton, L. M., Runfola, C. D., Larsson, H., Lichtenstein, P., & Bulik, C. (2019). *Body dissatisfaction in adolescent boys*. American Psychological Association Inc.
- Creswell, J. W. (2016). *30 essential skills for the qualitative researcher*. SAGE Publications Ltd.
- Drisko, J., & Maschi, T. (2015). *Content analysis*. Oxford University Press.
- Given, L. M. (2008). *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. SAGE Publications Ltd.
- Grogan, S. (2017). *Body image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children*. Routledge.
- Harriger, J. A., & Thompson, K. J. (2012). Psychological consequences of obesity: Weight bias and body image in overweight and obese youth. *International Review of Psychiatry*, 24(3), 247-253. DOI: 10.3109/09540261.2012.678817
- Heider, N., Spruyt, A., & Houwer, J. D. (2015). *Implicit beliefs about ideal body image predict body image dissatisfaction*. Frontiers Media SA.
- Howe, L., Trela-Larsen, L., Taylor, M., Heron, J., Munafo, M., & Taylor, A. (2017). *Body mass index, body dissatisfaction and adolescent smoking initiation*. *Drug and Alcohol Dependence*, 1(178), 143-149. DOI:10.1016/j.drugaldep.2017.04.008
- Jugović, I. E. (2011). Body dissatisfaction in adolescence. *Klinička psihologija*, 4,1-2, 41-58.
- Merriam-Webster. (2022). *Merriam-Webster dictionary*. Merriam-Webster.
- Neuendorf, K. A. (2012). *The content analysis guidebook*. Sage Publications.
- Ritchie, J., & Lewis, J. (2003). *Qualitative research practice*. SAGE Publications.
- Savin-Baden, M., & Major, C.H. (2010). *New approaches to qualitative research: wisdom and uncertainty*. Routledge.
- Schreier, M. (2013). *Qualitative content analysis in practice*. SAGE Publications.
- Thompson. (2012). Evaluating the effects of a peer-support model: Reducing negative body esteem and disordered eating attitudes and behaviours in grade eight girls. *The Journal of Treatment & Prevention*, 20(2). <https://doi.org/10.1080/10640266.2012.653946>
- Walker, D. C., & Murray, A. D. (2012). Body image behaviors: Checking, fixing, and avoiding. In T. F. Cash (Ed.), *Encyclopedia of body image and human appearance* (pp. 166–172).

**หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(Instructions for the Authors)**

บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องเป็นงานบทบทความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดี่ยวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New ขนาด 16 ตัวอักษรย่อหน้า

3. จำนวนหน้า บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 15 หน้า

การเรียงลำดับเนื้อหาบทความ และบทความวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่ คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

3. บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์ อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 500 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

4. คำสำคัญหรือคำหลัก (Keyword) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

5. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

6. วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งื่อนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการศึกษา (Results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

9. ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น แยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

10. กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้น ๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

11. เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

11.1 การเขียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามรูปแบบ “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. หนังสือ (ในรูปแบบรูปเล่ม)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). *ชื่อเรื่อง*(พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วิธาน ฐานะวุฑฒิ. (2547). *หัวใจใหม่-ชีวิตใหม่*. ปิติศึกษา.

2. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ-สกุล. (ปี พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, เลขของปีที่ (เลขของฉบับที่), เลขหน้า. /<https://doi.org/เลขdoi>

ตัวอย่าง:

มานะ สินธุวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารครุศาสตร์*, 18(2), 115-116.

3. รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

ชื่อ-สกุล. (ปี). ชื่อบทความ. ในชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. *ชื่อการประชุม* (น. เลขหน้า). ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชรภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. *การประชุมวิชาการและเผยแพร่ ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ-สกุล. (ปี, /วัน/เดือน). ชื่อคอลัมน์. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เติลนิวัสวาริตี: 'สื่อพิพิธภัณฑ' เชื่อม ยุคสมัย เข้าถึงด้วย 'มิติใหม่' อินเทอร์เน็ต. *เติลนิวัส*, 4.

5. หนังสือ (ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). *ชื่อเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่). URL

ตัวอย่าง:

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3-5 ปี*. http://drive.google.com/file/d/1HiTwiRh1Er73h_VYIMh1cYWzQiaNI_Vc/view

6. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง [ชื่อระดับการศึกษา, ชื่อมหาวิทยาลัย]. องค์การหรือมหาวิทยาลัยที่เผยแพร่. ภาควิชา หรือ คณะ. (2560). การศึกษาการปฏิบัติบทบาทผู้นำการพยาบาลทางคลินิกของพยาบาลวิชาชีพ หอผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

Reference are written in “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. Book

Mertens, D.M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). SAGE.

2. Academic Journal

Herbst-Damm, K.L., & Kulik, J.A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225-229. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3. Conference Proceeding

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

4. Newspaper / Online Newspaper

Brody, J.E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com>

5. E-book

Dahlberg, G., & Moss, P. (2005). *Ethics and politics in early childhood education*. <https://epdf.tips/ethics-and-politics-in-early-childhoodeducation-contesting-early-childhood.html>

6. Thesis/Dissertation

Earnhart, C.L. (2018). *Evaluating an on-line education module for autism screening in pediatric primary care in Arizona* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. ProQuest Nursing & Allied Health Database.